

Povijest obitelji Drašković u 16. i prvoj polovici 17. stoljeća

Mandušić, Iva

Doctoral thesis / Disertacija

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:502956>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-16**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Iva Mandušić

**POVIJEST OBITELJI
DRAŠKOVIĆ U 16. I PRVOJ
POLOVICI 17. STOLJEĆA**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2020

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Iva Mandušić

**POVIJEST OBITELJI
DRAŠKOVIĆ U 16. I PRVOJ
POLOVICI 17. STOLJEĆA**

DOKTORSKI RAD

Mentor:

prof. dr. sc. Nataša Štefanec

Zagreb, 2020.

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Sciences

Iva Mandušić

HISTORY OF THE DRAŠKOVIĆ FAMILY IN THE 16th AND THE FIRST HALF OF THE 17th CENTURY

DOCTORAL THESIS

Supervisor:

PhD Nataša Štefanec, Full Professor

Zagreb 2020.

INFORMACIJE O MENTORICI

Prof. dr. sc. Nataša Štefanec rođena je 1973. godine u Čakovcu, gdje je završila gimnaziju. U Zagrebu je 1996. završila studij filozofije i povijesti na Filozofskom fakultetu. Magistrirala je 1997. u Budimpešti i 2000. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu te doktorirala na Central European University u Budimpešti 2004. tezom *Diet in Bruck an der Mur (1578.) and the Estates on the Croatian, Slavonian and Kanisian Military Border*. Godine 2001. zaposlena je kao znanstveni novak na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje je 2017. izabrana u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora te redovito izvodi nastavu iz obveznih i izbornih predmeta. Na istom Odsjeku vodila je Poslijediplomski studij hrvatske povijesti 2006.–2013., bila jedan od pokretača i zamjenica voditelja Poslijediplomskoga doktorskog studija ranoga novog vijeka (od 2008.), a radila je i na izradi Doktorskoga studija predmoderne povijesti. Godine 2006.–2007. izvodila je obveznu nastavu na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta u Splitu, a 2014.–2018. na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Osim brojnih stipendijskih i istraživačkih boravaka u Austriji i Mađarskoj, specijalizirala se na School of Southeast European Studies u Londonu (2002.–2003.), bila gostujući nastavnik na Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas u Leipzigu. (2009.), a usavršavala se i u Kini (2013.). Sudjelovala je na više znanstvenih i stručnih projekata: »Triplex Confinium« (koordinatorica i suradnica 1996.–2008., voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić), »Zrinski u europskom kontekstu« (suradnica 1998.–2000., voditeljica: prof. dr. sc. Jadranka Damjanov), »Triplex Confinium: hrvatska riječna višegraničja« (2007.–2014., MZOŠ br. 1300855-0939, voditeljica), projekt osnivanja Referentnog i interpretativnog centra za povijesti Vojne krajine u Glini (2013., <http://terrabanalis.wix.com/terrabanalis>) i »Evliya Chelebi and Croats, new perspectives« (Hrvatska zaklada za znanost, 2014.–2015., voditelj prof. dr. sc. Nenad Moačanin). Istražuje hrvatsku povijest ranoga novog vijeka, posebno povijest plemstva, povijest Vojne krajine u srednjoj i jugoistočnoj Europi te institucionalno i pravno funkcioniranje habsburško-osmanskoga pograničja. Posljednjih godina bavi se i demografskom poviješću, poviješću nasilja te socio-kulturnim praksama na krajini. Objavila je dvije monografije, uredila nekoliko knjiga na hrvatskom i engleskom jeziku te objavila niz znanstvenih i stručnih članaka. Redovito recenzira znanstvene knjige i članke za brojne znanstvene i stručne časopise te izdanja. Popis objavljenih radova: <http://ffzg.academia.edu/NatašaŠtefanec> ili <https://bib.irb.hr/lista-radova?autor=241235>.

SAŽETAK

U radu se analizira povijest obitelji Drašković u 16. i prvoj polovici 17. stoljeća, razdoblju u kojem postaje ustaljeno da njezini članovi zauzimaju najistaknutije političke i vjerske službe pod habsburškim protektoratom. Tema ovoga doktorskog rada izabrana je jer navedeno razdoblje povijesti te obitelji, koja je imala istaknutu ulogu u političkom, društvenom i kulturnom životu Hrvatske kroz više stoljeća, a kroz povijest koje je vidljiv i velik dio povijesti Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva, dosad nije bilo predmetom monografske obrade. Analizom obilja izvorne objavljene i neobjavljene građe iz domaćih i stranih arhiva te relevantne historiografske literature rekonstruirao se proces preseljenja obiteljskoga sjedišta s područja današnje Like i zaleđa Skradina u kontinentalnu Hrvatsku, utvrdili načini i dinamika stjecanja posjeda na novom prostoru te analiziralo unutrašnje funkcioniranje obitelji, vertikalna i horizontalna mobilnost, posjedovna situacija, mehanizmi promocije najpoznatijih članova obitelji kroz službe i školovanje te sudjelovanje obitelji u srednjoeuropskom »visokom« društvu, uključujući najviše pozicije u crkvenoj i vojno-političkoj hijerarhiji. U radu se pokazalo kako je, već u 16. stoljeću, kad se upravne strukture tek počinju vidljivije granati, moguće u samo jednoj generaciji obitelji, uz pomoć školovanja te posljedičnoga zaposjedanja visokih službi, zadobiti magnatski status, ali i ukazalo na to kako stjecanje titule magnata omogućuje kreiranje dovoljno velike klijentelističke mreže da se osiguraju novi posjedi diljem Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva. Rezultati istraživanja ove obitelji, kao jedne iz uskoga magnatskog kruga najutjecajnijih obitelji u zemljama pod habsburškom vlašću, pridonijet će daljnjem proučavanju plemstva kao društvenoga sloja u širem europskom kontekstu te utvrđivanju sličnosti i razlika među plemićkim obiteljima u Hrvatskoj i Europi.

KLJUČNE RIJEČI: obitelj Drašković, plemstvo, magnati, 16. stoljeće, prva polovica 17. stoljeća, Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo, klijentelizam

SUMMARY

The lack of scientific books on Croatian nobility is in contrast with the fact that there is a voluminous material both on noble families in domestic and foreign archives. One of the families that marked Croatian and Middle European Early Modern Age was the Drašković family. The interest of Croatian historiography until now was primarily focused on research of later periods of the family's history, in a rather fragmented way. The dissertation researches phases of the family's rise (16th -17th century), when the family members had begun to take the most prominent positions of political and religious service under the Habsburg protectorate almost as a rule. The research is based on studying abundance of original material, as well as on critical approach to the relevant secondary literature. The dissertation is reconstructing various spheres of this family's life, and determines its significance and role in a wider European socio-cultural context.

The research was based on a critical analysis of the original material of private and official provenance. Documents in question were created in everyday life, such as grants, wills, property disputes, reports, tax lists and correspondence, as well as chronicles of family history and other narrative sources. The largest part of the archive material on the family is stored in the Croatian State Archives and the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb, while material related to government services, royal donations and administrative affairs of family members along with numerous private correspondence is in the Hungarian National Archives in Budapest and the Austrian State Archives in Vienna. The study also included registers of universities (*matriculae*) active in the 16th and 17th centuries, which provided valuable data on the education of family members.

Based on source analysis and relevant literature, two main research hypotheses emerged and were conceptualised. The first thesis is that as early as the 16th century, when the administrative structures were just beginning to spread, it was possible to obtain a magnate status in only one generation of family, through education and consequently occupation of high services. The second thesis is that the acquisition of magnate titles enables the creation of a clientelist network large enough to secure new estates throughout the Hungarian-Croatian Kingdom.

The dissertation is structured according to the hypotheses. The introductory part presents the reasons and goals of the research, as well as an overview of the used archival materials and

literature relevant to this research, followed by a review of past historiographic research and a substantiated theoretical background and conceptualization of the work, along with a selection of methodological procedures. A theoretical framework was presented according to which the horizontal and vertical mobility of the nobility also reflected the emergence of the state, i.e. the creation of institutions. Furthermore, the systematisation of different legal norms and legal practices that separated the nobility from other social strata was carried out, as well as of the legitimization patterns used in justification for its privileged status.

The first thematic section deals with the family history after migration from south to north in the period from the mid-16th century to the mid-17th century. After reviewing the origins and history of the Drašković family during the migration, an analysis of noble diplomas and associated coats of arms was performed in order to establish the dynamics of obtaining the noble titles and the circumstances in which they were obtained, followed by an analysis of royal grants to family members, sales and pledge agreements. Consequently, the methods and dynamics of the acquisition of property and their location were thus determined.

The focus was put on reconstructing the mechanisms of the rise of the first generation of family in the new homeland (Juraj I and his brothers), the reconstruction of the progression of the second generation (Ivan II, Petar and Juraj II) and the results of their ascension on the social ladder in the third generation. In the chapter on the first generation in the new homeland, the first generation after the migration from Lika and the hinterland of Skradin to the new homeland and their education and positioning was analysed. An emphasis was placed on the activity of Juraj I (1525.–1587.), who, thanks to his extraordinary abilities, was able to reach high state and clerical positions and so ensured his family not only survival but also status in the circle of powerful magnate families. The activity of his brothers Ivan I (1525.–1561.) and Gašpar I (1530.–1591.) and the first generation property situation were analysed. The same approach was applied in the chapter on the second generation of Drašković, Ivan II (1550.–1613.), Petar (1567.–1614.) and Juraj II (1570.–1591.) as well as in the chapter on the third generation. Each chapter is accompanied by an appropriate map with a chronological account of the acquisition of family possessions.

In the second part of the thesis, in accordance with selected topics relevant also to the European context, attention was focused on constructing family identity, family structure, family relations, position of women and marriage strategies, as well as relationships with other noble families. An important component of the expression of noblemen identity was heraldry, which

was distributed through family seals, coats of arms, tombstones and various objects of daily use. The nobility, in addition to playing a central role in the political and economic life of modern society, also invested considerable funds in its representation. It was especially successfully implemented through ordering of works of art and through the literary culture (noble libraries, authors and patrons of literary works), as well as through the so-called the culture of death by ensuring that the deceased's life is appropriately remembered by the building of monumental tombstones. Noble families promoted their status in society through castles and manor houses as places of residence and social events. In the case of Drašković, these were primarily the castles of Trakošćan and Klenovnik, which are even today still recognizable symbols of this family power in the past.

The concluding considerations set out the framework of the hypotheses and research questions presented. The analysis of the results confirmed that the connection with the crown led to the social and economic rise of the whole family, and that the family could achieve a noticeable rise through a combination of different survival strategies. Furthermore, the Drašković family and the circle of their protégés demonstrated the clientelistic functioning of Croatian nobility and Croatian politics. In early-modern society, not only in the Croatian-Slavonian region, political relations were based on patronage and open clientelism, and personal loyalty was often more important than competence.

As a framework for future research, it was suggested that attention should be paid to female members of the family, who were – according to the collected but until recently almost completely unknown data – highly educated, as well as roles they had in all segments of the family life.

KEYWORDS: Drašković family, Nobility, Magnates, 16th Century, first half of 17th Century. Hungarian-Croatian Kingdom, Clientelism

SADRŽAJ

str.

1. UVOD	1
1.1. Predmet i ciljevi istraživanja	1
1.2. Izvori i historiografija	3
1.3. Metodologija i struktura rada	8

I. dio

2. PODRIJETLO I POVIJEST OBITELJI TIJEKOM MIGRACIJE	10
3. PLEMIĆKE DIPLOME, RODOSLOVLJA I GRBOVI	17
3.1. Plemićke diplome	17
3.2. Rodoslovlja	21
3.3. Grbovi	24
4. PRVA GENERACIJA OBITELJI U NOVOM ZAVIČAJU	26
4.1. Juraj I. (oko 1525.–1587.)	31
4.1.1. Obrazovanje i pozicioniranje	31
4.1.2. Crkvena djelatnost	40
4.1.2.1. Tridentski koncil	40
4.1.2.2. Naslov zagrebačkoga biskupa	46
4.1.2.3. Naslov biskupa u Győru	57
4.1.3. Politička djelatnost.....	61

4.1.3.1. Vođenje rata s Osmanlijama.....	65
4.1.3.2. Sudac u seljačkim bunama.....	69
4.1.3.3. Političke aktivnosti u tijelima i na bečkom dvoru.....	72
4.1.4. Odnosi sa suvremeniciima	77
4.1.5. Likovni i književni prikazi	83
4.2. Ivan I. (oko 1525.–1561.)	85
4.3. Gašpar I. (1530.–1591.)	87
4.4. Posjedi prve generacije	95
5. DRUGA GENERACIJA	101
5.1. Ivan II. (o. 1560.–1613.)	101
5.2. Petar (iza 1567.–1616.)	116
5.3. Juraj II. (o. 1560.–1607.)	119
5.4. Posjedi druge generacije	120
6. TREĆA GENERACIJA	129
6.1. Grana obitelji Ivana II.	130
6.2. Petrova grana	141
6.3. Posjedi treće generacije	148

II. dio

7. OBITELJ I RODBINSKE VEZE	155
7.1. Konstruiranje obiteljskog identiteta.....	155
7.2. Obiteljska struktura i odnosi unutar obitelji	156

7.3. Školovanje	159
7.4. Položaj žene, ženidbene strategije i rodbinske veze	163
7.5. Odnosi s drugim plemićkim obiteljima	170
7.6. Plemićka reprezentacija	173
7.6.1. Naručitelji umjetničkih djela	173
7.6.2. Knjižna kultura i knjižnice	178
7.6.3. Kultura smrti i nadgrobni spomenici	180
7.7. Društveni ugled	182
7.8. Povezanost s Katoličkom crkvom	188
8. ZAKLJUČAK	191
9. IZVORI I LITERATURA	199
9.1. Izvori	199
9.1.1. Izvorno arhivsko gradivo	199
9.1.2. Tiskani izvori	201
9.2. Literatura	205
10. POPIS PRILOGA	219
11. ŽIVOTOPIS	221

1. UVOD

1.1. Predmet i ciljevi istraživanja

U hrvatskoj historiografiji, istraživanja povijesti plemstva najčešće su prezentirana u okviru deskriptivno pisanih sinteza političke ili kulturne povijesti, povijesno-umjetničkih studija, »povijesnih crtica« te analiza društvene i ekonomske povijesti. Plemstvo kao društveni sloj još je uvijek nedovoljno istraženo. Kronično nedostaju sinteze povijesti pojedinačnih obitelji, čak i onih magnatskih obitelji koje su stoljećima imale izrazito važnu političku i kulturnu ulogu u regiji. S druge strane, duga tradicija istraživanja plemstva u europskoj je historiografiji, posebno od 1980-ih godina, rezultirala brojnim, danas nezaobilaznim, sintezama povijesti plemstva kao društvenoga sloja i njegove uloge u formiranju ranonovovjekovnoga europskog društva (M. L. Bush, R. Endres, J. Dewald, D. Bohannon, H. M. Scott i drugi). Te su sinteze temeljene na nizu pojedinačnih obiteljskih studija koje su u jakim europskim historiografijama sustavno objavljivane od 19. stoljeća do danas. Za razliku od talijanskoga, austrijskoga ili mađarskoga, hrvatski se prostor u tim sintezama uglavnom zaobilazi zbog nedostatka istraživanja kojima su se spomenuti pisci mogli koristiti, kao što su podaci o horizontalnoj i vertikalnoj mobilnosti plemstva, socijalnoj promociji pojedinih obitelji kroz duža razdoblja, pravnom kontekstu života plemićkih obitelji na sjecištu komunalnih i kontinentalnih pravnih sustava, posjedovnim situacijama, ekonomskom funkcioniranju i obrascima preživljavanja u hrvatskom ranonovovjekovnom društvu, posebice na pograničnim područjima, ili ga se prezentira ga se kroz ugarsku prizmu.

Jedna od obitelji koja je obilježila hrvatsku i srednjoeuropsku ranonovovjekovnu povijest bila je obitelj Drašković. Na prvi se pogled može učiniti da je o toj obitelji već sve rečeno: njezini su pripadnici bili bogati posjednici dvorca Trakošćan, po kojem su nosili i pridjevak, hrvatski banovi i vojskovođe, polaznici najviših obrazovnih ustanova u Europi, patroni brojnih crkava i mecene umjetničkih djela, poželjni bračni partneri pripadnicima drugih plemićkih obitelji te utjecajni političari sve do kraja 19. stoljeća. No činjenice su ipak ponešto drukčije, jer je historiografija, najvećim dijelom hrvatska te u manjoj mjeri mađarska, Draškovićima pridavala veći interes tek za kasnija razdoblja njihove povijesti, od kraja 17. stoljeća, nakon što je obitelj već stekla važne zemljišne posjede (Trakošćan, Klenovnik, Brezovica, Božjakovina, Bukovec).

Uže područje moga rada bit će vrijeme uspona obitelji, počevši od 1520-ih, kad započinje migracija obitelji prema sjeveru, do oko približno 1650., kad postaje ustaljeno da njezini članovi zauzimaju najistaknutije političke i vjerske službe pod habsburškim protektoratom.

Cilj je ovoga rada na temelju objavljenih i neobjavljenih izvora te rezultata dosadašnjih historiografskih istraživanja istražiti povijest obitelji Drašković u spomenutom razdoblju, odnosno evidentirati i obraditi relevantnu građu i literaturu te interpretirati stečene spoznaje u socio-ekonomskom, vojno-političkom i kulturnom kontekstu. Konkretnije, cilj je rekonstruirati proces preseljenja obiteljskoga sjedišta s područja današnje Like i zaleđa Skradina u kontinentalnu Hrvatsku, utvrditi načine i dinamiku stjecanja posjeda na novom prostoru te analizirati unutrašnje funkcioniranje obitelji (podjelu obveza, sustav okupljanja i nasljeđivanja imanja te obiteljsku hijerarhiju), posjedovnu situaciju, socijalnu promociju najpoznatijih članova obitelji kroza službe i školovanje te sudjelovanje obitelji u srednjoeuropskom »visokom« društvu, uključujući najviše pozicije u crkvenoj i vojno-političkoj hijerarhiji. U radu sam nastojala dokazati kako je, već u 16. stoljeću, kad se upravne strukture tek počinju vidljivije granati, moguće u samo jednoj generaciji obitelji, uz pomoć školovanja te posljedičnoga zaposjedanja visokih službi, zadobiti magnatski status, kao i ukazati na to kako stjecanje titule magnata omogućuje kreiranje dovoljno velike klijentelističke mreže da se osiguraju novi posjedi diljem Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva.

Istraživanje ove obitelji, kao jedne iz uskoga magnatskog kruga najutjecajnijih obitelji u habsburškim zemljama, pridonijet će daljnjem istraživanju povijesti plemstva i povijesti plemićkih obitelji u širem europskom kontekstu, odnosno utvrđivanju sličnosti i razlika među plemićkim obiteljima u Hrvatskoj i Europi. U radu sam obradila različite aspekte života, u mjeri u kojoj je to bilo moguće rekonstruirati iz izvora i literature, a istraživanje se temeljilo na kritičkoj analizi izvorne građe službene i privatne provenijencije. Obradila sam i sjedišta pripadnika obitelji. Primijenila sam pristupe i metodološke obrasce »povijesti obitelji«, koristila se deskriptivnom metodom te komparativnom metodom pri usporedbi dobivenih podataka s podatcima o ostalim plemićkim obiteljima u hrvatskom ranonovovjekovnom prostoru i Europi. Pojedine fenomene sam i kartografirala. Nastojala sam u najvećoj mogućoj mjeri istražiti način funkcioniranja obitelji, mehanizme promocije te vertikalnu i horizontalnu mobilnost, kako bi dobiveni podatci bili iskoristivi i u istraživanjima povijesti europskoga plemstva te društvene i obiteljske povijesti.

U središtu je rada zagrebački biskup i hrvatsko-slavonski ban Juraj I. (o. 1525.–1587.), koji je kao pripadnik prve generacije obitelji u novom zavičaju najzaslužniji za njezino održanje i uspon do viših plemićkih rangova te stjecanje brojnih zemljišnih posjeda koji su činili ekonomski temelj obiteljskoga bogatstva i moći. Dosad nisu bili istraživani Jurjevo napredovanje u službama 1550-ih, način stjecanja obiteljskih posjeda, pristup državnim službama drugim članovima obitelji kao niti okolnosti dobivanja plemićkih titula. U radu sam se fokusirala na rekonstrukciju mehanizama uspona prve generacije obitelji u novom zavičaju (Juraj I. i njegova braća), rekonstrukciju napredovanja druge generacije (Ivan II., Petar i Juraj II.) te rezultate njihova uspinjanja na društvenoj ljestvici u trećoj generaciji, što je donijelo niz novih saznanja o obiteljskoj povijesti.

1.2. Izvori i historiografija

Izvori na kojima se temelji ova disertacija mogu se podijeliti u dvije skupine. Prvu čine različiti dokumenti nastali u svakodnevnom životu (darovnice, oporuke, presude u posjedovnim sporovima, izvještaji, porezni popisi, korespondencija), a drugu kronike o povijesti obitelji i ostali narativni izvori. Manji dio gradiva objavljen je u zbirkama izvora s kraja 19. i početka 20. stoljeća¹ ili poslije (*Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV. i XVI. stoljeću, Sisak u obrani od Turaka, Zapisnici Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*), a neki od izvora korisnih za proučavanje ove plemićke obitelji objavljeni su pojedinačno (priređivači

¹ Za proučavanje teme najkorisnije su bile zbirke koje su priredili Radoslav Lopašić, Đuro Šurmin, Ivan Kukuljević Sakcinski i Emilij Laszowski. Lopašić u trosveščanoj zbirci *Spomenici Hrvatske krajine* (Zagreb 1884.–1889.) donosi vrijedne izvore iz stranih arhiva. Ivan Kukuljević Sakcinski objavio je, kao prvi svezak serije *Monumenta historica Slavorum meridionalium*, zbirku s dokumentima pisanim hrvatskim jezikom na glagoljici, cirilici i latinici *Acta Croatica – Listine hrvatske* (Zagreb 1863.). Njegov rad nastavio je Đuro Šurmin u zbirci *Hrvatski spomenici* (Zagreb 1898.), donijevši pretežno glagoljske izvore. Glagoljske isprave recentno su objavljene i u zbirci *Hrvatske glagoljične i cirilične isprave iz zbirke Stjepana Ivšića 1100.–1527.* (Zagreb 2017.). Ferdo Šišić u seriji *Hrvatski saborski spisi – Acta comitialia regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae, 1–5.* Zagreb, 1912.–1918. (dalje HSS, 1–5) donio je prijepise saborskih zaključaka od 1526. do 1630. godine. Zapisnike Ugarsko-hrvatskoga sabora skupio je i objavio Vilmos Fraknói u zbirci *Monumenta Comitialia regni Hungariae*, od kojih je u ovom radu korišten peti svezak (Budapest 1879.). Emilij Laszowski u trima je svescima zbirke *Habsburški spomenici Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije* (Zagreb 1914.–1917.; dalje *Habsburški spomenici, 1–3*) skupio i priredio isprave za hrvatsku povijest 1526.–1554. Također je objavio i dva sveska izvora iz prošlosti zagrebačkoga Gradeca u zbirci *Povjestni spomenici slob. kralj grada Zagreba. (Isprave godine 1591.–1600. Računi 1564.–1593.* Zagreb 1939.; *Isprave godine 1601.–1617.* Zagreb 1941.), a u radu je korišten i četvrti svezak njegove zbirke izvora iz povijesti Turopolja *Povjestni spomenici plem. općine Turopolja.* Zagreb 1908. U istraživanju je bila korisna i zbirka prijepisa zapisnika varaždinskoga gradskog poglavarstva *Zapisnici Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*, koju su priredili Josip Barbarić samostalno (Varaždin 1990.–1992.) i u suradnji s Josipom Kolanovićem (Varaždin 1993.–1994.).

Ferdo Šišić, Radoslav Lopašić, Vjekoslav Klaić, Emilij Laszowski, Ivan Bojničić, Rudolf Horvat). Većina izvora nalazi se u arhivima. Najveći dio arhivskoga gradiva o obitelji pohranjen je u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu (dalje HDA), u fondovima Obitelj Drašković (kutije 1–18, 23–25, 27–33, 50, 52, 73, 75–76, 79–82, 88–89, 94, 108–111, 114, 117, 119, 121, 126); Neoregistrata acta, Urbarski spisi i popisi posjeda, Hrvatsko plemstvo, Zbirka grbovnica, Zbirka rodoslovlja, Zbirka pečata i Samostan klarisa, potom u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu (dalje NAZ) i Arhivu HAZU (fondovi Regeste spisa obitelji Drašković 1338.–1788., Zbirka isprava XVI. stoljeća, Zbirka isprava XVII. stoljeća), kao i u Zbirci rukopisa i starih knjiga NSK u Zagrebu, dok se gradivo vezano uz državne službe, kraljevske donacije i administrativne poslove pripadnika obitelji, ali i brojna privatna korespondencija nalazi u Mađarskom državnom arhivu u Budimpešti (dalje MOL, fondovi Libri regii, Camerae missiles, Obitelj Batthyány, Obitelj Nádasdy, Obitelj Festetics, Reformáció kora) i Austrijskom državnom arhivu u Beču (dalje HHStA). Od tih zbirki izvora manji je dio digitaliziran (primjerice fond Libri regii), što mi je olakšalo pristup izvornomu gradivu. Od nedigitaliziranih izvora posebno je obilna obiteljska korespondencija s nizom važnih ugarskih plemićkih obitelji, koju sam istražila i snimila u MOL-u, a koja je izvrsno dopunila materijale iz hrvatskih arhiva. U istraživanje su bile uključene i matrikule sveučilišta aktivnih u 16. i 17. stoljeću, koje su pružile vrijedne podatke o školovanju članova obitelji.² Osobito su korisni bili anali Ugarsko-hrvatskoga kolegija u Bologni,³ gdje se školovalo više pripadnika obitelji. Vrijedan izvor podataka predstavljali su i različiti tiskani narativni izvori, koji više ili manje sadržajno navode događaje iz života pojedinaca i legende o najranijoj obiteljskoj povijesti, od kojih je zbog količine podataka najkorisnija bila obiteljska genealogija Franje Ladanyija,⁴ koji je kao upravitelj njihovih obiteljskih posjeda od 1650-ih i službeni obiteljski historiograf 1675. sastavio rukopisno djelo *Fructus honoris in arbore Illyrico Hungarica domus Drascovithianae* (1675.),⁵ u literaturi nazivano i *Arbor seu Genealogia dominorum Draskovith* te *Genealogia*

² U analizi obrazovnih praksi pripadnika obitelji Drašković korišteni su popisi studenata na sveučilištima u Krakovu (Karl Schrauf, *Regretum Bursae Hungarorum Cracoviensis*. Budapest 1893.), Beču (Karl Schrauf, *Die Matrikel der ungarischen Nation an der Universität Wien (1453.–1630.)*. Wien 1902.), Padovi (Endre Veress, *Matricula et Acta Hungarorum in Universitate Patavina studentium (1264.–1864.)*. Budapest 1915.) i Grazu (Johann Andritsch, *Die Matrikeln der Universität Graz, I. 1586.–1630.* Graz 1977.)

³ *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.* Bologna 1988. (prir. Gian Paolo Brizzi i Maria Luisa Accorsi).

⁴ Više o njemu Meri Kunčić – Mislav Gregl, »Franjo Ladanyi«. *Hrvatski biografski leksikon* (dalje HBL) 8 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2013., str. 513.

⁵ Puni naslov autografa u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (dalje NSK) glasi *Fructus honoris in arbore Illyrico Hungarica domus Draskovithianae per quatuor saecula et ultra prognati nunc e tenebris antiquitatis eruti ac iconibus illustrati* (R 3572, dalje Ladanyi 1675.). Skraćeni prijepis iz 18. stoljeća u redakciji Matije Purulića nalazi se također u NSK (R 4420). Ladanyi je u obiteljskoj genealogiji Draškovića donio mnoštvo podataka, počevši od srednjega vijeka pa do kraja 17. stoljeća, koje ne možemo u potpunosti potvrditi izvornom

sive *Descendentia familiae Drascovich*. Koristan je bio i spis *Notationes rerum memorabilium* (1553.–1607.) nepoznatog autora,⁶ koji sadržava brojne podatke o članovima obitelji Drašković, kao i o obiteljima iz njihova najužega kruga. U HDA se nalazi i rukopisna povijest obitelji *Die Grafen Draskhovith* (Fond Obitelj Drašković, k 115), vjerojatno započeta u 17. stoljeću, u koju su različitim rukopisima nadopisivani podatci o pojedincima. Od drugih narativnih izvora za ovo su istraživanje bila korisna djela iz 17. stoljeća, *Historiarum de rebus Hungaricis libri XXXIV* (1622.) Nikole Istvánffyja (korišteno izdanje iz 1758.) i *Memoria regum et banorum Regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae* (1652.; prijevod *Spomen na kraljeve i banove Kraljevstava Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*, Zagreb 2001.) Jurja Rattkaya, te iz 18. djela Baltazara Adama Krčelića *Historiarum Cathedralis ecclesiae Zagrabienensis* (1769., prijevod *Povijest Stolne crkve zagrebačke*, Zagreb 1994.), u kojem su obrađene crkvene prilike u Zagrebačkoj biskupiji, i *De Regnis Dalmatiae Croatiae Slavoniae notitiae praeliminares* (Zagrabiae 1771.), u kojem je opisana povijest tih kraljevstava.

Historiografski radovi o plemstvu nastali do polovice 19. st. uglavnom su bili apologetski, najčešće pisani pod patronatom pojedine obitelji radi podizanja njezina ugleda. U hrvatskoj je historiografiji obitelj, pa i plemićka obitelj, kao posebno područje istraživanja prisutna tek posljednjih 20-ak godina, uglavnom pri proučavanju srednjega vijeka (Damir Karbić, Marija Karbić, Nenad Vekarić, Zdenka Janeković Römer, Zrinka Nikolić Jakus, Irena Benyovsky Latin, Ivan Majnarić, Hrvoje Kekez). Od inače maloga broja zaokruženih monografija o hrvatskom plemstvu u suvremenoj hrvatskoj historiografiji tek je nekolicina posvećena ranome novom vijeku (Ante Gulin, Nataša Štefanec, Ivan Jurković).⁷ Vrijedi istaknuti i studije o plemićkim obiteljima iz 19. stoljeća, poput one Iskre Iveljić,⁸ kao i radove Borislava Grgina, koji se među ostalim, bavi i odnosima kralja Matije Korvina i plemstva.⁹ U novije vrijeme pojavile su se sinteze *U potrazi za mirom i blagostanjem. Hrvatske zemlje u 18. stoljeću* (2013.) i *Ljudi 18. stoljeća na hrvatskom prostoru. Od plemića i crkvenih dostojanstvenika do težaka i ribara* (2016.), koje se bave i poviješću plemstva u 18. stoljeću, no takva izdanja za prijašnja razdoblja još nedostaju. U radu su mi bili korisni i radovi mađarskih i slovenskih povjesničara o plemićkim obiteljima povezanim s Draškovićima u tom razdoblju (Révay, Batthyány,

građom. Rukopis od 59 listova posvećen je Nikoli II. Draškoviću, sinu Ivana III., u čijoj je bio Ladanyi bio službi i na čiji je nalog vjerojatno i započeo sastavljati obiteljsku povijest.

⁶ Ferdo Šišić, »Dva ljetopisa XVII. vijeka«. *Starine*, 1918., 36, str. 353–389. (dalje Šišić, 1918.)

⁷ Ante Gulin, *Povijest obitelji Rattkay*. Zagreb 1995.; Nataša Štefanec, *Heretik njegova veličanstva. Povijest o Jurju IV. Zrinskom i njegovu rodu*. Zagreb 2001.; Ivan Jurković, *The Fate of the Croatian Noble Families in the Face of Ottoman Advance*, doktorska disertacija na Central European University, Budimpešta 2004.

⁸ Iskra Iveljić, *Anatomija jedne velikaške porodice. Rauchovi*. Zagreb 2014.

⁹ Borislav Grgin, *Počeci rasapa. Kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*. Zagreb 2002.

Bánffy, Széchy) kao i o crkvenoj povijesti Ugarske u 16. i 17. stoljeću, bez kojih ne bi bilo moguće stvoriti širu sliku o mjestu i značaju Draškovića u srednjoeuropskom prostoru. Ova je disertacija zamišljena kao kvalitativni i kvantitativni prinos spomenutim istraživanjima.

Historiografski radovi koji se bave Draškovićima brojni su, no iznimno rijetko pokrivaju 16. i početak 17. stoljeća. Prvi sustavni pregled obiteljske povijesti manjega opsega napisao je Ivan Kukuljević Sakcinski u 19. stoljeću. Rad je nastao na temelju Ladanyijevih podataka i malobrojne literature o donjoaustrijskom plemstvu,¹⁰ temeljenoj na njima. U skladu sa svojim uvjerenjem o sposobnim pojedincima kao pokretačima povijesnih procesa i misliju da se historiografija treba baviti istaknutim plemićkim obiteljima, jer su plemići »zvijezde koje sjaju na nebu«, Kukuljević je napisao brojne biografske studije o pojedincima i plemićkim obiteljima. Jedna od njih je *Poviest porodice Draškovića Trakošćanskih* (1867.),¹¹ u kojoj je, prema podacima prikupljenim do sredine 19. st., iznio različite tradicije o podrijetlu Draškovića. Do kraja 19. stoljeća Draškovićima se bavio još jedino Stipan Zlatović, koji je u manjem članku analizirao njihovo dalmatinsko porijeklo.¹² Na Kukuljevićeve su se saznanja nadovezali gotovo svi kasniji radovi, od kojih su za razmatrano razdoblje još i danas relevantni dijelovi monumentalnoga djela *Povijest Hrvata* Vjekoslava Klaića, koji je u toj knjizi obradio vladavinu prvih triju Habsburgovaca na hrvatsko-ugarskom prijestolju, odnosno razdoblje od stupanja kralja Fedinanda I. na vlast 1527. godine do kraja vladavine kralja Rudolfa 1608. godine.

Unatoč brojnim dostupnim arhivskim izvorima i početno čvrsto postavljenoj genealogiji, historiografija 20. stoljeća nije otišla puno dalje u saznanjima o ranijim razdobljima obiteljske povijesti te danas još uvijek ne postoji znanstveno utemeljena monografija koja bi dala kompletniji uvid u razvoj i strategije očuvanja obiteljske moći. Jedini opsežniji prikaz obiteljske povijesti kroz pregled posjedovne situacije, graditeljske djelatnosti i kulturnih aktivnosti članova tiskan je u jednom broju časopisa *Kaj* kao rad grupe autora,¹³ a postoji i nekolicina

¹⁰ Među njih se ubraja djelo Franza Karla Wissgrilla, *Schauplatz des landsässigen Niederösterreichischen Adels vom Herren- und Ritterstande*, 2. Wien 1794., str. 279–292.

¹¹ Pretiskano iz njegove knjige *Glasoviti Hrvati prošlih vjekova*. Zagreb 1886.

¹² Stipan Zlatović, »Hrvatski Knezovi Draškovići starinom Dalmatinci«. *Bulletino di archaeologia e storia Dalmata*, 10(1887) 9, str. 140–141.

¹³ *Kaj* 5(1972): Jaroslav Šidak, »Hrvatski preporodni pokret i grof Janko Drašković«, str. 3–15; Josip Adamček, »Trakošćansko vlastelinstvo« str. 16–26; Miroslava Despot, »Slobodar – grof Juraj V Drašković izdavač časopisa *Misli iz Švicarske*« str. 27–31; Ladislav Šaban, »Glazba u dvorovima Draškovića u 18. stoljeću« str. 32–39; Đurđica Cvitanović, »Rod Draškovića i umjetnost«, str. 40–46; Miroslava Despot, »Nekoliko podataka o privrednim akcijama grofa Ivana VIII Draškovića i njegova sina Janka« str. 47–52; Bartol Zmajčić, »Postanak i razvitak roda Draškovića« str. 53–59; Martin Modrušan, »Nekoliko ženskih likova iz obitelji Drašković« str. 60–69; Miljenko Pandžić, »Jedan pogled na odnose vlastelina i kmetova kroz sačuvanu arhivsku građu« str. 70–76; Milan Kruhek, »Crtežive tradicije o posljednjem Draškoviću u Rečici i u pokupskom kraju« str. 77–79; Metod

radova koji se bave pojedinim temama vezanim uz pripadnike obitelji. Sumarni pregled obiteljske povijesti objavljen je 1993. u *Hrvatskom biografskom leksikonu*,¹⁴ no ondje se, uz donošenje iscrpne bibliografije, zbog prirode enciklopedijske forme ipak samo kratko ukazuje na najvažnije događaje i pojedince iz obitelji te taj biobibliografski prinos od prije 30-ak godina predstavlja tek polazišnu točku za daljnja istraživanja. U rijetkim su historiografskim radovima obrađivani pojedini aspekti obiteljskoga života; samo u nekoliko njih pisano je o obiteljskim posjedima i knjižnici u dvorcu Trakošćan,¹⁵ dok je kao rezultat amaterskoga bavljenja poviješću nastala knjiga Ivana Hojsaka (*Rodoslovlje obitelji Drašković*, Varaždin 2004.), koja nije dovoljno relevantna za naše istraživanje. Genealoške veze i heraldički elementi obrađeni su u priručnicima *Der Adel von Kroatien und Slavonien* Ivana Bojničića (1899.) i *Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini* Viktora Duišina (1938.–1939.), brojni podatci nalaze se razasuti u djelima posvećenim pojedinim problemima iz hrvatske prošlosti, sintezama te u »povijesnim crticama« Emilija Laszowskog i Radoslava Lopašića. Zahvaljujući istraživanjima Velike seljačke bune 1573. i gospodarske povijesti istraživani su različiti fenomeni, na temelju kojih je nastalo nekoliko djela korisnih za proučavanje povijesti ove obitelji u prijašnjem razdoblju. Među njima je najvažnija knjiga Josipa Adamčeka *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća* (1980.), a nezaobilazni su i njegovi radovi o trakošćanskom vlastelinstvu, dok podatke o obiteljskim posjedima te funkcioniranju zemljišnih odnosa neophodne za razumijevanje hrvatske povijesti ranoga novog vijeka donosi knjiga Josipa Adamčeka i Ivana Kampuša *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj i XV i XVI stoljeću* (1976.) te monografija Josipa Adamčeka *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII. stoljeća* (1980.). Svoj prinos istraživanju Draškovića dali su i autori koji se bave povijesnom topografijom i poviješću naselja: to su Radoslav Lopašić (Karlovac, 1879.), Emilij Laszowski (*Hrvatske povjesne građevine*, 1902.), Stjepan Belošević (*Županija varaždinska i slob. i kralj. grad Varaždin*, 1926.), Đuro Szabo (*Spomenici kotara Ivanec*, 1919.; *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*, 1920.; *Kroz Hrvatsko zagorje*, 1940.) te Milan Kruhek (*Krajiške utvrde i obrana Hrvatskog Kraljevstva tijekom 16. stoljeća*, 1995.). Radovi povjesničara umjetnosti i arheologa uglavnom su vezani uz dvorce Trakošćan,

Hrg, »Opis posvete i pohoda župne crkve u Višnjici 1757. godine«, str. 80–81; Milan Kruhek, »Posjedi, gradovi i dvorci obitelji Drašković« str. 82–95; Martin Modrušan – Miljenko Pandžić, »Iz obiteljskog arhiva Janka Draškovića (1770.–1856.)«, str. 96–100.

¹⁴ Mladen Švab, »Drašković, obitelj«. *HBL*, 3 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1993., str. 576–581.

¹⁵ Zdenko Balog, »Trakošćan i Klenovnik: dvije rezidencije Draškovića«. *Kaj*, 28(1995) str. 81–92; Eduard Vargović, »Knjižnica u dvorcu Trakošćan«. *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, 8/9(1996) str. 119–124; Marko Bedić, »Velikaška obitelj Drašković Trakošćanski«. *Kaj*, 35(2002) str. 59–79; Željko Vegh, »Knjižnica plemićke obitelji Drašković«. *Kolo*, 17(2007) str. 315–330.

Klenovnik i Brezovicu. Vrijedan prinos poznavanju estetske i umjetničke orijentacije Draškovića kao pripadnika visokoga plemstva u Hrvatskoj kroz analizu zbirke portreta smještene u dvorcu Trakošćan pružila je Marina Bregovac Pisk u svojoj neobjavljenoj doktorskoj disertaciji.¹⁶ Poviješću obitelji Drašković u ranijoj fazi, prije stjecanja većih zemljišnih posjeda, a potom i grofovskoga naslova, u novije se vrijeme bavio jedino Ivan Jurković u svojoj neobjavljenoj doktorskoj disertaciji.¹⁷ On se također bavio i temama povezanim sa strategijom Draškovića kao dijela raseljenoga hrvatskog plemstva, koje je zbog osmanskih prodora na njihove posjede moralo svoj život organizirati na drugom području, pritom nastojeći sačuvati identitete stvorene u prvotnom zavičaju.¹⁸

1.3. Metodologija i struktura rada

U subdisciplinarnom smislu disertacija je pisana kao povijest obitelji, pri čemu sam nastojala obraditi različite aspekte života obitelji u mjeri u kojoj je to bilo moguće rekonstruirati iz izvora i literature. Istraživanje se temeljilo na kritičkoj analizi izvorne građe službene i privatne provenijencije. U metodološkom smislu, koristila sam se deskriptivnom metodom, metodom kvalitativne analize podataka te komparativnom metodom pri usporedbi dobivenih podataka s podacima o ostalim plemićkim obiteljima u hrvatskom ranonovovjekovnom prostoru i Europi. Analizirala sam način obiteljskoga funkcioniranja, promocije te vertikalne i horizontalne mobilnosti. Podatke dobivene iz izvora nastojala sam organizirati i prezentirati tako da budu iskoristivi i u istraživanjima europske povijesti plemstva te društvene i obiteljske povijesti. Pritom su mi kao metodološki predlošci bile najiskoristivije studije o pojedinim plemićkim obiteljima u Europi (studije R. J. W. Evansa o Habsburgovcima, studije E. Fügedija i M. Radya o ugarskom plemstvu) koje su relevantne i za hrvatski kontekst jer povijest plemićkih obitelji interpretiraju u kontekstu složenoga procesa nastanka ranonovovjekovne države te upućuju na niz različitih obrazaca koje su obitelji razvijale, ovisno o svojim posjedovnim i statusnim okolnostima, ne bi li opstale, pozicionirale se ili promovirale u društveno-političkoj hijerarhiji.

¹⁶ Marina Bregovac Pisk, *Obitelj Drašković kao naručitelji i kupci umjetnina (na primjeru dvora Trakošćan)*. Doktorska disertacija na Filozofskom fakultetu Sveučilištu u Zagrebu, Zagreb 2012.

¹⁷ Jurković, 2004.

¹⁸ O problematici plemenitih raseljenika zbog osmanskih prodora u 15. i 16. st. Ivan Jurković, »Osmanska ugroza, plemeniti raseljenici i hrvatski identitet«, *Povijesni prilozi*, 31(2006) str. 39–69.; također i Felix Tobler, »Migracije hrvatskog srednjeg i nižeg plemstva u područje austrijsko-ugarske granice u 16. i 17. st. i problem 'familijara'«, *Radovi Instituta za hrvatsku povijest*, 12(1979) str. 5–23.

U teorijskom smislu najviše sam se služila studijama o društvenom raslojavanju te horizontalnoj i vertikalnoj mobilnosti plemstva, koji se održavaju i na proces nastanka države (stvaranje institucija, vjersko i socijalno discipliniranje i slično). Te studije također rekonstruiraju i sistematiziraju, od regije do regije različite, pravne norme i pravne prakse koje su plemićki sloj izdvajale od ostalih društvenih slojeva, ali i legitimacijske obrasce za opravdavanje povlaštenoga statusa europskoga plemstva, koji su također bili regionalno uvjetovani. U spomenutom teorijskom smislu ponajprije su važna istraživanja sljedećih autora: M. L. Bush, R. Endres, J. Dewald, H. M. Scott, D. Bohannon, H. Zmora i drugih.

U prvom poglavlju pružila sam kraći pregled povijesti obitelji u širem kontekstu povijesti hrvatskih zemalja unutar Habsburške Monarhije. U drugom poglavlju pristupila sam analizi prve generacije obitelji u novom zavičaju, njihovu obrazovanju i pozicioniranju, pri čemu je naglasak bio na djelatnosti biskupa i bana Jurja I. (o. 1525.–1587.),¹⁹ koji je zahvaljujući svojim iznimnim sposobnostima uspio doći do visokih državničkih i crkvenih pozicija te svojoj obitelji osigurati ne samo opstanak nego i pozicioniranje u krugu moćnih magnatskih obitelji. Nadalje, analizirala sam djelovanje njegove braće Gašpara (1530–1591.) i Ivana (1525.–1566.) te posjedovnu situaciju prve generacije, organizaciju vlastelinstava i gospodarenje, sustav okupljanja i nasljeđivanja posjeda, a i komunikaciju među njima. Isti pristup primijenila sam i u poglavlju o drugoj generaciji Draškovića, sinovima Gašpara, Ivanu II. (o. 1560.–1613.), Petru (iza 1567.–1614.) i Jurju III. (o. 1570.), dok sam u trećem poglavlju istaknula rezultate nastojanja prvih dvaju generacija. Uza svako poglavlje priložena je odgovarajuća karta s kronološkim prikazom stjecanja obiteljskih posjeda. U drugom dijelu disertacije, sukladno odabranim temama koje su relevantne i za europski kontekst, razložila sam obiteljsku strukturu, obiteljske odnose, plemićku reprezentaciju, položaj žene i ženidbene strategije, kao i odnose s drugim plemićkim obiteljima. Nadalje, analizirala sam vojnu i političku djelatnost pripadnika svake generacije Draškovića, a na kraju pokušala prezentirati obiteljsku svakodnevicu i odrediti ulogu obitelji u europskom sociokulturnom krugu. Na kraju slijedi zaključak te popis izvora i literature.

¹⁹ Iako se u obiteljskim genealogijama Juraj redovito navodi s rednim brojem II., zbog prethodnika istog imena u prijašnjim generacijama, u ovom ga radu kao pripadnika prve generacije obitelji u novom zavičaju i prve promatrane generacije, navodim kao Jurja I.

I. dio

2. PODRIJETLO I POVIJEST OBITELJI TIJEKOM MIGRACIJE

Prema dosad potvrđenim podacima Draškovići su podrijetlom bili iz Like. Potkraj 15. st. vjerojatno su pripadali plemenu Kršelaca²⁰ u srednjovjekovnoj županiji Bužani, a imali su posjede i u Bilinama u neposrednom zaleđu Skradina, što se navodi i u obiteljskoj genealogiji sačuvanoj u Arhivu HAZU,²¹ koja je vjerojatno nastala u 17. stoljeću. Ondje navedene podatke u svoje djelo prenosi i Franjo Ladány. Prema toj genealogiji legendarni je začetnik obitelji *Ivan* (u. 1234.), jedan od zapovjednika križarske vojske hrvatsko-ugarskoga kralja Andrije II. Arpadovića u bitkama za grad Damask i utvrdu Damiettu, koji je 1222. nakon povratka u Hrvatsku katedrali u Veszpremu poklonio zlatni kalež ukrašen grbom Draškovića i svojim inicijalima. Genealogija nadalje navodi njegove nasljednike u sedam generacija, no o njima nema detaljnijih podataka. Od njih su istaknutiji *Nikola*, zabilježen u borbama protiv Tatara za njihova prodora u Ugarsku 1241/42., te *Petar* u službi kralja Ludovika I., sudionik napuljskoga rata u borbama kraj Aquile i Averse 1347. te poslije u bitki protiv Mletačke Republike kraj Zadra i u Lombardiji, gdje je pri opsadi grada Trevisa i poginuo. S istim prezimenom u izvorima se nalazi i skradinski biskup *Paulin*, rođen iza 1250., a umro prije 7. srpnja 1326., zabilježen u kronici Mihe Madijeva de Barbezanis.

U 15. stoljeću u izvorima se, i to iste 1471. godine (!) javljaju tri pripadnika obitelji neovisno jedan od drugoga. Prvi je *Ivan Drašković*, zabilježen kao familijar obitelji Babonića Blagajskih.²² Iz tužbe blagajskih knezova Ivana, Stjepana i Nikole protiv Ladislava Svetačkog (de Zenche, de Zemche) od 12. rujna 1471.²³ saznaje se da su kaštelani Pavao i Augustin Šipek s ostalim ljudima Ladislava Svetačkog 13. lipnja iste godine u slavonskim šumama (*in medio silve Zawe*) napali Ivana Draškovića, koji se uputio u Čazmanski kaptol predati na ovjeru isprave Blagajskih o posjedu Ostrošca na Uni i Blagaja na Savi. Pritom su mu oteli dragocjenosti i novac (6 pozlaćenih srebrnih pehara, 3 srebrne zdjele, pola libre čistog zlata i

²⁰ O plemenu Kršelaca više Hrvoje Kekez, »Kršelci«. *HBL*, 8 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2013., str. 247.

²¹ AHAZU, II-a-85, Regeste spisa obitelji Drašković 1338.–1788., *Genealogia Drascovichiorum*, str. 33.

²² O povijesti obitelji Babonića Blagajskih pisao je Hrvoje Kekez u knjizi *Pod znamenjem propetog lava*. Zagreb 2016.

²³ Layos Thallóczy i Samu Barabas (ur.), *Codex diplomaticus comitum de Blagay*, 1. Budimpešta 1897., dokument 202, str. 383.

300 zlatnih florena poslanih na čuvanje plemenitoj gospođi Ani, udovici Gašpara Čupora Moslavačkog) te konja, odjeću i njegovu plaću. Oteto blago dosta govori o generalnom stanju u Kraljevstvu i bespoštednim sukobima među plemstvom. Nama je ipak zanimljiviji podatak da je Ivan Drašković obavljao pravne poslove knezova Blagajskih i da je vjerojatno bio obrazovan čovjek od povjerenja.

Iste godine u Omišlju na Krku zabilježen je Mikula Drašković, koji je sa ženom Dragulom darovao vinograd »v *Klancih*« za uzdržavanje oltara u crkvi sv. Marije u Omišlju,²⁴ a 29. lipnja iste godine Juraj Račić pred ličkim stolom prodaje Mateju Draškoviću svoju plemenštinu u Donjem Zažićnu (danas Kaluđerovac kraj Donjega Pazarišta).²⁵ U tom se ličkom selu od 1490-ih pripadnici obitelji Drašković sve češće spominju u dokumentima.²⁶

Dokument koji pobliže navodi obiteljske veze jest fundacijska isprava kojom plemićki rod Draškovića iz sela Donje Zažićno 1. studenoga 1490. utemeljuje samostan pavlina u istom mjestu.²⁷ Iz dokumenta saznajemo da »plemeniti ljudi Draškovići« na svom posjedu grade pavlinski samostan u blizini crkve sv. Marije (mjesto zvano Gradčina) te ga obdaruju dijelovima posjeda.²⁸ U darovnici su uz Draškoviće navedeni i predstavnici obitelji Rogutića iz zajedničkoga plemena Kršelaca. Kao predstavnici jedne od pet ogranaka (hiža) obitelji Drašković poimence su spomenuta braća *Bartol* i *Juraj* (navedeni u deminutivnim oblicima *Barić* i *Jurica*, što bi možda ukazivalo na njihovu mladost),²⁹ sinovi pokojnoga *Luke*.³⁰ Obitelj je imala posjede i u Kninskoj županiji, točnije u Bilinama u zaleđu Skradina. Sve to upućuje na popriličnu raspršenost posjeda i grananje roda, za što nam zasad nedostaju potpuniji izvori.

Kao rodonačelnika ranonovovjekovne plemićke obitelji Draškovića u kasnijem je razdoblju moguće pratiti *Bartola Draškovića Kninskog (de Tinina)* (o. 1475.–1538.), koji je bio u službi kneza Ivana Karlovića Krbavskog, dok se za njegova brata *Jurja* (o. 1490.–1512.) pretpostavlja da je ostao na obiteljskim posjedima u Bužanima.³¹ Dokumenti nakon Krbavske bitke 1493.

²⁴ Šurmin, 1898., str. 263–264.

²⁵ Original glagoljske isprave na pergameni nalazi se u HDA; Pavlinski samostan u Novome, br. 17. Isprava je objavljena u Kukuljević Sakcinski, 1863., br. 127; Šurmin, 1898., str. 340–341. i u zbirci *Hrvatske glagoljične i ćirilične isprave iz zbirke Stjepana Ivšića 1100.–1527.* Zagreb 2017., str. 285–287.

²⁶ Stjepan Pavičić, *Seobe i naselja u Lici.* Gospić 1990., str. 58–60.

²⁷ Šurmin, 1898., str. 343–349

²⁸ Postoji mišljenje da su upravo oni saizidali crkvu sv. Marije, i to prije 1488., jer ju je te godine već darivao vojvoda Žarko Draživojević. Pavičić, 1990., str. 59.

²⁹ Jurković, 2004., str. 117

³⁰ HDA, Pavlinski samostan u Novome, br. 18.; Kukuljević, 1863., str. 140–144; Šurmin, 1898., str. 343–349; *Hrvatske glagoljične i ćirilične isprave iz zbirke Stjepana Ivšića 1100.–1527.* Zagreb 2017., str. 288–294.

³¹ Jurković, 2004., str. 119; Kukuljević, 1863., str. 199–200.

učestalije spominju samo njihove rođake *Jurja, Ivana i Dujma*, sinove strica *Petra*,³² što ukazuje na znatno smanjenje broja članova te, prema dostupnim izvorima, mnogoljudne obitelji.

Na Bartolovom se primjeru, kako ćemo pokazati, zorno prikazuje sudbina hrvatskoga plemstva za trajanja osmanskih osvajanja, prisilno iseljenoga s obiteljskih posjeda te primjena različitih strategija opstanka koje su članovi takvih obitelji morali razvijati. Pritom su se pripadnici plemićkih obitelji najčešće morali osloniti na kombinaciju različitih pristupa za preživljavanje, jer nijedna od mjera sama za sebe nije jamčila pozitivan ishod. Najveći broj osiromašenih plemića odlučio se na prihvaćanje vojne službe, koja je donekle osiguravala pristojnu zaradu (ako je plaća redovito stizala) i mogućnost stjecanja dijela ratnoga plijena ili uključivanje u poslove opskrbe pograničnih dijelova Kraljevstva. Loše su strane toga pristupa bile česte pogibije ili zarobljavanja, zbog čega je ostatak obitelji ostajao bez prihoda, unatoč eventualnim isplatama kraljevih dugovanja, a mnoge su obitelji na taj način i izumrle bez muških nasljednika.³³

Pripadnik neke plemićke obitelji koja je izgubila vlastite posjede mogao je pristupiti družini nekoga magnata ili predstavnika državne vlasti, u zamjenu za sigurnost i zaštitu, zapravo prihvatiti položaj familijara. U tom su odnosu bile točno određene dužnosti i obveze familijara, koji je zauzvrat stekao zaštitnika i utočište za svoju obitelj, što je bilo osobito prikladno ako su se posjedi gospodara nalazili dalje od ratnih aktivnosti, no i ta je strategija bila nesigurna jer je ovisila o aktivnostima i položaju magnata,³⁴ što je u slučaju njegove pogibije ili gubitka posjeda bilo sudbonosno za opstanak čitave obitelji i pratnje.

Treća strategija, uključivanje pripadnika obitelji u crkvene strukture vlasti, uglavnom se primjenjivala kad je obitelj imala više muških potomaka, pa je zbog svećeničkoga celibata jednoga ili više članova ipak mogla osigurati novi naraštaj obitelji. Takav je pristup, osim financijske sigurnosti, ukoliko je dotični uspio steći više položaje u crkvenoj hijerarhiji, ostatku obitelji pružao i mogućnost stjecanja javnih i crkvenih službi te priliku za obrazovanje mlađih

³² Kukuljević, 1863., str. 199–200.

³³ Najbolji je primjer za to pogibija Petra Kružića 1537., čija je obitelj, ali i šira zajednica familijara i službenika, uzalud pokušavala dobiti njegove zaostale plaće. Tako su izumrle i obitelji rođaka Draškovića Martinušići i Utišenići (AHAZU, B-XV-24-I. – 1, 377–380), zatim Mišljenovići, Nemčići, Vidošići i Lukačići i drugi. Više Jurković, 2006.

³⁴ O tom više Ivan Jurković, »Raseljena plemića obitelj za osmanske ugroze: primjer Berisavića de Werhreka de Mala Mlaka, prvi dio«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti HAZU*, 20(2002) str. 125–164; Isti: »Raseljena plemića obitelj za osmanske ugroze: primjer Berisavića de Werhreka de Mala Mlaka, drugi dio«, Ibidem, 21(2003) str. 119–181; Géza Pálffy, »Plemićka obitelj Budor iz Budrovca u razdoblju od 15. do 18. stoljeća«. *Podravina*, 2(2003) 3, str. 5–75.

pripadnika obitelji.³⁵ S tom je strategijom bila usko povezana i diplomatska djelatnost, za koju su mogli biti regrutirani isključivo visokoobrazovani pojedinci. Upravo primjer Bartolova sina Jurja pokazuje uspješnu primjenu dviju posljednjih strategija, kojima je obitelj stekla nova sjedišta.

Bartol se u kasnim tridesetima oženio Anom iz plemenite obitelji Utišenić, koja je također pripadala krugu oko kneza Ivana Karlovića.³⁶ Svoju je obitelj smjestio na svoje posjede u Bilinama u zaleđu Skradina, gdje su mu se rodila djeca *Juraj* (o. 1525.–1587.), *Gašpar* (o. 1530.–1591.), *Ivan* (o. 1525.–1561.) i *Barbara*.³⁷ Bartol se u službi Dore Frankapan, udovice kneza Karla Kurjakovića Krbavskoga i njezina sina Ivana spominje kao pratilac, administrativni službenik i zaštitnik. Prema nekim navodima, moguće je da je bio i odgojitelj mladoga kneza.³⁸ Visok status koji je imao dugovao je, osim vojnim zaslugama, vjerojatno i obrazovanju – pretpostavlja se da je naobrazbu stekao upravo na dvoru knezova Krbavskih, no moguće je da je bilo i drugih utjecaja; u arhivskoj građi prve polovice 16. stoljeća prisutan je kninski biskup Matija Drašković,³⁹ vjerojatno njegov daljnji rod, koji mu je možda omogućio obrazovanje.

Osim kninskoga biskupa Matije, u istom je razdoblju djelovalo još nekoliko Draškovića koji se zasad ne mogu povezati s ovom granom obitelji, a razmjerno često se spominju u dokumentima sve do 1610. Prvi je od njih Nikola Drašković, koji se u drugoj polovici 16. st. bavio diplomatskim aktivnostima u Rimu, gdje je tražio potporu za oslobođenje Like, Krbave i bosansko-hercegovačkih kršćana od osmanske vlasti. U misijama 1609. nosi preporučena pisma hrvatskoga bana Tome Erdődyja i ninskoga biskupa Blaža Mandevija. Drugi je kninski biskup Matija Drašković s kraja 16. stoljeća, za kojega također ne možemo utvrditi kojoj grani obitelji pripada. Njemu je kao svećeniku Senjsko-modruške biskupije kralj Rudolf II. 1600. podijelio počasni naslov kninskoga biskupa te se kao takav razmjerno često pojavljuje u izvorima sve do 1610. Uglavnom je uz ostale biskupe prisutan prilikom dodjele kraljevskih

³⁵ Jurković, 2006., ističe primjer Frankapana, čiji su pripadnici od početka 16. st. počeli ostvarivati uspješne crkvene karijere (Ivan, Grgur, Krsto), a nakon smanjenja opsega ratnih aktivnosti više nisu pristupali izboru te strategije. Također i Petar Strčić, »Prilog o Frankopanima svećenicima«. *Rijeka*, 9(2004) 1, str. 7–17.

³⁶ Marianne Birnbaum, *Croatian and Hungarian Latinity in the Sixteenth Century*. Zagreb–Dubrovnik 1993., str. 457., tvrdi da se Bartol Drašković oženio jednom od sestara Antuna Vrančića, što nije točno.

³⁷ Baltazar Adam Krčelić, *Povijest Stolne crkve zagrebačke*. Zagreb 1994., str. 272., također i Kukuljević, 1897., str. 157.

³⁸ Petar Grgec, *Hrvatski Job šesnaestoga vijeka – ban Ivan Karlović*. Zagreb 1932., str. 27

³⁹ Matija Drašković razmjerno se često spominje u arhivskoj građi. Primjerice, kao svjedok se spominje u potvrdi privilegija koje je Ferdinand I. dodijelio plemićima jednoselcima u Slavoniji 25. studenoga 1548.

privilegija pojedinim gradovima.⁴⁰ Treća je osoba istoga prezimena Franjo, za kojega se zna da je od 1606. bio provincijal Ugarske franjevačke provincije Sv. Marije, a od 1610. gvardijan franjevačkoga samostana na Kaptolu u Zagrebu, gdje je i umro 28. III. 1637.⁴¹ Kao njegove zasluge navode se briga o obnovi samostana i crkve uz pomoć dobrotvora, posebno grofice Elizabete Moscon, rođ. Erdődy, prve žene Nikole Draškovića, Hrvatskoga sabora i Gradeca, te rad na osamostaljenju zagrebačkoga i ostalih franjevačkih samostana u sjevernoj Hrvatskoj od Ugarske franjevačke provincije Sv. Marije. Njegovi biografski podatci ne poklapaju se s podacima jedine osobe istoga imena iz ove obiteljske grane, Petrova sina Franje (1608.–1616.). Oni neće biti predmet istraživanja ovoga rada.

Bartol je 1520. zabilježen kao tajnik Dore Frankapan u sporu s franjevačkim samostanom na Košljunu, kojemu se osporava nasljedstvo iz oporuke Katarine Frankapan, udovice mletačkoga patricija Francesca Dandola, a u mletačkim izvještajima tih se godina navodi i kao njezin izaslanik u Veneciji.⁴² U to je vrijeme knez Ivan Karlović bio ključna osoba u obrani zemlje; isprva je bio viceban, od 1521. i hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ban, te je osim po dužnosti, i osobno bio zainteresiran za obranu zemlje od Osmanlija zbog svojih posjeda u Ravnim kotarima, Lici i Krbavi. S osmanskim osvajanjem toga prostora 1522. godine (pad Knina i Skradina) i masovnim migracijama stanovništva koje je slijedilo, došlo je i do promjene područja na kojem je Bartol kao Karlovićev pratilac djelovao.⁴³ Karlović je, financijski iscrpljen, 1524. odustao od banske časti, nastavljajući braniti svoja posljednja uporišta (Obrovac i Udbina/Udvina), no i njih je izgubio 1527. godine.⁴⁴ I Bartol Drašković je između 1522. i 1527. izgubio sve svoje posjede južno od Velebita te je, poput ostalih, bio prisiljen izbjeći s domicilnih posjeda. S obitelji je prebjegao u Pokuplje. Od 1523. zabilježen je u Švarči te je nastavio podupirati kneza Karlovića u njegovim naporima oko povratka izgubljene djedovine. Kao vjeran knežev pratilac podupirao je i njegova kandidata Ferdinanda Habsburškoga u izboru za hrvatskoga kralja na saboru u Cetinu 3. siječnja 1527., gdje je

⁴⁰ Primjerice, pri dodjeli povlastica slobodnim kraljevskim gradovima Košicama, Požunu, Sopronu, Nagyszombatu i drugima 1603. (MOL, Libri regii, 5, str. 482–490) ili krznarskom cehu 1603. (MOL, Libri regii, 5, str. 536–541).

⁴¹ Vera Humski, »Drašković Franjo«, *HBL*, 3 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1993., str. 531.

⁴² Marino Sanudo, »Rapporti della Repubblica Veneta con Slavi meridionali«. *Arkiv za povjestnicu jugoslavensku*, 6(1863) str. 162–163.

⁴³ Više o tom, Pavičić, 1990., str. 110–111; Tomislav Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje; prostor, ljudi, ideje*. Zagreb 1997., str. 425–430; Ivan Jurković, »Diplomatska aktivnost hrvatskog plemstva u doba turskog pritiska na Hrvatsku«. *Zbornik Diplomatske akademije*, 2. Zagreb 1999., str. 246–247; Lovorka Čoralić, *U gradu svetoga Marka. Povijest hrvatske zajednice u Mlecima*. Zagreb 2001., str. 63–67, 91–92. O depopulaciji Like i Krbave najdetaljnije Nenad Moačanin, »Turska vojna krajina u hrvatskim zemljama: prolegomena za 16. i 17. stoljeće«. *Hereditas rerum Croaticorum ad honorem Mirko Valentić*. Zagreb 2003., str. 85–91.

⁴⁴ Takvu su sudbinu slijedili i drugi, pa knez Ivan Karlović u srpnju 1526. izjavljuje da je izgubio svoje posljednje županije Liku i Krbavu, a do ožujka 1527. držao je Obrovac i Udbinu. *Habsburški spomenici*, 1, str. 6–7.

zabilježen među plemićima kojima je kralj Ferdinand obećao pomoć za uzdržavanje konjanika. Bartolu (*Wartoll Drasskovitsch*) odobreno je financiranje četvorice konjanika, po čemu bi se moglo suditi da je u to vrijeme imao banderij od više konjanika.⁴⁵

Bartol se nadao da će mu Karlović omogućiti da stekne nove posjede u ostatku Hrvatske i Slavonije.⁴⁶ On se zaista trudio osigurati svojim pouzdanicima izvore egzistencije i smještaj, tražeći od kralja Ferdinanda da pomogne tim ljudima. No ubrzo je umro (1531.), pa su se obitelji njegove brojne pratnje (službenika, familijara i ostalih) našle u nezavidnoj poziciji, prisiljene na primjenjivanje nekih drugih strategija za opstanak. Bartol se u novonastalim okolnostima, bez zaštitnika, sredstava za život i smještaja za obitelj morao osloniti na pomoć obitelji svoje žene Ane, odnosno njezina brata Jurja Utišenića,⁴⁷ te obitelji svoje sestre Helene i njezina muža Leonarda Krpačića, koji je bio predijalac bana Petra Keglevića. Privremeni smještaj i sigurnost osigurao im je, posredovanjem Krpačića, Keglević na svojim posjedima u Kostelu, Krapini i Loboru.⁴⁸

Keglevići su podrijetlom također bili iz Kninske županije, a Petar Keglević bio je jedan od najmoćnijih ljudi u tadašnjem Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu. Nakon osmanskoga zauzimanja Knina 1522. izgubio je posjede u dolini Zrmanje te je obiteljsko sjedište preselio u Hrvatsko zagorje i ondje zadobio brojne druge nekretnine; zakupio je posjede u Križevačkoj i Zagrebačkoj županiji, kupio gradove Krapinu i Kostel, a neke mu je (Lobor, Blinje, Nova stijena) darovao kralj Ferdinand I. Habsburgovac, kojega je podržavao u borbi s Ivanom Zapoljom. Bio je veliki župan Varaždinske županije od 1531., kraljevski namjesnik za Hrvatsku i Slavoniju 1533.–1535., upravitelj cistercitske opatije sv. Marije u Topuskom te gradova Bihaća i Ripča. Bio je hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ban uz Tomu Nádasdyja od 1537. te samostalno od 1540. do 1542.⁴⁹

⁴⁵ HSS, 1, str. 64. Novčanu pomoć za uzdržavanje plemićke konjice uspostavio je još kralj Matija Korvin u okviru svoga obrambenoga sustava, a istu obvezu preuzeo je i Ferdinand I. na saboru u Cetinu 1527., iako su hrvatski staleži iste godine uložili više prigovora zbog njezina neispunjavanja. Više o tom Grgin, 2002., str. 120, 171–173, 180–181; Ivan Jurković, »Osmanska ugroza, plemeniti raseljenici i hrvatski identitet«. *Povijesni prilozi*, 31(2006) str. 47.

⁴⁶ *Habsburški spomenici*, 1, dok. 30, str. 28–29; dok. 48, str. 42; dok. 61, str. 58–59; dok. 64, str. 61–62; dok. 67, str. 63; dok. 138, str. 123–125; dok. 246, str. 225–227; dok. 253, str. 246–247.

⁴⁷ Oblici koje nalazimo u izvorima i u literaturi su: Utisenitius, Utisenius, Utisenich, Utisenics, Utveszenics, a koristio se je i prezimenom svoje majke Martinušić, u izvorima navođenim u oblicima Martinuzzi ili Martinusius.

⁴⁸ Keglevići su u 15. st. imali posjede u distriktu Unašice (Kninska županija), a od kraja 15. st. pred osmanskom se opasnošću iselili na prostor Zagrebačke, Varaždinske i Križevačke županije, potom i u Ugarsku. Ivan Majnarić – Maja Katušić, »Keglević, obitelj«. *HBL*, 7 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2009., str. 227–231.

⁴⁹ Dino Mujadžević – Maja Katušić, »Keglević Petar«. *HBL*, 7. Zagreb 2009., str. 232–233.

Draškovići su, povezujući se u novoj životnoj sredini s krugom ljudi iz staroga zavičaja, čuvali i stari identitet, što je pokazatelj zatvorenosti socijalnoga kruga kojemu su u tom trenutku pripadali. Nakon što je Bartol 1538. umro, svojoj je djeci u naslijeđe ostavio samo osobno oružje,⁵⁰ s obzirom na to da je sve što je posjedovao i pohranio u utvrđenoj crkvi u Švarči izgubljeno u pljačkaškim pohodima Osmanlija.

⁵⁰ AHAZU, II-A-85, *Genealogia Drascovichiorum*, str. 34; Krčelić, 1994., str. 273.

3. PLEMIĆKE DIPLOME, RODOSLOVLJA I GRBOVI

3.1. Plemićke diplome

Najstarija sačuvana pisana potvrda obiteljskoga plemstva potječe iz 1490. i nalazi se u fundacijskoj ispravi pavlinskoga samostana i crkve kraj Zažičnoga.⁵¹ Prema toj glagoljskoj povelji, »plemeniti ljudi Draškovići« na svom posjedu grade pavlini samostan u blizini crkve sv. Marije (mjesto zvano Gradčina) te ga obdaruju dijelovima posjeda. Nadalje, od kraja 15. stoljeća do dvadesetih godina 16. stoljeća nemamo podataka o članovima obitelji. Tijekom osmanskih napredovanja u 16. stoljeću i gubitka svih posjeda u Kninskoj županiji te preseljenja na sjever, članovi obitelji Drašković suočeni su s problemom osiguranja osnovnih izvora za život, kao i s održanjem svoga dotadašnjeg socijalnog statusa.

Još je potkraj 15. st. kralj Matija Korvin regulirao status plemića koji su zbog ratnih prilika bili prisiljeni napustiti svoje posjede: 1467. izuzeo ih je od plaćanja poreza,⁵² a 1486. potvrdio zakonski članak o statusu plemića koji su zbog Osmanlija ili drugih neprijatelja (Čeha, Poljaka i Nijemaca) iznenada izgubili patrimonij ili obiteljske arhivalije.⁵³

I njegovi nasljednici nastojali su raseljenim plemićima olakšati prilike u kojima su dokazivali svoj plemeniti status na području zemalja pod krunom sv. Stjepana.⁵⁴ S obzirom na to da mnogi nisu mogli predložiti pisane dokaze o svom plemenitom podrijetlu jer su vjerodostojna mjesta bila uništena ili nedostupna zbog ratnih prilika, o njihovu podrijetlu i statusu mogle su svjedočiti osobe koje su se doselile na isto područje te su takvu potvrdu izdavali kralj ili predstavnici vlasti. S tim je ciljem i Juraj Drašković sebi i svojoj braći Ivanu i Gašparu 1553. ishodio potvrdu plemstva i grbovnicu od Ferdinanda I.⁵⁵

Grbovnica donosi sljedeće obavijesti: Jurju, kraljevu vjernom pouzdaniku i tajniku, jazovskom prepozitu (Castrum Jaszo, Jaszovar, Jasow, Jasov, Jaszo),⁵⁶ koji je podrijetlom iz stare hrvatske

⁵¹ Original glagoljske isprave na pergameni nalazi se u HDA; Pavlini samostan u Novome, br. 17. Isprava je objavljena u: Kukuljević 1863., br. 127; Šurmin, str. 340–341. i zbirci *Hrvatske glagoljične i ćirilne isprave iz zbirke Stjepana Ivšića 1100.–1527.* Zagreb 2017., str. 285–287.

⁵² Janos M. Bak i dr (ur.), *Decreta regni mediaevalis Hungariae (1458.–1490)*, 3. Los Angeles 1995, str. 71., čl. 3.

⁵³ Ibid., str. 67, čl. 71

⁵⁴ O dokazivanju socijalnoga statusa raseljenoga plemstva, kao i razlikama između unutarnjih i vanjskih migratornih područja više Ivan Jurković, »Socijalni status i prisilni raseljenici podrijetlom iz hrvatskih plemićkih obitelji u zemljama njihovih doseoba za trajanja osmanske ugroze«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 23, 2005., str. 63–85.

⁵⁵ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 1, br. 5. Objavljeno u Siniša Krznar, *Trakošćan: burg-muzej*. Trakošćan 2007., str. 22.

⁵⁶ Mjesto Jasow, kraj Košica, u županiji Agauj-Torna, danas u Slovačkoj, pripadalo je Egerskoj biskupiji.

obitelji (*de Tinina*), zbog dugogodišnje njegove vjernosti, kao i njegovih predaka, i brojnih vrлина koje posjeduje te činjenice da zbog nesretnih okolnosti ne posjeduje plemićke insignije, potvrđuje se plemstvo i grb. S njim plemstvo dijele njegova mlađa braća Gašpar i Ivan i daljnji potomci. U ispravi se potanko navodi Jurjevo obrazovanje – od početnih temelja koje je stekao kod kuće, preko studija u Krakovu, potom u Beču, gdje je studirao filozofiju, do Italije, gdje je studirao teologiju. Nadalje se navodi da je, nakon što je imenovan jazovskim prepozitom, na preporuku Nikole Oláha postao tajnikom u Dvorskoj kancelariji. U povelji je detaljno opisan obiteljski grb, grifon koji u desnoj šapi drži zlatnu kuglu, te se navode okolnosti u kojima braća mogu isticati svoja plemićka obilježja. Potpisao ju je Nikola Oláh, tajnik Ugarske dvorske kancelarije i Jurjev nadređeni.

PRIOLOG 1.: Potvrda plemstva Jurju i njegovoj braći od 1. prosinca 1553. (HDA, Fond Obitelj Drašković, k1, br. 5.)

Hrvatsko-slavonsko plemstvo zadržalo je krajem 15. i početkom 16. stoljeća vertikalne veze prema vladaru, koje su potjecale još iz srednjega vijeka, što osim simboličkih i formalnih titula najčešće nije donosilo financijsku dobit. Horizontalne strukture, poput županija u kojima je plemstvo moglo zadržati utjecaj na lokalnoj razini, oslabile su i izgubile na značenju, posebno

na hrvatsko-slavonskom prostoru. Sa stvaranjem institucija u 16. stoljeću pripadnici plemićkih obitelji dobili su priliku legitimno stjecati moć preko državnih službi, što je prije bilo moguće uglavnom samo vojnim sudjelovanjem u obrani zemlje ili financiranjem vojnih trupa. Mogućnost uspona postojala je i kroz crkvene službe. Tu su priliku iskoristili i Draškovići, kojima je to bila i jedna od strategija preživljavanja.

Sama pripadnost plemićkom sloju nije Draškovićima garantirala sigurnost i zajamčene privilegije, jer nisu posjedovali velike zemljišne posjede, niti imali veći utjecaj u društvu, pa su svojim djelovanjem nastojali svim silama doći u više plemićke rangove baruna i grofova, odnosno među magnate. Magnatskom sloju u Hrvatskoj sredinom 16. stoljeća pripadalo je samo nekoliko obitelji: Zrinski (grofovi od 1554.), Erdődy (grofovi od 1565.) te Frankapani, Blagajski, Táhy, Alapići (Alápy; baruni od 1555.) i Kaštelanovići (Kastellánfy; grofovi od 1569.).⁵⁷ Nositelji tih titula mogli su obnašati najviše državne službe (palatin, ban, dvorski sudac, knez/vojvoda) te su sudjelovali u radu Ugarskoga sabora.

I Draškovići se, usporedno sa stjecanjem većih zemljišnih posjeda, kao i obavljanjem važnih državnih i crkvenih službi, u drugoj polovici 16. stoljeća počinju ubrajati među magnate. Kralj Maksimilijan 1567. dodjeljuje barunski naslov Gašparu Draškoviću Trakošćanskom i njegovu sinu Ivanu te njegovim potomcima.⁵⁸ U ispravi je Gašpar naveden kao kraljevski kapetan, kojemu se zbog dugogodišnje vjerne službe kralju, dodjeljuje barunski naslov. Također su navedene i vojne zasluge njegova brata Ivana, koji je poginuo braneći utvrdu Siget. Nije nevažno spomenuti da je iste godine njihov najstariji brat Juraj postao hrvatskim banom (uz drugoga bana Franju Frankapana), a praksa da članovi iste obitelji napreduju otprilike u isto vrijeme ponavljat će se redovito, što će se zorno pokazati kroz ovaj rad.

Osim kraljevskih naslova preko kojih su članovi obitelji pripadali određenim slojevima društva, pripadnost privilegiranom sloju mogla se steći i članstvom u drugim plemenitim zajednicama. Tako je 1570. Jurja i njegova brata Gašpara te po njemu njegove sinove Ivana, Petra i Jurja i sve njihove buduće potomke adoptirala Plemenita općina Turopolje u svoje redove.⁵⁹ Takvi su se ugovori sklapali iz uzajamnih interesa obiju strana; plemenite su općine adopcijom primale cijenjene osobe i njihove obitelji pokušavajući održati svoj privilegirani status te su se, oslanjanjem na moćne pojedince, lakše mogle oduprijeti težnjama drugih magnata, a adoptirani

⁵⁷ Nataša Štefanec, *Država ili ne. Ustroj Vojne krajine 1578. godine i hrvatsko-slavonski staleži u regionalnoj obrani i politici*. Zagreb 2011., str. 72; Vjekoslav Klaić, *Povijest Hrvata*, 5. Zagreb 1974., str. 625. Više o plemstvu Svetoga Rimskog Carstva Rudolf Endress, *Adel in der frühen Neuzeit*. München 1933., str. 1–2. i Volker Press, *Adel im alten Reich. Gesammelte Vorträge und Aufsätze*. Tübingen 1998., str. 113–138, 230–231.

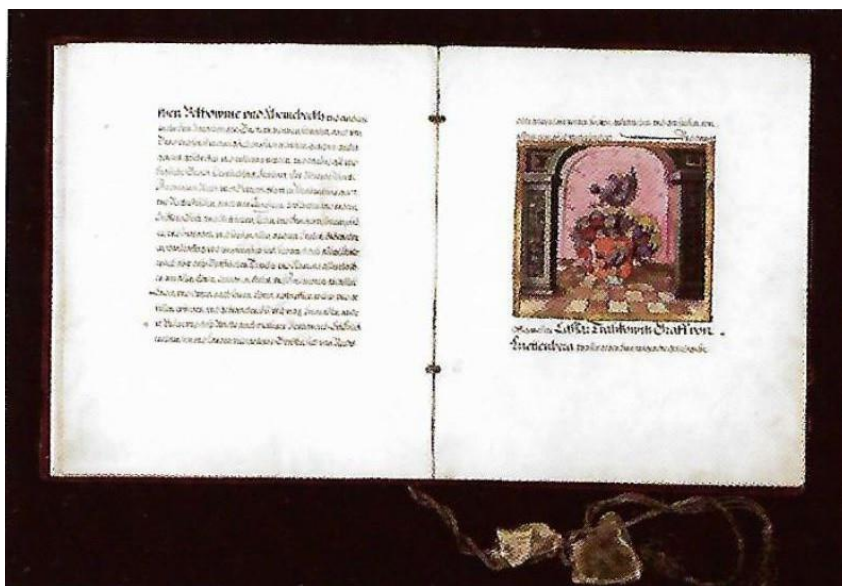
⁵⁸ MOL, Libri regii, 3, str. 890.

⁵⁹ Emilij Laszowski, *Povjesni spomenici plem. općine Turopolja*, 4. Zagreb 1908., str. 19.

plemići dobivali su mogućnost širenja svojih posjeda na matičnom teritoriju općine, čime su dodatno učvršćivali svoj položaj.⁶⁰

Skok u još viši rang plemstva dogodio se sredinom 17. st., kad je članovima obitelji podijeljen grofovski naslov. Titula grof dolazi na hrvatsko područje kao strani (njemački) ekvivalent za titulu *comes* – knez, čime se hrvatsko plemstvo lakše kategoriziralo u širem regionalnom kontekstu. Grofovska je titula bila važna, osim zbog ugleda koji je nosila sa sobom, i zbog činjenice da je bila dostatna za ženidbu s grofovskim obiteljima Svetoga Rimskog Carstva, koje je imalo drukčiju stratifikaciju plemićkih naslova,⁶¹ što je Draškovićima pružilo priliku da izađu iz uskih regionalnih okvira i zadobiju svoje mjesto među srednjoeuropskim plemstvom.

Grbovnicom iz 1631. Ferdinand II. dodijelio je grofovski naslov sinovima Ivana II. Ivanu III. i Nikoli te Petrovu sinu Gašparu III. i svim njihovim potomcima.⁶² Povelja se nalazi u kodeksu, na pergameni od 10 listova, s 2 fragmenta visećega pečata.⁶³ Kralj je isti naslov potvrdio 1635. godine Ivanu II., Gašparovu sinu, i njegovoj djeci Nikoli, Ivanu III., Barbari, Katarini i Ivani-Mariji⁶⁴ te Ivanovu bratiću Gašparu i njegovoj kćeri Euzebiji. Povelja se nalazi u HDA,⁶⁵ a sadržava i genealogiju obitelji.

PRILOG 2:

Dodjela grofovskoga naslova obitelji Drašković 1631. godine (HDA, Fond Obitelj Drašković, k 1)

⁶⁰ Jurković, 2005a, str. 73–75.

⁶¹ Štefanec, 2011., str. 64–65.

⁶² HDA, Obitelj Drašković, k 1, sad u trezoru. Objavio ju je Krznar, 2007., str. 23.

⁶³ HDA, Obitelj Drašković, k 1.

⁶⁴ U drugim izvorima nailazimo i na varijante imena Ivana Magdalena ili Julijana.

⁶⁵ HDA, Obitelj Drašković, k 25, br. 4. Također i MOL, Libri regii, 8, str. 100–103.

3.2. Rodoslovlja

Sačuvano je više rodoslovlja obitelji Drašković. U bogatoj ostavštini hrvatskoga plemstva ne nedostaje pisanih rodoslovlja plemićkih obitelji koja potječu iz hrvatskoga ranonovovjekovlja, no prava su rijetkost slikana rodoslovlja (ulja na platnu). Među njima se ističu dva velika obitelji Drašković, koja se, uz poznata slikana rodoslovlja obitelji Rattkay i obitelji Patačić iz 18. stoljeća, danas pohranjena u Hrvatskom povijesnom muzeju,⁶⁶ drže najljepšim i najreprezentativnijim sačuvanim rodoslovljima u Hrvatskoj.

Veliko rodoslovlje,⁶⁷ nastalo 1668. prema genealogiji Franje Ladanyija, naslikano je kao genealoško stablo s medaljonima na kojima su prikazani članovi obitelji. Ulje na platnu, dimenzija 365 × 195 cm u drvenom okviru, stajalo je u Trakošćanu, najvažnijem obiteljskom sjedištu kroz više stoljeća, do Drugoga svjetskog rata, kad je preseljeno Hrvatski državni arhiv u Zagrebu (HDA). Danas je u vlasništvu HDA, u trajnoj posudbi Muzeju Dvor Trakošćan od 2006.,⁶⁸ a postavljeno je na mjesto gdje se nekad nalazilo (ulaz u visoko prizemlje).⁶⁹ Stariji dio genealogije utemeljen je na Ladanyijevim podacima, što je i navedeno u donjem dijelu slike datiranom s 1668. (ARBOR SEV GENEALOGIA DOMINORVM DRASKOVITH // DELINEATA PER FRANCISCVM LADANY ANNO 1: 6: 6: 8), dok je ostatak slike nastajao u idućim stoljećima. To je rodoslovno stablo koncipirano po uzoru na stabla predaka koja izviru iz prvoga poznatog pretka. Ovdje je to vitez u oklopu koji leži na tlu, a iz medaljona na njegovu pasu saznajemo da je riječ o Ivanu Draškoviću, za kojega je navedeno da je umro 1234. godine. Iznad njega se nalazi razgranato stablo, na kojem su smješteni mali okrugli uokvireni medaljoni s portretima članova obitelji i njihovim imenima. Predlošci za medaljone iz starijega razdoblja nisu poznati, dok su od 18. stoljeća nastajali uglavnom prema portretima iz dvorca Trakošćan.⁷⁰ To nam stablo donosi informacije o više generacija obitelji, koja, prema tradiciji, potječe još iz 13. stoljeća, o čemu je već bilo riječi. Genealogija je, osim podataka o članovima obitelji, važna jer donosi i prvi likovni prikaz obiteljskoga sjedišta Trakošćana, kako je izgledao prije historicističke obnove u 19. stoljeću.

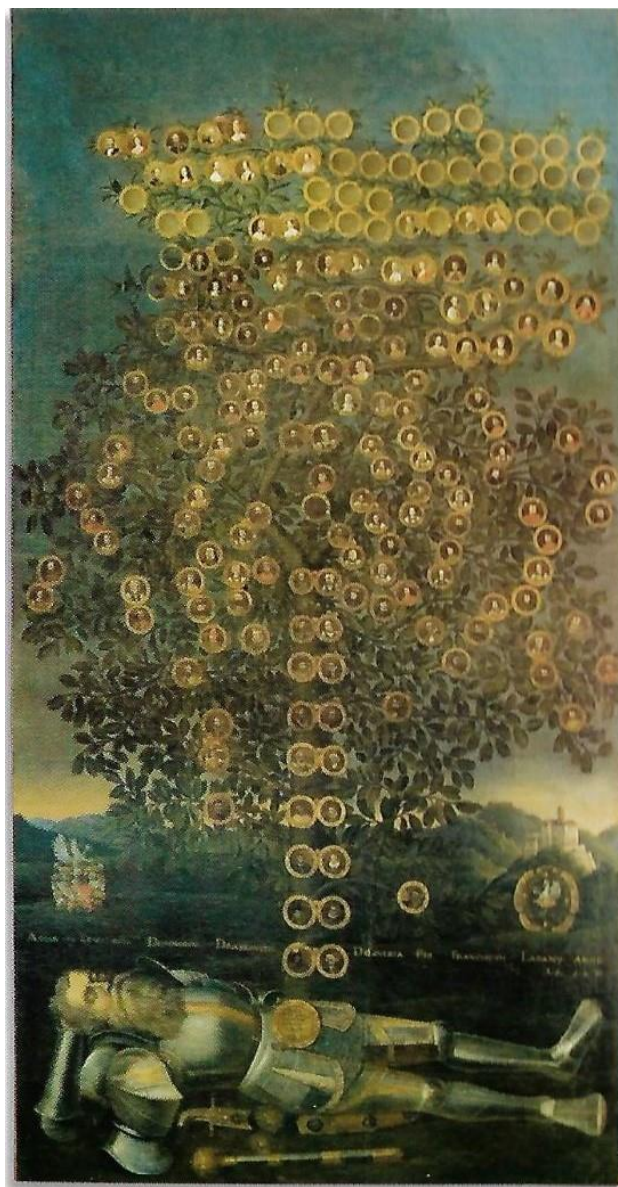
⁶⁶ Objavljeno i u katalogu izložbe Hrvatskoga povijesnog muzeja: Vlasta Brajković, *Grbovi, grbovnice, rodoslovlja*. Zagreb 1995., str. 36.

⁶⁷ Krznar, 2007., str. 87.

⁶⁸ Objavljeno u Krznar, 2007., str. 27.

⁶⁹ Bregovac Pisk, 2012., str. 50, ukazuje na ilustraciju u časopisu *Svijet*, br. 15., 3. listopada 1935., str. 290–291.

⁷⁰ Više o likovnim prikazima obitelji bit će riječi u kasnijim poglavljima.

PRILOG 3: Veliko rodoslovlje obitelji Drašković (Muzej Dvor Trakošćan. Objavljeno u Krznar, 2007.)

Malo slikano rodoslovlje, rad nepoznatog autora, dimenzija 131 × 259 cm, nastalo je oko 1755., i također se nalazi u Trakošćanu. Rodoslovlje je nastalo povodom gostovanja kraljevskoga komornika i savjetnika te povjerenika za Hrvatsko-Slavonsko Kraljevstvo Adama Ransunija de Rajesana kod Josipa Kazimira Draškovića 1755. u Trakošćanu. Na Badnjak te godine gost je svom domaćinu darovao oslikano platno s poviješću njegove obitelji, kojim se htjelo istaknuti višestoljetno plemićko podrijetlo i pripadnost krugu grofovskih obitelji priznatih u Svetom Rimskom Carstvu.⁷¹ Naslov na njemačkom jeziku, pisan goticom, nalazi se u gornjem dijelu slike (*Stift=Massiger Auszug Dess Stammen Baumss Der Hoch Reichss Gräfflicher Draskovichischer Familie*). Slijedi niz obiteljskih grbova ispod kojih se nalaze kartuše s muškim članovima obitelji i kartuše njihovih supruga. Središnji dio slike zauzimaju sličice s podacima o Josipu Kazimiru i Ivanu V., od kojega se nadalje razvija tabla predaka do Bartola Draškovića i njegove supruge Ane Utišenić. U donjim kutovima slike nalaze se stilizirani prikazi dvaju glavnih obiteljskih posjeda, Trakošćana i Klenovnika, oko kojih su smještene postrojbe kojima su zapovijedali Draškovići. Također na lijevoj strani nalaze se tri inačice obiteljskoga grba, koje prikazuju povijest stjecanja plemićkih titula te grbove Draškovićevih rođaka po ženidbenim linijama. U donjem desnom kutu slike nalaze se posveta grofu Draškoviću i podatci o darovatelju.

U Hrvatskom državnom arhivu nalazi se još nekoliko rodoslovlja obitelji Drašković skromnije izvedbe, bez oslikanih detalja, nastalih uglavnom radi uspostave veza s drugim plemićkim obiteljima. Vjerojatno najstarije, prvo rodoslovlje naznačuje veze Draškovića s pripadnicima obitelji Istvánffy,⁷² a drugo zajedničko rodoslovlje obitelji Drašković, Batthyány i Székely⁷³ iznimno velikih dimenzija, potječe s kraja 18. stoljeća. U HDA se nalazi još jedno slikano rodoslovlje, nastalo u 18. stoljeću tehnikom tempera i tuš na papiru, veličine 54 × 78 cm, pohranjeno u Zbirci rodoslovlja. Odnosi se na Ivana VII. Draškovića (1740.–1787.).⁷⁴

U HDA se nalazi i rukopisna povijest obitelji *Die Grafen Draskhovith*,⁷⁵ vjerojatno započeta u 17. stoljeću, u koju su različitim rukopisima nadopisivani podatci o pojedincima.

⁷¹ Bregovac Pisk, 2012., str. 51; Krznar, 2007., str. 96–97.

⁷² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 32, sub K

⁷³ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 33

⁷⁴ Rodoslovlje je objavljeno u katalogu izložbe Gradskoga muzeja Varaždin *Plemstvo Županije varaždinske*. Varaždin 1996., str. 8.

⁷⁵ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 115

3.3. Grbovi

Obiteljski grb i ime prenosili su se kao kolektivno vlasništvo i obilježje obitelji te postajali glavnim simbolima obiteljskoga kontinuiteta i zajedništva. Grb obitelji Drašković ima nekoliko inačica, ovisno o plemićkom rangi kojemu su članovi obitelji pripadali. Osnovni plemićki grb obitelji⁷⁶ sastoji se od štita na kojem se nalazi lik grifona koji u uzdignutoj desnoj pandži drži zlatnu kuglu. Iznad štita iz krune izranja isti zlatni grifon s kuglom, a u pozadini grba nalaze se zlatno-plavi plaševi. S dobivanjem barunskoga naslova grb se pojavljuje i u izmijenjenom obliku, podijeljen na četiri polja – dva plava i dva zlatna. Na prvom i četvrtom plavom polju prikazan je grifon, a na drugom i trećem zlatnom polju crni orao raširenih krila. U nekim varijantama barunskoga grba grifon umjesto kugle drži peterokraku zvijezdu.⁷⁷ Grofovski grb podijeljen je u devet polja; u prvom i devetom zelenom polju na zlatnoj kruni nalazi se crveni lav sa sabljom u desnoj šapi; u drugom i četvrtom zlatnom polju prikazan je crni orao raširenih krila; u trećem i sedmom crvenom polju nalazi se oklopljena desnica sa sabljom na zlatnoj kruni, a sa strane se nalaze srebrna zvijezda i polumjesec; u šestom i osmom plavom polju zlatni lav u desnoj šapi drži zlatnu jabuku, dok je u sredini štita srebrni lav na zlatnoj kruni koji u desnoj šapi drži zlatnu jabuku. Iznad štita se kao nakit nalazi grofovska kruna sa zlatnim kamenjem, iznad koje su pak tri okrunjene kacige – na prvoj se izdiže crveni lav sa sabljom u desnoj šapi, na drugoj crni orao raširenih krila, a na trećoj oklopljena ruka koja drži sablju i koplje. U pozadini grba nalaze se crveno-srebrni i zlatno-plavi plaševi.

Sačuvani su brojni obiteljski grbovi iz kasnijih razdoblja, poput reprezentativnoga kamenog grba iznad portala dvorca u Velikom Bukovcu, koji je obitelj podigla 1770., ili grba iznad glavnoga portala dvorca Opeka u Vinici iz sredine 19. stoljeća. Među starijim sačuvanim primjercima kameni je barunski grb iz 1592. iz Trakošćana s latinskim natpisom IOANNES ET PETRUS DRASKOWITH LIBERI DNI ARCIS TRAKOSTIAN ETC ANNO DNI MDLXXXII CONSTRUI FECERUNT – STRUXERUNT VETERES NOBIS NOS POSTERITATI,⁷⁸ uklesan prilikom prve obnove dvorca. Grbovi se nalaze i na Velikoj obiteljskoj genealogiji iz 1668.⁷⁹

⁷⁶ Opis grba nalazi se u: Ivan Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg 1899., str. 40, T 30; Brajković, 1995., str. 70–72.; Enver Ljubović, *Grbovi plemstva Like, Gacke i Krbave*. Zagreb 2003., str. 99.

⁷⁷ Madeleine Kuček-Šimek, »Kameni grbovi u gradu Varaždinu od 13. do 17. stoljeća«. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 25(2014) str. 365–366.

⁷⁸ Objavili Szabo, 1919., str. 68.; Krznar, 2007., str. 19.

⁷⁹ Krznar, 2007., str. 21.

PRILOG 4: Inačice obiteljskoga grba Draškovića. Kameni barunski obiteljski grb iz 1592., vanjski zid dvorca Trakošćan (preuzeto iz: Krznar, 2007.), barunski grb iz Klenovnika i grofovski grb s pročelja dvorca Opeka (preuzeto iz: Mladen Obad Šćitaroci, *Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja*. Zagreb 1991.)

4. PRVA GENERACIJA OBITELJI U NOVOM ZAVIČAJU

Nakon što je Bartol Drašković sredinom 1530-ih doselio u novi zavičaj bez osnovnih sredstava za život, nastojao je svojoj obitelji osigurati smještaj u mirnom okruženju. Prvo utočište privremeno im je pružio Petar Keglević na svojim posjedima u Hrvatskom zagorju. Nakon što je Bartol 1538. umro, brigu o njegovim sinovima Jurju, Ivanu i Gašparu te kćeri Barbari preuzeo je njihov ujak Juraj Utišenić (Utješenović), tada velikovaradinski biskup (Nagyvárad, danas Oradea u Rumunjskoj) i prva osoba diplomacije Ivana Zapolje (János Szapolyai).⁸⁰ U Mađarskoj o njemu postoji bogata literatura, u kojoj se redovito naziva »brat Juraj«.⁸¹

Juraj Utišenić koristio je i majčino prezime Martinušević (Martinuzzi) te nadimak Frater Georgius Eremita. Bio je odgojen na dvoru Ivaniša Korvina, s 22 godine priključio se postrojbama Ivana Zapolje, a potom stupio u pavlinski red te poslije bio prior više pavlinskih samostana. Podržao je Zapolju u njegovoj borbi za krunu s Ferdinandom Habsburškim te mu je ubrzo postao glavnim osloncem i najutjecajnijom osobom u Erdelju; 1528. postao je Zapoljin savjetnik, 1530. uspješno je obranio Budim od Ferdinandove vojske uz pomoć osmanske vojske, 1534. bio imenovan upraviteljem riznice i biskupom u Velikom Varadinu (danas Oradea u Rumunjskoj) te bio izabran za gubernatora i vrhovnoga suca. Godine 1538. posredovao je sklapanju mirovnoga ugovora između Ferdinanda i Zapolje, a nakon Zapoljine smrti 1540. postao je skrbnik njegovu sinu Ivanu Sigismundu i kao gubernator upravljao dijelom Ugarske i Erdeljom. Došavši u sukob sa Zapoljinom udovicom Izabelom, potkraj 1541. započeo je višegodišnje pregovore s Ferdinandom o miru.

Utišenić je unatoč nesigurnim političkim prilikama svojim nećacima uspio pružiti odgovarajuću potporu i poticaj za stjecanje kvalitetne naobrazbe.⁸² Gotovo sigurno je utjecao i na to što se

⁸⁰ Iscrpan pregled arhivske građe i literature o Utišeniću postoji u: Ante Sekulić, *Naš velikan graditelj povijesti Juraj Utišenić Martinušević (1482.–1551.)*, Jastrebarsko 1996., str. 17–22.; Ognjeslav Utješenović Ostrožinski, »Životopis kardinala brata Gjorgja Utišenovića, prozvanog Martinusius«, *Rad JAZU*, 53(1880) str. 1–93; 54(1880) str. 1–61. Novije Aleksandra Kolarić, »Juraj Utješenović i njegovo doba«, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne znanosti HAZU*, 16(1999) str. 119–133. Na portretu koji se nalazi u galeriji predaka u Dvoru Trakošćan navedeno je da je bio rođak Bartola Draškovića (*»affinis Bartholomei Draskovich«*).

⁸¹ Najnovije od mađarske literature o njemu objavila je Teréz Oborni, *Az ördögös Barát: Fráter György (1482.–1551.)*, Pécs–Budapest 2017.

⁸² U humanističkoj je tradiciji, kako u europskim razmjerima, tako i na hrvatskom prostoru, česta pojava da ujak ili stric preuzimaju brigu nad obrazovanjem i odgojem nećaka. To je osobito vidljivo u ranome novom vijeku, djelomično zbog razvoja državnih institucija i službi u kojima su moćni stričevi i ujaci djelovali, ali i zbog širenja sveučilišta na koje su mogli slati svoje nećake. Darko Novaković u studiji *Sentimentalni odgoj. Antun i Faust Vrančić*, Šibenik 1995., str. 7–8, ističe primjere Ivana Viteza i Jana Panonija, Antuna Vrančića i njegova ujaka

njihova sestra Barbara udala za Jurja Bojničića, koji je 1542.–1551. bio izvanredni poslanik Ivana Zapolje na dvoru kralja Ferdinanda I., i pripadnik obitelji koja je također potjecala iz njihova staroga zavičaja,⁸³ što je još jedan primjer umrežavanja s pripadnicima plemstva kojemu su po statusu i sami pripadali. S kasnijim naraštajima obitelji, usporedo s financijskim i društvenim usponom, doći će do procesa amalgamacije,⁸⁴ u kojem je povezivanjem obitelji sličnoga, ali i različitoga društvenog naslijeđa, nastajala cjelina s novim zajedničkim osobinama te su se formirale mlađe generacije plemstva s novim identitetom.

Sudbina braće Jurja, Gašpara i Ivana, a posredno i njihove sestre Barbare kroz aktivnosti njezina muža, može se detaljnije pratiti od kraja 1540-ih. Prema izvorima, Ivan se posvetio vojničkom pozivu, kao i Juraj Bojničić, dok su Juraj i Gašpar uz ujakovu pomoć krenuli na studij u Krakov.⁸⁵ Ondje je Juraj stekao titulu prvostupnika filozofije, a prema matičnoj knjizi fakulteta, svoje je školovanje 1547. nastavio u Beču do 1549. godine,⁸⁶ dok se Gašpar, prema Krčeliću,⁸⁷ završivši studij, priključio ujaku u diplomatskim aktivnostima te potom deset godina živio u Erdelju kod kraljice Izabele. Postoje pretpostavke da Jurjev prelazak iz Krakova u Beč nije bio slučajan i da su obojica braće aktivno sudjelovala u ujakovim diplomatskim pregovorima s kraljem Ferdinandom. U času kad se činilo da su se napeti politički odnosi između Ferdinanda i Zapoljina pouzdanika Utišenića počeli smirivati, dogodio se neočekivan preokret, koji je doveo u pitanje egzistenciju mladih Draškovića. Nakon višegodišnjih pregovora Juraj Utišenić, kao gubernator Erdelja i skrbnik Zapoljina sina, te kralj Ferdinand sklopili su u srpnju 1551. nagodbu u Alba Iuliji. Prema njoj su jugoistočna Ugarska i Erdelj došli u posjed Habsburgovaca, a Utišenić je ostao velikovaradinski biskup i erdeljski vojvoda. Na Ferdinandovu molbu papa ga je iste godine imenovao i kardinalom. I kad se činilo da su se prilike smirile, Ferdinand je Utišenića optužio za veleizdaju i suradnju s Osmanlijama te ga dao ubiti 17. prosinca 1551.

Zanimljiva je činjenica kako je Juraj, kao Utišenićev nećak i štićenik, bez većih prepreka vrlo brzo stupio u službu njegova protivnika Ferdinanda. Razloga za to ima više. Prije svega, Jurjev

Ivana Statilića, pa njegova nećaka Fausta Vrančića, potom Balda Lupetinu i Matiju Vlačića, Andriju Dudića i njegova ujaka Augustina Sbardellatusa, Franu Trankvila Andreisa i Jakova Baničevića te druge.

⁸³ Bojničići se kao plemićka obitelj od 13. stoljeća spominju u Kninskoj županiji, a u 14. stoljeću na ušću Zrmanje posjeduju grad Bojnik, po kojem se počinju nazivati. Nakon pada Knina pod Osmanlije 1522. obitelj se seli u Slavoniju. Mladen Švab, »Bojničić, obitelj«. *HBL*, 2 (ur. Aleksandar Stipčević). Zagreb 1989., str. 99.

⁸⁴ Emil Heršak (ur.), *Leksikon migracijskoga i etničkoga nazivlja*. Zagreb 1998., str. 6–7.

⁸⁵ Podatci sa sveučilišta u Krakovu izrijeком ne potvrđuju te informacije – one su nam poznate posredno preko matrikula bečkoga sveučilišta. U popisu ugarskih studenata na krakovskom sveučilištu nedostaju godine između 1539. i 1557. Schrauf, 1893., str. 105.

⁸⁶ Schrauf, 1902., str. 195. Također i Ferdo Šišić, »Hrvati na bečkom sveučilištu od god. 1453.–1630.«. *Vjestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog arkiva*, 5(1903) str. 161–169. (dalje Šišić, 1903.)

⁸⁷ Krčelić, 1994., str. 272; Klaić, 1974., str. 307.

je otac Bartol, kao član pratnje moćnoga Ivana Karlovića, podržao Ferdinanda prilikom izbora za kralja 1527., dakle, vjernost habsburškoj kući bila je dokazana i u prethodnoj generaciji. Također, nigdje nije dokumentirano da su Juraj i njegova braća podržavali Zapoljinu politiku, iako je o njima skrbio Zapoljin čovjek Utišenić.

S druge strane, prelazak u neku od službi na habsburškom dvoru nije bila rijetkost među hrvatskim plemstvom; mnogi su hrvatski plemići radi rješavanja osnovnih egzistencijalnih pitanja kalkulirali s ostankom u službi pojedinoga vladara i prelazili na stranu trenutno moćnije političke opcije. Još 1520-ih, prilikom izbora za kralja, plemstvo je kao najvažniji uvjet Ferdinandu postavilo novčanu pomoć u borbi protiv Osmanlija.⁸⁸ Dok je većina hrvatskoga plemstva naginjala Habsburgovcima, slavonsko je plemstvo uglavnom bilo sklonije Zapolji, smatrajući da će on kao domaći vladar i posjednik imanja u Slavoniji te uspješan vojskovođa u slamanju bune Jurja Dózse, imati više interesa braniti Kraljevstvo nego pripadnik strane dinastije. Ubrzo nakon Cetinskoga sabora u siječnju 1527. postalo je vidljivo da Ferdinand raspoloživa sredstva velikim dijelom upotrebljava za spašavanje ugroženoga prijestolja, odnosno za borbu protiv Ivana Zapolje. Zbog toga razočarano plemstvo preko svoga poslanika Bernarda Tumpića već iste godine ulaže prigovore novoizabranom vladaru,⁸⁹ a neki među njima pomišljaju prijeći na Zapoljinu stranu ili čak na savez s Osmanlijama, a to se ponavlja i tri godine poslije. Kako bi vladara potaknuli da izvrši svoja obećanja, na saboru u Topuskom 1535. plemstvo poručuje Ferdinandu da je spremno povući ispravu o cetinskom izboru i otkazati mu vjernost,⁹⁰ a 1538. Vuk Frankapan Brinjski javlja vladaru kako su hrvatski plemići održali tri sabora u Steničnjaku izjasnivši se protiv njega. No unatoč takvim prilikama, većina hrvatskoga plemstva svjesna je da jedino od Ferdinanda kao hrvatsko-ugarskoga vladara može očekivati makar minimalnu pomoć.

Drugi, konkretniji, razlog za ostanak na Ferdinandovoj strani jesu unosne dvorske službe, kojima ih on veže uza sebe i osigurava njihovu privrženost.⁹¹ Hrvatsko se plemstvo najčešće natječe za službe dvorjanika (*aulicus, domesticus*) ili vijećnika (*consiliarius*) na Ferdinandovu dvoru, jer one predstavljaju stalan izvor prihoda, osobito važan za plemstvo koje je u ratnim prilikama izgubilo svoje posjede. Već do kraja 1530-ih velik broj hrvatskih i slavonskih plemića među Ferdinandovim su dvorjanicima, pa se o tom govori kao o općepoznatoj činjenici. Među njima su Petar Keglević, Franjo Táhy, Ladislav More, Ivan Kaštelanović, Vuk Frankapan

⁸⁸ Nada Klaić, »'Ostaci ostataka' Hrvatske i Slavonije u XVI stoljeću (od Mohačke bitke do seljačke bune 1573. g.). *Arhivski vjesnik*, 16(1973) str. 253–261.

⁸⁹ *HSS*, 1, str. 98–103.

⁹⁰ *HSS*, 1, str. 341.

⁹¹ Više o tome N. Klaić, 1973., str. 265–266.

Brinjski, Juraj Frankapan, Stjepan Blagajski i mnogi drugi. Isprva Ferdinand za svoje dvorjanike bira one plemiće u čiju je vjernost siguran, a nakon što se učvrstio na prijestolju, od sredine 16. stoljeća rjeđe poseže za takvom vrstom privlačenja privrženika.

Za trajanja građanskoga rata između Ferdinanda i Zapolje, sve do sklapanja mira u Velikom Varadinu 1538., do izražaja dolazi još jedan moment u tim odnosima, a tiče se Ferdinandova konfisciranja posjeda »nevjernih« plemića, koji su se opredijelili za Ivana Zapolju, i njihove dodjele vjernim službenicima, najčešće iz kruga vojno-angažiranoga plemstva. Zainteresiranih je zaista bilo mnogo, a neki su i sami podnosili molbe vladaru za dodjelu takvih posjeda.⁹² Događalo se da Ferdinand podijeli darovnicu nekom pojedincu i prije nego što postane sigurno da će mu određeni posjed pripasti, pa je među zainteresiranima nerijetko dolazilo i do oružanih sukoba.

Prelazak službenika s jedne na drugu stranu, u pravilu Ferdinandovu, dobro je dokumentiran donacijama posjeda za vjernost. Zanimljiv je primjer Zapoljina službenika Mihaela Horvata de Zarand (Mihaela Benkovića), kojemu je Ferdinand zbog nevjere oduzeo posjede u županiji Zarand i dodijelio ih upravo njegovu rođaku Franji Mariniću, koji je 1550. prešao na njegovu stranu,⁹³ pa je na taj način posjed ostao u vlasništvu šire obitelji. Iz redova visokopozicioniranih službenika i dvorjanika koji su prešli na Ferdinandovu stranu vrlo je dobar primjer Zapoljin diplomat Antun Vrančić.⁹⁴ On je bio privrženik Ivana Zapolje i kraljice Izabele sve do 1549., kad je prešao u službu Ferdinanda, koji ga je odmah 13. veljače 1550. imenovao svojim tajnikom, dok mu je egerski biskup Nikola Oláh podijelio kanonikat u Egeru.

Nakon iznenadne Utišenićeve smrti napredovanje braće Jurja i Gašpara Draškovića u državnoj službi Habsburgovaca u dosadašnjoj se historiografiji pripisivalo Ferdinandovoj kompenzaciji

⁹² *Habsburški spomenici*, I, str. 225–246. Početkom tridesetih godina 16. stoljeća najtraženiji su bili bogati posjedi obitelji Erdődy, čija su dva istaknuta pripadnika, zagrebački biskup Šimun Bakač i Petar, bili Zapoljini pristaše. Kad su se 1535. obojica priklonila Ferdinandu, Petar je postao meštar kraljevskih konjušnika i veliki župan ugarske županije Zala, a 1536. kralj mu je darovao posjede Petrovinu i Šiljakovinu.

⁹³ MOL, Libri Regii, 3, str. 274–275, 317, 408. O toj temi i »hrvatskom klanu« više Ivan Jurković, »Hrvatsko raseljeno plemstvo u korespondenciji Antuna Vrančića«. *Zbornik o Antunu Vrančiću*. Šibenik 2005., str. 41–50.

⁹⁴ Šibenčanin Antun Vrančić (1504.–1573.) bio je ugledan diplomat, humanist i političar. Za njegovo početno obrazovanje pobrinuo se njegov rođak veszprémski biskup Petar Berislavić, kod kojega je boravio i postao arhidakonom. Nakon njegove smrti ušao je u krug oko Ivana Zapolje, koji ga školuje u Padovi, Beču i Krakovu te za kojega obavlja diplomatske misije u Europi. Nakon što je 1549. prešao u službu Ferdinanda I. Habsburgovca, boravio je 1553.–1557. u diplomatskoj misiji u Carigradu. Bio je pečuški i egerski biskup, ostrogonski nadbiskup, primas Ugarske i kardinal. Dopisivao se s istaknutim europskim humanistima te bio plodan autor književnih i historiografskih djela. O njemu više u *Zborniku o Antunu Vrančiću*. Šibenik 2005. U knjizi *Carigradska pisma Antuna Vrančića*. Istanbul 2018. objavljena su njegova pisma s diplomatske misije u Carigradu. S Jurjem Draškovićem vezalo ga je čvrsto prijateljstvo, a njihova korespondencija objavljena je u seriji *Monumenta Hungariae historica, Scriptores*, sv. 19 i 25, Pest 1868., 1871. O njihovu dopisivanju opširnije su pisali Darko Novaković i Vladimir Vratović u knjizi *S visina sve*. Zagreb 1979., str. 218–220, 227, 233–234, 237–239, 248–250, 254–255, 260–261.

za smrt njihova zaštitnika i skrbnika.⁹⁵ Daljnjim proučavanjem arhivske građe, osobito korespondencije suvremenika, zaključujem da je takva konstatacija mogla biti samo djelomice točna zato što je Juraj, iako je isprva gradio karijeru na temelju obiteljskih poznanstava, jer materijalne osnove nije imao, uspio doći do visokih državnih i crkvenih pozicija ponajviše zahvaljujući svojim iznimnim sposobnostima. Time je svojoj obitelji osigurao ne samo opstanak nego i pozicioniranje u krugu moćnih magnatskih obitelji.

⁹⁵ Jozo Sopta, »Drašković Juraj«. *HBL*, 3 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1993., str. 593–594; Isti, »Juraj Drašković«. *Zagrebački biskupi i nadbiskupi* (ur. Franko Mirošević). Zagreb 1995., str. 255–266.

4.1. Juraj I. (o. 1525.–1587.)

4.1.1. Obrazovanje i pozicioniranje

Točna godina Jurjeva rođenja nije poznata. Prema obiteljskim genealogijama, rodio se oko 1525., iako neki istraživači⁹⁶ smatraju da je to moralo biti koju godinu prije. Prema nadgrobnom spomeniku u katedrali u Győru, preminuo je u dobi od 62 godine. Prvi dosad potvrđen arhivski podatak o njegovu životu nalazi se u matrikulama Bečkoga sveučilišta,⁹⁷ prema kojima je ondje boravio 1547.–1549. Godine 1548. navedeno je da je kao *bacchalaris* platio pristojbu od 16 denara, a 1549. zapisan je kao *magister Georgius Drascovicus Croata*; isti podatci ponavljaju se i u matrikulama Padovanskoga sveučilišta.⁹⁸ Godine 1550. preselio se u Padovu i ondje završio pravo te u veljači 1551. objavio djelo o pobijanju Calvinova učenja *Confutatio eorum quae dicta sunt a Ioanne Calvino sacramentario super verbis Domini »Hoc est corpus meum«*, koje je posvetio ujaku Jurju Utišeniću.

U Padovi, jednom od najvažnijih sveučilišnih središta toga doba, Juraj je ostvario brojne kontakte sa studentima iz različitih zemalja, koji su poslije, poput njega, obnašali visoke službe na habsburškom dvoru u Beču i drugdje. Samo pohađanje jednoga od prestižnih sveučilišta toga doba nije jamčilo kasniji uspjeh u karijeri. U matrikulama tih sveučilišta zabilježeni su brojni studenti iz Ugarske i drugih zemalja o kojima poslije ne znamo ništa. Neki od njih postignuli su i više znanstvene razine, ali su svejedno ostali zaboravljeni. Ipak, iz razdoblja Jurjeva školovanja brojni su pojedinci ostavili traga u kulturnoj i političkoj povijesti Ugarske, Austrije i drugih srednjoeuropskih zemalja. Za njegova studija u Padovi ondje je boravio Nikola Istvánffy, kasniji povjesničar i ugarski vicepalatin, a njihovo je poznanstvo poslije rezultiralo i rodbinskom povezanošću: Jurjev nećak Ivan oženio je Istvánffyjevu kćer Evu i uspostavio svoju granu obitelji. U istom su razdoblju ondje boravili i sinovi ugarskoga vicepalatina Ferenc Révaya – Mihael, Pérenc, Lorenz i Jan,⁹⁹ s kojima je Juraj bio bliski prijatelj, osobito s Janom, što je vjerojatno započelo 1551., kad mu je bio studentski savjetnik.¹⁰⁰ U Padovi su, nadalje,

⁹⁶ Josephus Koller, *Historia episcopatus Quinqueecclesiarum*, 6, Posonii–Pesini 1782.–1812., str. 1–3. Drugi autori priklanjaju se kasnijemu datumu. Caspar Jongelinus, *Catalogus Palatinorum et Judicum Curiae Regiae Regni Hungariae*. Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genui, 2. Vindoboni 1746., str. 852.

⁹⁷ Schrauf, 1902., str. 195. Ondje se osim uobičajene varijante prezimena za 1541. godinu navodi i »*Georgius Danowicz (Dakobitsch) ex Croatia*«, koji plaća pristojbu od 2 krajcara.

⁹⁸ Veress, 1915., str. 48.

⁹⁹ Više o obitelji Révay i njihovu usponu vidi: Géza Pálffy, »Különleges úton a Magyar Királyság Arisztokráciájába: a Révay család a 16. században«. *Történelmi szemle*, 51(2009) 1, str. 1–20.

¹⁰⁰ Veress, 1915., str. 50.

tada boravili i kasniji povjesničar i političar Franjo Forgách,¹⁰¹ humanist Joannes Sambucus,¹⁰² humanist i diplomat Andrija Dudić,¹⁰³ potom Petar Paulini¹⁰⁴ i članovi obitelji Thurzó – Jeronim, Aleksandar i Kristofor. Sve su to bile poznate osobe s kojima se Drašković često susretao u kasnijim životnim fazama.

Iz studentskoga razdoblja potječe jedno Jurjevo pismo, kojim odgovara bivšem hrvatsko-slavonsko-dalmatinskom banu Petru Kegleviću na njegovo pismo od 13. travnja 1550,¹⁰⁵ a to je ujedno i jedan od posljednjih spomena Keglevića u izvorima. U njemu, uz veliko poštovanje prema svom tada već vremešnom zaštitniku, Juraj iznosi pohvale Kegleviću jer se toliko brine za odgoj svojih sinova,¹⁰⁶ uspoređujući ga s makedonskim kraljem Filipom koji je svom sinu Aleksandru dao za učitelja slavnog Aristotela, i izvještava ga da se pobrinuo za njihova instruktora, nećaka Lazara Bonamiciusa,¹⁰⁷ te da će i on osobno paziti na njih koliko mu budu dopuštali poslovi. Također ga moli da mu pošalje njegova brata Gašpara (*fratrem germanicum*

¹⁰¹ Franjo (Ferenc) Forgách (1530.–1577.) studirao je u Padovi uz Oláhovu potporu. Nakon studija postao je egerski kanonik te je 1556.–1567. bio velikovaradinski biskup. U Beču je od 1560. djelovao kao tajnik Dvorske kancelarije, potom je obavljao druge važne administrativne poslove. Nakon smrti Ferdinanda I. razišao se s novim kraljem Maksimilijanom i priklonio Ivanu Sigismundu Zapolji, princu Erdelja. Ondje je bio kancelar Stjepana Báthoryja, 1571.–1576. erdeljskoga vojvode i od 1576. poljskoga kralja. Autor je više povijesnih djela, među kojima je najpoznatija kronika ugarske prošlosti *De statu rei publicae Hungaricae Ferdinando, Iohanne, Maximiliano regibus ac Iohanne Secundo principe Transsylvaniae commentarii*.

¹⁰² Ugarski humanist (mađ. János Zsámboki) (1531.–1584.) studirao je pravo i filozofiju u Njemačkoj i Francuskoj, potom je u Padovi završio medicinu. Putovao je Europom i skupljao antičke rukopise, knjige i umjetnine. Drugi dio života proveo je u Beču kao liječnik i povjesničar na habsburškom dvoru, gdje se bavio historiografijom te priređivanjem i objavljivanjem antičkih tekstova, a u svom je domu okupljao znanstvenike iz čitave Europe. Najpoznatije je njegovo djelo *Emblemata* (1564.), knjiga o slikovnim simbolima, a njegova zbirka knjiga i rukopisa poslije je činila temelj carske knjižnice. Više o njemu može se naći u informativnoj studiji Gabora Almasija, *The Uses of humanism: Johannes Sambucus (1531.–1584.), Andreas Dudith (1533.–1589.) and the Republic of Letters in East Central Europe*. Leiden–Boston 2009. kao i u zborniku radova *Johannes Sambucus – János Zsámboki – Ján Sambucus (1531.–1584.). Philologe, Sammler und Historiograph am Habsburgerhof*. Wien 2018.

¹⁰³ Hrvatski humanist i diplomat Andrija Dudić (1533.–1589.) školovao se u Ugarskoj, Poljskoj i Italiji. Kao pratitelj papinskog izaslanika R. Polea proputovao je zapadnu Europu te od 1560. boravio u Beču na dvoru Ferdinanda I. Kao naslovni kninski biskup zastupao je hrvatsko i ugarsko svećenstvo na trećem zasjedanju Tridentskoga sabora 1562.–1563., nakon čega je 1563. postao čanadski, a ubrzo potom i pečuški biskup. U diplomatskoj misiji u Poljskoj 1566. zbližio se s pristašama reformacije, oženio se, napustio biskupski položaj i nakon nekoga vremena bio ekskomuniciran. U politiku se kratkotrajno vratio 1572., nastojeći osigurati da na ispražnjeno poljsko prijestolje dođe habsburški kandidat. Nakon prevratnih događaja 1575. povukao se u Šlesku, od 1579. trajno se nastanio u Wrocławu i posvetio znanstvenomu radu na području filozofije, teologije, filologije, prava, medicine, astronomije i fizike. Više Gabor Almasi, 2009.

¹⁰⁴ Petar Paulini, rođen u Koprivnici, od 1546. bio je odgojitelj jedog od sinova Ferenc Révaya, boravio je u Padovi najvjerojatnije do 1551. Bio je ostrogonski kanonik te je stupio u Oláhovu službu i postao jedan od njegovih tajnika, vjerojatno do 1553.

¹⁰⁵ *Habsburški spomenici*, 3, str. 366–367. Također o tom Vjekoslav Klaić, *Acta Keglevichiana annorum 1322.–1527*. Zagreb 1917., str. LVI–LVII.

¹⁰⁶ U pismu se izrijeком ne govori o kojim je Keglevićima riječ, no jedan od njih sigurno je bio Nikola, koji je na studiju bio izabran za konzilijara ugarske nacije. U Beču su s Draškovićem istodobno boravili i Petar i Šimun Keglević, pa pretpostavljamo da su svoje školovanje, kao i on, nastavili u Padovi.

¹⁰⁷ Godine 1552. Lovro Révay javlja ocu da je umro Lazar Bonamicus, koji je privatno podučavao brojne studente. Veress, 1915., str. 51.

meum)¹⁰⁸ kako bi naučio talijanski jezik i upoznao taj kraj. Na kraju šalje pozdrave svojoj teti Heleni Krpačić, udovici Leonarda Krpačića. Potpisan je kao arhiđakon i kanonik Velikovaradinskoga kaptola. Kad su se dogodila ta imenovanja, nije moguće pouzdano utvrditi, no činjenica da je u to vrijeme velikovaradinski biskup bio njegov ujak Juraj Utišenić rješava sve nedoumice; on mu je dodijelio kanonikat i mjesto arhiđakona, što su bile samo početne pozicije za ambicioznoga Jurja Draškovića. Temeljem podataka o studentima iz Ugarske na Padovanskom sveučilištu,¹⁰⁹ Juraj je u svibnju 1553. još boravio u Padovi, jer su studenti iz Ugarske potvrdili njegov savjetnički status, iako je moguće i da je već bio napustio Italiju, a da je potvrda sastavljena u njegovoj odsutnosti. Nakon iznenadne smrti ujaka Jurja Utišenića 17. prosinca 1551. ulogu njegova zaštitnika i patrona preuzeo je ostrogonski nadbiskup Nikola Oláh, koji je oko sebe okupljao krug štićenika te od kolovoza 1553. počeo voditi Ugarsku dvorsku kancelariju.

Ugarski humanist rumunjskoga podrijetla Nikola Oláh¹¹⁰ (Nicolaus Oláhus) bio je od 1510. u dvorskoj službi kralja Vladislava II. Jagelovića, od 1516. djelovao je kao tajnik pečuskoga biskupa te pečuški (1518.) i ostrogonski (1522.) kanonik, a potom je bio tajnik i savjetnik kraljice Marije Habsburške tijekom njezina boravka u više europskih zemalja. Tako je došao u kontakt s brojnim humanistima te 1531. postao članom glasovitoga humanističkog kruga u Leuvenu, a stvorio je i zavidan literarno-historiografski opus. Godine 1543. bio je imenovan zagrebačkim biskupom (uveden u službu 1544.), no papa ga nije potvrdio niti posvetio. Ipak, kao biskup potpisan je na više isprava Zagrebačkoga kaptola, ističu se njegove zasluge za izgradnju kaptolske utvrde u Sisku, a 1545. zbog neposluha je oduzeo kanonikat Trankvilu Andreisu.¹¹¹

Prema Krčeliću,¹¹² i kralj je bio zadovoljan njegovom biskupskom službom, pa ga je 1548. imenovao egerskim biskupom, a 1553. i ostrogonskim nadbiskupom, odnosno primasom Ugarske. Pozvan na treće zasjedanje Tridentskoga koncila, u svoje je ime poslao Andriju

¹⁰⁸ Gašpar tada ima oko 20 godina.

¹⁰⁹ Veress, 1915., str. 48, 50–52.

¹¹⁰ Kao zagrebačkoga biskupa Oláha je obradio Krčelić, 1994., str. 258–262. Njegovim humanističkim opusom bavila se Marianne Birnbaum, a u novije vrijeme u nas je o njemu pisala Castilia-Luminita Manea-Grgin, »Humanist i zagrebački biskup Nicolaus Olahus (Nikola Olah, Nicolae Valahul ili Romanul, 1543.–1548.) i njegova korespondencija sa Stjepanom Brodarićem«. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 42(2010) str. 231–267. Također je u Mađarskoj posljednjih godina objavljeno više radova: Ágnes R. Várkonyi, »Oláh VI. Miklós«. *Esztergomi érsekek 1001–2003*. Budapest 2003., str. 256–261; Gábor Szoliva, »'...Viennae excudi fecimus'. Oláh Miklós esztergomi érsek könyvkiadói tevékenysége és a katolikus megújulás«. *Sapientiana*, 8(2015/2) str. 16–39.; István Fazekas, »Oláh Miklós, az Ősrégi Szeminárium alapítója«. *Magyar Sion*, NS, IX/LIII (2017/2) str. 215–228.

¹¹¹ Prema Andriji Lukinoviću, »Nikola Olah«. U: *Zagrebački biskupi i nadbiskupi*. Zagreb 1995., str. 239–240.

¹¹² Krčelić 1994., str. 262.

Dudića, a potom na području svoje nadbiskupije provodio koncilske zaključke u duhu katoličke obnove. Nakon smrti ugarskoga palatina Tamása Nádasdyja 1562. Ferdinand ga je imenovao regentom kraljevske krune (*locumtenens regius*), a sljedeće 1563. godine okrunio je u Požunu novoga kralja Maksimilijana. Također je, u skladu sa svojim humanističkim habitusom, podupirao kulturu i umjetnost te su njegove palače u Trnavi, Požunu i Beču bile središta kulture i umjetnosti, a reorganizirao je i obrazovni sustav – u Trnavi je 1558. utemeljio seminar i 1561. u Ugarsku pozvao isusovce, koji su ondje razvili svoju pedagošku djelatnost.

Vrativši se nakon dužeg izbivanja u Ugarsku početkom 1540-ih, Oláh je počeo oko sebe stvarati krug štićenika, koji su poslije na različitim položajima trebali podupirati njegove interese. Pritom je bio mecena brojnim mladićima, koji su uz pomoć njegove fondacije u Beču studirali na europskim, ponajviše talijanskim, sveučilištima. Iz građe koju je nedavno objavio István Fazekas¹¹³ saznaje se da je među njima bio i Juraj Drašković, te se pomoću tih pojedinosti može rekonstruirati tijek njegova napredovanja kroz različite službe.

Iz srpnja 1552. potječe izvještaj mladoga Draškovića o širenju kalvinizma u području oko Debrecena, gdje je djelovao pastor Martin Kálmáncsehi, a kamo ga je radi uvida u stanje na terenu bio poslao sam Oláh.¹¹⁴

S obzirom na utjecaj i status Oláha, koji je od kolovoza 1553. počeo voditi Ugarsku dvorsku kancelariju, Juraj Drašković je najkasnije u ljeto 1553. morao biti u Ugarskoj. To svjedoči i pismo kralja Ferdinanda Dvorskoj komori od 30. rujna 1553., u kojem nalaže da se jazovskom prepozitu Jurju Draškoviću i kraljevskom savjetniku Jánosu Desewffyju plate troškovi puta u Trnavu, kamo ih je bio uputio.¹¹⁵

Dana 1. prosinca Juraj je bio imenovan kraljevskim tajnikom, za što mu je određena godišnja plaća od 300 forinti, a od 1. siječnja 1564. u ime te službe primao je 400 forinti.¹¹⁶ To potvrđuje i potvrda računa neisplaćenih Jurjevih plaća, izdana 29. siječnja 1605., koja se danas nalazi među korespondencijom njegovih nećaka Ivana i Petra.¹¹⁷

Istoga dana kad je Juraj imenovan kraljevskim tajnikom, 1. prosinca 1553., u Beču je izdana i potvrda plemstva s grbovnicom njemu i njegovoj braći Gašparu i Ivanu.¹¹⁸ To svjedoči o tadašnjoj praksi da uspon u službi povlači/pretpostavlja i uspon na društvenoj ljestvici, odnosno

¹¹³ István Fazekas, »Vita a pozsony préposti méltóság betöltéséről 1555-ben«. U: *Memoriam tradere*. Budapest 2006., str. 115–124.

¹¹⁴ Vincze Bunyitay, »A hitujítás történetéből«. *Századok*, 21(1887) str. 389–399.

¹¹⁵ MOL, OL E 21, 1., pismo od 30. rujna 1553.

¹¹⁶ ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 46 Konv. 1583. fol. 163.

¹¹⁷ Pismo Ivanu Draškoviću 29. siječnja 1605. Požun. HDA, Obitelj Drašković, k 94. O plaćama za ostale njegove službe također postoje sačuvani računi, k 108, br. 107.

¹¹⁸ Grbovnica Ferdinanda I. Jurju Draškoviću, jazovskom prepozitu, i njegovoj braći Gašparu i Ivanu. HDA, Obitelj Drašković, k 1, dok. 5.

odgovarajuću titulu. Računalo se da Juraj kao potpisnik kraljevskih dokumenata, a preko njega i njegova obitelj, treba imati odgovarajući status.

Od proljeća 1554. Juraj je radio kao pomoćnik tajnika Oláhove Dvorske kancelarije.¹¹⁹ To dokazuje dokument od 17. travnja, gdje je uz Oláha u Požunu potpisnik dokumenta u kojem Ferdinand I. odgovara poslanicima iz Erdelja.¹²⁰ Čini se da je Juraj odgovarajuće izvršavao dobivene zadaće, pa ga je kralj poslao na zasjedanje državnoga sabora u Augsburg u jesen 1554., što je vidljivo iz vladareva pisma upućenoga Oláhu 6. lipnja 1555.¹²¹

Juraj polako i sigurno zadobiva vladarevo povjerenje, pa ga već 20. siječnja 1555. nalazimo kao potpisnika dokumenta u kojem Ferdinand hvali Kristofora Batthyányja za dobro obavljen posao na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora.¹²² Potvrda da je Juraj ušao u najuži kraljev krug potkrjepljuje i činjenica da ga je Ferdinand nekoliko dana poslije u Augsburgu imenovao požunskim prepozitom, unatoč suprotnim preporukama njegova dotadašnjega patrona i zaštinika Oláha.

Funkcija prepozita (prepošta) bila je važna za funkcioniranje pojedinoga kaptola u biskupiji; nalazio se na njegovu čelu i bio je zadužen za pastoralnu skrb i jurisdikcijsko-administrativnu upravu propoziture.¹²³ Stjecanje kanoničke prebende bilo je pitanje prestiža jer je njezino uživanje, uz ostale nadarbine, osiguravalo stalni prihod za izdržavanje. Izbor prepozita i drugih službenika u pojedinoj biskupiji bio je prepušten trima instancama; prije svega tu je bio papa i njegov izbor, potom je na kanoničko mjesto pojedinca mogao imenovati biskup, i naposljetku vladar, koji je mogao iskoristiti svoje patronatsko pravo i sam predložiti odgovarajućega kandidata. Požunska prepozitura nije spadala među najznačajnije beneficije, no značenje joj je poraslo s osmanskim osvajanjima, zbog kojih su druge, mnogo bogatije prepoziture u Ugarskoj, potpuno izgubile prihode.

Iz jednog Oláhova pisma kralju Ferdinandu od 23. veljače 1555.¹²⁴ saznajemo zanimljive pojedinosti koje rasvjetljavaju početak Jurjeve karijere, osobito detalje oko imenovanja za požunskoga prepozita na početku te godine. Prema navedenom pismu, ostrogonski nadbiskup

¹¹⁹ O kretanjima kralja Ferdinanda vidi Anton von Gévy, *Itinerar Kaiser Ferdinand's I. 1521.–1564.* Wien 1843.

¹²⁰ *Monumenta comitialia regni Transylvaniae 1540.–1699.*, I–XXI. Budapest 1875–1898., 1. str. 514–516; Samu Barabás (ur.), *Székel oklevéltár 1219–1776.* Budapest 1934. str. 287–289, dok. 162.

¹²¹ ÖStA, HHStA, Ungarischen akten, Allgemeine Akten, Fasc. 75. Konv. A, fol. 55.

¹²² HSS, 2, str. 424.

¹²³ Radi usporedbe vidjeti vrlo dobru i sadržajnu analizu djelovanja Zagrebačkoga kaptola u 14. stoljeću i njegove uloge u široj društvenoj zajednici koju ju pružio je Marko Jerković u monografiji *Zagrebački kanonici u 14. stoljeću – institucionalna i društvena povijest katedralne zajednice.* Zagreb 2018.

¹²⁴ Pismo od 23. veljače 1555. kralju Ferdinandu. ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Fasc. 274. Ecclesiastica 1500.–1755. Konv. A Patronats- Donationsrechte des Erzbischofs von Gran 1500.–1563. fol. 25–28. Pismo je objavio Fazekas, 2006., str. 115–124.

Oláh i kralj Ferdinand nisu se mogli složiti komu pripada pravo imenovanja kandidata na tu dužnost, zbog čega su u prvim mjesecima 1555. izmijenili nekoliko pisama. Prvo Ferdinandovo pismo od 27. siječnja 1555. nije sačuvano, no na njega je kao odgovor Oláh 5. veljače sastavio javnobilježničku ispravu o stavcima iz statuta Ostrogonskoga kaptola, koja zajedno s drugim spisima potvrđuju nadbiskupsko pravo o imenovanjima, te ju je proslijedio kralju.¹²⁵

No Ferdinand to pismo nije niti stigao primiti, nego je 6. veljače 1555. na položaj požunskoga prepozita imenovao Jurja Draškovića,¹²⁶ o čemu je 15. ili 16. veljače samo izvijestio Oláha. U odgovoru Ferdinandu 23. veljače Oláh se usprotivio povredi svoga prava da kao nadbiskup imenuje svoje prepozite te je razložio svoja stajališta oko izbora kandidata na to mjesto. Prema Oláhovim riječima upravo je on sam Jurja Draškovića podupirao od početka njegove karijere: usmjeravao mu je školovanje te mu dao mjesto arhiđakona u Egerskoj biskupiji, a za vrijeme zasjedanja parlamenta u Sopronu (9–19. travnja 1553.) preporučio ga je kralju za jazovsku prepozituru¹²⁷ te omogućio da bude imenovan kraljevskim tajnikom, potom i savjetnikom.¹²⁸ Držao je da je Drašković, unatoč svojim brojnim sposobnostima, preopterećen državnim poslovima da bi se mogao na odgovarajući način posvetiti suzbijanju luteranizma, koji se ukorijenio na brdovitom području kraj Trnave, te da je za službu požunskoga prepozita prikladniji njegov tajnik, ostrogonski kanonik Petar Paulini, Draškovićev studentski kolega iz Padove. Kako su se pisma križala, Ferdinand je u pismu od 20. veljače obećao da će predmet izložiti članovima Ugarske kancelarije da procijene pripadaju li ovlasti imenovanja nadbiskupu te da će on tu odluku poštivati, no u ovom slučaju inzistira na prihvaćanju vladarske odluke. Oláhu ipak nije preostalo ništa drugo nego da prihvati odluku vladara, što je u pismu od 26. veljače i učinio.¹²⁹ Iz svega vidljivoga, očito je da je Juraj ostavio snažan dojam na kralja, koji je zbog dotad relativno nepoznatoga mladog službenika odlučio zanemariti preporuke svoga najbližeg suradnika, tajnika Dvorske kancelarije.

¹²⁵ *Informatio de praepositis prioribus Posoniensibus*. ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Fasc. 274. Ecclesiastica 1500–1755. Konv. A Patronats- Donationsrechte des Erzbischofs von Gran 1500–1563 fol. 19, 22.

¹²⁶ MOL, Libri regii, 3, str. 299–300. Kraljeva potvrda tog imenovanja od 10. veljače u MOL OL E 21, 8.

¹²⁷ Jazow se nalazio u okviru Egerske biskupije, a praksa toga doba nije nalažala da kanonik mora rezidirati u mjestu svoje službe, što u ovom slučaju Juraj nije niti mogao, jer je kao Oláhov pomoćnik i zamjenik bio zaokupljen drugim poslovima.

¹²⁸ *Nam si grata non fuisset, et eius promotionem non optassem, neque eum prius ad servitia mea accepissem, neque eius studia et actiones semper direxissem, neque primum Agriae, honesto et ampto archidiaconatus sacerdotio, post Maiestatem Vestram, ei providissem, et postea Sopronii, apud Sacram Maiestatem Vestram humiliter supplicassem, ut praepositura de Jazow ei provideretur, neque non multo ante tempore, similiter supplicassem Maiestati Vestrae, ut primum in numerum secretariorum suorum, deinde consiliariorum, licet non satis cognitum, admittere dignaretur*. Fazekas, 2006., str. 121.

¹²⁹ ÖStA HHStA Ungarische Akten Specialia Fasc. 274. Ecclesiastica 1500–1755. Konv. A Patronats- Donationsrechte des Erzbischofs von Gran 1500–1563 fol. 24, 29.

Od toga trenutka počinje strelovit uspon Jurja Draškovića, koji kao kraljev pouzdanik polako stječe brojne posjede i različite izvore prihoda, stvarajući sigurnu ekonomsku bazu za svoju obitelj i otvara joj vrata unosnih državnih službi. Primjerice, samo dva mjeseca od imenovanja na tu dužnost kralj nalaže Dvorskoj komori da Jurju preda svu pokretnu imovinu preminuloga egerskoga biskupa.¹³⁰

Nemoguće je odvojiti Jurjevu svjetovnu djelatnost od one crkvene naravi jer su se sve njegove aktivnosti međusobno nadopunjavale i ispreplitale. Kao supotpisnika dokumenata Dvorske kancelarije od tada ga nalazimo u različitim dokumentima, ponekad uz Oláha, ponekad samostalno.¹³¹ Juraj se također nalazi i u kraljevoj pratnji prilikom potpisivanja Augsburškoga mirovnog ugovora 1555., jednog od nekoliko najvažnijih događaja 16. stoljeća, o čemu svjedoče i pisma koje je iz Augsburga slao tadašnjem ugarskom palatinu Támasu Nádasdyju.¹³²

Naime, spomenuti ugovor, koji je Ferdinand kao rimsko-njemačkoga cara sklopio s državnim staležima 25. rujna 1555., bio je od iznimne važnosti za očuvanje vjerskoga mira između katolika i protestanata u Europi, ali i jedna od reformi habsburške kuće radi održanja moći i utjecaja u svojim brojnim zemljama. Habsburgovci su se nalazili u složenijoj situaciji od drugih europskih vladara zbog razlika u ustroju zemalja kojima su vladali te specifičnih okolnosti u kojima je jedan od političkih prioriteta bila obrana zemlje od Osmanlija. Dok je vladarska dinastija bila katolička, većina plemstva u nasljednim austrijskim zemljama bila je protestantska, te je ta podjela rezultirala složenim političkim nadmetanjem, u kojem su glavni ulozi u pregovorima bile vjerske slobode i sredstva potrebna za obranu.¹³³ Augsburškim mirovnim ugovorom državnim je staležima (knezovima i gradovima) bila dopuštena sloboda vjeroispovijesti na temelju načela *cuius regio, illius religio*, prema kojem su podanici morali prihvatiti vjeru svojih zemaljskih gospodara.

Jurjeva nazočnost uza samoga cara na sklapanju tako važnog ugovora ukazuje da je već tad osoba od njegova povjerenja. Razlog tome možemo naći i u činjenici da je dobro poznao sve pojedinosti složene vjerske problematike jer je još 1551. objavio rad iz crkvenoga prava.

¹³⁰ Kraljev nalog od 4. svibnja 1555. MOL, Fond Reformáció korá, OL E 21, 1555. 05.04. -a

¹³¹ 18. rujna 1556., 1. studenog 1556., 18. rujna 1559. Benignae resolutiones regiae annorum 1558.–1560. Objavio Szerémi (Artúr Odescalchi), »A Draskovichok trakostyáni levéltárából«. *Magyar Történelmi Társ.* 1881., str. 685–687.

¹³² MOL, Fond Camerae missiles, E 204, 11 d. Od dvadeset i sedam pisama u tom fondu, iz Augsburga te godine potječu dva (20. srpnja i 31. srpnja).

¹³³ Više o vjerskim promjenama i političkom nadmetanju u habsburškim zemljama od širenja reformnih ideja do snažnih protureformacijskih mjera Habsburgovaca: Nataša Štefanec, »Vjerska politika u habsburškim zemljama u srednjoj Europi (od 20-ih godina 16. st. do 30-ih godina 17. st.)«. *Tridentska baština. Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama*. Zagreb 2016., str. 43–63.

Doduše, u studentskom je razdoblju bio kudikamo radikalniji te je u svojoj disertaciji zastupao nepomirljiva stajališta prema protestantima, no kroz iskustvo u diplomatskim poslovima postupno ublažio je isključivost u vezi s reformiranim pokretima, postavši s vremenom jedan od zagovornika umjerene struje u Katoličkoj crkvi.

Također je za pretpostaviti da je, uz ostalu ugarsku crkvenu i političku elitu, kao kraljev savjetnik bio prisutan i prilikom sastavljanja nacрта sustava kraljevskih utvrda, što se odvijalo u mjesecima nakon požunskoga sabora koji je trajao 1–25. siječnja 1556., na kojem je osobno od 10. siječnja sudjelovao i kralj Ferdinand.¹³⁴ To je i vrijeme osnivanja Dvorskoga ratnog vijeća, te je Juraj možda bio i na tim sastancima. Kao požunski prepozit Juraj je samostalno 9. kolovoza 1556. potpisao dokument kojim kralj Ferdinand nalaže Franji Blagajskom da preda zapovjedništvo nad trupama nadvojvodi Ferdinandu.¹³⁵

Da je Juraj prilikom uspona na društvenoj ljestvici imao još zaštitnika osim Oláha, svjedoče i pisma koja je slao ugarskom palatinu Támasu Nádasdyju od 1554. pa sve do palatinove smrti 1562.¹³⁶ Pisma su uvijek vezana uz neku službenu prigodu, no u njima se i kroz uobičajene formule u korespondenciji toga doba može iščitati i njihov prisniji odnos.

Blizina Dvorske kancelarije i kralja donosi mu i prve posjede. Dana 7. rujna 1555. u Beču je izdana darovnica njemu i njegovoj braći Ivanu i Gašparu za posjed Zawadka u Nitranskoj županiji.¹³⁷ Sljedeće 1556. kralj je trojici braće i njihovu bratiću Jurju Bojničiću 10. srpnja podijelio posjed Fanchyal u Županiji Abaúj, danas mjesto Fancsal kraj Košica,¹³⁸ a dva mjeseca poslije, 8. rujna, Jurjevoj braći Gašparu i Ivanu posjed Halap u Županiji Bihar.¹³⁹ U godinama koje su slijedile, Juraj je s braćom stekao još neke posjede: 1558. u zalag za 1000 florena dobili su posjed Zepsey u županiji Abaúj,¹⁴⁰ a 1559. kralj im je darovao posjed Domanis u županiji

¹³⁴ Géza Pálffy u svom radu »Izvanredan izvor o zemljopisnim znanjima ugarsko-hrvatske političke elite«. *Scrinia Slavonica*, 14(2004) 1, str. 17–18. iznosi pretpostavku da je Juraj ondje bio prisutan kao savjetodavna osoba uz palatina Tomu Nádasdyja, hrvatsko-slavonskoga bana Nikolu Zrinskoga, bivšega bana Franju Batthyányja, ugarskoga kraljevskog konjušara Franju Táhyja, koprivničkoga i đurđevačkoga kapetana Luku Székelyja i druge.

¹³⁵ Thallóczy – Barabas, dokument 260., str. 505–507.

¹³⁶ Pisma Jurja Draškovića Támasu Nádasdyju nalaze se u MOL, Fond Camerae missiles, E 204. Prag, 24. kolovoz 1554; Augsburg, 10. srpanj 1555.; Augsburg, 31. srpanj 1555.; Prag, 6. svibanj 1556.; Regensburg, 1. ožujak 1557.; Regensburg, 12. ožujak 1557.; Prag, 13. travanj 1557.; Prag 14. studeni 1558.; Augsburg, 19. siječanj 1559.; Augsburg, 12. veljače 1559.; Augsburg, 20. svibanj 1559.; ?, 1. lipanj 1559.; Augsburg, 21. srpanj 1559.; Augsburg, 27. srpanj 1559.; Beč, 2. prosinac 1559.; Beč, 4. ožujak 1561.; Beč, 9. travanj 1561.; Beč, 23. svibanj 1561.; Požun, 12. listopada 1561.; Trident, 26. siječanj 1562.; Beč, 5. prosinac 1559.; Beč 22. prosinac 1559.; Beč, 26. studeni 1560.; Trident, 17. veljače 1562.; Trident, 3. ožujak 1562.

¹³⁷ MOL, Libri regii, 3, str. 266–267.

¹³⁸ MOL, Libri regii, 3, str. 297.

¹³⁹ MOL, Libri regii, 3, str. 328.

¹⁴⁰ MOL, Libri regii, 3, str. 539–540.

Trenscen nakon smrti prijašnjega vlasnika Rafaela Podmanickog.¹⁴¹ Dakle, na temelju Jurjeva rada obitelj je u samo četiri godine dobila znatne posjede u četiri ugarske županije!

S obzirom na to da je nosio naslove i jazovskoga prepozita u Egerskoj biskupiji i požunskoga prepozita u Požunskoj biskupiji, na dijecezanskoj sinodi u Trnavi 1557. morao se odreći jedne od njih, pa je odlučio zadržati požunsku prepozituru. Kralj ga je potom 22. travnja 1557. imenovao biskupom u Pečuhu,¹⁴² a papa Pio IV. potvrdio ga je na konzistoriju 17. srpnja 1560. umjesto Antuna Vrančića, koji je prešao na čelo Egerske biskupije. Budući da su prostor Pečuške biskupije najvećim dijelom okupirali Osmanlije te da je broj svećenstva spao na minimum, vjerojatno je Juraj vrlo malo boravio u biskupiji. Vjernicima je 1558. uputio pastirsko pismo *Epistola paraenetica, quam Georgius Drascovitius electus episcopus Quinque Ecclesiarum ... ad dioecesanos suos dedit*,¹⁴³ u kojem ih upozorava na opasnost od krivovjerja. Kako su prihodi njegove biskupije očito bili nedostatni, kralj 1558. nalaže Dvorskoj komori da mu se u ime desetine godišnje isplaćuje 300 florena, a 1559. tome pridodaje još 200 florena u ime desetine područja donje Baranje, što će mu se isplaćivati na blagdan sv. Jurja.¹⁴⁴

O ugledu koji je tad uživao te Ferdinandovoj naklonosti govori i činjenica da je 1559. prigodom pogrebnih svečanosti u povodu smrti kraljeve sestre Marije održao govor, koji je i tiskan 1566.¹⁴⁵

¹⁴¹ MOL, Libri regii, 3, str. 567.

¹⁴² O okolnostima njegova djelovanja na tom položaju u novije je vrijeme pisao Szabolcs Varga u članku »Das Schicksal der Schätze des Fünfkirchner Doms in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts« u zborniku *Wiener Archiforschungen. Festschrift für den ungarischen Archivdelegierten in Wien. István Fazekas*. Wien 2014., str. 87–95.

¹⁴³ *Epistola paraenetica, quam Georgius Drascovitius electus episcopus Quinque Ecclesiarum ... ad dioecesanos suos dedit*. Viennae Austriae 1559. <http://www.ffzg.unizg.hr/klafil/croala/biblio/latinisti-bibliografija-djela-120105.html> (pristupljeno 9. I. 2019.)

¹⁴⁴ MOL, Fond Reformáció korá, OL E 21, 1559. 04. 25 ; 1559. 03. 31.

¹⁴⁵ *Oratio funebris de defuncta regina Maria Hungariae*. U: Simon Scardius, *Orationum ac elegiarum in funere illustrissimorum principum Germaniae*. Frankfurt 1566., str. 296–301.

4.1.2. Crkvena djelatnost

4.1.2.1. Tridentski koncil

Glavnina pozornosti papinske diplomacije početkom 1560-ih bila je usmjerena na pripreme trećega zasjedanja Tridentskoga koncila¹⁴⁶ i formiranje poslanstava pojedinih biskupija. Tridentski je koncil zbog svojih specifičnosti (trajanja, broja sudionika, regionalne i nacionalne zastupljenosti saborskih otaca, organizacije te ponajviše društvenoga i kulturnoga konteksta svojega odvijanja) poslovično nazivan razdjelnicom predmodernoga i modernoga doba.¹⁴⁷ Održavao se u trima razdobljima: 1545.–1548., 1551.–1552. i 1561.–1563., u kojima su se različite krize društva pokazale u svoj svojoj punini. Vjerski razdor u 16. stoljeću nije oslabio staleški sustav, nego je još više potaknuo profiliranje političkih opcija te pojedine političke grupacije učinio vidljivijima, stoga se europska politika u tom razdoblju može smatrati istoznačnom s vjerskom politikom.¹⁴⁸ Reformatorska gibanja od polovice 16. stoljeća, kojih je rezultat bio pojava protestantizma, bila su, uz različite tehničke inovacije, poput tiska, velikih geografskih otkrića i širenja europskoga kolonijalizma i trgovine, samo jedan od izazova s kojim se katolicizam u tom razdoblju suočavao, no nesumnjivo su najviše od svega potaknula prilagodbu Katoličke crkve novom vremenu. Zastupljenost predstavnika pojedinih biskupija na trećem zasjedanju Koncila varirala je od zemlje do zemlje. Najzastupljeniji su bili predstavnici Italije i Španjolske, biskupa iz Njemačke bilo je osjetno manje, što je posljedica uplitanja njemačkih careva u rad Koncila, ali i malobrojnosti njemačkih biskupija u usporedbi s drugima, dok je najmanje predstavnika bilo iz Engleske i Poljske. Glavne teme rasprava bile su dogma o izvorima vjere (naglašavanje tradicije), opravdanje, istočni grijeh i sakramenti. Rimska kurija na Koncilu planirala je definirati rimokatoličko učenje, ali i i povećati pastoralnu učinkovitost svećenstva i biskupa, odnosno uvesti red u različite oblike crkvenoga djelovanja.

¹⁴⁶ O pripremama, tijeku i posljedicama Tridentskoga sabora općenito najopsežniju je sintezu objavio Hubert Jedin, *Velika povijest crkve*, 4, Zagreb 2004., str. 355–444, 404–412. Zanimljivu studiju koja je donijela novi pogled na dotadašnje historiografske koncepte i terminologiju objavio je John W. O'Malley, *Trent and all that. Renaming Catholicism in the Early Modern Era*. Harvard–Cambridge–London 2002.

¹⁴⁷ Ivica Musa, *Tridentski sabor – koncil među koncilima?* Tridentska baština. Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama. Zagreb 2016., str. 17–30.

¹⁴⁸ Odnose među elitama u regiji, s naglaskom na vjersku politiku u habsburškim zemljama, Štefanec, 2016., str. 43–63.

Habsburgovci su se u sferi vjerske politike našli u kompliciranijoj situaciji nego svi drugi europski vladari, prije svega zbog velikoga broja zemalja kojima su bili na čelu, kao i zbog njihova različitog ustroja. Od 20-ih godina 16. stoljeća Habsburgovci su se na području svojih zemalja suočavali s reformnim pokretima koji su do sredine stoljeća u austrijskim zemljama zahvatili gotovo čitavo plemstvo, a potom su ih slijedili i njihovi podanici. Situacija je bila slična i u Ugarskoj, gdje je do 1560-ih većina veleposjednika prihvatila neko od reformnih učenja. U većini slučajeva to je bio kalvinizam te u manjoj mjeri luteranizam, a isti trendovi proširili su se i među hrvatsko-slavonskim magnatima (Zrinski, Ungnad, Táhy, Erdődy). Habsburgovci su, financijski ovisni zbog prikupljanja sredstava za obranu od Osmanlija, u političkim pregovorima sa staležima navedenih zemalja bili prisiljeni raditi ustupke, koji su se u pravilu odnosili na vjerske slobode. Augsburški vjerski mir iz 1555., sklopljen između cara Ferdinanda i državnih staleža, koji je legalizirao vjeroispovjedne strategije po načelu *cuius regio, eius religio*, nije uspio riješiti sve probleme. Rezultat primjene toga ugovora bio je dobro vidljiv na primjeru Njemačke, koja je time bila podijeljena na svoj pretežito protestantski sjever i pretežito katolički jug, dok su u austrijskim zemljama protestanti i katolici bili više izmiješani. Stoga je Ferdinandu slanje poslanstva na treće zasjedanje Tridentskoga koncila bilo važno za rješavanje složenih političkih odnosa u habsburškim zemljama. On je svoje poslanstvo formirao i kao car Svetoga Rimskoga Carstva i kao ugarsko-hrvatski kralj.

Iz 1560-ih potječe bogata korespondencija apostolskih nuncija u Beču s papinskom kancelarijom, odnosno kardinalom državnim tajnikom u Rimu.¹⁴⁹ Iz tih se pisama, u kojima apostolski nunciji prenose informacije što ih skupljaju na dvoru i u susretima s crkvenim velikodostojnicima, rasvjetljavaju diplomatske aktivnosti i način na koji se formirala politika Rima.¹⁵⁰ Istodobno iz te korespondencije otkrivamo zanimljive podatke o Jurju Draškoviću. U pripremama koje su od početka 1560-ih na bečkom dvoru obavljali papinski nunciji Stanislaus Hosius i Zacharia Delfino kao jedan od članova carskoga poslanstva na Koncilu počeo se spominjati i Juraj, koji je bio jedan od najpovjerljivijih kraljevih suradnika. Prema izvještajima nuncija, u kojima se navodi kao »pobožan, obrazovan i katolički usmjeren«,¹⁵¹ Juraj je uživao

¹⁴⁹ *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, II/ 1 (ur. S. Steinherz), *Die Nuntien Hosius und Delfino: 1560.–1561.*; Wien 1897.; 3, *Nuntius Delfino: 1562.–1563.*; 1903.; 4, *Nuntius Delfino: 1564.–1565.*; Wien 1914.; 5 (ur. Ignaz Philipp Dengel), *Nuntius Biglia: 1565.–1566.*, Wien–Leipzig 1926.; 6, *Nuntius Biglia: 1566. (Juni) – 1569. (Dezember)*, Wien 1939.; 7 (ur. Hans Kramer.), *Nuntius Biglia: 1570. (Jänner) – 1571. (April)*, Graz–Köln 1952.; 8, (ur. Johann Rainer.), *Nuntius G. Delfino und Kardinallegat G. F. Commendone: 1571.–1572.*, 1967.

¹⁵⁰ O toj tematici detaljnije *Zbornik o Antunu Vrančiću*, str. 89–111.

¹⁵¹ »...de electo Quinqueecclesiensi testimonium hoc dare possum, virum esse pium, doctum, Catholicum, et si quemquam alium sanctae sedis apostolicae comprimis observantemqui cum sit M^{tic} Ces. a confessionibus, et salubria illi subinde consilia suppeditet, dignus videtur, cuius ratio isthic pre ceteris habeatur«. *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, II/ 1, 1897., 39.

velik ugled u crkvenim krugovima te je zbog poznavanja složene vjersko-političke situacije prepoznat kao osoba koja će se moći uspješno nositi sa izazovima postavljenima pred sudionike Koncila. Po riječima samoga kralja,¹⁵² on nije imao dvojbi oko izbora osoba koje bi ga ondje zastupale. Najprije je u poslanstvo, uz praškoga biskupa Antona Brusa i voditelja carskoga poslanstva Sigismunda Thuna, bio određen Antun Vrančić, a kad on nije mogao prihvatiti taj zadatak, kralj je odredio Jurja Draškovića.¹⁵³

Kralj mu je 20. prosinca 1561. izdao vjerovno pismo i naložio Dvorskoj komori da mu se za putne troškove dodijeli 400 forinti.¹⁵⁴ Juraj je od 18. siječnja 1562. boravio u Tridentu, za što mu je kralj odredio mjesečnu plaću od 200 florena.¹⁵⁵ Ona, kao što će se pokazati, neće stizati redovito, pa će se Juraj žaliti i tražiti isplatu zaostataka. Čekajući da mu stigne službeni carski nalog, na sjednici 13. veljače izložio je Ferdinandove prijedloge koji su se odnosili na protestante koji su odbijali sudjelovati u radu sabora; kralj iz pragmatičnih razloga predlaže da se odgodi datum sljedećega zasjedanja i da im se pruži prilika da dođu. Dana 24. veljače 1562. Juraj je održao pozdravni govor (*Oratio habita a rev. Domino Georgio Drascovitio, episcopo Quinquecclesiensi Tridenti in generali congregatione*),¹⁵⁶ u kojem je veličao Ugarsku, »onaj najstariji i najplemenitiji grudobran kršćanskoga svijeta« i cara Ferdinanda zbog njegova nastojanja da čuva i obnovi Katoličku crkvu, uspoređujući ga s Konstantinom Velikim koji štiti crkvu i vjeru, pomaže svećenstvo, obnavlja samostane i vraća na pravi put one koji su zalutali.¹⁵⁷ O zbivanjima na Koncilu redovito je izvješćivao i ugarskoga palatina Támasa Nádasdyja.¹⁵⁸

Ferdinand I. htio je preko svojih predstavnika iznijeti zahtjeve za reformu Crkve, a ticale su se pričesti pod objema prilikama, ukidanja celibata svećenika, uporabe živoga jezika u bogoslužju i ublažavanja posta. Stoga se Juraj do kraja svoga boravka na Koncilu 14. prosinca 1563.

¹⁵² *Concilium Tridentinum*, 8. Friburgi Brisgovia 1964 (dalje *Concilium Tridentinum*), str. 127: »Porro de mittendis oratoribus, quos S.tas V.ra nobis mitti postulavit, viros gravitate, prudentia et pietate praestantes, qui nomine nostro concilio intersint, nulla quidem erit difficultas«.

¹⁵³ O okolnostima izbora Jurja kao Ferdinandova poslanika u Tridentu, njegova djelovanja na koncilu i potom primjenjivanja koncilskih odluka u Zagrebačkoj biskupiji više Iva Mandušić, *Pater patriae et pauperum – Juraj Drašković i oblikovanje novih crkvenih, obrazovnih i kulturnih prilika u hrvatskim zemljama nakon Tridentskoga koncila*. U: Tridentska baština. Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama. Zagreb 2016., str. 141–155.

¹⁵⁴ MOL, Fond Reformacio kora, OL E 21 – 12. Prag, 1561. 12. 20.

¹⁵⁵ MOL, Fond Reformacio kora, OL E 21 – 13; Prag, 1562. 02. 24.

¹⁵⁶ Te godine tiskano dvaput: Venetiis, ex officina Iordani Zileti, 1562. i Ripae: ad instantiam B. Bozolae, 1562.; poslije još nekoliko puta. Govor navodi i Krčelić 1994., str. 275–276. L. Samuely, *Andreae Dudithii orationes quinque in concilio Tridentino habitae ...cum appendice orationum duarum quas Georgius Drascowith ... eodem concilio habuit*. Halae Magdeburgicae 1743.

¹⁵⁷ Vicko Kapetanović, »Biskup Juraj Drašković na Tridentskom saboru«. *Kačić*, 6(1974) str. 105–121.

¹⁵⁸ MOL, Fond Camerae missiles, E 204, 26. siječnja, 17. veljače i 3. ožujka 1562.

posvetio rješavanju tih pitanja, zauzimajući se za cjelovitu reformu Crkve i ekumenizam.¹⁵⁹ Tijekom svih rasprava uporno je branio te prijedloge, inzistirajući na slobodi izražavanja i poštivanju biskupskoga dostojanstva, te je svojim elokventnim nastupima izazvao odobravanje prisutnih, ali i stekao protivnike zbog svoje nepopustljivosti i kritike stanja u Crkvi. U svim prijedlozima reforme surađivao je s drugim članovima carske delegacije, ponajviše s kninskim biskupom Andrijom Dudićem,¹⁶⁰ koji je kao vrstan govornik svojim nastupima također izazivao veliko zanimanje sudionika. Tijekom koncila Juraj je osobitu pozornost posvetio problemima discipline i društvenih prilika koje su bile važne za zemlju iz koje je dolazio, dok se dogmatskim pitanjima uglavnom nije bavio. Kao poslanik najviše se angažirao u raspravama oko sakramenata, odnosno da se laicima dopusti pričešćivanje pod objema prilikama (*sub utraque specie*). Naglašavao je važnost stalne biskupske rezidencije i tražio ukidanje obveznoga svećeničkog celibata.

Pričest pak pod objema prilikama (pričešćivanje kruhom i vinom) bila je ne samo vjerska nego i politička tema, a različita stajališta o njezinu rješavanju dovela su do velikih podjela u kršćanskoj Europi. Za pričešćivanje laika pod objema prilikama, odnosno pričešćivanje hostijom i kaležom, zauzimali su se protestantski vjernici, smatrajući to direktnom Kristovom zapovijedi (»Uzmite i jedite... Uzmite i pijte«). Nakon Koncila u Konstanzu (1414.–1418.) zabranjeno je pričešćivanje kaležom, jer se smatralo da je Krist prisutan u svakoj od prilika te da pričest i kruhom i vinom nije nužna za spasenje. Takva se praksa ipak zadržala uglavnom u Češkoj, Njemačkoj i Austriji. Zbog velikih financijskih izdataka vezanih za vojnu obranu od Osmanlija Habsburgovci su bili prisiljeni na brojne vjerske i političke ustupke protestantskim staležima, koji su svoju suradnju uvjetovali slobodom vjeroispovijesti. Stoga je jedan od zadataka carskog izaslanstva bilo pridobivanje dopuštenja pričesti kaležom, kako bi se pridobili njemački izborni knezovi. Nakon dugotrajnih debata o toj temi u više je navrata (4., 27. i 29. kolovoza te 2. rujna 1562.) s puno zanosa sudjelovao i Juraj.¹⁶¹ Iznosio je argumente za prihvaćanje toga prijedloga, jer bi se, prema njegovu mišljenju, na taj način mogli pridobiti protestanti te spasiti oni koji se već nalaze na rubu hereze. Iznio je primjer pravoslavaca koji otprije primjenjuju takvu praksu, ističući kako »obredi i običaji ne bi smjeli biti važniji od spasenja duše« te iznoseći primjer kako su »pape i crkveni oci već mijenjali istu stvar«.¹⁶² No

¹⁵⁹ Sopta, 1995., str. 259.

¹⁶⁰ O njemu i njegovu sudjelovanju na koncilu u Tridentu vidi: Željko Puratić, »Hrvatski humanist Andrija Dudić«. *Mogućnosti*, 38(1991) 725–736, 737–774 (prijevodi latinskih govora).

¹⁶¹ Jedin, 2004., str. 407. O govorima o toj temi detaljnije Sopta, 1995., str. 266. i Kapetanović, 1974., str. 109–115.

¹⁶² *Concilium Tridentinum*, str. 790. bilj. 1.

kako su se oko toga vodile žustre rasprave, jer protivnici kaleža nisu popuštali, donošenje odluke bilo je s koncila preneseno na papu, na veliko Draškovićevo razočaranje.

Druge teme o kojima je Juraj kao poslanik raspravljao bile su pitanje stalne biskupske rezidencije i svećeničke službe.¹⁶³ O tim su se temama vodile dugotrajne rasprave. Naime, prema praksi koja je vrijedila u katoličkim biskupijama prije Tridentskoga koncila biskup nije bio obvezan stalno boraviti u sjedištu svoje biskupije, što je rezultiralo time da pastoralni rad nije bio organiziran na odgovarajući način, pa biskupi nisu imali uvid u stvarno stanje na terenu. Brojni su biskupi nastojali steći što više biskupija kako bi se mogli koristiti njihovim prihodima, a da pritom nisu skrbili o duhovnim potrebama vjernika. Također su mnogi od njih istovremeno bili i papinski nunciji te su boravili na kraljevskom dvoru, a ne u matičnoj biskupiji. Drašković je predlagao da biskupi budu prisutni u svojoj biskupiji i svojim dobrim primjerom skrbe o vjernicima, a da budu odsutni samo iz opravdanih razloga, kao i da trebaju propovijedati barem na velike blagdane.¹⁶⁴ Također se zalagao da se u crkvene časti ne promiču nedostojni kandidati. Što se tiče reforme klera, protivio se tome da odluku o izborima kandidata donosi narod, nego da se ostane pri dotadašnjoj praksi, po kojoj kanonika bira kaptol te biskupa imenuje vladar, a potvrđuje Sveta Stolica. Kanonikate i biskupije trebalo bi dodjeljivati učenima i kreposnima, a ne samo plemenitima po rodu.

Što se tiče ukidanja svećeničkoga celibata, Jurjevo je stajalište bilo da svećenicima treba dopustiti ženidbu ili spriječiti da premladi primaju svećenički red.¹⁶⁵ Što se tiče rasprava oko sakramenta ženidbe, u njima je sudjelovao znatno manje u odnosu na rasprave o ostalim temama: jedino je predlagao da se zabrani brak u četvrtom stupnju krvnoga srodstva, no taj je prijedlog odbijen. Zbog svojih oštih riječi i kritike crkvenih otaca došao je u sukob i s nekim članovima Rimske kurije, pa su neke njegove riječi loše odjeknule u izvješćima papinskih nuncija.¹⁶⁶

Juraj je također bio izabran i za člana komisije koja je trebala revidirati Indeks zabranjenih knjiga (*Index librorum prohibitorum*), objavljen još za pape Pavla IV. radi očuvanja čistoće vjere i životnih nazora. To svjedoči o njegovoj pravovjernosti koja je bila važna vodstvu Koncila, ali i o njegovu širokom obrazovanju. Pri toj je zadaći iskazivao prilično liberalno

¹⁶³ Govor o rezidenciji od 30. prosinca 1562. tiskan je dvaput. Sopta, 1995., str. 266.

¹⁶⁴ *Concilium Tridentinum*, str. 301–302.

¹⁶⁵ *Concilium Tridentinum*, str. 613.

¹⁶⁶ *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, 3. Wien 1903., str. 43.

stajalište: knjige nije trebalo smatrati škodljivima dok se pomno ne ispituju, a u svakoga je trebalo imati povjerenja, ne ga samo deklarativno iskazivati.¹⁶⁷

Njegovi su govori bili tiskani još za trajanja Koncila, kao što je bio običaj s onima zapaženijima, a neki od njih i po više puta.¹⁶⁸ Na kraju Koncila potpisao je 4. prosinca 1563. završne akte u ime odsutnoga Andrije Dudića i čitavoga ugarskog klera, koji su ga za to ovlastili,¹⁶⁹ ističući svoje hrvatsko podrijetlo (*»Ego, Georgius Draskovitus, Croata, episcopus Quinqueecclesiensis«*). Zbog zasluga u posredovanju i ukupnoga angažmana u svim fazama Koncila stvoreno je mišljenje da će biti imenovan za kardinala,¹⁷⁰ no do toga ipak nije došlo te naposljetku 1564. nije bio imenovan nijedan kardinal. Prema Šimi Ljubiću,¹⁷¹ Juraj je svoje viđenje koncilskih zbivanja opisao u djelu *Acta Tridentini et historia*, no danas nam ono nije poznato. Neposredno prije završetka Koncila bio je 19. studenoga 1563. imenovan zagrebačkim biskupom umjesto preminuloga Matije Brumana,¹⁷² a istoga dana naslov biskupa u Pečuhu kralj je prenio na Jurjeva kolegu s Koncila Andriju Dudića.¹⁷³ To je bila svojevrsna plaća za njihove zasluge na Koncilu koji ih je obojicu proslavio. Što se tiče materijalnih troškova, Juraj se odmah nakon povratka iz Italije požalio kralju da je za troškove boravka ondje primio samo 3800 florena (a trebao je 4800) te je kralj 24. siječnja zatražio izvješće Dvorske komore o isplatama te u veljači uputio i nalog da mu se za službu zagrebačkoga biskupa, koju je prihvatio, isplaćuje plaća od 400 florena godišnje.¹⁷⁴

¹⁶⁷ *Concilium Tridentinum*, 8, str. 333.

¹⁶⁸ Govor od 23. veljače 1562. tiskan je više puta: Riva 1562., Venecija 1562.; Padova 1562.; Padova 1563.; Pariz 1563.; Löwen 1567.; Venecija 1567.; Halle 1743.; Svi Draškovićeви govori navedeni su sumarno u: Sopta, 1995., 266.

¹⁶⁹ Dokument kojim ugarski biskupi ovlašćuju Draškovića donosi Sopta, 1995., 261.

¹⁷⁰ *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, II/ 4, 1914., str. 6–8. Isto navodi i Jedin, str. 237.

¹⁷¹ Šime Ljubić, *Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske*, I. Rieka 1864., str 124.

¹⁷² MOL, Libri regii, 3, str. 778–779. Također i Bojničić, *Darovnice kralja Ferdinanda za Hrvatsku*, Zagreb 1906., str. 134–135.

¹⁷³ MOL, Libri regii, 3, str. 779–780.

¹⁷⁴ MOL, OL E 21 – 15, 24. siječnja i 8. veljače 1564.

4.1.2.2. Naslov zagrebačkoga biskupa

Juraj je s naslovom zagrebačkoga biskupa stigao ravno iz Tridenta. Čini se da je njegovo postavljanje na čelo Zagrebačke biskupije bio pravi potez za sređivanje prilika u tom, po mnogočemu specifičnom, prostoru.¹⁷⁵ Neposredna ugroženost stanovništva od trajnoga napredovanja Osmanlija, teška gospodarska situacija i česte bune seljaka činile su područje Hrvatske u 16. st., koje se u to doba otprilike podudaralo s granicama Zagrebačke biskupije, politički i ideološki vrlo delikatnim prostorom.¹⁷⁶ Nakon potpisivanja Augsburškoga mirovnog ugovora 1555. u hrvatskim su zemljama, uz dio malobrojnih domaćih magnata, važnu ulogu u širenju protestantizma imali ugarski, kranjski i štajerski magnati te u graničnim područjima strani časnici.¹⁷⁷

Najznačajniju ulogu među domaćim plemstvom imali su pojedinci iz obitelji Zrinski, Erdődy, Ungnad i Táhy, koji su, navikli prema patronatskom pravu u katoličkim crkvama na svojim posjedima namještati propovjednike, tu praksu provodili i u promijenjenim prilikama. Doduše, i neki su katolički biskupi, poput Draškovićeva prethodnika na zagrebačkoj biskupskoj stolici Matije Brumana, zagovarali evangeličko propovijedanje evanđelja, podupirali putujuće protestantske propovjednike, iako nisu sustavno radili na uvođenju reformiranog učenja. Dobar je primjer za takvo djelovanje bio poznati putujući propovjednik Grgur Vlahović, rodom iz Ribnika kraj Ozlja, koji je 1550-ih i 1560-ih kao protestantski propovjednik bio stalno namješten u Metlici te odande često djelovao i u Hrvatskoj, gdje mu je osobito sklon bio ban Petar Erdődy. Uz njegovu i potporu zagrebačkoga biskupa Brumana propovijedao je pod Okićem, u Krapini, u Samoboru, oko Ozlja te u Cesargradu kraj Klanjca, gdje se 1563. godine 251 osoba preobrati na novu vjeru.¹⁷⁸ Katoličko svećenstvo na području Zagrebačke biskupije nije bilo dovoljno obrazovano i osposobljeno za pružanje duhovne podrške puku, a protureformacija se ograničila na sankcioniranje crkvenih osoba koje su prihvatile reformaciju,

¹⁷⁵ O reformaciji i protureformaciji u ovim krajevima Bernhard Hans Zimmerman, *Reformation und Gegenreformation bei den Kroaten im österreichischen-ungarischen Grenzraum*. Einsenstadt 1950.; Franjo Bučar, *Širenje reformacije u Hrvatskoj u XVI. stoljeću*. Viestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva, 2(1900), str. 65–77, 201–214, 218–236; također Regina Pörtner, *The Counter-Reformation in Central Europe: Styria, 1580.–1630*. Oxford 2001. i recentnije Stanko Jambrek, *Reformacija u hrvatskim zemljama u europskom kontekstu*. Zagreb 2013.; Zrinka Blažević, Stanko Jambrek, Nataša Štefanec (ur.), *The Reformation in the Croatian Historical Lands*. Zagreb 2015.

¹⁷⁶ O prilikama u hrvatskim zemljama u 16. st. Neven Budak, *Hrvatska i Slavonija u ranome novome vijeku*. Zagreb 2007. i Štefanec, 2011.

¹⁷⁷ Štefanec, 2011., str. 6.

¹⁷⁸ O njegovim uspjesima u širenju protestantizma često u svojim izvještajima javlja Matija Klombner, pisar Kranjskih staleža. Više o njemu i Jambrek, 2013., str. 126–127.

protjerivanje propovjednika i spaljivanje nepodobnih knjiga. Jurju Draškoviću u prilog je išla činjenica da je neposredno nakon njegova posvećenja za biskupa 1564. umro glavni oslonac protestanata u Hrvatskoj Hans Ungnad (1493.–1564.).¹⁷⁹

U prije objavljenom radu¹⁸⁰ bavila sam se okolnostima Jurjeva izbora za Ferdinandova poslanika u Trident, njegovim djelovanjem na Koncilu i potom primjenjivanjem koncilskih odluka u Zagrebačkoj biskupiji. U članku sam analizirala zbivanja na području Zagrebačke biskupije nakon Tridentskoga koncila prema konceptu konfesionalizacije. Ta se teorija pojavila krajem 70-ih godina dvadesetoga stoljeća u istraživanjima ranonovovjekovne vjerske povijesti, a bavi se razvojem Crkve, države i društva u formativnom razdoblju europske političke i socijalne povijesti (oko 1520.–1648.) te pokušava objasniti povezanost paralelnih procesa formiranja i učvršćivanja pojedinih vjerskih zajednica, političke centralizacije, socijalnoga discipliniranja i stvaranja institucija kao preduvjeta modernizacije. Isprepletanje djelokruga crkvenih i svjetovnih poslova vidljivo je i u jednom od Draškovićevih govora u Tridentu, primljenoga s velikim odobravanjem, prilikom kojega je izjavio da je »Crkvi čast što se u njezinu krilu nalaze plemići na visokom položajima, jer veličina Crkve i ugled koji Crkva uživa velikim dijelom proizlazi iz toga što što svijet vidi da crkvena dostojanstva drže plemići i da su crkveni dostojanstvenici zaposleni u važnim svjetovnim poslovima«.¹⁸¹

Analizom pojedinačnih koraka koje je kao biskup poduzeo na području svoje biskupije postalo je jasnije kojim se strategijama Juraj Drašković služio kako bi koncilske odredbe bile uspješno prihvaćene. Kao hrvatski ban (od 1567.) imao je najveće sudske i vojne ovlasti, kao uvaženi prelat sudjelovao je u radu Hrvatsko-slavonskoga sabora i gornjega doma Ugarskoga sabora te su mu na raspolaganju bili svi mehanizmi vlasti kako bi proveo temeljitu reorganizaciju društva. Jedna od tridentskih odluka ticala se biskupove obveze da svake godine, ili barem svake druge, pohodi čitavu biskupiju. Budući su da su najstariji sačuvani podatci o vizitacijama Zagrebačke biskupije iz 1615.,¹⁸² nemamo točne podatke o Draškovićevim vizitacijama, no prema Farlatiju i Krčeliću,¹⁸³ puno je vremena utrošio u obilazak župa, propovijedanje, čitanje epistola i držanje govora, a njegove je napore i trud pohvalio i papa Pio V. u pismu od 11. kolovoza 1569.¹⁸⁴

¹⁷⁹ O Ungnadu i njegovu djelovanju, kao i reformaciji i protureformaciji opširnije Jambrek, 2013., str. 211–217.

¹⁸⁰ Mandušić, 2016.

¹⁸¹ Kapetanović, 1974., str. 118.

¹⁸² Metod Hrg – Josip Kolanović (ur.), *Vizitacije zagrebačke (nad)biskupije 1615.–1913.* Zagreb 1989.

¹⁸³ Daniele Farlati, *Illyricum sacrum*, 5. Venetiis 1768., str 539–545; Krčelić, 1994., 278–279.

¹⁸⁴ *Georgio ep. Zagrabiensis: eum commendat, hortaturque ad officium pastorale*, u: Luigi Nanni – Tomislav Mrkonjić (ur.), *Epistolae ad principes*, 2. Città del Vaticano 1994.

Juraj je ubrzo nakon stupanja na dužnost pristupio organizaciji dijecezanskih sinoda na kojima je trebalo proglasiti tridentske odredbe i uspostaviti nove norme i pravila života cjelokupne zajednice. O njihovu broju u historiografiji postoje oprečni podatci,¹⁸⁵ a najčešće se navode godine 1566., 1570. i 1574. O prvoj sinodi koja se vezuje uz Draškovićovo biskupovanje saznaje se samo posredno preko izvješća apostolskoga nuncija u Beču Melchiora Biglija, koji je zabilježio da je na zagrebačkoj sinodi 1566. bilo više od 200 svećenika, među kojima i nekoliko krivovjernih.¹⁸⁶ Je li uz te događaje vezano i pismo pape Pija V. Jurju Draškoviću iz iste godine, ne znamo, jer cjelovit tekst pisma nedostaje, poznat nam je samo regist.¹⁸⁷ Sinodalne odredbe nisu sačuvane, no pretpostavlja se da su na sinodi proglašeni zaključci Tridentskoga sabora. Kao vrijeme druge Draškovićeve sinode navodi se 19–21. veljače 1570.,¹⁸⁸ a red po kojem se ona trebala održavati (*Ordo servandus in synodo, quae dominica Reminiscere proxima in hac alma ecclesia habebitur, an. 1570*) objavio je Tkalčić, koji navodi da se za vrijeme njezina trajanja prema biskupovoj odredbi u zagrebačkoj katedrali pjevala misa na hrvatskom jeziku.¹⁸⁹ Sinodalne konstitucije, za koje Krčelić tvrdi da ih je čitao te da su bile pisane latinskim i hrvatskim jezikom na latinici, glagoljici i bosančici, nisu sačuvane. Obnovljene su na dijecezanskoj sinodi biskupa Borkovića godine 1669., pa posredno saznajemo za odluku o obveznom osnivanju škola uz svaku župnu crkvu, što će ubrzo rezultirati otvaranjem zagrebačkoga sjemeništa. Neke od konstitucija ticale su se ćudoređa – svećenicima je bilo zabranjeno da plešu u kolu, osobito s osobama drugoga spola, da se opijaju po krčmama, da odlaze u nedopušten lov te im se naređivalo da se pristojno odijevaju i ne nose prstenje.¹⁹⁰

Sljedeća Draškovićeva sinoda održana je 8. ožujka 1574., a do danas je sačuvan popis svećenstva s crkvenim častima i službama te podatcima o župnom i administrativnom uređenju Zagrebačke biskupije. Sačuvani izvornik nalazi se u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu,¹⁹¹ postoje i prijevodi koje je u 17. st. načinio Rafael Levaković,¹⁹² a spis sinode s vlastitim

¹⁸⁵ Farlati, 1768., str. 543, navodi godine 1570., 1573. i 1574.; Krčelić, 1994., str. 280, spominje 1570. i 1574.; Ostala literatura o toj temi Ivan Krstitelj Tkalčić, *Prilog za povijest zagrebačkih sinoda u XV. i XVI. vieku*. Starine JAZU, 16(1884) 117–129; Janko Barlè, »Naše diecezanske sinode«. *Bogoslovska smotra*, 4(1913) str. 168–169; Andrija Lukinović, *Zagreb-devetstoljetna biskupija*. Zagreb 1995., str. 166–167; Velimir Blažević, *Crkveni partikularni sabori i dijecezanske sinode na području Hrvatske i drugih južnoslavenskih zemalja*. Zagreb 2012.

¹⁸⁶ *Nuntiaturreberichte aus Deutschland*, II/6, 1939., 79.

¹⁸⁷ Nanni – Mrkonjić, 1994., str. 56–57.

¹⁸⁸ Farlati, 1768., 541; Barlè, 1913., 169; Lukinović, 1995., 166–167.

¹⁸⁹ Tkalčić, 1884., str. 123–125.

¹⁹⁰ Barlè, 1913., str. 169.

¹⁹¹ NAZ, *Acta ecclesiastica*, br. 8/25.

¹⁹² Arhiv HAZU (sign III d 118) i Rijetkosti NSK (R 3339). Vidi: Marko Jerković, »Iz Levakovićeve ostavštine: popis svećenstva Zagrebačke biskupije«. U: *Zbornik o Rafaelu Levakoviću* (ur. Pavao Knezović), Zagreb 2010., str. 275–288.

komentarima objavili su Venancij Glavina u 18. st.¹⁹³ i Ivan Krstitelj Tkalčić u 19. st.¹⁹⁴ Glavna tema sinode bilo je sprječavanje daljnjega širenja kalvinističkog i luteranskog učenja na hrvatsko-slavonskom prostoru te je ondje iz redova klera isključeno ili javno prozvano nekoliko svećenika koji su pristajali uz reformaciju ili vodili nepriličan život. Drašković je također sudjelovao i u kreiranju zakona usmjerenih protiv protestanata. Iako su zakonski članci o katolicizmu kao jedinoj dopuštenoj vjeri u Hrvatskom Kraljevstvu stupili na snagu tek početkom 17. st, prve restriktivne mjere protiv protestanata poduzeo je upravo Juraj, koji je kao ban 1567. izravno utjecao da Hrvatsko-slavonski sabor donese zakon kojim se protestantima zabranjuje sloboda vjeroispovijesti te da onaj tko u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu istupi iz Katoličke crkve ne može posjedovati pokretnu ni nepokretnu imovinu. Taj je zakon bilo vrlo teško provesti s obzirom na političke prilike u zemlji, u kojoj je najveći teret obrane od Osmanlija snosio upravo plemićki sloj, posebice magnati iz čijih su redova članovi ponajviše pristajali uz reformne pokrete. U praksi su tim zakonom bili sankcionirani jedino protestantski propovjednici.

Ta je mjera prethodila puno široj zakonodavnoj aktivnosti na državnoj razini, poput programa obnove katoličanstva nadvojvode Karla iz 1579., Ferdinandova dekreta iz 1599. o izgonu protestanata iz austrijskih zemalja, sve do vjerskoga zakona iz 1604. (1608.). Odlučnom akcijom s više strana krenulo se već 1579., kad je u Münchenu osnovana Katolička alijansa između cara, papinskoga nuncija, bavorskoga vojvode Albrehta i svih habsburških nadvojvoda, koja je za cilj imala postupno smjenjivanje svih protestanata u državnoj upravi bez većih drastičnijih poteza na koje bi se protestantski staleži mogli žaliti.¹⁹⁵

Najpoznatiji primjer Draškovićeve sankcioniranja crkvenih osoba koje su pristale uz reformaciju vezan je za župnika iz Stenjevca Mihaela Bučića, koji je tiskanom knjigom *Contra realem praesentiam Corporis Christi in Eucharistiae sacramento*, danas poznatoj samo po naslovu, promicao nauk o transsubstancijaciji u euharistiji. Njegov »slučaj« bio je tema dijecezanske sinode 1574., na kojoj je njegovo učenje osuđeno, određeno da se dotična knjiga

¹⁹³ Venancij Glavina, *Catholica et christiana doctrina de vera et reali praesentia corporis et sanguinis Christi Domini in sancta Eucharistia, sive coena Domini, in synodo diocesana Zagrabienis ecclesiae 8-va Martii 1574. publicata*, Zagrabiae 1771.; spis je polije pridodan zbirkama sinodalnih konstitucija biskupa F. Thauszyja (*Constitutiones synodales dioecesis Zagrabienis pro usu cleri eiusdem dioecesis impressae*, Zagrabiae 1766.) i M. Vrhovca (*Constitutiones synodales Ecclesiae Zagrabienis pro clero dioecisano recusae jussu et autoritate domini Maximiliani Verhovacz, episcopi Zagrabienis*, Zagrabiae 1805.).

¹⁹⁴ Tkalčić, 1884., 125–129.

¹⁹⁵ Štefanec, 2016., str. 52–56.

uništi, a on izopći iz Katoličke crkve.¹⁹⁶ Zaključak o tome bio je proglašen po crkvama, a izopćenje je ceremonijalno obavljeno u zagrebačkoj katedrali. Prema Bučaru, a što dosad nije potvrđeno u drugim izvorima, »oko biskupa koji je čitao pismo, kojim ga izopćiš, stajaše 12 kanonika s gorućim voštanicama, a kad je pismo bilo pročitano, baciše kanonici svijeće na zemlju te ih nogama pogaziše«.¹⁹⁷ Navodno je tad također odlučeno da se tiskaju knjige na hrvatskom jeziku koje će pobijati Bučićevo učenje, ali o tome poslije nema podataka. Možda nije nevažno ukazati i na nedovoljno rasvijetljene veze između širenja reformacije i društvenih nemira te na Bučićevo ulogu u bunama podložnika susedgradskoga i donjostubičkoga vlastelinstva 1567. godine. Naime, vlasnik tih posjeda Franjo Tahy tužio je Bučića za poticanje podložnika na pobunu, na što je ovaj odgovorio protutužbom.¹⁹⁸ Eliminiranje osobe koja se, ne samo svojim vjerskim djelovanjem direktno protivila posttridentskim Draškovićevim nastojanjima nego je i remetila duboko ukorijenjeni društveni sustav, pokazatelj je da je Juraj mislio i djelovao i kao crkveni poglavar i kao čuvar mira i stabilnosti u Kraljevstvu.

Da je takvo radikalno postupanje s osobama koje su iskakale iz zadanih okvira pravovjernosti bilo u skladu s crkvenom politikom isticanja i izoliranja loših primjera kao pouke ostalima, dokazuje i poznati slučaj Franje Filipovića.¹⁹⁹ Taj zagrebački kanonik i čazmanski prepozit bio je 1570. u sukobu s Osmanlijama kraj Ivanića zarobljen. Nakon bezuspješnih pokušaja njegova oslobađanja, u kojima je sudjelovao i Maksimilijan II., doznalo se 1574. da je prešao na islam, pa ga je biskup Juraj Drašković ekskomunicirao, njegove kanoničke posjede na Novoj vesi iste godine predao lektoru Petru iz Herešinca (Herešinečki), a 1576. ukinuo njegov kanonikat i njegovu kanoničku kuriju prenamijenio u školske svrhe.²⁰⁰ Krčelić slikovito opisuje ta zbivanja, navodeći kako je Drašković »prvo, objavio po župama čitave Dijeceze da je izopćen donijevši odluku o izopćenju po propisima Baselskoga koncila i po poglavljima statuta Zagrebačke crkve; drugo, zapovijedio je da krvnikova ruka spali sve pokretnine koje su se našle u njegovim kućama. Filipoviću je kuću nagrdio crnom bojom da bi prokleo takav zločin i usadio strah u gledatelje, razbivši prozore i vrata. Zauvijek je poništio kanoničko dostojanstvo, s obzirom na to da ga do ovoga vremena nitko nije naslijedio. Naložio je da se

¹⁹⁶ Opširnije o njemu Alojz Jembrih – Josip Bratulić, »Bučić, Mihael«, *HBL*, 2 (ur. Aleksandar Stipčević). Zagreb 1989., str. 407–408.

¹⁹⁷ Bučar, 1900., 72.

¹⁹⁸ Vjekoslav Klaić, »Mihajlo Bučić i Franjo Tahy (1565.–1571.)«, *Nastavni vjesnik*, 30(1920) str. 477–478.

¹⁹⁹ Više Pejo Čošković, »Filipović Franjo«, *HBL*, 4 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1998., str. 226–227.

²⁰⁰ »Cuius canonicatum in perpetuum rei memoriam reverendissimus d. Georgius Draskowych episcopus zagrabiensis penitus delevit et extinxit«. *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.* Bologna 1988., str. 25.

iskorijene dva vinograda što ih je zasadio Filipović²⁰¹. Slučaj »Filipović« ukratko opisuje i ljetopis Ugarsko-ilirskoga zavoda u Bologni za godinu 1576.²⁰²

Sljedeća važna stvar kojoj se Juraj kao biskup posvetio bilo je obrazovanje svećenstva. Hrvatski je sabor još 1548. donio odluku da se dio prihoda napuštenih samostanskih i kaptolskih dobara u Hrvatskoj i Slavoniji namijeni izobrazbi »učenih župnika i pravovjernih propovjednika«,²⁰³ no tek je Drašković poduzeo konkretnije poteze. Prema tridentskoj odluci o utemeljenju sjemeništa pri katedralnim crkvama osnovao je sjemenište u Zagrebu,²⁰⁴ čime je počelo sustavno obrazovanje svećenika u Hrvatskoj, što je pogodovalo stvaranju nove duhovne klime kao preduvjeta humanističke djelatnosti, koja se u sjevernoj Hrvatskoj, a osobito u zagrebačkoj sredini, počela jače razvijati tek od sredine 16. stoljeća. Koje se godine to točno dogodilo, ne može se potvrditi, jer povelja o osnivanju sjemeništa nije sačuvana, no, prema Krčeliću, Drašković je sjemenište isprva držao u biskupskom dvoru (*Aula Drascovitiana*), a od 1576. u prenamijenjenoj kanoničkoj kuriji Franje Filipovića. Ta je zgrada, prema predaji obojana u crno zbog Filipovićeve otpadništva, nazivana »čрном školom«,²⁰⁵ no taj je naziv dobila i zbog crne odjeće sjemeništara koji su u njoj boravili i školovali se. U početku ih je bilo samo desetak. Prvi je pak sačuvani spis o sjemeništu u Zagrebu iz 1579.²⁰⁶

Vidljiva je i Draškovićeva uloga u poboljšanju visokoškolskog obrazovanja svoga klera. S obzirom na to da visokih škola u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu u 16. st. nije bilo, budući svećenici morali su se uputiti u inozemna sveučilišna središta. Mladići iz hrvatskih i slavonskih krajeva već su se tradicionalno školovali na sveučilištima u Bologni, Padovi, Rimu i Beču,²⁰⁷ a potom i u Grazu i Trnavi,²⁰⁸ dok su presudan utjecaj na uzdizanje hrvatskoga školstva u 17. st. imale obrazovne ustanove crkvenih redova, prije svega isusovaca, koji su u Zagreb došli 1606. s izravnom habsburškom potporom, potenciranom još od 1570-ih. Nakon Tridentskoga koncila mnogi su nacionalni hospiciji pretvoreni u odgojne zavode za obrazovanje svećenika, a

²⁰¹ Krčelić, 1994., str. 283.

²⁰² *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.*, 1988., str. 25.

²⁰³ Franjo Emanuel Hoško – Mijo Korade, »Školstvo i crkveni redovi«. U: *Hrvatska i Europa*, 3 (ur. Ivan Golub). Zagreb 2003., str. 187–210, 192.

²⁰⁴ Ivan Škreblić, »Odgoj i nastava u zagrebačkom sjemeništu 1578.–1900.«. U: *Kulturno-povijesni zbornik Zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb 1944., str. 673–704.

²⁰⁵ Franjo Buntak, *Povijest Zagreba*. Zagreb 1996., str. 271; Rudolf Horvat, *Prošlost Zagreba*. Zagreb 1942., str. 307–308.

²⁰⁶ *Introitus et exitus proventuum Seminarij Zagrabiensis a 27. Junij Anni 1578. usque ad... 1579.* NAZ. Acta Seminarii Zagrabiensis I, br. 1.

²⁰⁷ Šišić, 1903., str. 161–171.

²⁰⁸ Zoran Ladić, »Studenti iz Hrvatske na sveučilištima u Grazu i Trnavi potkraj 16. i u 17. st.«. *Isusovci u Hrvata*. Zagreb 1992., str. 244–254; Kvetoslava Kučerová, »Trnavsko sveučilište i njegovo mjesto u kulturnim kontaktima s Hrvatima«. *Spomenica Ljube Bobana*. Zagreb 1996., str. 113–121.

prikladno mjesto sustavnog odgoja i školovanja budućih svećenika tražilo se i u Rimu, gdje su postojali gostinjac i hrvatska Bratovština sv. Jeronima.²⁰⁹

Juraj je početkom 1570-ih preko svojih veza i poznanstava utjecao na to da se pavlinski samostan u Rimu povjeri pod upravu »ugarske« nacije. Iz 1572. potječe pismo kardinalu Giovanniju Moroneu,²¹⁰ u kojem Juraj pokušava osigurati uvjete za studiranje mladića iz Hrvatske i Slavonije u pavlinskom samostanu u Rimu. Juraj u pismu²¹¹ navodi kako u Rimu trenutačno postoji jedan pavlinski samostan, koji ujedno služi i kao hospicij za sve iz Ugarske (*Hungari*). Prema savjetu nekih kardinalu bliskih osoba, a s obzirom na malobrojnost pavlinske braće koja borave ondje i činjenicu da je on (kardinal Morone) uvijek bio zaštitnik i pokrovitelj ugarske nacije, predlaže da svojim utjecajem ishodi kod Svete Stolice da spomenuti samostan ostane u ugarskim rukama. Navodi nadalje kako sami pavlini još vijećaju o svom ostanku u tim krajevima te kako sljedećega mjeseca imaju skupštinu na kojoj će odlučivati o eventualnom slanju novih pripadnika reda u Rim. Stoga ponizno moli za pokroviteljstvo ugarske nacije nad samostanom.

Vidljivo je, dakle, da Drašković vrlo dobro poznaje prilike i u samom Rimu te da kao pravi pastir skrbi za dobrobit svoje biskupije. Ipak, pitanje osnutka »ilirskoga« kolegija još se neko vrijeme nije riješilo. Tijekom triju posljednjih desetljeća 16. stoljeća bilo je izneseno više prijedloga i molbi za njegov osnutak. Jedan od prijedloga bio je da se rješenje nađe u okviru već postojećega isusovačkog Njemačkog kolegija (*Collegium Germanicum*), koji bi bio mjesto školovanja đaka, kako iz ugarskih, hrvatskih i slavonskih županija, tako i iz dalmatinskih. Iz Zagrebačke biskupije ondje su do 1600. poslana na školovanje četiri pitomca,²¹² a njihov se broj od početka 17. st. stalno povećavao. No zbog različitih interesa dalmatinske biskupije nisu 1580. našle svoje mjesto u novoosnovanom Njemačko-ugarskom zavodu (*Collegium Germanicum et Hungaricum*). Novi Ilirski kolegij bio je, odlukom pape Grgura XIII., otvoren

²⁰⁹ Više o Bratovštini sv. Jeronima u Rimu *Papinski Hrvatski zavod svetog Jeronima (1901–2001)*. Rim 2001. te Iva Mandušić, »Bibliografija radova o Bratovštini sv. Jeronima u Rimu«. *Croatia Christiana periodica*, 30(2006) 57, str. 197–203.

²¹⁰ Giovanni Girolamo Morone (1509.–1580.) bio je kardinal i diplomat. Godine 1529. postao je biskup Modene, potom bio apostolski nuncij u Francuskoj, Češkoj, Ugarskoj i Njemačkoj, te je 1540-ih sudjelovao u vjerskim raspravama, djelujući u smjeru pomirenja s protestantima. Postao je kardinal 1542. te predsjedao prvim zasjedanjem Tridentskoga koncila. Poslanik pape Julija II. na saboru u Augsburgu 1555. Zbog optužbi za povezanost s luteranizmom bio je pod istragom inkvizicije 1557., a svoju pravovjernost dokazao je tek 1559. za pape Pija IV, kojemu je bio glavni suradnik u pokretanju trećega zasjedanja Tridentskoga koncila. Godine 1566. bio je jedan od kandidata za novoga papu, a 1570. postao je dekan kardinalskoga zbora.

²¹¹ Augustin Theiner, *Vetera monumenta Slavorum Meridionalium historiam illustrantia*, 2. Romae 1875, str. 51–52.

²¹² Damir Barbarić, »Bolonjski Ugarsko-Ilirski zavod u kulturnoj povijesti Hrvatske«. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 15(1988) 27–28, str. 55–59.

u Loretu 1580. Najveći broj studenata iz Zagrebačke biskupije ipak se školovao u Ugarsko-Ilirskom zavodu u Bologni, koji je bio pod izravnom upravom Zagrebačkoga kaptola; čak četvorica Draškovićevih nasljednika, Ivan Kranjčić Moslavački, Petar Herešinečki, Gašpar Stankovački i Nikola Stepanić Selnički, školovani su upravo ondje.

U svojoj pastoralnoj djelatnosti Juraj se suočavao s još jednim problemom, a bio je to nedostatak liturgijskih knjiga. Veliku prepreku snažnijoj akciji tiskanja katoličkih knjiga predstavljao je nepostojanje tiskara u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu, jer je zbog straha vlasti od širenja protestantskih ideja otprije bio zabranjen rad tiskara u Senju (1508.), Zagrebu (1527.) i Rijeci (1531.). Drugi, ne manje važan, razlog bio je specifičan zagrebački obred,²¹³ u uporabi od srednjega vijeka, zbog kojega se liturgijske knjige tiskane na latinskom jeziku u nekoj od europskih tiskara nisu mogle rabiti u Zagrebačkoj biskupiji, pa su se i dalje prepisivale i iluminirale, što je bio daleko dugotrajniji proces. Kad se tome pridoda i nedostatak dobre knjižarske mreže, znatno razvijenije u drugim europskim zemljama, nije neobično što je broj knjiga na hrvatskom prostoru bio ograničen i rezerviran za mali broj pismenih i obrazovanih ljudi. Uz to, protestantski magnati u okviru svoje sveobuhvatne brige nad duhovnim životom svojih podanika podržavaju protestantske tiskare, često putujuće. Među poznatijim putujućim tiskarima na ovim prostorima bili su Rudolf Hofhalter²¹⁴ i Johannes Manlius.²¹⁵ Najveći je broj hrvatskih protestantskih knjiga tiskan u tiskari Biblijskoga zavoda u Urachu, čiji je pokretač bio Hans Ungnad.²¹⁶ On je na svom posjedu u Urachu 1561. utemeljio tiskaru, no djelatnosti

²¹³ Zagrebački obred bogoslužje je na staroslavenskom jeziku s liturgijskim knjigama na glagoljici. Prema odredbama Tridentskoga koncila, za cijelu je Katoličku crkvu uveden jedinstven rimski obred, osim na područjima gdje je tradicija nekog obreda bila starija od 200 godina, što je u Zagrebačkoj biskupiji bio slučaj. Do njegova ukidanja ipak dolazi 1788. za vrijeme biskupa Maksimilijana Vrhovca zbog nestašice liturgijskih knjiga te je zamijenjen rimskim obredom.

²¹⁴ Rudolf Hoffhalter (?–1586.) bio je putujući tiskar, a zanat naslijedio od svog oca Rafaela. Poletkom 1570-ih godina djelovao je pod pokroviteljstvom Nikole Bánffyja u Donjoj Lendavi. Ondje se susreo s Jurjem Zrinskim, koji ga je polovicom 1574. pozvao na svoj posjed u Nedelišću, gdje je potom, među ostalim, tiskao Verböczyjev *Tripartitum*, a potom u Debrecen i Veliki Varadin, danas Oradea u Rumunjskoj. Više o njemu Tatjana Ribkin Puškadija, »Hoffhalter Rudolf«. *HBL*, 5 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2002., str. 597–598.

²¹⁵ Johannes Manlius (?–1605.) bio je podrijetlom vjerojatno iz Njemačke, a tiskarski zanat izučio je u Urachu. U Ljubljani je 1562. otvorio knjižaru, a 1575. i tiskaru, za koju se pretpostavlja da je opremu preuzeo od Hoffhaltera te ondje objavio tridesetak naslova na slovenskom, njemačkom, latinskom i kajkavskom. Tiskanje cjelokupne *Biblije* na slovenskom spriječio je dekret nadvojvode Karla iz 1581, prema kojem je morao napustiti Kranjsku zbog sumnji za širenje protestantizma. Tiskaru je 1582. prenio u Güssing (Németújvár) te 1585. u Monyorókerék, od kud je, vjerojatno na poziv Jurja Zrinskoga ili Tome Erdödyja, prešao u Varaždin. Pod pritiskom Hrvatskoga sabora iste je godine napustio Varaždin te potom djelovao u zapadnoj Ugarskoj, odnosno Gradišću. Više o njegovoj tiskarskoj djelatnosti Jambrek, 2013., str. 160–164. i Ivan Krašnjak, »Manlius Johannes«. *HBL*, 9 (u tisku).

²¹⁶ Hans Ungnad (1493.–1564.) bio je zemaljski kapetan Štajerske, vrhovni kapetan Hrvatsko-slavonske krajine i veliki župan varaždinski. Bio je vlasnik više posjeda u Štajerskoj i Koruškoj, a ženidbom s Anom, kćeri Jurja Thurna i Helene Frankapan, stekao je imanja i u Hrvatskoj. Godine 1522. postao je barun, od 1524. obnašao dužnost celjskoga kapetana, a od 1530. zapovijedao postrojbama Štajerske kao zemaljski kapetan. Od 1543. bio je gospodar Varaždina i veliki župan varaždinski, a 1553. bio je imenovan vrhovnim kapetanom Hrvatsko-slavonske krajine. Kao otvoreni sljedbenik reformacije bio je 1556. razriješen svih dužnosti, nakon čega je imanja podijelio

prevođenja *Biblije*, objavljivanja i raspačavanja protestantskih knjiga koje je on provodio započele su mnogo prije, po nekim procjenama još 1555.²¹⁷ Među prevoditeljima koje je angažirao bili su Stjepan Konzul, Antun Dalmatin, Grgur Vlahović, Leonard Merčerić i drugi. Prema evidenciji u njegovoj je tiskari 1561–64. tiskano 25 knjiga u ukupnoj nakladi od 25 000 primjeraka,²¹⁸ što je protureformacijskim snagama bilo nemoguće dostići. Nakon njegove smrti 1564. tiskara u Urachu prestala je s djelovanjem te je bila zaplijenjena i preko Graza prenesena u Rim, gdje je predana Uredu za propagandu vjere.²¹⁹

Zaključak Draškovićeve sinode 1574. o obvezi tiskanja knjiga na hrvatskom jeziku i odluka da se knjiga Mihaela Bučića uništi (konkretnih dokaza o njezinu uništavanju nema, ali i sama ta odluka potvrda je njezina postojanja) dokaz je da se i u Zagrebačkoj biskupiji posegnulo za istim metodama rekatalizacije i konfesionalizacije kao i u drugim sredinama. Juraj Drašković okupio je oko sebe obrazovane ljude i poticao ih na pisanje i tiskanje katekizama, knjiga propovijedi, molitvenika, lekcionara i povijesnih djela. Ta su djela, osim oživljavanja katoličke pobožnosti i obnove moralnoga kršćanskog života trebala poslužiti i razvijanju opće pismenosti. Jedan od najvažnijih pripadnika kulturnoga kruga oko zagrebačkoga biskupa, koji izravno sudjeluje u Draškovićevu propagandnom programu, bio je Antun Vramec, kanonik Zagrebačkoga kaptola i župnik župe sv. Marka. Potaknut biskupovim nastojanjima, napisao je i uz njegovu financijsku potporu u tiskari Johanna Manliusa na kajkavskom tiskao povijesno djelo *Kronika vezda znovich zpravljena* (Ljubljana 1578.) i knjigu komentara i propovijedi *Postila na vsze leto* (Varaždin 1586.). Pojedini su autori Vrameca svrstavali u krug pisaca i religioznih mislilaca bliskih protestantizmu, dijelom zato jer se nekim svojim idejama odvajao od službene rimske struje, dijelom zbog činjenice da je knjige napisao na narodnom jeziku, a ponajviše zato jer su bile tiskane u Manliusovoj protestantskoj tiskari. Također se isticao argument da su očuvane u malom broju (dva primjerka *Kronike* i sedam *Postile*), što se tumačilo njihovim navodnim uništavanjem. Kao dodatni dokaz te teze bilo je i njegovo nepoštivanje celibata (imao je, kao i brojni svećenici toga doba, ženu i dijete), zbog čega je bio suspendiran te su mu bile oduzete beneficije i crkvene časti. Takve kvalifikacije odbačene su nakon detaljne analize Vramčevih djela²²⁰ te ga se danas ističe kao pionira teološke misli na narodnom jeziku i katoličkoga reformatora posttridentskoga doba.

i predao na upravu dvojici starijih sinova, a sa suprugom i mlađom djecom izbjegao u protestantski Würtemberg. Ondje mu je vojvoda Kristofor dao na raspolaganje bivši kartuzijanski samostan u Urachu kraj Tübingena.

²¹⁷ Jambrek, str. 100.

²¹⁸ Stipčević, 2005., str. 28.

²¹⁹ Budak, 2007., str. 177.

²²⁰ O njemu vidi: Josip Turčinović, *Antun Vramec: sporni hrvatski teolog*. Zagreb 1995.

Iako je protestantski utjecaj u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu bio prisutan, o čemu svjedoče brojne protureformacijske aktivnosti u posttridentskom razdoblju, može se zaključiti da okolnosti za katolike u Hrvatskoj ipak nisu bile tako dramatične kao u drugim zemljama, o čemu svjedoči i sam Drašković u pismima svom bliskom prijatelju, ostrogonskom nadbiskupu Antunu Vrančiću. Godine 1568. hvali se kako ima dobre i pobožne vjernike,²²¹ a 1571. izjavljuje kako je reformatorskim idejama dotaknut samo najmoćniji stalež, plemstvo, i to samo njegov mali dio.²²²

Iz svega priloženoga može se zaključiti da je Draškovićovo posttridentsko djelovanje u Zagrebačkoj biskupiji – donošenje novih zakona, usvajanje novih pravila ponašanja unutar zajednice, provođenje novih normi kroz otvaranje školskih ustanova te prije svega stvaranje nove duhovne klime, čime su nastali pogodni uvjeti za svjedočenje katoličke vjere – bilo iznimno uspješno. Njegov ukupni angažman za obnašanja časti zagrebačkoga biskupa ilustrativno je sažet u komentaru apostolskoga nuncija Giovannija Delfina iz 1578. o njemu kao »temelju sve vjere u ovim krajevima«.²²³ Postavivši solidnu osnovicu za katoličku obnovu Zagrebačke biskupije, omogućio je svojim nasljednicima da nastave taj proces u 17. st., a svoju je crkvenu karijeru nakon Zagreba nastavio na novoj dužnosti biskupa u Győru. Iako je njegova crkvena karijera neprijeporno išla uzlaznom putanjom, tek iz korespondencije papinskih nuncija saznajemo pozadinu i prave razmjere pregovora i diplomatskih igara u nuncijaturi oko dodjele (pogotovo) visokih crkvenih časti i naslova.²²⁴

Nakon što je 15. siječnja 1568. umro Nikola Oláh, apostolski nuncij na dvoru cara Maksimilijana II., Melchior Biglia izvijestio je 21. siječnja apostolskoga legata kardinala Giovannija Francesca Comendona o tom događaju²²⁵ s namjerom da se povede razgovor o njegovu nasljedniku na stolici ostrogonskoga nadbiskupa. Ta je funkcija bila vrlo važna jer je bila neodvojiva od položaja ugarskoga palatina, najvažnije osobe u Ugarskoj. Kao najbolje kandidate za tu odgovornu dužnost nuncij je istaknuo zagrebačkoga biskupa Jurja Draškovića i egerskoga biskupa Antuna Vrančića. Vrančić je bio osobito cijenjen zbog uspješno obavljenih diplomatskih misija u Carigradu, no nazire se da je Draškovićeva kandidatura bila izglednija. Nuncij je o Jurju imao vrlo dobro mišljenje, navodeći da ga svi vrlo cijene i da ga on poznaje kao odvažnoga čovjeka kako u crkvenim, tako i u svjetovnim stvarima. Ipak, iz daljnjih

²²¹ Draškovićovo pismo Vrančiću 8. X. 1568. László Szalay (ur.), *Monumenta Hungariae historica. Scriptorum*. Pest 1868., str. 253–256.

²²² Vrančićovo pismo Draškoviću 11. I. 1871. Szalay, 1871., str. 86–87.

²²³ Theiner, 1875., str. 67.

²²⁴ Podrobno o tom *Zbornik o Antunu Vrančiću*, str. 91–97.

²²⁵ *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, 6, str. 140.

izvještaja vidljivo je da je car Maksimilijan odugovlačio s imenovanjima, pa su se u međuvremenu pojavila imena još nekih kandidata, poput nitranskoga biskupa Paola Bornemisze ili ostrogonskoga lektora Nikole Tegedina. Car odluku nije donio niti godinu poslije, te je nuncij Biglia u kolovozu 1569. izvijestio o carevim poteškoćama oko imenovanja i sukobima između ugarskih biskupa, koji se nadmeću oko te visoke časti. U pismu kardinalu Commendoneu 31. kolovoza pozvao je ugarske biskupe na jedinstvenost i apelirao na izbor najboljega kandidata, među kojima najbolje izgleda ima upravo zagrebački biskup Drašković, koji je od svih najaktivniji i najobrazovaniji, čime će pridobiti najviše glasova kod mladih biskupa, dok prilično dobro kotiraju i nešto stariji kandidati, poput egerskoga biskupa Vrančića ili nitranskoga Bornemisze. U razgovorima s carem 3. rujna 1569. nuncij Biglia iznio je kako ipak nije sklon Draškoviću jer je »previše lukav (oprezan) i previše umišljen« (»perche l'ha per troppo accorto et per ingenio troppo elevato«), niti Bornemiszi, koji je umjerenijega karaktera, no previše star. Nuncij je kao najveći problem naveo činjenicu što ugarski biskupi neprestano pišu ili osobno upozoravaju cara o nedostacima drugih kandidata, što ne pomaže rješavanju situacije. Maksimilijan je naposljetku za ostrogonskoga nadbiskupa imenovao Vrančića, koji je među ugarskim biskupima uživao najveći ugled, o čemu se pozitivno izjasnio i papa Pio V.²²⁶

Nova prilika za odmjeravanje snaga prilikom izbora za neku od najviših crkvenih časti ukazala se nakon Vrančićeve smrti 1573., kad se raspravljalo o njegovu nasljedniku na položaju ostrogonskoga nadbiskupa. Tadašnji papinski nuncij u Beču Zaccaria Dolfino razgovarao je s carem 23. srpnja o Vrančićevu nasljedniku, no on niti tad nije mogao odmah donijeti odluku o imenovanju. Dana 20. kolovoza sastali su se ugarski prelati i magnati kako bi izabrali nadbiskupa te se kao najizgledniji kandidat opet spominjao Juraj Drašković.²²⁷ No ostrogonski nadbiskup tad uopće nije bio imenovan, dok je na dužnost ugarskoga namjesnika car postavio egerskoga biskupa Istvána Radéczyja.

Napredak u crkvenoj karijeri Juraj Drašković ipak je ubrzo postigao, 1574. godine, dok je još obnašao čast zagrebačkoga biskupa, kad ga je papa Gregor imenovao kaločkim nadbiskupom. S obzirom da je titula kaločkoga nadbiskupa bila samo nominalna, jer je njezino područje bilo pod Osmanlijama, bila joj je pridružena i titula biskupa u Győru, koju je dužnost Juraj preuzeo 1578., na svoj imendan 25. travnja.²²⁸ Prema kronici Ugarsko-ilirskog kolegija u Bologni,²²⁹

²²⁶ *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, 6, str. 360–361.

²²⁷ *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, 7, str. 143–146.

²²⁸ HDA, Obitelj Drašković, k 119; ÖStA Hoffinanz–Ungarn RN 37. Konv. 1578. fol. 1–4.

²²⁹ *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.*, 1988., str. 27.

kralj Rudolf II. ga je na toj časti javno predstavio na zasjedanju Ugarsko-hrvatskoga sabora u Požunu, a sljedećih je dana na njegovu dotadašnju čast zagrebačkoga biskupa imenovan Ivan Kranjčić Moslavački. U HDA se nalazi pergament s tim imenovanjem, zapečaćen lijepim olovnim pečatom.²³⁰

4.1.2.3. Naslov biskupa u Győru

Na novoj dužnosti biskupa u Győru Juraj je nastavio provoditi odredbe Tridentskoga koncila u zapadnoj Ugarskoj. Dana 2. kolovoza 1579. organizirao je sinodu u Szombathelyju (Sabaria, Steinamanger)²³¹ te iste godine tiskao njezine zaključke.²³² Također je organizirao različite mjere rekatalizacije toga prostora, koji je bio vjerski raznolikiji i nacionalno heterogeniji nego Zagrebačka biskupija. Sam grad koristio se privilegijom kralja Maksimilijana iz 1567., prema kojem se na njegovo područje smiju naseljavati samo katolici, dok je šire područje Győrske biskupije bilo nastanjeno uglavnom kalvinistima. Ipak, na području se biskupije tijekom 16. stoljeća naselilo brojno hrvatsko i slavonsko stanovništvo koje je zbog ratnih prilika izbjeglo s područja Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva,²³³ a o njegovoj brojnosti na tom prostoru govori i činjenica da je od 28 župnika koji su bili na sinodi u Szombathelyju devet imalo slavenska prezimena.²³⁴ O situaciji na području biskupije zorno govori pismo koje je Juraj uputio kralju Rudolfu, a u kojem je izrazio zabrinutost zbog propovjednika koji dolaze s područja pod Osmanlijama te najavio da će sam morati propovijedati dok se ne nađe prikladan propovjednik.²³⁵ Također ga je redovito izvještavao o aktivnostima protestantskih svećenika na tom području, primjerice o slučaju svećenika u Győru 1582.²³⁶ U dužoj prepisci koju su o propovjednicima na svojim posjedima vodili Baltazar Batthyány i Juraj Zrinski, koji su se dosta brinuli o duhovnom životu svojih podanika, navodi se kako je biskup (vrlo vjerojatno upravo

²³⁰ Pergamena s olovnim pečatom iz 1582.; papa Gregur imenuje Jurja Draškovića kaločkim nadbiskupom. HDA, Obitelj Drašković, k 119.

²³¹ O toj sinodi detaljnije Andras Koltai, »A győri egyházmagye 1579.évi Szombathely zsinata«. *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, 3/4(1995) str. 41–60.

²³² *Acta et constitutiones Dioecese synodi Jauriensis*. Pragae 1579.

²³³ Tobler, 1979., str. 5–23; Géza Pálffy – Miljenko Pandžić – Felix Tobler, *Dokumente zur Migration der Burgenländischen Kroaten im 16. Jahrhundert (Odabrani dokumenti o seobi Gradišćanskih Hrvata u 16. stoljeću)*. Eisenstadt = Željezno 1999.

²³⁴ Klaić, 1974., str. 616.

²³⁵ ÖStA HHStA Ungarische Akten Comititalia, Fasc. 385. Konv. A. fol. 173–174.

²³⁶ ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 432. Akten die Protestanten in Ungarn betreffend 1564.–1812. Konv. A. 1564–1680 fol. 38–39.

Juraj Drašković) upozorio Batthyányja na nemoralnoga župnika, pa ga je ovaj smijenio.²³⁷ Radi poboljšanja pastoralne skrbi nad svojim vjernicima Juraj se pobrinuo da na tom području organizira mrežu propovjednika koji su znali slavenske jezike te je nastojao školovati svećenike. Najpoznatiji od pučkih propovjednika koji su na njegov poziv stigli na područje Szombatelya bili su isusovci Marko Pitačić, podrijetlom iz Siska, i Anton Štefančič iz Slovenije.

Pitačić je nakon studija filozofije i teologije u Beču bio 1579. zaređen, a iste je godine započeo apostolski rad u Szombatelyju, gdje je propovijedao, poučavao djecu i mlade te dijelio sakramente i obraćao mnoge protestante. Zbog uspjeha u misionarskom radu tražili su ga 1580. poljski provincijal i isusovci u Erdelju. Štefančič je, s obzirom na to da tad još nije bio zaređen, u nedostatku drugih učitelja predavao u pučkoj školi u Szomabthelyju.²³⁸

Jurjeva povezanost s isusovačkim redom bila je dio šire katoličke akcije koju su Habsburgovci počeli provoditi nakon Tridentskoga koncila. S tim je u vezi i njegovo pismo koje je 9. travnja 1579. iz Beča uputio rektoru isusovačkoga kolegija u Beču Laurentiusu Magiusu.²³⁹ Juraj je pomogao da isusovci na području Győrske biskupije osnuju kolegij, imajući u vidu njihovu pedagošku djelatnost, te im je osigurao posjede prepoziture u Turócu kako bi se mogli izdržavati, o čemu svjedoči i pismo nadvojvode Ernesta kralju Rudolfu od 8. listopada 1586.²⁴⁰ Kolegij se naposljetku otvorio u slovačkom Klášturu pod Znievom (mađ. Znióváralfa), odakle se 1598. preselio u mjesto Šaľa (mađ. Vágsellyje), također u Slovačkoj, gdje je djelovao sve do 1605. U Biskupskoj riznici u Győru danas se nalaze tri srebrne posude za posvećeno ulje iz 1584. koje su bile Jurjevo vlasništvo.²⁴¹

Vrhunac Jurjeve crkvene karijere bilo je imenovanje za kardinala u prosincu 1585. godine. Prigodom iščekivanja toga imenovanja primio je brojne čestitke drugih kardinala, od kojih se nekolicina danas čuva u HDA.²⁴² Službeno očitovanje pape Siksta V., u kojem ga izvješćuje da mu je poslan kardinalski šešir, s opaskom da njegova primopredaja treba biti izvršena nakon svečanosti polaganja zakletve, nalazi se u Vatikanskom arhivu,²⁴³ kao i papin izvještaj o tim

²³⁷ MOL. P 1314, 53590, 53591

²³⁸ Više o njima i njihovu radu Mijo Korade, *Hrvatski isusovci misionari*. Zagreb 1991., str. 59–62.

²³⁹ HDA, Obitelj Drašković, k 108, br. 56. Isusovac Laurentius Magius bio je rektor bečkog kolegija, potom provincijal Austrije i vizitator u Poljskoj.

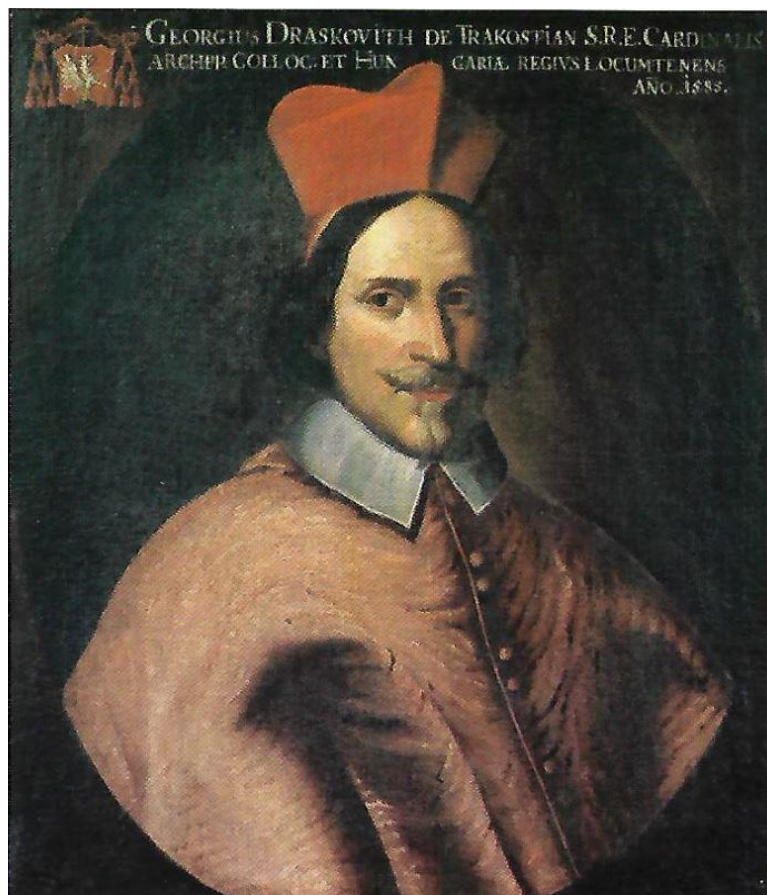
²⁴⁰ ÖStA HHStA Ungarische Akten Comititalia Fasc. 387. Konv. A. fol. 31–36.

²⁴¹ *Mátyás király öröksége. Késő reneszánsz művészet Magyarországon (16–17. század)*, 2. Budapest 2008., str. 183, 142.

²⁴² HDA, Obitelj Drašković, k 108.

²⁴³ *Epistolae ad principes*, 3 (ur. Luigi Nanni – Tomislav Mrkonjić). Città del Vaticano 1997., br. 8685, str. 19.

pojednostima poslan samom Jurju Draškoviću²⁴⁴ te caru Rudolfu 19. travnja 1586.²⁴⁵ O pojednostima toga imenovanja ponešto saznajemo i iz Istvánffyjeva povijesnoga djela, u kojem opisuje kako je bolonjski patricij Gašpar Arini donio Jurju grimizni šešir, koji je u papino ime potom primio u Beču u crkvi sv. Augustina.²⁴⁶

PRILOG 5: Portret Jurja I. Draškovića (Muzej Dvor Trakošćan, objavljeno u Krznar, 2007.)

²⁴⁴ Ibid., br. 8704., str. 20–21.

²⁴⁵ Ibid., br. 8786, str. 30.

²⁴⁶ Nikola Istvánffy, *Historiarum de rebus Hungaricis libri libri XXXIV.*, 1758, str. 344.

PRILOG 6: Popis crkvenih službi Jurja I. Draškovića

1550. velikovaradinski kanonik
1553.–1557. jazovski prepozit
1555. požunski prepozit
1557.–1563. pečuški biskup
1563.–1578. zagrebački biskup
1572. kaločki nadbiskup
1578. upravitelj Győrske biskupije
1585. kardinal

4.1.3. Politička djelatnost

Uz uspješnu crkvenu karijeru Juraj je obavljao i brojne poslove iz političke domene. S obzirom na strukturnu povezanost ranonovovjekovne države i Crkve, teško je posve razdvojiti Jurjevu crkvenu i političku djelatnost, jer su se međusobno nadopunjavale i utjecale jedna na drugu. Već sama činjenica da je od 1553. radio kao tajnik u Dvorskoj kancelariji podrazumijeva da je bio upućen u kreiranje i provedbu najrazličitijih kraljevih odluka, bilo da je riječ o vojnim, organizacijskim, vjerskim ili diplomatskim pitanjima. Formalnu političku karijeru Juraj je započeo na dužnosti hrvatsko-slavonskoga bana (1567.–1574.) i to kad je djelovao kao zagrebački biskup, te su se na taj način u njegovoj osobi ujedinile dvije najviše crkvene i državne službe u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu.

Nakon smrti bana Petra Erdődyja 26. travnja 1566. banska je služba bila ispražnjena, pa se tražio pravi kandidat za tu zahtjevnu funkciju. Bana je na temelju prijedloga hrvatskih staleža te dodatnih mišljenja i sugestija svojih savjetnika predlagao i potvrđivao kralj. Nakon što bi kralj donio odluku, Ugarska dvorska kancelarija prosljedila bi je izabranom kandidatu i hrvatskim staležima, a potom bi novoizabrani ban prisegnuo Ratnom vijeću. Preduvjet za početak provođenja banske vlasti bilo je bansko ustoličenje (banska instalacija).²⁴⁷

Ban je pred Saborom i kraljevim povjerenicima polagao zakletvu, koja je bila samo simboličan čin; iz same zakletve, kojom je ban jamčio da će poštivati sudski postupak, pravednost i izvršenje presude te da će bansku službu obavljati vjerno, vidljivo je da ju je polagao kralju, na čiji je zahtjev morao i odstupiti.²⁴⁸ Prema svemu tome bio je glavni kraljev predstavnik pri upravljanju Kraljevstvom, o čemu svjedoči i terminologija kojom su se koristili suvremenici iz 16. stoljeća, poput naslova *prorex*²⁴⁹ ili *vicerex*.²⁵⁰ Ban je zbog toga s kraljem morao imati i izravan osobni odnos. Na ceremoniji banske instalacije ban je primao bansku zastavu (banderij) kao simbol raspolaganja vojnom silom (*supremus capitaneus*) i bansko žezlo kao simbol obavljanja vrhovne sudske službe. Ban je bio odgovoran kralju, a istodobno je bio i najviši

²⁴⁷ Više o toj proceduri Vjekoslav Klaić, »Kandidacija (commendatio) bana po hrvatskom saboru za vladanja kuće Habsburg (1527.–1848.)«, *Vjesnik Kr. hrvatsko.-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 10(1908) str. 166–196.

²⁴⁸ Ivan Beuc, *Povijest institucija državne vlasti Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*. Zagreb 1985., str. 203–204.

²⁴⁹ Istvánffy, 1758., str. 157, 234.

²⁵⁰ U ispravi od 9. kolovoza 1554. kralj Ferdinand za bana Nikolu Zrinskoga rabi naslov *vicerex*. Klaić, 1974., str. 598.

izvršni organ Hrvatsko-slavonskoga sabora te nosilac vlastitih prava, po čemu je vlast dijelio sa staležima i redovima.²⁵¹ Naloge je dobivao od kralja, a istovremeno je izvršavao i sve zaključke Hrvatsko-slavonskoga sabora te na neki način bio njihov posrednik. Raspolagao je i zapovijedao vojnim snagama te bio zaštitnik postojećega poretka.

Najzahtjevniji dio banske službe u drugoj polovici 16. stoljeća bila je obrana zemlje od Osmanlija. Banske trupe koje je plaćao kralj ban je upotrebljavao kao pomoć za svoje poslove izvršne naravi (neka vrsta policije). Bio je zapovjednik kraljevske vojske, banderijalne vojske sastavljene od plemićkih trupa, i insurekcijske vojske, koju je sazivao Sabor. Vojska se trebala financirati od kraljeva poreza (*dica*), no to u pravilu nije bilo dovoljno, a kralj je redovito kasnio s uplatama, pa je ban morao opremiti vojsku vlastitim novcem.²⁵² Stoga su se magnati teško odlučivali prihvatiti bansku službu.

Postavlja se pitanje koja je bila motivacija Jurju za prihvaćanje toga zahtjevnog posla, s obzirom na činjenicu da je već obavljao dužnost zagrebačkoga biskupa i da je bio prilično zauzet crkvenim poslovima? Razlozi po svemu sudeći i nisu bili tako nelogični. Naime, područje Kraljevine Slavonije nalazilo se unutar granica Zagrebačke biskupije, koja je uza Slavoniju obuhvaćala i Međimurje te dio Prekomurja.

Posjedi Zagrebačke biskupije i kaptola bili su posebno ugroženi između Une i Kupe, a njihova obrana rezultirala je uspostavom Banske krajine. Juraj je kao zagrebački biskup držao više utvrda u neposrednoj blizini granice, poput Topuskoga i Hrastovice, te je braneći područje Kraljevine, istodobno od osmanskih napada štitio i biskupske i kaptolske posjede. Iz ekonomskih razloga nije ih samo tako htio prepustiti kraljevskoj skrbi. Kao biskup morao je za obranu svojih biskupskih posjeda dignuti po 100 konjanika ili platiti 3000 forinti, jednako kao i Zagrebački kaptol. Uspješna obrana zemlje i održavanje pravnoga poretka ovisili su o tome raspolaže li ban s odgovarajućim resursima. Postrojbe su, u nemogućnosti isplate vojske gotovim novcem, mogli uzdržavati samo malobrojni koji su posjedovali velike količine zemlje, koju su potom mogli povjeriti vojnicima-predijalcima, oslobođenih svih vlastelinskih i državnih davanja. U tom slučaju taj je posjednik bila Zagrebačka biskupija s kaptolom. Znakovito je i da je Nikola IV. Zrinski, dok je bio ban, tražio od kralja da prihode Zagrebačke biskupije pripoji banskim prihodima, a nije slučajno da su bansku čast u 16. stoljeću obnašala čak trojica

²⁵¹ Beuc, 1985., str. 202–203.

²⁵² Više o vojnim ovlastima i dužnostima bana Štefanec, 2011., str. 250–262.

zagrebačkih biskupa – Šimun Erdődy, Juraj Drašković i Gašpar Stankovački, braneći tako biskupske i kaptolske posjede.

S obzirom na to da jedan ban više nije mogao pokrivati obje krajine, a Drašković je pritom imao i pregršt drugih poslova, kralj je bansku čast u ovom slučaju osim Jurju povjerio i knezu Franji Frankapanu Slunjskom. On je također imao posjede na samoj granici koje je htio zaštititi – većina posjeda, koje je nakon smrti svoga oca Jurja II. Frankapana Slunjskog 1553. naslijedio, poput gradova Slunja, Cetina, Male i Velike Kladuše, Krstinje, Kremena i Ledenice, kao i posjed Gore u Pokuplju, gdje je 1558. uz pomoć Sabora podigao kaštel Letovanić – bila je u neposrednom susjedstvu Bosanskoga sandžaka i izložena stalnoj osmanskoj opasnosti.²⁵³ Njemu je, dakle, također odgovaralo da braneći zemlju štiti i svoje posjede, jer je već dotad sav prihod s posjedâ trošio na utvrđivanje svojih gradova i straže. Obrana vlastitih posjeda bila je važan motiv. I pripadnici obitelji Zrinski funkciju bana preuzimaju samo kad time brane vlastite posjede. Kad te potrebe nema, funkciju odbijaju, kao što je bio slučaj s Jurjem IV. Zrinskim, kojemu je bilo ponuđeno da postane banom, iako je bio protestant.²⁵⁴

Nakon razdoblja u kojem je svaki od suprotstavljenih kraljeva, Ferdinand i Ivan Zapolja, imenovao bana,²⁵⁵ od 1537. banove je imenovao samo kralj Ferdinand; ponekad su to bila dvojica, poput Tome Nádasdyja i Petra Keglevića, koji su tu dužnost obavljali zajedno 1537.–1539., a ponekad jedan, poput Keglevića, koji je banovao 1540.–1542. Njega je kao jedini ban zamijenio Nikola Zrinski 1542.–1556., a potom je bansku službu sam obnašao Petar Erdődy 1556.–1567.

Banska instalacija Jurja Draškovića i Franje Frankapana Slunjskog odvila se u Zagrebu 21. rujna 1567., vjerojatno u crkvi svetoga Marka, kao što je to bio čest slučaj, a kao kraljevski povjerenici instalaciju su proveli meštar kraljevskih peharnika Baltazar Batthyány,²⁵⁶ veliki župan županije Zala Stjepan Bánffy,²⁵⁷ potom vrhovni kapetan Hrvatsko-slavonske krajine Luka Székely²⁵⁸ i kraljevski kapetan Kristofor Teuffenbach. Zanimljiva je činjenica da Jurja,

²⁵³ Više Petar Strčić, »Franjo I. Frankapan Slunjski«. *HBL*, 4 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1998., str. 406–408.

²⁵⁴ Štefanec, 2001., str. 114.

²⁵⁵ Uz Ferdinandove banove Krstu Batthyányja i Ivana Karlovića istodobno su djelovali Zapoljini banovi Krsto Frankapan do 1527. i Šimun Erdődy (1530.–1534.).

²⁵⁶ Nalogom od 28. kolovoza 1567. kralj Maksimilijan odredio je Baltazara Batthyányja svojim glavnim povjerenikom na saboru. *HSS*, 3, str. 158–159.

²⁵⁷ Stjepan Bánffy bio je veliki župan županije Zala i kraljevski savjetnik. Više o njemu Ivan Škafar, »Dnevnik donjokolendavskih Bánffyjev«. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1(1980) str. 76–77.

²⁵⁸ Luka Székely bio je od 1567. vrhovni kapetan Kraljevstva i sam je bio vlasnik prostranih posjeda u Slavoniji, među ostalim i grada Krapine. Detaljnije o njegovoj karijeri Andrej Hozjan, »Vojak na krajini. Prispevek k biografiji Luke Kövendi Székelyja/Zekela, barona ormoškega (1500.–1574.)«. *Ormož skozi stoletja*. Ormož 2005., str. 226–245.

koji je u to vrijeme zagrebački biskup te glavni pokretač i nositelj postridentske katoličke obnove na području hrvatskih zemalja, i Franju Frankapana, čija je obitelj također stup katoličanstva u Kraljevstvu, u bansku službu uvode osobe koje su istaknuti protestanti: Batthyány je oženjen Dorom, sestrom Jurja IV. Zrinskoga i na svojim posjedima pruža utočište putujućem tiskaru Manliusu, koji ondje tiska luteranske i kalvinističke knjige,²⁵⁹ a Bánffy je također uvjereni protestant i na svom lendavskom vlastelinstvu okuplja protestantske propovjednike; njegova će se obitelj preobratiti na katolicizam tek početkom 17. stoljeća, u čemu je najveću zaslugu imao pavlinski redovnik, a kasniji zagrebački biskup Šimun Bratulić. Zaključak se nameće sam od sebe – sukob katolika i protestanata u svakodnevnom životu nije se pretjerano jako ispoljavao, dapače s gotovo svim navedenim akterima svečanoga ustoličenja Juraj je održavao prisne prijateljske odnose.

Prema saborskom zapisniku²⁶⁰ odmah nakon zasjedanja banovi su dali načiniti zajednički banski pečat s legendom GEOR. DRAS. EPS. ZAG. ET. FRAN. COMES. ZLVNI DE. FRANG. REG. DAL. GRO. ET. SCLA. BANI. 1567. i grbovima obojice, od kojih je desni grb Draškovića imao grifona i bio ovjenčan biskupskom mitrom, a grb Frankapana dva uspravljena lava, koji šapama lome kruh.²⁶¹ Uza zajednički, banovi su imali i svoje zasebne pečate.²⁶² Zajednički pečat predali su na čuvanje protonotaru Damjanu de Aranyju i viceprotonotaru Ivanu Petričeviću te su se usuglasili da će samo u slučaju odsustva protonotara ban Drašković izdavati naloge sa svojim pečatom. Drašković i Frankapan bili su i prijateljski povezani, što je pridonosilo i njihovu dobrom razumijevanju i lakšem dogovoru oko svih poslova.

²⁵⁹ Dóra Bobory, *The Sword and the Crucible: Count Boldizsár Batthyány and Natural Philosophy in Sixteenth-Century Hungary*. Cambridge 2009. O dvoru Baltazara i Dore Batthyány, o potpori Zrinskih i Batthyányja Manliusu te o Manliusovu djelovanju u Ugarskoj i Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu u: Štefanec, 2001., str. 72, 124–127, 180, 192–194, 223, 227–230.

²⁶⁰ Vilmos Fraknói, *Monumenta Comitum regni Hungariae*, 5. Budapest 1879., str. 511–512.

²⁶¹ Vjekoslav Klaić, »Zanimljiv banski pečat hrvatskih banova Jurja Draškovića i Franje Frankapana Slunjskoga (1567–1572)«. *Vjesnik Hrvatskoga arheološkog društva*, 10(1908–09) str. 47.

²⁶² Primjerak Jurjeva banskoga pečata iz 1573. nalazi se u HDA u Zbirci pečata. Prikazan je i u knjizi Bartola Zmajića *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksikologija, rječnik heraldičkog nazivlja*. Zagreb 1996., str. 87.

4.1.3.1. Vođenje rata s Osmanlijama

Banov ugled uvelike je ovisio i o sposobnosti organiziranja obrane zemlje.²⁶³ Banovi su redovito sazivali sabore dva do tri puta godišnje zbog obrane zemlje, izdataka za bansku vojsku i popravaka obrambenih utvrda. Sačuvani su izvještaji o sazivanju sabora i izboru poslanika za Ugarski sabor, kao i o strategijama obrane zemlje koje su dvojica banova redovito slali isprva Kristoforu, a nakon 1570. Baltazaru Batthyányju.²⁶⁴ S obzirom na to da je kralj uvijek odugovlačio sa sredstvima za plaćanje vojnika i ostalo, banovi su zajednički pronalazili načine da organiziraju dostatnu obranu. Tako su, primjerice, od udovice Petra Erdődyja izmolili stanoviti broj puškara i drugih vojnika kako bi nadoknadili gubitke svojih banskih četa,²⁶⁵ no to nije bilo dovoljno, pa im je saborskom odlukom taj broj povećan. Zbog osmanskih napada u drugoj je polovici 16. st. došlo do gradnje niza obrambenih utvrda, čiji su vlasnici bili pojedini vlastelini, ali i Zagrebački kaptol i biskup.²⁶⁶ Zagrebačka biskupija pokrivala je područje između Une i Kupe, pa su za obranu toga prostora ondje bile podignute manje ili veće utvrde u Sisku, Čuntiću, Petrinji i Topuskom te najvažnija u Hrastovici, koja je često bila na udaru osmanske vojske. Na zasjedanjima Ugarsko-hrvatskoga sabora često se raspravljalo o Hrastovici kao važnoj točki u obrambenoj strategiji te iznosile žalbe kralju o nedovoljnoj pažnji prema njezinu održavanju i opskrbi vojske koja se nalazila u njoj. Na saborskom zasjedanju 5. svibnja 1566. ban Drašković prosvjedovao je što se za njegov grad Hrastovicu slabo ili nikako ne brine,²⁶⁷ a ta je utvrda tema i privatne Jurjeve korespondencije s Antunom Vrančićem. Juraj 1568. javlja Antunu svoje viđenje zbivanja: opisuje kako Osmanlije napadaju čim primijete da kršćanska vojska nije dovoljno pripravna, a oklijevaju to činiti kad se uvjere u pripravnost vojske na našoj strani.²⁶⁸

Kroz čitavu 1568. godinu glavna je tema saborskih zasjedanja bila obrana zemlje, o čemu su banovi bili u stalnom kontaktu s kraljem. Banovi također primaju izvještaje ivaničkoga i

²⁶³ O kompleksnim strategijama obrane zemlje i ovlastima bana te Jurju u toj ulozi više je pisala Štefanec, 2011., str. 248–272.

²⁶⁴ MOL, Fond obitelji Batthyány, Missiles, P 1314: Kristoforu Batthyányju, 10689, Varaždin, 13. kolovoz 1567.; Ugra (Vugrovec?) 8. veljače 1568.; 10691, Pokupsko, 5. studeni 1568.; 10692, Zagreb 20. travanj 1569.; 10693, Zagreb 10. srpanj 1569.; 10694, Zagreb 14. prosinac 1569.; Baltazaru Batthyányju, 10696, Zagreb 17. prosinac 1570.; 10697, Maruševac, 23. ožujak 1571.; 10698, Ugra, 23. srpanj 1572.; 10699, Zagreb, 19. studeni 1572.

²⁶⁵ Klaić 1974., str. 342.

²⁶⁶ Popis graničnih obrambenih utvrda u izvještaju Ivana Lenkovića iz 1653. godine donosi Milan Kruhek, *Krajiške utvrde i obrana Hrvatskog Kraljevstva tijekom 16. stoljeća*. Zagreb 1995., str. 185–195.

²⁶⁷ HSS, 3, str. 137.

²⁶⁸ Szalay, 1871., pismo od 8. kolovoza 1568., str. 253–254.

zagrebačkoga kapetana²⁶⁹ te razmatraju prijedloge za bolju iskorištenost obrambenih utvrda u Krajini. Staleži Unutrašnje Austrije financiraju cijelu Hrvatski i Slavonsku krajinu, osim uskoga dijela između Une i Kupe, što brani ban sa svojom vojskom. Bansku vojsku, koja košta oko 30 000 guldena godišnje, treba plaćati Kraljevstvo, koje kao ni ban, nema novca za plaćanje banske vojske, ali niti želi skupiti novac porezima, nego stalno moli i preklinje kralja. U pravilu se porezom skupi 4000–5000 guldena, a ostalo se plaća iz prihoda ugarskih rudarskih gradova (oko 25 000).²⁷⁰ Bana plaća kralj ili mu dodjeljuje neki posjed. Kralj također višekratno nalaže Ugarskoj komori da se banovima isplati zaostala plaća, što se očito odugovlači sa svih strana,²⁷¹ dok 6. srpnja 1568. piše Komori o stalnoj banskoj plaći koja bi se isplaćivala Jurju.²⁷² Sabor je na istom zasjedanju odredio da Franjo Frankapan nadzire radove u utverdama Sisku i Hrastovici te da oba bana bdiju nad sigurnosti kmetova koji će tamo raditi. Uz to je banovima odobreno da po potrebi mogu pozivati na ustanak (insurekciju). O načinima obrane biskupskih utvrda govori i sačuvana korespondencija s Dvorskom kancelarijom. Iz ožujka 1574. potječe pismo kralja Maksimilijana I. upućeno banu Jurju Draškoviću u Zagreb, da je osmanski napad na Steničnjak pokazao kako treba biti oprezniji i da treba promatrati neprijateljeve aktivnosti. Čim se opazi da Osmanlije pripremaju napad, neka se stanovništvo sa svih strana skupi na jednom mjestu.²⁷³ Juraj je bio i glavni pregovarač u kraljevo ime oko otkupa Steničnjaka od njegovih vlasnika, obitelji Nádasdy, nudeći u zamjenu 3000 forinti u gotovu novcu, što nije bilo prihvaćeno.²⁷⁴ To je bio dio mnogo širega plana, jer se u Steničnjaku planirala sagraditi i nova velika utvrda, no ta ideja nije bila realizirana, nego se nova utvrda poslije gradila u Karlovcu, zbog čega je 1582. od Jurja Zrinskog otkupljena utvrda Dubovac.²⁷⁵

Iz jednog izvještaja zapovjednika Slavonske krajine Vida Haleka od 1571. saznajemo kako je riješeno pitanje banskih plaća: Juraj Drašković kao osobnu plaću drži grad Trakošćan, a Franjo Frankapan dobiva mjesečno 314 florena.²⁷⁶ Ipak, ne može se tvrditi da banovi nisu primili ništa u gotovini za svoju plaću, kao što se stalno naglašavalo – u korespondenciji koja se 1569. vodila oko prelaska trakošćanskoga vlastelinstva u ruke obitelji Drašković kralj je Ugarskoj komori

²⁶⁹ HSS, 5, str. 501–502.

²⁷⁰ Opširnije o financiranju banske vojske prema službenim krajiškim izvješćima iz Beča i Graza u: Štefanec, 2011., str. 343, 347–348.

²⁷¹ HSS, 3, str. 253.

²⁷² HSS, 3, str. 254–255.

²⁷³ NAZ, Acta Politica, f 1, br. 6/36. Objavljeno u Pálffy – Pandžić – Tobler, 1999., str. 217–219.

²⁷⁴ NAZ, Acta Politica, f 1 br. 53. (kopija). Hrvatski prijepis pisma nadvojvode Karla Auerspergu od 5. veljače 1575. dao je načiniti sam Auersperg 2. travnja iste godine. Objavio Radoslav Lopašić, *Karlovac*. Zagreb 1879., str. VI–VII.

²⁷⁵ Više u: Kruhek, 1995., str. 303–323, Štefanec, 2001., str. 37–38; Štefanec, 2011., str. 197, 301, 410–412.

²⁷⁶ Rudolf Lopašić, »Prilozi za poviest Hrvatske XVI. i XVII. vieka iz štajerskoga zemaljskoga arhiva u Gradcu«. *Starine*, 19(1887) str. 34.

objavio pod kojim će to uvjetima biti izvršeno: Jurju će predati Trakošćan, a on će mu vratiti svotu od 2500 rajnskih florena isplaćenu u ime godišnje banske plaće.²⁷⁷ U lipnju kralj nalaže Komori da mu se isplati taj iznos, a mjesec dana poslije, 6. srpnja, kralj opet piše Komori da mu se Drašković žali da nije dobio ništa te određuje da mu se isplaćuje plaća od 400 florena.²⁷⁸

Na Hrvatsko-slavonskom saboru 30. listopada 1571. u Zagrebu staleži su izdali naputak poslanicima za Ugarski sabor, zagrebačkom kanoniku Tomi iz Dubrave, Emeriku Pethőu i Gašparu Druškovečkom, zakazan za 2. veljače 1572. U njemu su staleži kralju prikazali zasluge svojih banova u obrani zemlje, ističući kako su sačuvali granice Kraljevstva, kako za njihova banovanja nije osvojen nijedan kaštel, zatim kako je Juraj Drašković preuzimanjem Zagrebačke biskupije zatekao opatiju u Topuskom potpuno opustjelu, pa ju je utvrdio, i kako je podignuo mnoge gradove i kaštele za obranu Kraljevstva te ukazali kako on nema prihode za njihovo uzdržavanje, štoviše niti za svakodnevni život. Franjo Frankapan, pak, uza sve svoje nasljedne gradove koji se nalaze uza samu granicu, ima mali broj kmetova te teško podnosi situaciju. Stoga ponizno mole kralja da Draškoviću podijeli grad Trakošćan s nasljednim pravom i bez godišnjega poreza, jer ima neznatne prihode i ne obiluje oranicama. Za Frankapana također mole neki grad s nasljednim pravom. Ukoliko se njegovo Veličanstvo ne može primjereno pobrinuti za oba hrvatska bana, neka vjeruje staležima da će se obojica morati odreći banske službe i odseliti u neke druge kraljevine.²⁷⁹ O težini ratne svakodnevice govore i podatci da je hrvatsko i slavonsko plemstvo bilo spremno predati se Osmanlijama, o čemu svjedoči i pismo kralja Maksimilijana Jurju iz 1575., u kojem mu nalaže da odvrati hrvatsko plemstvo od odluke da se pokori Osmanlijama.²⁸⁰

Juraj je zbog teških okolnosti višekratno tražio od kralja da ga razriješi banske dužnosti. Još u travnju 1572. Antun Vrančić prenosi vladaru njegovu molbu, no Maksimilijan mu već 10. travnja daje do znanja da zasad ne može udovoljiti tom zahtjevu,²⁸¹ stoga su dvojica banova zajednički dijelili odgovornost te zahtjevnosti sve do iznenadne nesretne smrti Franje Frankapana 2. prosinca 1572. godine.

On je, putujući prema Moravskoj na svoje vjenčanje s Julijom, kćeri Ladislava Kereczenyja, nekadašnjega sigetskog kapetana i jednoga od najbogatijih feudalaca u Ugarskoj i Hrvatskoj,

²⁷⁷ HSS, 3, str. 236–237. Također i MOL OL E 21 – 27. 1569. 02. 13.

²⁷⁸ MOL, OL E 21 – 29, 6. lipnja i 6. srpnja 1569.

²⁷⁹ HSS, 2, str. 331–332, 334. Također i Ivan Erceg, »Šišićeve bilješke za povijest hrvatskih sabora u XVI. stoljeću«. *Zbornik Historijskog instituta JAZU*, 1, 1954., str. 439; Klaić, 1974., str. 352–353; Pálffy – Pandžić – Tobler, 1999., str. 193–195.

²⁸⁰ Objavljeno u Klaić, 1974., str. 732.

²⁸¹ HSS, 3, str. 344.

zastao u Varaždinu. Ondje je zbog čira iza uha zatražio liječničku pomoć te mu je putujući liječnik, neki Talijan, kako bi ubrzao oporavak, ubrizgao krv škorpiona, od čega je istoga dana umro. Smrt mladoga bana, kojega su zvali »mačem i štitom ostatka Ilirije« (*ensis et clipeus Illyrici reliquiarum*), odjeknula je u cijeloj zemlji, a odrazila se i na opstanak njegove obitelji, jer je bio posljednji muški potomak svoje loze. Juraj je teško podnio gubitak sudruga i prijatelja, o čemu svjedoči pismo koje je uputio Antunu Vrančiću 16. prosinca 1572.,²⁸² te se, prema savjetu koji je Ugarska komora uputila kralju, pobrinuo i za njegovu ostavštinu.²⁸³

Nakon tragične Frankapanove smrti kralj je Jurju povjerio da do izbora novoga bana sam obavlja poslove Kraljevstva. Dana 18. siječnja 1573. sazvao je sabor u Zagrebu, gdje se predstavio u svojoj novoj ulozi, a Ugarska kraljevska komora 21. siječnja 1573. prihvatila je kraljev nalog da mu se isplati plaća iz slavonskih prihoda. Na Jurjevu molbu kralju da se imenuje još jedan ban, kralj je tražio prijedloge svojih savjetnika,²⁸⁴ koji su, nakon vijećanja 9. prosinca 1573. iznijeli mišljenje da nitko ne bi bolje obavljao tu dužnost od Jurja IV. Zrinskoga. Njemu je ta ponuda bila izložena, ali ju je on odbio.²⁸⁵ Zatim se kao kandidati ističu Franjo Nádasdy i Baltazar Batthyány, a ako nijedan od njih ne bi bio voljan preuzeti tu službu, savjetnici predlažu Mihaela Székelyja, Petra Rattkaya i Šimuna Keglevića.²⁸⁶ Sam Juraj Drašković 12. ožujka kralju za svoga banskog kolegu predlaže Krstu Ungnada, no Maksimilijan očito još nije bio spreman donijeti tu odluku, pa mu savjetnici 27. ožujka ponovo iznose prijedloge.²⁸⁷ Naposljetku je za drugoga bana 16. studenoga 1574. imenovao Gašpara Alapića, a svečano ustoličenje odvijalo se na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora 20. prosinca 1574.²⁸⁸ Juraj je nakon toga opet 26. travnja 1575. zatražio, ovaj put od nadvojvode Karla, da ga razriješi banske dužnosti,²⁸⁹ na što je ovaj 5. svibnja iste godine prepustio rješenje te molbe svom bratu kralju Maksimilijanu.²⁹⁰ Još se duže vremena raspravljalo o njegovim zaostalim plaćama,²⁹¹ a pitanje njegova razrješenja oteglo se sve do listopada 1576., kad je kralj Maksimilijan javio Jurju da će novi ban Krsto Ungnad preuzeti tu dužnost čim bude mogao, što se dogodilo tek potkraj 1577.²⁹² Juraj je svejedno kao zagrebački biskup i dalje bio aktivno

²⁸² Klaić, 1974., str. 357.

²⁸³ HSS 3, str. 381.

²⁸⁴ Vijeće su činili győrski, velikovaradinski, vesprimski, čanadski i nitranski biskup, potom Nikola Batthory, Ladislav Bánffy, Baltazar Batthyány, Ivan Pethő i još neki.

²⁸⁵ Štefanec, 2001., str. 63, 113–114.

²⁸⁶ HSS 3, str. 389–390.

²⁸⁷ Ibidem, str. 404–406.

²⁸⁸ Ibidem, str. 427.

²⁸⁹ Ibidem, str. 446.

²⁹⁰ Ibidem, str. 448.

²⁹¹ Ibidem, str. 449, 459.

²⁹² Ibidem, str. 476–477.

uključen u politički život te ga Ugarska komora 9. travnja 1577. moli da razdijeli pozivnice za zasjedanje Hrvatsko-slavonskoga sabora predviđeno za 4. svibnja iste godine.²⁹³

4.1.3.2. Sudac u seljačkim bunama

Juraj je kao hrvatsko-slavonski ban obavljao i sudačke poslove koji su ulazili u djelokrug njegovih banskih dužnosti. Sudska se vlast u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu ostvarivala preko Oktavalnoga suda, koji je bio sastavljen od bana, podbana, protonotara i predstavnika magnata te crkvenih prelata. Sudska zasjedanja u pravilu su se održavala dvaput na godinu, a sazivao ih je Hrvatsko-slavonski sabor. Osim redovitoga predsjedanja predmetima, njegova uloga suca osobito je došla do izražaja prilikom seljačkih nemira koji su obilježili drugu polovicu 16. stoljeća. Glavni je uzrok svih buna u tom razdoblju bilo pogoršanje općega stanja podložnika, što se dogodilo najvećim dijelom zbog povećanja naturalne rente, ali i sve većega uključivanja plemića u trgovinu poljoprivrednim proizvodima na štetu seljaka. Za vrijeme Jurjeve banske službe odvijalo se nekoliko buna, u kojima je on imao ulogu suca i posrednika u pregovorima između pobunjenih podložnika i vlastelina. Među njima se mogu izdvojiti bune na vlastelinstvima Bela i Ivanec 1568.–1569. te velika seljačka buna 1573. godine.

Manje poznata buna u kojoj je Juraj djelovao kao posrednik bila je ona na vlastelinstvima u Beli i Ivancu koje je držala obitelj Pethő de Gerse. Ondje su se podložnici počeli buniti 1568., zahtijevajući da se privilegij belskoga priora Ivana Paližne iz 1396. proširi i na za sve druge podložnike vlastelinstva, kao i da im se smanje nameti. Pritom su izveli više oružanih napada na kaštel u Ivancu i zaprijetili odlaskom u Štajersku, ako se ne ispune njihovi zahtjevi. Ta je zbivanja opisao sam vlastelin Ladislav Pethő u svojoj kratkoj bilješci.²⁹⁴ On je sam za pobunjenicima koji su otišli s vlastelinstva poslao plemićkoga suca s pozivom da se vrate, obećavši im amnestiju. Kad se buna ipak nastavila na posjedima oko Bele, s pobunjenicima su se održali prvi pregovori, u kojima su, osim banskih izaslanika vicebana Ivana Forčića, protonotara Ivana Petričevića, biskupskoga kaštelana Jurja Myndszetyja i notara Varaždinske

²⁹³ Ibidem, str. 492.

²⁹⁴ Dokumenti o belskoj i ivanečkoj buni objavljeni su u članku: Josip Adamček, Ivan Filipović, Metod Hrg, Josip Kolanović, Miljenko Pandžić, »Seljačke bune XV – XVIII stoljeća (građa)«. *Arhivski vjesnik*, 16(1973) str. 36–38.

županije Gašpara Druškovečkoga, sudjelovali još neki plemići, među kojima i vlasnici susjednih posjeda Šimun Keglević, Petar Rattkay i Stjepan Bradač, koji su zahtijevali da se zahtjevi podložnika odbace i u pismu od 30. svibnja 1568. zatražili od bana Jurja Draškovića da uguši tu bunu. O tom se pitanju također raspravljalo i na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora u Zagrebu nekoliko dana prije, 24. svibnja, gdje je zaključeno da se seljački nemiri trebaju suzbiti oružjem. Sukladno tome, ban je 25. lipnja izdao proglas kojim se podložnicima Bele i Ivanca naređuje da obustave bunu i pokore svojim vlastelinima.²⁹⁵ Nemiri su ipak potrajali do jeseni 1568., pa su u listopadu nastavljeni pregovori koji su bili okončani početkom 1569. pred samim banom, kad su posebnim ugovorom propisana zaduženja kmetova i određeno smanjenje njihovih obveza.

Zbog velikoga broja sudionika i opsega zahvaćenoga teritorija posebno mjesto među seljačkim pokretima zauzima velika hrvatsko-slovenska seljačka buna 1573.,²⁹⁶ koja je još u 19. stoljeću budila interes povjesničara i književnika (Ivan Kukuljević Sakcinski, August Šenoa, Rudolf Horvat), koji su buni, a prije svega njezinim vođama, pribavili status romantičnih heroja. Svoju renesansu ta buna doživjela u drugoj polovici 20. stoljeća, postavši jedna od najobrađivanijih tema iz hrvatske ranonovovjekovne povijesti, što je bilo u skladu s tadašnjim društvenim uređenjem i njegovim vrijednosnim sustavom, koji je poticao istraživanje klasnih sukoba, buna i revolucija. Povodom obilježavanja 400-godišnjice bune 1973. napisani su brojni radovi o njezinim uzrocima, vodstvu i programu, kao i o arhivskoj građi. U većini priloga ističu se pojedinosti koje služe stvaranju pozitivne slike o vođama bune, a njezina snažna simbolika pridonijela je nastanku brojnih književnih, likovnih, glazbenih i dramskih ostvarenja.²⁹⁷

Drašković je kao zagrebački biskup i ban odigrao presudnu ulogu u njezinu gušenju. Osim uobičajenih razloga koji su podložnike navodili na iskazivanje nezadovoljstva, na izbijanje te bune utjecale su i posebne okolnosti, a odnosile su se na blizinu Vojne krajine, u kojoj je

²⁹⁵ Ibid., str. 38–39.

²⁹⁶ Ukratko o toj temi Marija Karbić i Gordan Ravančić, »Pogoršanje položaja kmetova i pučana. Hrvatsko-slovenska Seljačka buna 1573. godine«. U: *Povijest Hrvata*. Zagreb 2005., str. 81–84.

²⁹⁷ Prvi je dokumente objavio Franjo Rački, »Građa za poviest hrvatsko-slovenske seljačke bune 1573.«. *Starine*, 7(1875) str. 164–322. i »Dopunjak gradje za poviest hrvatsko-slovenske seljačke bune god. 1573. i nekoliko izprava o hrv. poturici Franji Filipoviću«. *Starine*, 8(1876). Iscrpan popis starije literature o buni donosi Borislav Grgin u radu »Osvrt na mišljenja novije hrvatske historiografije o uzrocima, vodstvu i programu velike seljačke bune 1572.–3.«. *Historijski zbornik*, 44(1991) str. 193–199, a u novije vrijeme tom su se temom rubno bavili i Nataša Štefaneć, »Soziale Unruhen im Königreich Dalmatien, Kroatien und Slawonien (16. – 18. Jahrhundert)«. U: *Die Stimme der ewigen Verlierer? Aufstände, Revolten und Revolutionen in den österreichischen Ländern (ca. 1450.–1815.)*, (ur. P. Rauscher, M. Scheutz). Beč – München 2009., str. 177–200; Ista, »Why Did Gubec Have to Die Dózsa's Death?«. U: *Armed Memory. Agency and Peasant Revolts in Central and Southern Europe (1450.–1700.)*. Göttingen–Bristol 2016., str. 249–274., i Branimir Brgles, »Tko se buni pod Susedgradom i Stubicom? Prilog proučavanju društvenih nemira 1565.–1573.«. *Povijesni prilozi*, 55(2018) str. 139–204.

feudalni sustav bio urušen dovodeći u pitanje opravdanost kmetstva, te na samovolju vlastelina Franje Tahyja prema seljacima. Njezina se predigra odvila još 1564. na Susedgradsko-stubičkom vlastelinstvu. To je vlastelinstvo bilo podijeljeno na dva dijela; prvi je posjedovala Uršula Henning, a drugi Andrija Báthory, koji ga je 1564. prodao Tahyju. Nezadovoljna time što se nije poštivalo pravo provokupa, Uršula Henning poticala je svoje podložnike da se bune protiv njega, što je rezultiralo nemirima 1565, 1569. i 1572., a na kraju je zbog međusobnih oružanih sukoba u smirivanju stanja bila aktivirana i banska vojska. Nemiri su se unatoč intervencijama vlasti nastavili i poslije, iako je drugom polovicom vlastelinstva zavladao kraljevski fisk, a buna se proširila i izvan granica vlastelinstva na druge dijelove Hrvatskoga zagorja te na područje između Save i Kupe, kao i na dijelove Kranjske i Štajerske.

Ban Juraj Drašković još je tijekom 1572. više puta izvješćivao kralja o pokretu kmetova Susedgrada i Stubice, predviđajući da će se iz toga izroditi buna i tvrdeći da se samo posredovanjem kraljevskih izaslanika ne može popraviti situacija, no kralj na njegove primjedbe nije reagirao.²⁹⁸ Kako su se stvari u siječnju 1573. dalje razvijale, Drašković je smirivao napetosti te vesprimskoga biskupa Feyerkewyja, koji je bio na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora 18. siječnja 1573., poslao u Beč po naputke za daljnje djelovanje. Do kraja siječnja i početka veljače nemiri su se proširili na brojne posjede između Kupe i Save te u Kranjskoj, pa je 1. veljače ban pisao kralju Maksimilijanu da su se prema primjeru susedgradskih kmetova podigli i drugi te da se treba bojati općeg ustanka, poput onoga Jurja Dózse u Ugarskoj. Sljedećih je dana za svoga namjesnika imenovao Gašpara Alapića kao zapovjednika staleške vojske, koja je 6. veljače porazila ustanike kod Kerestince, a 8. veljače na njegov se poziv u Zagrebu skupila plemićka vojska,²⁹⁹ koja je brojila oko 5000 konjanika i pješaka, te 9. veljače kraj Stubice do kraja porazila seljačku vojsku. Već 11. veljače Drašković je javio kralju da je buna ugušena te da jednoga od vođa, kojega zovu Gubec-beg, namjerava ostalima za primjer okruniti usijanom željeznom krunom, ako se njegovo veličanstvo s tim slaže.³⁰⁰ Upravo takav postupak opisuje i suvremenik Nikola Istvánffy,³⁰¹ koji navodi da su sudionici bune oštro kažnjeni, a jedan od njezinih vođa Matija Gubec mučen užarenim kliještima, okrunjen užarenom željeznom krunom i raščetvoren. Ostali ustanici, koji su bili

²⁹⁸ Klaić 1974., str. 368–369.

²⁹⁹ Rački, 1875., str. 197.

³⁰⁰ Rački, 1875., 212–213.

³⁰¹ Istvánffy, 1758., str. 324a.

zatvoreni u biskupskoj tamnici u Zagrebu, čekali su saslušanje, koje se odužilo do sredine ožujka.³⁰²

Najvažnija Draškovićeva uloga u tim događajima bila je procesuiranje sudionika bune, oko čega još i danas nemamo potpuni uvid, no neosporno je da je kao ban djelovao kao zaštitnik postojećega poretka. Okrutnost i pretjerana uporaba sile pri sankcioniranju ustanika, koju spominje i Istvánffy, bila je u svijesti osoba u izvršnoj vlasti u skladu s poimanjem zaslužene kazne koju su seljaci zbog dizanja ustanka trebali dobiti. Iz perspektive čelnika najviše državne institucije i izravnoga provoditelja kraljevske vlasti u zemlji prvi i najvažniji cilj Jurja Draškovića bio je osigurati normalno funkcioniranje zemlje i spriječiti pojavu bezvlašća, jer su u vrijeme stalne osmanske opasnosti seljaci bili potrebni i za obranu i za opskrbu.

4.1.3.3. Političke aktivnosti u tijelima i na bečkom dvoru

Juraj je od početka karijere bio na izvoristu donošenja političkih odluka, što nije bio čest slučaj u karijerama plemićkih sinova, koji su obično u okviru svoga obrazovanja prve godine provodili na dvoru i tek se zatim postupno dokazivali kroz različite službe. Zahvaljujući tome što je bio Oláhov štićenik, Juraj je kao tek završeni student od 1. prosinca 1553. počeo raditi kao njegov zamjenik u ugarskom dijelu Dvorske kancelarije (*Hofkanzlei*) u Beču. Nikola je Oláh kao ugarski tajnik obavljao različite državničke poslove bez posebnoga resora te je pratio vladara na njegovim putovanjima, a kako je iste godine bio imenovan ostrogonskim nadbiskupom, više nije mogao u tolikoj mjeri biti prisutan u kraljevoj pratnji, pa je putujući odjel Kancelarije od 1554. preuzeo njegov zamjenik. Prema viđenom, Juraj je vrlo brzo stekao kraljevo povjerenje. Kralj mu je ubrzo izdao potvrdu plemstva i grbovnicu za njega i njegovu obitelj, te je Juraj Drašković od 1557. nosio službeni naslov zamjenika tajnika Ugarske kancelarije s plaćom od 50 florena.³⁰³ To je bila vrlo važna pozicija jer je Dvorska kancelarija, od 1556. bila zajednička svim carskim pokrajinama, stoga je Juraj bio na izvoristu svih informacija na najvišoj državnoj razini.

³⁰² Rački, 1875., 192–193.

³⁰³ Thomas Fellner – Heinrich Kretschmayr, *Östereischische Zentralverwaltung*, I/2. 1491–1681. Wien 1907., str. 179.

Na bečkom dvoru tada nije bilo puno osoba koje su posjedovale dovoljno znanja o zemljopisnim značajkama Ugarske i Hrvatske niti puno diplomata koji su poznavali osmanske običaje. S obzirom na to da je Juraj preko svoga strica Utišenića, koji je bio Zapoljin čovjek, iznadprosječno poznavao taj pogranični kraj, zasigurno je bio iznimno koristan kralju. Takva bliska suradnja s kraljem zaista je bila specifičnost, jer dotad takvu službu u najbližoj kraljevoj blizini nije obavljao nitko s hrvatskih prostora. Iznimka je bio Antun Vrančić, koji je ubrzo nakon prelaska na stranu kralja Ferdinanda 1549. postao kraljev tajnik.

Jurja od 1554. susrećemo u različitim misijama. Kao kraljev izaslanik u jesen iste godine nalazi se na zasjedanju državnoga sabora u Augsburgu. Godine 1555. potpisnik je više dokumenata Dvorske kancelarije te je uz kralja prisutan na potpisivanju Augsburškoga mirovnog ugovora. Do kraja 1550-ih Juraj se potvrdio kao kraljeva desna ruka i čovjek od povjerenja, što je utjecalo i na to da ga Ferdinand delegira kao izaslanika na vanjskopolitički iznimno važno treće zasjedanje Tridentskoga koncila. Obavljajući sve te dužnosti, Juraj je postao nezaobilazan u kraljevskoj administraciji, pa su osim kralja Ferdinanda, koji je prvi prepoznao njegovu ambiciju i sposobnosti te mu omogućio da ih potvrdi u različitim složenim prilikama, Jurja kao sposobnoga političara priznali i trebali i njegovi nasljednici. Povjerenje je uživao i kod Ferdinandova nasljednika Maksimilijana, koji je 1563. godine postao hrvatsko-ugarskim kraljem. Potom je postao glavni savjetnik Rudolfa II., koji je za ugarskoga i hrvatskoga kralja bio okrunjen 1572., te je na kraju istu vrstu savjetničkog angažmana pružao i nadvojvodi Ernestu, kako u ugarskim, tako i u hrvatskim poslovima. Kad je nakon Tridentskoga koncila 1564. bio imenovan zagrebačkim biskupom, a 1567. i hrvatskim banom, Juraj je postao najviše pozicionirana osoba u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu. Kao hrvatski ban i crkveni prelat sudjelovao je i u radu Ugarsko-hrvatskoga sabora na zasjedanjima 1. kolovoza 1569., 2. veljače 1572. i 2. travnja 1572.

Njegove se svjetovne službe pritom izmjenjuju s crkvenima. Još 1574., dok je bio zagrebački biskup, papa Gregur dodijelio mu je titulu kaločkoga nadbiskupa. Taj je naslov bio samo nominalan, jer je područje Kalocse bilo pod Osmanlijama te joj je bila pridružena i titula biskupa u Győru. Tu je biskupsku službu Juraj preuzeo 1578., a potom je iste godine slijedilo i imenovanje za ugarskoga kancelara.³⁰⁴ S naslovom kaločkoga nadbiskupa, győorskoga biskupa,

³⁰⁴ Papinski nuncij Giovanni Delfino 13. travnja javlja papi da će kralj Rudolf toga dana imenovati zagrebačkoga biskupa i kaločkoga nadbiskupa ostrogonskim nadbiskupom, a valjda i ugarskim kancelarom. »Nuntiaturen des Giovanni Delfino und des Bartolomeo Portia (1577.–1578.)«. *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, 3. (1572.–1585.), 9. Tübingen 2003.

kraljevskoga savjetnika i kancelara nalazi se na ispravi od 21. listopada 1578. kojom kralj daruje neke posjede u Sopronu Wolfgangu Sawolyju.³⁰⁵

Juraj je i nakon što je prestao biti ban izravno sudjelovao u političkom životu Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva, odsad više nego prije, djelujući kao produžena kraljeva ruka te mu Ugarska kraljevska komora povjerava različite državne poslove u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu. Nadvojvoda Ernest odredio je 11. travnja 1581. da kao kraljevski komisar krene na zasjedanje Hrvatsko-slavonskoga sabora, predviđeno za 22. istoga mjeseca,³⁰⁶ nakon čega je Juraj 1. svibnja nadvojvodu izvjestio o saborskim zaključcima i o banskim četama.³⁰⁷ U pismu koje mu je tajnik Dvorske kancelarije Tiburtius Himelreich uputio u Szombathely 20. travnja 1582. Juraj nosi titule kaločkoga nadbiskupa, győorskoga biskupa, trajnoga kneza, kraljevskoga savjetnika i najvišega kancelara Ugarske.³⁰⁸

Nakon što 1583. carski dvor bio premješten iz Beča u Prag, prilike su se zbog geografske udaljenosti i povećanih financijskih izdataka za većinu hrvatskoga plemstva prilično promijenile. U tim je okolnostima Juraj bio još potrebniji kao posrednik između hrvatsko-slavonskih staleža i dvora. Sam hrvatsko-slavonski ban Toma Erdődy 1586. žali se Jurju Draškoviću da zbog daljine carskoga dvora nije na izvoru informacija.³⁰⁹ Ionako složene odnose na dvoru dodatno je komplicirala i činjenica što je kralj Rudolf često mijenjao ljude u svom okruženju, što je dovodilo do diskontinuiteta u državnoj politici. Jedna je od iznimaka bio upravo Juraj Drašković, čijom je službom kralj bio iznimno zadovoljan, pa se do kraja svoga života uglavnom nalazio u neposrednoj kraljevoj blizini. Kao najbolji poznavatelj hrvatskih prilika 1583. savjetuje kralja o pitanju nasljednika Krste Ungnada u banskoj službi.³¹⁰ Jedina osoba u Kraljevstvu za koju je držao da bi bila dovoljno moćna i vojno sposobna bio je Toma Erdődy, za kojega žali što nije malo zrelije dobi, no ipak vjeruje da bi mogao suvereno voditi ljude. Poslije njega na tom je mjestu vidio Stjepana Gregorijanca, zbog dovoljne količine dobara kojima raspolaže pa je u mogućnosti uzdržavati vojnike. Ako pak nijedan od njih ne bude spreman za to, činilo mu se da bi Mihael Székely mogao biti prikladan kandidat.

³⁰⁵ MOL, Libri regii, 4, str. 118.

³⁰⁶ HSS, 4, str. 57.

³⁰⁷ HSS, 4, str. 550.

³⁰⁸ *Rndissimo domino, domino Georgio Draskovith, electo archiepiscopo Colocensi, episcopo Jauriensi, locique eiusdem corniti perpetuo, sacrae, caes. regiaeque Mattis consiliario ac summo per Hungariam cancellario etc. domino meo gratiosissimo*«. HDA, Fond Obitelj Drašković, k 108. Objavio Szerémi (Odescalchi Artúr), »A Draskovichok trakostyáni levéltárából«. *Magyar Történelmi Társ.*, 1893., str. 344–346.

³⁰⁹ »Nos hic a reliquis quasi seclusi sedemus, rerum Pragensium omnino ignari. HDA, Fond Obitelj Drašković, k 108, f 58, 25. 7. 1586.

³¹⁰ HSS, 4, str. 103–104.

Nadalje, potpisnik je kraljeve odluke 1585. o imenovanju Petra iz Herešinca (Herešinečki) za zagrebačkoga biskupa.³¹¹ Herešinečki, štićenik Jurja Draškovića, bio je kanonik i lektor Zagrebačkoga kaptola. Dok je Juraj bio zagrebački biskup dodijelio mu je 1574. kanoničke posjede ekskomuniciranoga Franje Filipovića na Novoj Vesi, a potom je za njega lobirao na bečkom dvoru. Lobiranje je rezultiralo počasnom titulom kninskoga biskupa 1584., a potom i zagrebačkoga biskupa 1585. godine. Drašković je sudjelovao i u krajnjoj provedbi njegova zagrebačkog imenovanja. Petar Herešinečki tijekom svih svojih službi zapravo je bio najbliži Jurjev pomoćnik, a od 1586. to je bio i službeno, kad je imenovan ugarskim kancelarom u Beču. Također ga je, nakon što je Juraj bio 1587. imenovan kaločkim nadbiskupom, naslijedio na dužnosti győorskoga biskupa. Nadalje, Petar Herešinečki u svojoj oporuci iz 1590. izričito navodi svoju želju da bude pokopan kraj svoga mentora i zaštitnika Jurja Draškovića.³¹²

Ta veza Draškovića i njegova štićenika izvrstan je primjer klijentelističkoga načina funkcioniranja hrvatskoga plemstva i hrvatske politike. U ranonovovjekovnom društvu, ne samo na hrvatsko-slavonskom prostoru, politički se odnosi temelje na patronatstvu i otvorenom klijentelizmu, pa je osobna lojalnost često važnija od kompetencije. Ipak, svi dionici takvoga sustava nužno imaju višestruke lojalnosti, a kako bi duže vrijeme opstali u politici te izvukli dugoročne pogodnosti, trebali su biti sposobni pažljivo ih balansirati.

Juraj je, osim zadovoljavanja potreba svoje klijentelističke mreže, u ulozi kraljeva izaslanika revno zastupao interese dvora, a nije zanemario niti hrvatsko-slavonske interese. U Jurjevu djelovanju očituje se stalno balansiranje vladarske moći i staleških skupina te dogovaranje kompromisnih rješenja između interesa Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva i interesa dvora. Primjerice, u travnju 1585. Juraj javlja kralju Rudolfu da se ne može složiti sa zaključcima Hrvatsko-slavonskoga sabora koje nadvojvoda Ernest šalje kralju na potvrdu, jer se previše razlikuju od izvornih saborskih zaključaka,³¹³ što dokazuje i da je pomno pratio i čitao službene spise.

Vrhunac crkvene i svjetovne karijere slijedio je pred kraj njegova života: kao kruna svih njegovih titula stigao je i naslov kardinala, koji mu je papa podijelio 18. prosinca 1585. Naposljetku ga je kralj Rudolf proglasio svojim namjesnikom za Ugarsku, o čemu je 24. rujna 1586. u Pragu izdana i kraljevska potvrda.³¹⁴ To je ujedno bila najviša titula koju je pojedinac

³¹¹ HSS, 4, str. 165.

³¹² Mikó – Pálffy, 1999., str. 139.

³¹³ HSS, 4, str. 174.

³¹⁴ MOL, Libri regii, 4, str. 453, 454, 455.

u Ugarskoj mogao dobiti, stoga bez pretjerivanja možemo zaključiti da je Juraj ostvario iznimno uspješnu karijeru kao rijetko koji pripadnik hrvatskoga, ali i ugarskoga plemstva.

PRILOG 7: Popis svjetovnih službi Jurja I.

1553. tajnik Dvorske kancelarije
1557. zamjenik ugarskoga kancelara
1567.–1578. hrvatsko-slavonski ban
1578. ugarski kancelar
1586. namjesnik Ugarske

4.1.4. Odnosi sa suvremenici

Juraj je po karakteru svojih služba kao visokopozicionirana osoba i vrhunski intelektualac pripadao srednjoeuropskoj političkoj i kulturnoj eliti te je za svoga života, počevši od studija u Krakovu, Beču i Padovi, a potom obavljajući najviše državne i crkvene službe, stekao brojna poznanstva. Održavao je veze s mnogim viđenijim osobama, no samo neke od njih bile su osobnoga i prijateljskoga karaktera. Pokušat ćemo izdvojiti nekoliko osoba za koje posjedujemo dovoljno podataka o dubljoj povezanosti s Jurjem.

Jedan od njegovih najprisnijih prijatelja bio je Antun Vrančić, s kojim se, iako za to zasad nemamo potvrde, vrlo vjerojatno susreo još 1540-ih u krugu svoga ujaka Jurja Utišenića na dvoru kralja Ivana Zapolje ili tijekom istodobnoga boravka u Krakovu, gdje je Juraj studirao, a Antun često boravio. Dio je njihove korespondencije sačuvan, a objavila ga je Mađarska akademija znanosti 1871. u okviru Vrančićeve korespondencije. Iako je Vrančić od Jurja bio znatno stariji (gotovo dvadeset godina), imali su dovoljno zajedničkih tema i sličnosti. Vezalo ih je zajedničko dalmatinsko podrijetlo, obojica su u ranoj mladosti otišli na školovanje kod moćnih ujaka koji su ih usmjeravali – Antun Vrančić kod rođaka Petra Berislavića i ujaka Ivana Statilića, a Juraj kod ujaka Jurja Utišenića; obojica ujaka bili su visokopozicionirani i bliski Zapoljini suradnici, pa su početne pozicije nećaka bile slične. Obojica su u jednom trenutku svoje karijere prešli u službu kralja Ferdinanda I. i radeći u njegovu neposrednom okruženju, stekli njegovo povjerenje, potom su se uspinjali u crkvenim i svjetovnim službama, a karijere su im se neprestano ispreplitale. U jednom su trenutku držali dvije najutjecajnije crkvene službe u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu – 1572. godine Vrančić je bio na položaju ostrogonskoga nadbiskupa, a Juraj je nosio počasni naslov kaločkoga nadbiskupa.

U pismima koja njih dvojica izmjenjuju, a sačuvana su nam ona od 1571. do 1573. godine, dijele informacije o političkim zbivanjima u Hrvatskoj, Slavoniji i Ugarskoj, novosti o kulturnim prilikama i osobama iz zajedničkih krugova, kao i osobna razmišljanja i brige. Iz lipnja 1569. datira jedno od najzanimljivijih pisama, u kojem Antun izvještava o miru s Osmanlijama i rimskom veleposlanstvu u Drinopolju te ga informira o aktualnim zbivanjima na dvoru i o vanjskopolitičkim odnosima Osmanlija, Francuza i Nijemaca. Također pomažu jedan drugomu u distribuciji teško dostupnih knjiga ili spisa; tako Juraj nabavlja Vrančiću djelo

Razgovori dvorjanina i redovnika, poljskoga humanista Marcina Kromera³¹⁵ s kojim se dopisivao. Međusobno su se podupirali i prilikom dodjeljivanja različitih titula, o čemu svjedoči i korespondencija papinskih nuncija u Beču. Antun u travnju 1572. kralju Maksimilijanu prenosi Draškovićevu molbu da bude oslobođen dužnosti hrvatskoga bana, a kralju preporučuje Jurja za položaj kraljevskoga namjesnika u Ugarskoj. S obzirom na to da je Vrančiću, koji je već u poznijim godinama, Juraj možda i jedina direktna veza s domovinom nakon smrti njegova brata Mihovila, njegova su pisma Draškoviću bila sve učestalija i manje službena.³¹⁶ Primjerice, u pismu s početka 1573. žali se na količinu dužnosti obojice te suosjeća što Draškovića muči težak kašalj, za koji okrivljuje nezgodan položaj planeta.³¹⁷ Njihova osobna povezanost vidljiva je i prilikom sastavljanja Vrančićeve oporuke 28. svibnja 1573., u kojoj ga je, uz cara i neke crkvene prelate, predvidio za jednoga od izvršitelja te mu je namijenio da uz kninskoga biskupa Zakariju Mossóczyja bude skrbnik njegovim nećacima Faustu i Kazimiru, osiguravši im da tako budu povezani s najvažnijim osobama svjetovnoga i duhovnoga života, kako Ugarske, tako i Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.³¹⁸ Izbor Draškovića i kninskoga biskupa za skrbnike ukazuje na to koliko je Vrančiću bila važna bliska veza s domovinom Dalmacijom, ali i prostorno šire shvaćenoj domovini kako će je početi doživljavati hrvatski intelektualci 17. stoljeća.³¹⁹ Vrančić je zaista umro dvadeset dana poslije, a Juraj je ostao blizak s njegovim nećakom Faustom,³²⁰ koji mu je 1584. posvetio praško izdanje Algerusova djela *De veritate corporis et sanguinis Dominici in Eucharistia*.³²¹

Većina Jurjevih prijateljskih veza potječe još iz studentskih dana u Padovi. Jedan od prisnih prijatelja bio je već spomenuti Jan Révay, a o njihovu bliskom odnosu svjedoči i sačuvana korespondencija u HDA i Slovačkom državnom arhivu u Bratislavi. Godine 1557., kad je već

³¹⁵ Marcin Kromer (1512.–1589.) bio je poljski humanist. Školovao se u Krakowu, gdje je 1533.–1537. radio u Dvorskoj kancelariji, potom je studirao u Padovi i Bologni, gdje je stekao doktorat iz obaju prava. Bio je istaknuti zagovornik katolicizma te je djelovao protureformacijski, u svjetlu čega je nastao i njegov polemični spis *Razgovori dvorjanina i redovnika* (1551.–1554.). Najpoznatije je njegovo djelo *Povijest Poljske* (1555.), koje je još tijekom 16. st. doživjelo nekoliko izdanja. Bio je vrstan diplomat; 1564. djelovao je kao poljski izaslanik cara Ferdinanda I., potom zamjenik kardinala Stanislava Hosiusa od 1570. u Warmiji, gdje je 1579. postao nadbiskup. S Jurjem Draškovićem bio je u isto vrijeme na Ferdinandovu dvoru, a njihovo poznanstvo možda seže još iz krakovskoga razdoblja.

³¹⁶ Darko Novaković i Vladimir Vratović, *S visina sve*. Zagreb 1979., str. 218–220, 227, 233–234, 237–239, 248–250, 254–255, 260–261. Također i Darko Novaković, »Neobjavljena ostavština Antuna, Mihovila i Fausta Vrančića: R-5717 u rukopisnoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu«. *Zbornik o Antunu Vrančiću*, str. 155–181.

³¹⁷ Pismo od 6. siječnja 1573.

³¹⁸ Detaljno o Vrančićevoj oporuci Zoran Ladić, »Oporuka Antuna Vrančića kao izraz nekih aspekata šesnaestostoljetnih crkvenih i političkih prilika«. *Zbornik o Antunu Vrančiću*, str. 201–214.

³¹⁹ Ibidem., str. 212.

³²⁰ Iva Kurelac, »Vrančić Faust«. *HBL, mrežno izdanje*, 2018. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=12009>

³²¹ Novaković, 1995., str. 16.

radio u Dvorskoj kancelariji i imao određenoga utjecaja, posredovao je da plemićku diplomu braće Révay, koja su dobila barunski naslov, izradi onda vrlo traženi iluminator Juraj Bočkaj.³²² Bočkaj je podrijetlom bio iz Križevačke županije, gdje je njegova obitelj imala posjede od 15. stoljeća. Školovao se u Veneciji, podupirao ga je također Nikola Oláh, koji mu je omogućio da se oko 1545. zaposli u Dvorskoj kancelariji.³²³ Vjerojatno je uz taj aranžman vezana i potvrda iz prosinca iste godine kojom Jan i Ferenc Révay u svoje i ime njihova brata Mihaela vraćaju Jurju posuđenih 500 talira.³²⁴ Juraj je posredovao i u sklapanju braka Jana Révaya i Ane Bánffy 1561. u Beču,³²⁵ a o produbljenim vezama njihovih obitelji u sljedećoj generaciji svjedoči i poslije sklopljen brak Anina nećaka Kristofora, sina njezina brata Nikole Bánffyja, za Helenu Drašković, Jurjevu nećakinju.

Jurjeva povezanost s nešto mlađim Nikolom Istvánffyjem (1538.–1615.)³²⁶ također potječe iz studentskih dana u Padovi, a nastavila se i poslije u različitim državničkim službama te su im se karijere čitavoga života isprepletale. Poput Jurja, i on je s Oláhovom potporom 1551. krenuo na humanističke studije u Bolognu i Padovu, nakon čega je od 1556. bio u službi Nikole Zrinskoga u Sigetu, a potom je 1558.–1568. bio Oláhov pomoćnik u Dvorskoj kancelariji. Budući da je bio odličan poznavatelj klasičnih jezika, gotovo svih europskih te turskoga, Maksimilijan II. postavio ga je 1572. kao savjetnika za diplomatska pitanja nasljedniku Rudolfu II. Od 1576. bio je tajnik kraljevskoga vijeća, a 1581–1608. ugarski vicepalatin, što je u to vrijeme bila najviša državnička služba, jer je mjesto palatina bilo upražnjeno.

Po majci Hedvigi Gyulay bio je vlasnik posjeda u Varaždinskoj i Zagrebačkoj županiji, te je kao slavonski velikaš sudjelovao u radu Hrvatsko-slavonskoga sabora. Godine 1566. sudjelovao je u borbama za Siget, a 1594. u bitki za Petrinju, a bio je i jedan od potpisnika Žitvanskoga mira 1606. Bio je gorljivi katolik te je na svim razinama djelovao protuprotestantski. Na Ugarskom saboru u Požunu 1604. predvodio je uz Ivana Draškovića i Tomu Erdődyja hrvatsko poslanstvo koje se protivilo ugarskim zahtjevima za slobodom

³²² *Cum dominus Draskowith sit sincerissimus nostrique amantissimus, litteras nundum restituit, vult enim, ut per Boczkaj aureis litteris illuminentur.* Slovački državni arhiv u Bratislavi, Fond obitelji Révay, korespondencija Michal Révay, fol. 70–71 (14. svibnja 1557.). Također i HDA, Obitelj Drašković, k 108.

³²³ O Bočkaju više u doktorskoj disertaciji Borbále Vinczéné Gulyás, *A »Hungarian« Zeuxis in Vienna. Art and life of the calligrapher György Bocskay (a. 1510.–1575.)*. Sveučilište Eötvös Loránd University, Budapest 2012.

³²⁴ HDA, Obitelj Drašković, k 108, br. 66.

³²⁵ Više o obitelji Bánffy Škafar, 1980., str. 74, 76, 84.

³²⁶ Više o njemu Iva Mandušić, »Istvánffy Miklós«. *HBL*, 6 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2005., str. 58–59.; Ista, »O Nikoli Istvánffyju, Vinici, isusovcima i knjižnici«. *Biobibliografica*, 2003, str. 91–102.; Ista, »Ugarski povjesničar Nikola (Miklós) Istvánffy (1538.–1615.) i njegovo djelo Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV u hrvatskoj historiografiji«. *Croatia Christiana periodica*, 64(2009) str. 33–67. i »Istvánffy Miklós és Horvátország – közémber és magánember«. *A magyar történet folytatója*. Budapest 2018., str. 125–137.

vjeroispovijesti. Također je potpomogao dolazak isusovačkoga reda u Hrvatsku, osiguravši im prihode za uzdržavanje te im je oporučno ostavio dio svoje vrijedne knjižnice. Kao donator zabilježen je u zbirci portreta dobročinitelja isusovačke knjižnice te se njegov portret danas nalazi u vijećnici Rektorata Sveučilišta u Zagrebu.³²⁷ Godine 1608. natjecao se za mjesto ugarskoga palatina, ali se, razočaran svojim neuspjehom, povukao iz javnoga života na svoj posjed Vinicu. Ondje je završavao svoje monumentalno povijesno djelo *Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV*, koje je poslije njegove smrti doživjelo brojna izdanja. Istvánffy je bio i poznati humanist, u mladosti pripadnik glasovitoga književnog kruga *Hortus Musarum*, u kojem je svoja književna ostvarenja dijelio s poznatim intelektualcima poput Joannesa Sambucusa, Istvána Radeczyja, Zakarije Mossoczyja, Georga Purkirchera, Karla Clusiusa i Eliasa Corvinusa.³²⁸

Juraj Drašković i Istvánffy naposljetku su se osim službenim poslovima povezali i rodbinski, kad se Istvánffyjeva kći Eva udala za Jurjeva nećaka Ivana. Tako je brojna arhivska građa vezana uz Istvánffyjevu obitelj, ali i njegovu političku i širu društvenu djelatnost, pohranjena u fondu obitelji Drašković u HDA.³²⁹ Osim brojnih isprava kojima je Istvánffy potpisnik po službenoj dužnosti i njegove službene korespondencije, ondje se nalazi i građa vezana za njegove obiteljske posjede – primjerice tužbe oko posjeda Marčan i Vinica 1588. i 1590. (k 79), povelja kralja Matije II. za utvrdu Vinica 1609. (k 88), dokumenti o podjeli imanja među Istvánffyjevim kćerima Evom, Katarinom i Uršulom 1618. (k 4, fasc 9, br. 2) ili Istvánffyjeva korespondencija s kćeri Evom (k 94).³³⁰ Istvánffy je Draškovićovo crkveno i političko djelovanje opisao u svom povijesnom djelu,³³¹ a još 1564. posvetio mu je panegirik od 160 stihova, objavljen u njegovoj zbirci pjesama *Carmina*.³³² Juraj je u kraljevo ime Istvánffyju dodijelio i barunski naslov 1582. godine.³³³

Zanimljiva je i Jurjeva povezanost s Istvánffyjevom ženom Elizabetom Both de Baina iz vremena dok još nisu bili u braku. Njezin je prvi muž bio Pavao Bakić, a nakon njegove smrti udala se 1560. za baruna Marka Horvata Stančića, proslavljenoga kapetana Sigeta, koji je iz svoga prvog braka imao sina Jurja. Drašković je sa Stančićem bio u prisnim prijateljskim odnosima, što potvrđuje i njegovo pismo od 14. kolovoza 1556. u kojem mu čestita na obrani

³²⁷ *Pravni fakultet u Zagrebu 1776.–1996*. Zagreb 1996., str. 2–3.

³²⁸ Mandušić, 2016., str. 131.

³²⁹ HDA, Obitelj Drašković, k 4, br. 2.

³³⁰ Pismo Nikole Istvánffyja kćeri Evi (14. srpanj. 1598.) objavio je Szerémi, 1893., str. 358.

³³¹ Istvánffy, 1758., str. 251b; 312ab, str. 337b, str. 344ab.

³³² *Carmina*. Lipsiae 1935. pjesma br. 38, str. 29–33.

³³³ MOL, Libri regii, 4, str. 238–239.

sigetske utvrde.³³⁴ Stančić je poginuo 1561, a Elizabeta je skrbnicima malodobnoga Jurja Horvata Stančića imenovala Jurja Draškovića, Franju Semseya i Tomu Therjeka, o čemu svjedoči i pismo Katarine Svetković, udovice Franje Batthyányja Baltazaru Batthyányju 1567.³³⁵ Iz 1561. potječe zanimljivo pismo Jurja Draškovića, tad pečuskoga biskupa, koji u Beču 21. rujna savjetuje dvojici drugih skrbnika da obiteljski mač i kacigu Jurjeva poginulog oca prodaju Nikoli IV. Zrinskomu.³³⁶ Godine 1565. Juraj Drašković, tada zagrebački biskup, također posreduje u podjeli nasljedstva tada malodobnoga štićenika.³³⁷

Kao uglednu osobu više ga osoba u svojoj oporuci preporučuje za skrb o njihovoj djeci. Osim već spomenute djece Marka Horvata Stančića i nećaka Antuna Vrančića, za skrbnika svoje obitelji još ga za života zadužuje i Nikola IV. Zrinski. U svojoj oporuci od 23. travnja 1566. Zrinski određuje Jurja Draškovića uz Ivana Lenkovića, Ladislava Kerecsenyja i Ivana Alapića da se pobrine za njegovu ženu i djecu.

Iz opsežne korespondencije Jurja Draškovića sačuvane i u arhivu obitelji Batthyány u Budimpešti saznajemo za njegov prisan prijateljski odnos s Kristoforom i Baltazarom Batthyányjem. Već od sredine 1550-ih, kad Juraj kao mladi službenik u Dvorskoj komori prati kralja na službenim dužnostima, ali i u 1560-ima, kad postaje zagrebački biskup i hrvatsko-slavonski ban, potječe čitava serija pisama upućenih Kristoforu, u kojima ga izvješćuje o političkim prilikama i obrani Slavonije od Osmanlija.³³⁸ U 1570-ima Juraj se intenzivno dopisuje s njegovim sinom Baltazarom te ga izvješćuje o političkim događajima, ali i svakodnevnim prilikama, svojim najbližim suradnicima i familijarima, zdravstvenom stanju i slično.³³⁹ Činjenica da Juraj kao gorljivi katolik i Baltazar kao uvjereni kalvinist i podupiratelj protestantizma njeguju svoje prijateljstvo zahtijeva detaljniju analizu njihove korespondencije, što će zbog svog opsega biti tema obrađena u zasebnom radu.

³³⁴ Pismo s transkripcijom objavio je Klaić, 1974., str. 256, 730–731.

³³⁵ MOL, P 1314. Fond obitelji Batthyány, Missiles. br. 03919.

³³⁶ »Georgius Draskovits eppus Quinqueecclesiensis, suadet Francisco Semsey et Thomae Therjek tutoribus Gregorii filii Marci Horvath, ut familiarem ejus gladium et loricam vendant comiti Nicolao a Zrinio«. *Catalogus manuscriptum bibliothecae regiae scientiarum Universitatis Budapestini*. Budapestini 1880, str. 102.

³³⁷ HDA, Obitelj Drašković, k 15, br. 10.

³³⁸ MOL, Fond obitelji Batthyány missiles, P 1314, 10670, Augsburg, 7. travanj 1555.; 10671, Beč, 30. studeni 1559.; 10672, Zagreb, 25. ožujak 1564.; 10673, Topusko, 24. prosinac 1564.; 10674, Zagreb, 29. veljače 1568.; 10677, Zagreb, 7. ožujak 1568.

³³⁹ MOL, Fond obitelji Batthyány missiles, P 1314, 10675, Zagreb, 2. veljače 1570.; 10676, Zagreb 4. veljače 1570.; 10695, Zagreb, 29. ožujak 1570.; 10678, Trakošćan, 25. listopada 1570.; 10679, Zagreb, 7. siječanj 1573.; 10680, Zagreb, ? 1573.; 10681, Zagreb, 1. prosinac 1574.; 10686, Zagreb, ožujak 1575.; 10682, Zagreb 25. listopada 1575.; 10683, Szombathely, 24. ožujak 1575.; 10684, Szombathely, 19. svibanj 1581.; 10685, Beč, 9. listopada 1582.

4.1.5. Likovni i književni prikazi

O ugledu koji je Juraj imao među svojim suvremenicima, ali i poslije, svjedoči više likovnih prikaza. Neki od njih nastali su za njegova života, a neki nakon njegove smrti. Pretpostavlja se da je najstariji prikaz njegova lika, rad nepoznatoga majstora danas izložen u Muzeju Dvor Trakošćan, nastao neposredno nakon njegova imenovanja za kardinala 1585.³⁴⁰ Kopija toga portreta nalazi se u Hrvatskom povijesnom muzeju.³⁴¹ Prema tom je predlošku u 19. stoljeću nastao novi portret, koji se danas nalazi u Banskim dvorima u Zagrebu, a rad je mađarskoga slikara Imre Vizkéletyja, koji je 1894. boravio u Hrvatskoj i tom prilikom naslikao nekoliko portreta hrvatskih banova.

Jurjevo sudjelovanje na Tridentskom koncilu zabilježeno je i na poznatoj slici Eliae Naurizia *Zasjedanje Koncila u crkvi Santa Maria Maggiore u Tridentu* iz 1633., koja se danas nalazi u Museo Diocesano u Trentu.³⁴² Na njoj je prikazan kao jedan od najznačajnijih dvadeset koncilskih izaslanika, označenih brojkama i legendama: *Georgi(us) ep(iscopus) orat(or) Cae(sari)s p(ro) rege Hu(n)g(ariae)*. Posljednji Jurjev likovni prikaz nalazi se na zidnoj slici u galeriji hrvatskih kardinala u refektoriju Ilirsko-ugarskoga zavoda u Bologni, nastaloj 1700. po narudžbi Zagrebačkoga kaptola, odnosno njegova rektora Petra Črnkovića.³⁴³ Na njoj je prikazan za govornicom koncila u Tridentu, a u kartuši je opisan kao ilirsko-ugarski poslanik: *Georgius Drascovich card(inal) et ep(isco)pus Quinqueecclesiensis Ferdinandi I Unghariae regis in concilio Tridentino orator Illyro Ungarus*.

Osim preko likovnih prikaza odnos suvremenika prema Jurju Draškoviću možemo proučavati i preko književnih ostvarenja, ponajviše poslanica i panegirika objavljenih njemu u čast, što svjedoči o velikom ugledu koji je uživao. Prema književnim povjesničarima, trogirski je humanist Franjo Trankvil Andreis napisao poslanicu *Epistola ad Gregorium Drascovich*, koja nam zasad nije poznata. Nikola Istvánffy sastavio je, neposredno nakon povratka s Tridentskoga koncila 1564., panegirik od 160 stihova, koji je dio njegove zbirke pjesama *Carmina* (objavljena tek 1935.). Također je u svom povijesnom djelu zabilježio i neke druge događaje iz njegova života, što nam je kao svjedočanstvo suvremenika, pa čak i uza stanovite

³⁴⁰ Bregovac Pisk, 2012., str. 52–55.

³⁴¹ Inv. br. HPM/PMH 21250

³⁴² Roberto Pancheri, *Il concilio di Trento: storia di un'immagine*. U : L'uomo del concilio – Il cardinale Giovanni Morone tra Roma e Trento nell'età di Michelangelo. Trento 2009., str. 103–149.

³⁴³ Daniel Premerl, *Bolonjske slike hrvatske povijesti. Politička ikonografija zidnih slika u Ilirsko-ugarskom kolegiju u Bologni*. Zagreb 2014., 98–105.

ograda zbog vjerodostojnosti, iznimno vrijedno. Opisao je njegovo sudjelovanje na koncilu u Tridentu,³⁴⁴ potom je spomenuo epizodu u kojoj je Drašković dokazao svoju odanost kralju Maksimilijanu prilikom zavjere koju su protiv njega 1568.–1569. sklopili ugarski velikaši na čelu s erdeljskim vojvodom Ivanom Sigismundom. Prema Istvánffyju, povjerenik vojvode Juraj Bočkaj³⁴⁵ došao je u Zagreb pod izlikom da želi posjetiti sina Jeremiju, koji se nalazio među Draškovićevim štićenicima. Ondje je nagovarao Jurja da se pridruži pobuni s ostalim slavonskim i hrvatskim velikašima, no Drašković je s udovicom palatina Nádasdyja sve otkrio kralju.³⁴⁶ Zabilježio je nadalje i Jurjev odlazak sa stolice zagrebačkoga biskupa, njegovo imenovanje biskupom u Győru 1578., kao i imenovanje njegova nasljednika na banskoj stolici Kristofora Ungnada,³⁴⁷ te kako ga je novoustoličeni papa Siksto V. 1585. imenovao kardinalom, kao osobu poznatu po učenosti i pobožnosti.

Iz pera njegovih suvremenika sačuvano nam je još nekoliko panegirika. Riječ je o pohvalnim pjesmama njegovih štićenika Gašpara Petričevića od Miketinca iz 1583. i Jurja Wurffela iz 1572.³⁴⁸ te o poslanici *Epistola dedicatoria Georgio Drascovitio archiepiscopo Colocensi inscripta*, tiskanoj u Pragu 1584., koju mu je posvetio Faust Vrančić, nećak njegova prijatelja Antuna, kojemu je Juraj Drašković bio i skrbnik.

Juraj Drašković umro je 31. siječnja 1587. u Beču, odakle je njegovo tijelo preneseno u Győr, gdje je pokopano u stolnoj crkvi. Za svoj je sprovod i pogrebne svečanosti győrskoj crkvi ostavio 2000 forinti, a nećaci Ivan II. i Petar postavili su mu reprezentativni nadgrobni spomenik s natpisom,³⁴⁹ kojega je 1637. obnovio njegov potomak Juraj III., također győrski biskup.³⁵⁰

³⁴⁴ Istvánffy, 1758., str. 251.

³⁴⁵ To nije iluminator Bočkaj spomenut u prethodnim poglavljima, nego druga osoba.

³⁴⁶ Istvánffy, 1758., str. 312.

³⁴⁷ Istvánffy, 1758., str. 337.

³⁴⁸ Đuro Korbler, »Dvije latinske pjesme 16. vijeka u pohvalu biskupa, nadbiskupa i potonega kardinala Đura Draškovića«. *Grada za povijest književnosti hrvatske*, 8, 1916., str. 204–228.

³⁴⁹ GEORGIO DRASKOVIZH S R E. TIT S STEPH
DE MON COELI PRESB CARD ARCHIEP
COLOCEN EPISC IARVRIEN ET COMITI S C R M
CONSIL PER HVNG LOCUMTEN PRIVS EPISC
QVINQVEECCLESIIEN ORATORI IN CON
TRIDEN EPISC ZAGRABIEN DALM CROA
SCLAV BANO PER HVNG CANCELL
AVVNCVLO SVO MVNIIS VITAQ DEFVNCTO
PRID CAL FEBR M D LXXXVII

³⁵⁰ O njegovu i drugim renesansnim i baroknim nadgrobnim spomenicima u katedrali u Győru pisali su Arpád Mikó i Géza Pálffy, »A győri székesegyház késő reneszánsz és barokk sírkövei (16.–17. század)«. *Művészettörténeti Értesítő*, 47(1999) 1–4, str. 139–140, 150–151.

4.2. Ivan I. (o. 1525.–1561.)

Točni podatci o rođenju Ivana I. Draškovića zasad nam nisu poznati. Pretpostavlja se da je rođen oko 1525., a prvi izvor u kojem se poimence navodi potvrda je plemstva s grbovnicom koju je njegov brat Juraj 1553. ishodio od Ferdinanda I. za sebe i braću.³⁵¹ O njegovu školovanju također nema podataka, dok se u malobrojnim izvorima spominje uglavnom s braćom Jurjem i Gašparom. Prvi izvori u kojima je dokumentiran potječu iz 1558. godine. Iz pisma kralja Ferdinanda I. Dvorskoj komori od 23. travnja 1558. saznajemo da je tada bio u vojnoj službi u utvrdi Eger, za što njemu i Ivanu Zaberozkyju kralj određuje plaću od 60 florena.³⁵² Sljedeći izvor u kojem nalazimo Ivana kraljevska je donacija posjeda njemu i njegovoj braći. Dana 18. rujna 1558. Ivan je s braćom u zalog od 1000 florena dobio posjed Zepsey³⁵³ u županiji Abaúj, a 1561. kralj je njemu i bratu Gašparu dodijelio mjesto Babočka u županiji Külső-Szolnok s pripadajućim posjedima,³⁵⁴ što je potvrđeno 13. ožujka u Beču.³⁵⁵

Ostali izvori o njegovu životu vrlo su oskudni, no ipak iz njih saznajemo neke osnovne podatke. Ivan je bio vojnik, a služio je u nekoliko utvrda. Osim Egera, 1560. bio je na službi u utvrdi Siget,³⁵⁶ o čemu svjedoči i darovnica kralja Ferdinanda od 4. lipnja 1560., kojom njemu i Simonu Bacsmegyeju za vojnu službu daruje posjede Gerken, Dorogs, Szent Lorinz i Genk u županiji Tolna. U ispravi je naveden kao *miles Zygetiensis*,³⁵⁷ i to je prva i jedina donacija u kojoj se Ivan navodi bez braće. Kao branitelj Sigeta sudjelovao je u svim aktivnostima oko te utvrde, a iz pisma egerskoga kapetana Pála Zárkándyja Tamásu Nádasdyu od 2. rujna 1561. saznajemo pojedinosti o njegovoj pogibiji. Prema njegovu svjedočanstvu Osmanlije su tih dana napali radnike na berbi grožđa u okolini Sigeta, a potom su im vojnici iz sigetske posade krenuli u pomoć, pri čemu je nekolicina stradala, među njima i Ivan Drašković, kojega su sahranili u okolini.³⁵⁸ Prema zasad dostupnim podacima nije imao obitelj, niti je ostavio potomke. Njegov portret koji se nalazi u dvorcu Trakošćan djelo je nepoznatog autora, a na njemu je prikazan odjeven u zagasitocrvenu brokatnu odjeću obrubljenu krznom. Na lijevom kutu slike nalazi se

³⁵¹ Grbovnica Ferdinanda I. Jurju Draškoviću, prepoštu jasonskomu (Jaszo) i njegovoj braći Gašparu i Ivanu. HDA, Obitelj Drašković, k 1, br. 5.

³⁵² MOL OL E 21 1526.–1570., br. 9.

³⁵³ MOL, Libri regii, 3, 539, str. 540.

³⁵⁴ HDA, Obitelj Drašković, k 7, br. 11.

³⁵⁵ MOL, Libri regii, 3, str. 653.

³⁵⁶ Više o povijesti Sigeta Szabolcs Varga, *Studije o povijesti Sigeta i obitelji Zrinski u 16. stoljeću*. Szigetvár 2015.

³⁵⁷ Posjedi su 1701. preneseni na jednog drugog Draškovića, također Ivana (1660.–1773.).

³⁵⁸ András Komáromy, »Magyar levelek a XVI. századból«. *Magyar Történelmi Tar*, 1908., str. 236–237.

natpis JOANNES, DRASCOVITH, SZIGETINII, OBYT ANNO MDLXVI, što se ne poklapa s podacima o smrti iz izvora koji posjedujemo. Portret je prema analizama³⁵⁹ nastao krajem 16. stoljeća, stoga ne znamo je li utemeljen na njegovu liku ili je rezultat slikareve imaginacije.

PRILOG 9: Portret Ivana I. Draškovića (Muzej Dvor Trakošćan, nepoznati autor. Preuzeto iz Bregovac Pisk, 2012.)

³⁵⁹ Bregovac Pisk, 2012., str. 58–59.

4. 3. Gašpar I. (1530–1591)

Prema nadgrobnoj ploči u župnoj crkvi u Bednji³⁶⁰ Gašpar I. Drašković rođen je 1530., a u umro 31. prosinca 1591. u dvorcu Trakošćan, što potvrđuje i suvremeni literarni izvor *Trakošćanski ljetopis*.³⁶¹ Podatke o njegovu formalnom školovanju nemamo, no, prema Ladanyiju i Krčeliću, nakon završetka studija priključio se ujaku Jurju Utišeniću u diplomatskim aktivnostima, a potom deset godina živio u na dvoru kraljice Izabele u Erdelju,³⁶² za što zasad nemamo potvrde u izvorima. Prvi put Gašpara u izvorima nalazimo posredno u pismu brata Jurja njihovu zaštitniku i bivšem hrvatsko-slavonskom banu Petru Kegleviću 1550.³⁶³ U njemu Juraj Drašković predlaže Kegleviću da pošalje Gašpara k njemu u Italiju kako bi upoznao taj kraj i naučio talijanski jezik. Je li se to i dogodilo, zasad nam je nepoznato. Prvi izvor u kojem se Gašpar izrijekom navodi potvrda je plemstva s grbovnicom Ferdinanda I. iz 1553. koju je dobio njegov brat Juraj za sebe i svoju braću.³⁶⁴

Do kraja 1550-ih Gašpar je s braćom stekao više posjeda koji su im omogućili bolju egzistenciju: kralj Ferdinand dodjeljuje im 1555. posjed Zawadka u Nitranskoj županiji,³⁶⁵ 1556. posjed Fanchyal u županiji Abaúj,³⁶⁶ a 1556. Halap u Županiji Bihar.³⁶⁷ Iz njegova pisma nepoznatoj osobi od 20. prosinca 1556.³⁶⁸ saznajemo da se tad nalazio u službi zapovjednika utvrde Jazow (*praefectus castris Jazow*). Pismo je pisano latinskim jezikom, urednim rukopisom, što ukazuje da je bio školovan. Dana 24. siječnja 1558. nalazimo ga u Košicama (Cassovia), što potvrđuje pismo Zolthana Imre Tomi Nádasdyju,³⁶⁹ iz kojega saznajemo da je u društvu Ivana Pethőa bio kod njega u gostima. Pretpostavljamo da je u tom razdoblju boravio na obližnjem imanju Fancsal, koje su braća Drašković s bratićem Ivanom Bojničićem dobila dvije godine prije. U rujnu iste godine (18. rujna 1558.) braća su u zalog od 1000 florena dobila posjed Zepsy.³⁷⁰ Dana 2. srpnja. 1560. kralj mu izdao darovnicu, u kojoj je njemu, kao svom pouzdaniku te njegovim nasljednicima i potomcima, uz Ladislava Kerechenyja te Nikolu i

³⁶⁰ Milan Pelc, *Renesansa*. Zagreb 2007., str. 315.

³⁶¹ Šišić, 1918., str. 359.

³⁶² Ladanyi, 1675., str. 31; Krčelić, 1994., str. 272.; Klaić 1974., str. 307.

³⁶³ *Habsburški spomenici*, 3, str. 366–367. Također o tom Klaić, 1917., str. LVI-LVII.

³⁶⁴ HDA, Obitelj Drašković, k 1, br. 5.

³⁶⁵ MOL, Libri regii, 3, str. 266.

³⁶⁶ MOL, Libri regii, 3., str. 297.

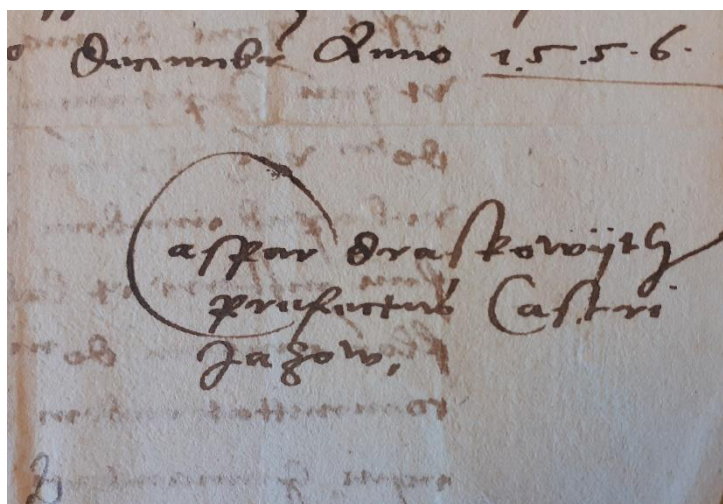
³⁶⁷ MOL, Libri regii, 3, str. 328.

³⁶⁸ MOL, Fond Camerae missiles, E 204, br. 210.

³⁶⁹ Komáromy, 1908., str. 457–458.

³⁷⁰ MOL, Libri regii, 3, str. 539–540.

Ivana Henyeya, za vjernu službu dodijelio neka ispražnjena imanja u Baranjskoj, Vukovarskoj i Križevačkoj županiji.³⁷¹ To je prva darovnica u kojoj se Gašpar navodi samostalno bez braće, što može upućivati na bolji status koji je postigao u dvorskim službama. Godinu poslije kralj je njemu i bratu Ivanu kao svojim pouzdanicima dodijelio mjesto Babočka u županiji Külső-Szolnok s pripadajućim posjedima, a isprava, u kojoj je naveden kao konjanički kapetan, potvrđena je 13. ožujka 1561. u Beču.³⁷² Već nakon nekoliko mjeseci Gašpar prodaje taj posjed svom kolegi, konjaničkom kapetanu Demetru Olcsárovicsu.³⁷³ Koji su bili razlozi za tako brzu prodaju darovanoga posjeda, ne možemo zasad utvrditi, ali možda ima veze s činjenicom da je Ivan preminuo u rujnu, pa je moguće da je Gašpar odlučio riješiti obiteljske imovinsko-pravne odnose. Kao konjanički kapetan zabilježen je 1562. na službi u gradu Gyula, gdje je zapovijedao skupinom konjanika,³⁷⁴ a na tom je položaju još i 1564. godine.³⁷⁵

PRILOG 10: Potpis Gašpara Draškovića iz 1556. (MOL, Fond Camerae missiles, E 204, br. 210)

³⁷¹ MOL, Libri regii, 3, str. 26. Također i I. Bojničić, *Darovnice kralja Ferdinanda za Hrvatsku po kralj. Registraturnim knjigama »Libri regii«*. Zagreb 1906., str. 126–127.

³⁷² HDA, Obitelj Drašković, k 7, br. 10; MOL, Libri regii, 3, str. 653.

³⁷³ Dokument je objavio Endre Veress, *Gyula város okléveltára (1313.–1800.)*. Budapest 1938., str. 345, 358, 379.

³⁷⁴ Konjanici kojima Gašpar zapovijeda jesu Symon Zagway, Johannes Gathay, Nicolaus Horwath, Thomas Theoreok, Wolfgangus Zentileorinchy, Franciscus Vyemery i Johannes Botho.

³⁷⁵ ÖStA Hoffinanz–Ungarn RN 11. Konv. 1564. fol. 137–171.

Da je Gašpar zauzeo važnije pozicije na dvoru, pokazuje i podatak da je nazočan na ceremoniji krunidbe Maksimilijana za hrvatsko-ugarskoga kralja u Požunu 1563.³⁷⁶ Ondje je sudjelovao u smotri konjaništva, gdje je zajedno s Gašparom Magoczyjem predvodio povorku od 72 konjanika. Za usporedbu, tom je prigodom hrvatsko-slavonski ban Petar Erdődy bio prisutan sa 160 konjanika, a knez Nikola IV. Zrinski sa 168 konjanika. To nam ukazuje da je do toga razdoblja već stekao određeno iskustvo i ugled u zapovjedničkom lancu. Na listi prisutnih naveden je *kao aulae Majestatis Caesareae familiaris*.

Gašpar se oženio Katarinom Székely, kćeri kraljevskoga kapetana Luke Székelyja. Koje se godine vjenčanje održalo, nije poznato, no to se svakako nije dogodilo prije 1558., jer je Katarinin bivši muž Mihael Perény poginuo 25. prosinca 1557. Gašpar i Katarina imali su sinove Ivana II., Petra, Jurja II. i Gašpara II. te kćer Helenu. Upravo od Gašpara potječu svi kasniji Draškovići!

Ženidbom s Katarinom Gašpar je stekao bogat imetak i posjede u Hrvatskoj, Ugarskoj i Štajerskoj. Oko dijelova hrvatskih posjeda Đurđevca, Kostela i Krapine Draškovići su se poslije desetljećima sporili s obiteljima Keglević i Székely, koje su također polagale pravo na njih. Ti su sporovi završeni tek pomirbom Draškovića i Keglevića 1647., kojom je Krapina najvećim dijelom došla pod vlast obitelji Keglević. Godine 1565. u Beču je 24. ožujka izdan ugovor o razgraničenju dijelova utvrde Zethen u županiji Zemplén i pripadajućih posjeda između Gašpara i njegove žene Katarine Székely te Ivana Horvata Zaberдинija.³⁷⁷

Do kraja 1560-ih obitelj je, prije svega Gašparova, jer Juraj kao svećenik nije imao potomaka, a njihov brat Ivan više nije bio živ, već stekla znatne posjede. To je svakako bilo uvjetovano Gašparovim usponom na društvenoj ljestvici, ponajviše stjecanjem višega plemićkog ranga. Kraljevskom kapetanu Gašparu i njegovu sinu Ivanu te njegovim potomcima 3. kolovoza 1567. dodijeljen je barunski naslov.³⁷⁸ Istodobno je njegov brat Juraj postao hrvatski ban. Pripreme za to imenovanje trajale su čitave 1567. godine, a svečana banska instalacija odvila se 21. rujna. Takva praksa da članovi obitelji napreduju otprilike u isto vrijeme ponavljat će se redovito.

³⁷⁶ Martin Juraj Kovačić, *Solennia inauguralia serenissimorum ac potentissimorum principum utriusque sexus*. Pestini 1790., str. 14; Géza Pálffy, »Koronázási lakomák a 15–17. századi Magyarországon«. *Századok*, 138(2004) 5, str. 1005–1101.

³⁷⁷ Ivan Horvat Zaberдинi bio je egerski kapetan 1562.–1564. MOL, Libri regii, 3, str. 851–852. Posjedi su se nalazili u nekoliko županija. Županija Zemplén; mjesta Zethen; Gerebse; Zomothor, Ladmac (Lodmoch), Helmec, Bereczky; Zenthos; Zihara; Krywosthyan (Krivostany); Ezenk; Kysraska (male Raškovice); Bodolo; Kerektho; Gewden; Nagyrozvagy-Palachka (Nagyrozvágy); Zemplin; Županija Ung, mjesta: Nagymihaly (Michalovce); Zobranec (Zobroncza); Thyba; Komyws (Konjoš); Cirtis (Chyrches); Gaydosowch (Gajdoš); Kystho (Kysta); Bees; Warallya (Varalja); Županija Abaúj; mjesta Kehnecznemthy; Alsonemthy (Nižne Nemecke); Bewlse.

³⁷⁸ *Creatis in baronem Gasparis Draskowich*. MOL, Libri regii, 3, str. 890.

Preostalo je jedino da obitelj stekne stalno obiteljsko sjedište, a ubrzo će se riješiti i ta pojedinost. Tu je glavnu ulogu i dalje imao Juraj kao najmoćnija osoba u obitelji, no polako će sve važnija karika u obiteljskim odnosima postajati upravo Gašpar, koji će uspješno nastaviti obiteljsku lozu. Naime, kako je Juraj kao hrvatski ban trošio ogromna sredstva za opskrbu vojske i obranu zemlje, Hrvatsko-slavonski sabor višekratno je tražio od kralja da njemu, kao i drugomu banu Franji Frankapanu Slunjskom, dodijeli neki utvrđeni grad s nasljednim pravom i bez godišnjega poreza. Tako su hrvatski staleži na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora 30. listopada 1571. u Zagrebu izdali naputak poslanicima za Ugarski sabor da od kralja za Jurja Draškovića zatraže grad Trakošćan.³⁷⁹ Pregovori s kraljem Maksimilijanom oko dodjele Trakošćana Jurju trajali su nekoliko prvih mjeseci 1569. Dana 22. veljače Ugarska komora savjetuje kralju da odbije molbu Petra Košćevića za Trakošćanom jer se navedeni posjed planira dati Jurju Draškoviću u zamjenu za zaostale plaće.³⁸⁰ Nekoliko dana poslije, 26. veljače, kralj javlja Ugarskoj komori da je voljan predati banu i biskupu Jurju Draškoviću grad Trakošćan uz neke uvjete: da on kralju vrati godišnju plaću od 2500 rajnskih florena, da podložnike drži prema starim običajima, da utvrda služi za zaštitu od neprijatelja svima potrebnima te još neke manje odredbe.³⁸¹ Za boravka u Beču Juraj je uspio postići dogovor s kraljem te je ugovor napokon bio sastavljen 16. travnja 1569.³⁸² Dana 21. travnja plemići Petar Košćević i Vid Budor, kaštelan utvrde, predali su Draškovićima Trakošćan.³⁸³ Prema ugovoru kralj je Jurju dao na uporabu Trakošćan s pripadajućim posjedima kao nadoknadu za banske plaće koje mu je dugovao. Nakon povratka u zemlju Juraj je preuzeo posjed i već 18. studenog otamo izdavao povelje.³⁸⁴ Zanimljivo je da se u tom trenutku kao novi akter u preuzimanju Trakošćana pojavio i Gašpar, kojemu Juraj, koji ga je »zaradio«, polako prepušta glavnu ulogu u vođenju obiteljskih poslova. Ubrzo i Zagrebački kaptol 1569. daruje Jurju i Gašparu pravo na prikupljanje desetine Trakošćana.³⁸⁵

Potpuno preuzimanje velikoga i bogatoga trakošćanskoga posjeda trajalo je još nekoliko godina. Dana 22. travnja 1572. u Beču je Jurju, Gašparu i njegovim sinovima Ivanu, Petru i Jurju izdana potvrda o zalogu Trakošćana i Kamenice za 20 000 rajnskih florena na razdoblje

³⁷⁹ Erceg, 1954., str. 439; Klaić 1974., str. 352–353.

³⁸⁰ HSS 3, str. 235–236.

³⁸¹ HSS 3, str. 236–237.

³⁸² HSS, 3, str. 239–240.

³⁸³ HSS 3, str. 240.

³⁸⁴ Klaić, 1974., str. 347.

³⁸⁵ Adamček, 1980., str. 358.

od osam godina.³⁸⁶ Nakon toga zalogu u ispravama o Trakošćanu glavni je akter Gašpar, dok se Juraj, donedavno prvi i najzastupljeniji u kraljevskim darovnicama, više ne spominje. U ispravama iz 1583. i 1584. godine kojima je obitelj stekla potpuno vlasništvo nad Trakošćanom i pripadajućim posjedima, kralj Rudolf predao je posjed Gašparu i njegovim sinovima Ivanu, Petru i Jurju uz jednokratnu naknadu od tri tisuće talira.³⁸⁷

Osim trakošćanskoga vlastelinstva, koje je bilo najvažnija i najveća posjedovna akvizicija, Gašpar u tom razdoblju stječe i neke druge nekretnine. Godine 1570. kraljevskom darovnicom dolazi u posjed mjesta Nagythwr, Zalessan i Zwha u županiji Hont te mjesta Harmacz u županiji Gömör.³⁸⁸ Ugled članova obitelji u političkom i društvenom životu Kraljevstva u to vrijeme prepoznat je i među članovima Plemenite općine Turopolje, koja je iste 1570. godine Gašpara, njegove sinove Ivana, Petra i Jurja te sve njihove buduće potomke, uz Gašparova brata Jurja, adoptirala u svoje redove.³⁸⁹ Potvrda važnosti toga čina vidljiva je i u molbi Gašparova praunuka Ivana IV. županu Plemenite općine Turopolje za potvrdom adopcije 1689. godine.

Gašpar je prisutan i na krunidbi Rudolfa II. za hrvatsko-ugarskoga kralja 25. rujna 1572. u Požunu. Tom je prigodom njegov brat Juraj u svojstvu zagrebačkoga biskupa predvodio s ostalim klerom crkvenu ceremoniju, a Gašparu je dodijeljena počasna služba poslužitelja hrane (*dapifer*) prilikom svečane trpeze.³⁹⁰ O njegovu ugledu govori i činjenica da je 28. listopada 1581. uz Petra iz Herešinca vodio saborske rasprave.³⁹¹ Kao magnat sudjelovao je u radu Ugarskoga sabora, pa ga tako nalazimo u popisu osoba koje je ugarski kancelar 1583. pozvao na zasjedanje.³⁹² U Zaključcima Hrvatsko-slavonskoga sabora iz 1584. Gašpara prvi put nalazimo i s titulom varaždinskoga podžupana. Te ga je godine Sabor zadužio da s protonotarom Ivanom Petričevićem provede istragu optužbe za otimačinu koju su podnijeli plemići iz Zagorja protiv banovca Ivana od Zaboka.³⁹³

Dok je njegov brat Juraj okrenut inozemnoj karijeri i bavi se višim sferama politike, Gašpar je zadužen za brigu oko obitelji i obiteljskoga sjedišta te učvršćivanje odgovarajućega statusa

³⁸⁶ HDA, Obitelj Drašković, k 11, br. 22; ÖStA Hoffinanz–Ungarn RN 24. Konv. 1572. fol. 97–100; MOL, Libri regii, 3, str. 1031.

³⁸⁷ *Venditio mixta donatione arcis Trakostian alias Drachenstain Magnifico Gaspari Drascovith ac filiis eiusdem facta*. HDA, Obitelj Drašković, k 8, br. 3, originalni koncept u MOL, Libri regii, 4, str. 343, 392–394.

³⁸⁸ MOL, Libri regii, 3, str. 957.

³⁸⁹ Laszowski, 1908., str. 19.

³⁹⁰ Kovačić, 1790., str. 37. *Dapifer* je izvorno bio poslužitelj hrane, dvorski službenik zadužen za serviranje hrane pri svečanoj trpezi. Latinski termin ponekad se prevodi kao *sénéchal* ili *panetier* (franc.) te *seneshal* ili *steward* (eng.).

³⁹¹ Erceg, 1954., str. 447.

³⁹² Fraknoi, 1879., 7, str. 119. Klaić 1974., str. 608.

³⁹³ Klaić 1974., str. 446.

obitelji u okvirima Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva. Obitelj je, s Gašparom čelu, 1580-ih već udomaćena na svojim slavonskim posjedima, no zadobivanje novih posjeda ne događa se uvijek baš glatko te je katkad popraćeno različitim parnicama.

Osamdesete godine 16. stoljeća obilježene su tužbama pavlinskoga samostana u Lepoglavi protiv Gašpara, koji je uzurpirao njihove posjede,³⁹⁴ a o toj temi raspravlja se i na zasjedanjima Hrvatsko-slavonskoga sabora, koji 1582. izriče opomenu Gašparu s naputkom da vrati zaposjednuta dobra.³⁹⁵ Početci sukoba lepoglavskih pavlina i trakošćanskih vlastelina sežu još do početka 16. stoljeća, kad je Beatrica Frankapan, udovica Ivaniša Korvina, dala 1507. pavlinima trgovište Kamenicu s jedanaest sela, koja su se nalazila u sastavu trakošćanskoga vlastelinstva, a koje je Korvin još prije dao Ivanu Gyulayu. On nije pristao da se kamenički posjed odvoji te je 1514. spriječio uvođenje pavlina u posjed i oružanom silom zauzeo dio vinograda i drugih posjeda. Kad su Draškovići 1567. dobili trakošćanske posjede, pavlini su opet pokušali dobiti Kamenicu, no darovnicu Korvinove udovice osporio je zagrebački biskup (upravo naš Juraj Drašković!). Draškovići su tvrdili da je samostan nastao na trakošćanskom vlastelinstvu pa njima pripada sajamsko pravo (osobito pravo vinotočja, što je donosilo velike prihode), a potom su lepoglavskom samostanu nastojali oduzeti i druga regalna prava, poput prava mača i drugo.³⁹⁶ Prema registima pavlinskoga samostana Gašparovi su sinovi Ivan i Petar 1592. sa svojim ljudima provalili u samostan, zlostavljali samostanske kmetove i pokušali uzurpirati pravo na lepoglavski sajam, a 1594. odbili su primiti nalog kraljevskoga namjesnika.³⁹⁷ Pavlinski general Šimun Bratulić zatražio je pomoć samoga kralja Rudolfa II., koji je, uz bana Tomu Erdődyja, višekratno posredovao u razrješavanju spora, koji je završio dogovorom da ban štiti pavline, a braća Drašković odustanu od nasilja i da redovnicima daju zadovoljštinu.³⁹⁸

Osim s pavlinima, od 1580-ih sve su učestalije parnice s drugim obiteljima oko susjednih posjeda. Tih su godina najčešće tužbe s obitelji Druškovečki oko posjeda Benkovec u Varaždinskoj županiji³⁹⁹ te tužbe radi nasilja, kao i iskazivanje različitih samovolja. Zaključci Hrvatsko-slavonskoga sabora od 30. lipnja 1585. donose informaciju da se nunciji Gašpara

³⁹⁴ Godine 1581. lepoglavski se pavlini preko isusovca Josipa Rattkaya žale što je Gašpar Drašković uzurpirao njihove posjede. *HSS*, 4, str. 69–71.

³⁹⁵ *HSS*, 4, str. 80–84.

³⁹⁶ HDA, Fond Drašković, k 14, dok. 1–3. Više o povijesti pavlinskoga samostana u Lepoglavi i njihovim posjedima Josip Adamček, »Pavlini i njihovi feudalni posjedi«. *Kultura pavlina u Hrvatskoj*. Zagreb 1989., str. 41–65.

³⁹⁷ »Stara hrvatska pisma«. *Dragoljub, kalendar*, 19(1882) str. 81–82.

³⁹⁸ Kamilo Dočkal, *Povijest pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije u Lepoglavi*. Zagreb 2014., str. 165.

³⁹⁹ HDA, Obitelj Drašković, k 94, k 117, k 118, br. 8.

Draškovića i Jurja Zrinskoga opiru odredbi o uvođenju ratnoga poreza od dvije forinte,⁴⁰⁰ a isti neposluh pokazali su i 1586.

Godine 1588. Gašpara nalazimo kao sudionika saborskoga zasjedanja u Varaždinu, gdje je boravio kao gost varaždinskoga suca Jurja Flajšmana.⁴⁰¹ Potvrda dotadašnjeg ugleda koji je Gašpar uživao kao kraljevski službenik bila je imenovanje za kraljevskoga savjetnika 23. rujna 1586. godine.⁴⁰² Samo dan poslije, 24. rujna, njegov je brat Juraj u Pragu uzdignut na čast kardinala,⁴⁰³ što opet dokazuje kako su članovi obitelji podržavali jedni druge te međusobno utjecali na razvoj svojih karijera, a sve radi što čvršće obiteljske povezanosti i stabilnosti.

Gašpar je umro 31. prosinca 1591. Kao vlasnik i gospodar Trakošćana utemeljio je obiteljsku grobnicu u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Bednji, kojoj su Draškovići bili patroni. Nadgrobni spomenik, koji su njemu i supruzi Katarini postavili njihovi sinovi Ivan i Petar,⁴⁰⁴ svjedoči o planskoj strategiji plemićke reprezentacije. Kamena nadgrobna ploča, sačuvana do danas, karakteristična za to razdoblje, isklesana je od crvenkastoga mramora s viteškim likom u oklopu, koji u desnoj ruci drži koplje. Reljefna nadgrobna ploča pripada zahtjevnijoj skupini kiparskih radova⁴⁰⁵ te je pokazatelj ugleda i moći obitelji koja će se u sljedećim generacijama pokazati u još većim razmjerima.

⁴⁰⁰ Klaić 1974., str. 450.

⁴⁰¹ Rudolf Horvat, »Članovi hrvatskog sabora god. 1588«. *Viestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 14(1912) str. 102–104. Također i Josip Barbarić, *Zapisnici Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*, 1. Varaždin 1990., str. 182.

⁴⁰² MOL, Libri regii, 4, str. 455.

⁴⁰³ Zakletva je položena 24. rujna; MOL, Libri regii, 4, str. 454–455, dok je isprava potvrđena 27. rujna. MOL, Libri regii, 4, str. 453.

⁴⁰⁴ MAGNIFICO DOMINO CASPARI DRASKOVITH DE TRAKOSTYAN RUDOLF II IMPERATORIS CONSILIARII ET DOMINAE CATHARINAE ZEKEL DE KEVEND EIVS CONIVGI PARENTIBVS CHARISSIMIS IOANNES ET PETRVS DRASCHOVICH FRATRES HOC MONVMENTUM POSVERE ILLE VLTIMA DECEMBRIS HAEC 8 AVGVSTI 1587 MIGRAVERE AD DOMINVM

Natpis je prvi objavio Ivan Kukuljević Sakcinski, *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah itd.. u Hrvatskoj i Slavoniji*. Zagreb 1891., str. 4–5.

⁴⁰⁵ Pelc 2007., str. 317.

PRILOG 11: Nadgrobna ploča s likom Gašpara I. Draškovića (Bednja, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Objavljeno u: Krznar, 2007.)

4.3. Posjedi prve generacije

Posjedovni odnosi u 16. su stoljeću bili vrlo složeni jer se se često ispreplitali zakupi i vlasništvo, a dodatnu konfuziju stvarale su i situacije u kojima su se pojedini plemići smatrali vlasnicima nekoga posjeda kojega je kralj već dodijelio nekom drugom. Nakon gubitka svojih obiteljskih posjeda u starom zavičaju do sredine 16. stoljeća Draškovići su, kako je već objašnjeno, zbog spašavanja života i povlačenja na sjever ostali bez cjelokupne imovine. Smrću Bartola ostali su i bez glave obitelji koja bi skrblila o mlađim pripadnicima. Brigu o Bartolovoj djeci preuzeo je njihov ujak Juraj Utišenić, koji je kao savjetnik kralja Zapolje sigurno raspolagao dovoljnim sredstvima za život, no najveći im je kapital dao uključivanjem u svoje diplomatske aktivnosti i osiguravanjem dobrog obrazovanja kao jedne od strategija opstanka. Rezultati takvoga pristupa postali su vidljivi 1550-ih, kad je najstariji od braće, Juraj, stekao prvi posjed kraljevskom darovnicom u ime svoje službe u Dvorskoj kancelariji. Pritom su kao vlasnici posjeda uz njega navedena i braća, što je pokazatelj koliko je obitelj bila važna u preživljavanju. Pojedinaac je teško mogao opstati bez obiteljskog umrežavanja, a veliki su napori ulagani i u biološki opstanak roda, što zorno pokazuju i činjenice iznesene u ovom radu. Kako je poznato, Ferdinand I. svom pouzdaniku Jurju te njegovoj braći Gašparu i Ivanu kao prvu donaciju 7. studenoga 1555. dodjeljuje posjed Zawadka u Nitranskoj županiji,⁴⁰⁶ nakon smrti prethodnoga vlasnika. U dokumentu je Juraj naveden kao požunski i jazovski prepozit, kraljevski tajnik i savjetnik.

Već sljedeće 1556. godine Juraj stječe nove posjede u županiji Abaúj, pokojnoga Stjepana Bogatija i Luke Stjepana Fancala (Bozytha, Besthe, Kawy, Cheb, Kachyk, Calnas, Szabolcs, Bogath te potom Felsewkazmark i Fanchyal).⁴⁰⁷ Suvlasnici su posjeda njegova braća Gašpar i Ivan te Juraj Horvat Bojničić, muž njihove sestre Barbare, čime se obiteljska mreža širi. Iste godine, dva mjeseca poslije (8. rujna 1556.), Gašparu i Ivanu kralj Ferdinand daruje posjed Halap u županiji Bihar,⁴⁰⁸ a dvije godine poslije, 26. rujna 1558., sva trojica braće za 1000 florena dobivaju u zalog posjed Zepsy u županiji Abaúj.⁴⁰⁹ Nakon smrti Rafaela Podmanýckog

⁴⁰⁶ MOL, Libri regii, 3, str. 266.

⁴⁰⁷ MOL, Libri regii, 2, str. 185; 3, str. 297.

⁴⁰⁸ MOL, Libri regii, 3, str. 328.

⁴⁰⁹ MOL, Libri regii, 3, str. 539.

15. travnja 1559. Juraj, a po njemu i Gašpar i Ivan, dobivaju njegov posjed Domanis u županiji Trencsén.⁴¹⁰

U sljedećih nekoliko godina u Ferdinandovim darovnicama Draškovićima navode se isključivo Gašpar i Ivan. Kraljevskom darovnicom od 2. srpnja. 1560. Gašpar stječe neka ispražnjena imanja u Baranjskoj, Vukovarskoj i Križevačkoj županiji,⁴¹¹ a 13. ožujka 1561. Gašpar i Ivan kao kraljevi pouzdanici stječu posjed Babočka u županiji Külső-Szolnok.⁴¹² Već nakon nekoliko mjeseci, u studenom, Gašpar prodaje taj posjed kapetanu Demetru Olcsárovicsu, što je možda bilo uvjetovano Ivanovom smrću u rujnu iste godine.⁴¹³ Gašpar 1563. daje zahtjev za dodjelu dvorca Diósgyőr kraj Miskolca, no on je ipak bio dodijeljen Jánosu Fánchyju.⁴¹⁴ Širenje obiteljskih posjeda nastavlja se i u 1570-ima. Gašpar opet kraljevskom darovnicom 1570. dolazi u posjed mjesta Nagythwr, Zalessan i Zwha u županiji Hont te mjesta Harmacz u županiji Gömör nakon smrti prethodnoga vlasnika Stjepana Janokija.

Ipak, braća Juraj i Gašpar još nemaju veći posjed na području hrvatskih zemalja gdje bi se organiziralo obiteljsko sjedište. Taj je plan bio ispunjen tek stjecanjem Trakošćana u Varaždinskoj županiji, isprva u ime kraljevih zaostalih dugova prema Jurju kao vršitelju banske službe od 1567. godine. Procedura oko prelaska trakošćanskoga posjeda u ruke Draškovića trajala je od 1569. Isprva je kralj Jurju navedeni posjed dao na uporabu kao godišnju plaću, potom je pravo uporabu stekao i Gašpar, a zahvaljujući pritiscima Hrvatsko-slavonskoga sabora, koji je preko poslanika na Ugarskom saboru 1571. radio na tom da se Trakošćan s pripadajućim posjedima u Varaždinskoj županiji dodijeli braći u trajno vlasništvo, to se naposljetku i dogodilo. Godine 1572. posjed je braći dan u zalog na osam godina, a trajno je i neometano vlasništvo trakošćanskoga posjeda stekao Gašpar sa svojim sinovima tek 1584. godine. Dokumentirano od 1586. pripadnici obitelji nose pridjevak »trakošćanski« (*de Trakostian*).⁴¹⁵

⁴¹⁰ MOL, Libri regii, 3, str. 567.

⁴¹¹ MOL, Libri regii, 3, str. 26. Također i I. Bojničić, 1906., str. 126–127. U Baranjskoj županiji to su bili posjedi Begeny, Zewke, Gerczyen, Egerzagh, Kyzdyr, Czywn, Zygethken, Nagharsan, Zantho, Naghffalw, Wysellyen, u Vukovarskoj županiji posjedi Galosffälwa, Zenthgyewrgh i Gergelffalwa, a u Križevačkoj županiji Bakowacz, Wyllyo, Debreyocz, Brezthye, Tholtzethyoch, Draseyewch, Bodowyncz, Czypczyncz, Proklowancz, Borsewcz, Bozowcz, Gyaz, Kwczyan, Zygeth, Raczyan, Wydowcz, Hwzkowcz i Klenye.

⁴¹² HDA, Obitelj Drašković, k 7, br. 10; MOL, Libri regii, 3, str. 653.

⁴¹³ Gyula Benedek, *Öcsöd nagyközség oklevelei és fontosabb iratai 1297–1738*. Szolnok 2001.

⁴¹⁴ ÖStA Hoffinanz-Ungarn RN 10. Konv. 1563. fol. 81–164., 183.

⁴¹⁵ Imenovanje Gašpara za kraljevskog savjetnika 1586. godine. MOL, Libri regii, 4, str. 455.

U kraljevskoj darovnici za trakošćansko se vlastelinstvo⁴¹⁶ zasebno nabrajaju posjedi pod gradom Trakošćanom, a zasebno posjedi pod ruševinama grada i trgovišta Kamenica.⁴¹⁷ Lokalitet je prvi put zabilježen u popisu župe Bednja 1334., a prvi mu je poznati vlasnik bila obitelj Celjski, koja je posjed držala od 1399. do 1456. Nakon smrti posljednjega muškog člana obitelji vlastelinstvo je kraće vrijeme bilo kod nekoliko privremenih vlasnika, dok kralj Matija Korvin posjed nije poklonio svom sinu Ivanišu. Dvojnost vlastelinstva potječe još iz 15. stoljeća; s jedne strane tu je bio je dvorac Trakošćan s pripadajućim posjedima, a od 1460. u njegov su sastav ušli i posjedi razorenoga kaštela i trgovišta Kamenica. Cjelokupno je vlastelinstvo početkom 16. stoljeća, uz vlastelinstvo Vinica, došlo u posjed Ivana Gyulaya kao naknada za plaću i troškove koje je imao u službi kralja Ivaniša Korvina. Kad je 1567. umro posljednji muški član obitelji Gyulay viničko su vlastelinstvo naslijedili potomci po ženskoj liniji, obitelji Istvánffy, Pethő i Thuroczy, a trakošćansko vlastelinstvo preuzeo je kraljevski fisk.⁴¹⁸ Prema popisima poreza bilo je to jedno od dvadesetak najvećih vlastelinstava u Varaždinskoj županiji i nije neobično što je pretendencija za njegovo posjedovanje bilo mnogo. Trakošćansko je vlastelinstvo i poslije zadržalo podjelu na dva dijela, i to tako da su nekadašnji kamenički posjedi u drugoj polovici 16. stoljeća bili okupljeni oko novosagrađenoga dvorca u Klenovniku, koji se prometnuo u drugo najvažnije obiteljsko sjedište. O njemu će biti riječ poslije, u poglavlju o posjedima druge generacije obitelji. Prve dokumentirane građevinske zahvate na dvorcu Trakošćan poduzela su braća Ivan i Petar 1592., kad su dali dograditi obrambene kule na najzapadnijem dijelu utvrde,⁴¹⁹ o čemu i danas svjedoči natpis postavljen nad ulaznim vratima.⁴²⁰ Današnji izgled dvorca rezultat je posljednje obnove dvorca 1855. u neogotičkom stilu.

Draškovići su, kao i drugi vlastelini, na svojim vlastelinstvima imali regalna prava, pravo mača, pravo vinotočja, ribarenja i mitničarenja te patronatsko pravo nad crkvama na vlastelinstvu. Trakošćansko vlastelinstvo obilovalo je šumama, krčenjem kojih se dobivala zemlja za obrađivanje, te osobito ribnjacima. Jedna od najvažnijih gospodarskih grana na vlastelinstvu bilo je vinogradarstvo, što je bilo uvjetovano mnogobrojnim brežuljcima (»goricama«)

⁴¹⁶ HDA, Obitelj Drašković, k 8, br. 3, originalni koncept u MOL, Libri regii, 4, str. 392–394

⁴¹⁷ Adamček, 1972., str. 16–26.

⁴¹⁸ HDA, Neoregistrata acta, sv. 58., dok. 3.

⁴¹⁹ Zdenko Balog, »Građevinski razvoj Trakošćana«. *Kaj*, 21(1988), 1–2, str. 89–100.

⁴²⁰ IOANNES ET PETRUS DRASKOWI
LIBERI DNI ARCIS TRAKOSTI
AN ETC. ANNO DNI MDLXXXII
TRAXERVNT VETERIS NOBIS
NOS POSTERITATI.

pogodnima za uzgoj vinove loze, a važan izvor prihoda bile su i mitnice u mjestima Cvetlin, Zlogonja i Dragovanci.⁴²¹

Osim stjecanja posjeda kraljevskim darovnicama, Draškovići su od sredine 1560-ih počeli primjenjivati još jedan tradicionalan način stjecanja imovine, a to je ženidba s pripadnicama imućnih obitelji. To se, naravno, moglo učiniti tek kad bi obitelj jednom stekla određeni status, što je Draškovićima očito uspjelo preko uglednih dvorskih službi. Gašpar je, jedini od braće iz te generacije stvorio svoju obitelj, oženivši se Katarinom, koja je bila kći Luke Székelyja i bivša žena zapovjednika Gonjougarske krajine Mihaela Perényja. Ona je u miraz donijela ogroman imetak i posjede u Slavoniji, Štajerskoj i Ugarskoj.⁴²² Dana 24. ožujka 1565. u Beču je izdan ugovor o razgraničenju dijelova utvrde Zethen u županiji Zemplén i pripadajućih posjeda u županiji Ungvar između Gašpara i njegove žene Katarine Székely te Ivana Horvata Zaberđinija. Te je posjede Gašpar 1577. prodao Mihaelu Telegdiju za 5800 forinti.

Godine 1574. Gašpar za 3800 forinti i na razdoblje od 4 godine daje u zalog Emeriku Forgáču, mužu svoje pokćerke Elizabete, utvrdu i posjed Domanis u Županiji Trencsén, koje je stekao kraljevskom darovnicom s braćom još 1559.⁴²³ Iste godine kćeri njegove žene Katarine iz prethodnoga braka s Perényjem, Elizabeta, udana za Emerika Forgáča, i Barbara, udana za Emerika Czobora, predaju svoj dio posjeda Uj (Var) u županiji Abaúj Gašparu i Katarini te njihovim sinovima Ivanu, Petru i Jurju.⁴²⁴ Godine 1584. Gašpar svom nećaku Ivanu Bojničiću, sinu njegove sestre Barbare, zalaže taj isti posjed za 3000 forinti. Ivan je u ispravi naveden kao kraljev dvorjanin.⁴²⁵ Na taj je način sestrinoj užoj obitelji osigurao pristojnu egzistenciju te širu obitelj održao na okupu.

Iz veljače 1586. potječe pismo kralja Rudolfa nadvojvodi Ernestu, u kojem ga izvješćuje o zahtjevu Gašpara Draškovića da mu se dodijele dvije plemićke kurije u selima Chelkowa i Zadechka Lehota u županiji Trencsén (danas Lehota kraj Nitre u Slovačkoj), koje su pripadale kraljevskom fisku.⁴²⁶ Mjesec dana poslije nadvojvoda Ernest traži od ugarske komore procjenu

⁴²¹ Adamček, 1972., str. 22.

⁴²² U Županiji Zemplén mjesta Zethen, Gerebse, Zomothor, Ladmac (Lodmoch), Helmec, Bereczky, Zenthes, Zthara, Krywosthyan, Ezenk; Kysraska, Bodolo, Kerektho, Gewden, Nagyrozway-Palachka, Zemplin, u Županiji Ung mjesta Nagymihaly, Zobranec (Zobroncza), Thyba, Konjoš (Komyws), Cirtis (Chyrches), Gaydosowc, Kystho, Bees, Varalja (Warallya), a u Županiji Abaúj mjesta Kehnecznemthy; Alsonemthy i Bewlse.

⁴²³ HDA, Obitelj Drašković, k 11, br. 23.

⁴²⁴ Ibid., br. 24.

⁴²⁵ MOL, Libri regii, 4, str. 391.

⁴²⁶ ÖStA HKa Hofffinanz–Ungarn RN. 49. Kon. 1586. fol. 15–18.

tih kurija, koje se nalaze u rukama obitelji Zadechky,⁴²⁷ no potvrdu za dodjeljivanje tih kurija Gašparu zasad nemamo.

Možemo zaključiti da je prva generacija Draškovića u novom zavičaju uspjela postići svoj cilj. Nakon početnih posjeda koje je obitelj od sredine 1550-ih do 1591. stekla kraljevskim donacijama i nasljeđivanjem u Ugarskoj (županije Nyitra, Abaúj, Bihar, Hont Gömör, Trencsén, Zémlen, Ung, Baranjska, Vukovarska) i Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu (Križevačka županija), svoje je glavno obiteljsko sjedište utemeljila u Trakošćanu u Varaždinskoj županiji, odakle je postupno širila moć i na druge posjede.

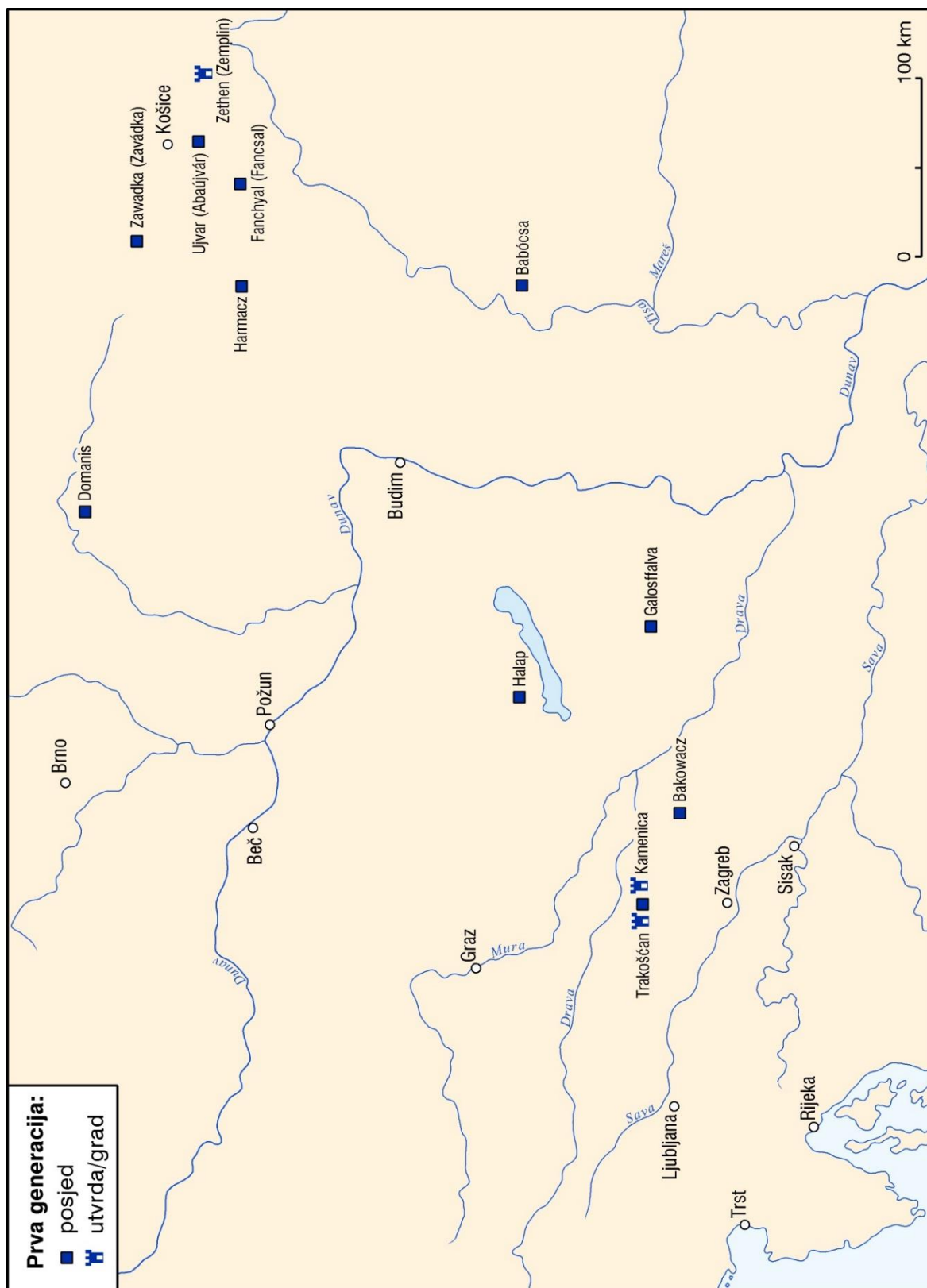

PRILOG 12: Prikaz Trakošćana na Maloj genealogiji iz 1755. (preuzeto iz: Krznar, 2007.)

PRILOG 13: Dvorac Trakošćan danas (preuzeto iz: Krznar, 2007.)

⁴²⁷ ÖStA HKa Hoffinanz–Ungarn RN. 49. Konv. 1586. fol. 72–75.

PRILOG 14: Karta posjeda prve generacije obitelji Drašković

5. DRUGA GENERACIJA

Drugu generaciju Draškovića čine Gašparova djeca Ivan, Petar, Juraj, Gašpar II. i Helena. Za sinove, osim za Gašpara II., postoji mnoštvo izvora, dok su za kćer Helenu oni vrlo oskudni. O njoj znamo vrlo malo, i to posredno, iz bilješke u ljetopisu Ugarsko-ilirskoga zavoda u Bologni za 1581. godinu, koja govori o vjenčanju (ili zarukama) Gašparove kćeri s podbanom Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva Stjepanom Gregorijancem.⁴²⁸ Kako je Gregorijanec oko 1570. bio oženjen Martom Henning Teuffenbach i s njom imao sinove Pavla i Nikolu, moguće je da njemu to bio drugi brak. S obzirom na to da o Heleni više ne nalazimo podataka, pretpostavljamo da je rano umrla. Podatak o Gašparovoj kćeri donosi i veliko obiteljsko rodoslovlje s kraja 18. stoljeća.⁴²⁹

U istom rodoslovlju naveden je i Gašparov sin Gašpar II., o kom također vrlo malo znamo. Spominje se jedino u pismu ih 1583.⁴³⁰ iz kojega saznajemo da je umro.

5.1. Ivan II. (o. 1560.– 1613.)

Ivan II. Gašparov je sin, a u starijim se genealogijama navodi da je rođen oko 1550. godine.⁴³¹ Pretpostavku o godini njegova rođenja, kao i onu o rođenju njegove braće Petra i Jurja, ne možemo niti potvrditi, niti opovrgnuti jer nemamo pouzdanih podataka, jedino nam se ta godina, s obzirom na njegove kasnije aktivnosti i godinu vjenčanja, čini prilično preuranjena. Ne preostaje nam ništa drugo nego pokušati rekonstruirati prve godine njegova života prema raspoloživim pouzdanim izvorima, po kojima bismo skloniji bili pretpostavci o njegovu rođenju ranih 60-ih godina 16. stoljeća.

Prvi se put u izvorima spominje u povelji iz 1567., kojom kralj njegovu ocu Gašparu i njemu dodjeljuje barunski naslov, no iz nje ne saznajemo ništa o njegovoj dobi. Prema Ladanyiju, prvo obrazovanje stekao je u Požunu, odakle je poslan u Beč na studij, gdje je završio humaniora.⁴³² Prvi konkretniji podatak iz njegova života potječe iz pisma tajnika Dvorske kancelarije

⁴²⁸ »Nuptiae celebratae sunt Dominica proxima post festum Sanctissimae et Individuae Trinitatis egregii d. Stephani Gregoryanczii, Regni Sclavoniae vicebani ac gnatae magnifici d. Casparis Drascowych«. *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.*, 1988., str. 28.

⁴²⁹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 33

⁴³⁰ HDA, Fond Obitelji Drašković, k 108., br. 30.

⁴³¹ Kukuljević, 1887., str. 16.

⁴³² Ladanyi, 1675., str. 35r.

Tiburtiusa Himelreicha Jurju Draškoviću od 20. travnja 1582.,⁴³³ kojega ovaj izvještava o novostima na bečkom dvoru. U pismu se ukratko osvrće i na Jurjeva nećaka Ivana, koji se također nalazi u Beču. U pismu njegovu stricu autor navodi da Ivanu zamjera što se ne javlja, ali da vjeruje da je to zato jer je zaokupljen dužnostima. Nadalje kaže da je marljiv, kako u svojim zadacima na dvoru, tako i kod kuće. Iz toga je pisma zanimljiva opaska koja se tiče Ivanova zdravstvenoga stanja; kaže da mu lijekovi premalo pomažu i da mu je lice sad više nego prije prekriveno gnojnim prištićima, ali da vjeruje da je to od proljetnoga vremena. Prema svemu sudeći, Ivan je mladić u pubertetu (osim ako nije bolovao od neke bolesti, poput kozica ili slično). Prema tome možemo s velikom vjerojatnošću zaključiti da dosad isticana godina njegova rođenja (1550.) nije točna. Ako pretpostavimo da su mladići odlazili na dvor između petnaeste i dvadesete godine, i ako uzmemo u obzir da njegova obitelj tad još nije uspjela do kraja učvrstiti svoju poziciju, uklapala bi se mogućnost njegova rođenja ranih 1560-ih. Pretpostavljamo da je Ivan tad u Beču boravio u okviru svoga dvorskog obrazovanja. Dvorski je odgoj mladiće iz plemićkih obitelji pripremao da na temelju obiteljskih ili patronskih veza i dvorskoga iskustva poslije grade svoju karijeru. To su, izuzevši Ladanyijevu genealogiju, prema kojoj je Ivan 1582. nosio titulu *dapifera* u pratnji kralja Rudolfa u Augsburgu, zasad jedini podatci iz Ivanovih mlađih godina. S obzirom na to da ga ne nalazimo u matrikulama tad aktivnih sveučilišta, pretpostavljamo da se školovao privatno te da je daljnje obrazovanje stjecao na kraljevskom dvoru, poput drugih mladića iz boljih plemićkih obitelji. Nakon što se carski dvor 1583. iz Beča preselio u Prag, pripadnicima hrvatskih plemićkih obitelji zbog geografske je udaljenosti i financijskih izdataka takva mogućnost školovanja sinova bila znatno umanjena. No upravo na praškom carskom dvoru Ivan je počeo graditi karijeru te je ondje od 15. rujna 1583. nosio naslov *praecisora*,⁴³⁴ počasne službe pri carskoj trpezi koja se dodjeljivala samo najuglednijim magnatima.

Sljedeći izvor koji svjedoči o Ivanovim aktivnostima potječe iz 1586. Te godine Ivan iz Győra piše pismo⁴³⁵ svom stricu i patronu Jurju, koji je obnašao dužnost biskupa u Győru i koji ga je, vjerojatno kao svoga pouzdanika, namjestio za upravitelja biskupske utvrde u njegovoj odsutnosti. Ovdje možemo istaknuti da se opet ponavlja ustaljeni obrazac prema kojemu moćni stric skrbi i utječe na nećakovu karijeru. Ivan u pismu strica iscrpno izvještava o prodaji žitarica (pšenice, ječma i zobi) i sijena, kao i o delikatesnim namirnicama (ikri ribe morune), koje prema narudžbi gospodina Gregorijanca šalje u Beč, te o mesu različitih životinja (divljači, janjadi,

⁴³³ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 108. Szerémi, 1893., str. 344–346.

⁴³⁴ ÖStA HKA HFU Nr 52 1587. Fol. 125.

⁴³⁵ HDA, Obitelj Drašković, k 108; Szerémi, 1893., str. 346–348.

gusaka i kopuna), koje će nastojati poslati u Szombathely za svečanost. Tu se možda misli na proslavu Jurjeva imenovanja za kardinala, koje se iščekivalo tih mjeseci. Sljedeće 1587. Ivan je, uz Nikolu Istvánffyja i Ferenc Dersffyja, uputio molbu za dobivanje službe kapetana u Sopronu.⁴³⁶ To možda nije realizirano, jer nemamo podatke o njegovu takvom djelovanju.

Ivan je bio oženjen Evom Istvánffy, kćeri ugarskoga vicepalatina Nikole Istvánffyja, studentskoga kolege i bliskoga suradnika svoga strica Jurja, s kojim je i on sam imao brojne dodirne točke tijekom svoje karijere. Dakle, stric ga vezuje uz jednu od važnijih osoba na habsburškom dvoru, čime je Ivan povećao svoje šanse za zauzimanje boljih pozicija. Vjenčanje se, prema autoru/autorima Trakošćanskoga ljetopisa, održalo 14. listopada 1590.⁴³⁷ Sa suprugom Evom Ivan je imao kćeri Helenu (1591. – o. 1647.) i Anu, koja je vjerojatno istovjetna s klarisom Elizabetom, te sinove Nikolu (1595.–1659.), Jurja III. (1599.–1650.) i Ivana III. (1603.–1648.).

U njegovu životu izdvajaju se dva područja djelovanja: jedno je bila obrana zemlje od Osmanlija, a drugo katolički aktivizam i djelatnosti vezane uz dovođenje isusovačkoga reda u hrvatske zemlje. Poput svih drugih članova obitelji uključen je u vojne operacije. Od 1591. kao konjanički kapetan u Ivaniću sudjelovao je u svim u ratnim operacijama u Slavoniji i bitkama oko Siska i Petrinje. U ožujku 1593. predao je molbu za mjesto konjaničkoga kapetana u Križevcima, koje je i dobio na preporuku generala Slavonske krajine Stjepana Grassweina.⁴³⁸ U bitki kraj Siska 1593. vodio je desno krilo pješačke prethodnice, a iste ga godine s bratom Petrom nalazimo među pozvanim uglednicima na zasjedanju Ugarskoga sabora. Vojne zasluge priskrbile su mu i određeni ugled, pa ga je nadvojvoda Maksimilijan, uz kapetana križevačke posade Grgura Laibachera, odredio za svoga izaslanika na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora 15. svibnja 1595.⁴³⁹

Na tom se zasjedanju raspravljalo o ispražnjenom banskom mjestu, za koje su hrvatski staleži od kralja hitno tražili imenovanje novoga. U srpnju 1595. kralj Rudolf je odredio da Ivan, uza zagrebačkoga biskupa Gašpara Stankovačkog, bude imenovan za banskoga namjesnika. Također je od kolovoza te godine nosio titulu kraljevskoga savjetnika.⁴⁴⁰

⁴³⁶ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 52. Konv. 1587. fol. 125.

⁴³⁷ Šišić, 1918., str. 358.

⁴³⁸ Lopašić, 1887., str. 62; Klaić 1974., str. 518

⁴³⁹ HSS 4, str. 321.

⁴⁴⁰ Klaić 1974., str. 513.

Iako je kralj 19. kolovoza 1595. izdao nalog bivšem hrvatskom banu Tomi Erdődyju, tajniku Dvorske kancelarije Joannesu Jóou i Ivanovu puncu Nikoli Istvánffyju da novoimenovane banove prema običaju uvedu u službu na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora, do toga nije odmah došlo.⁴⁴¹ Na sljedećem saborskom zasjedanju 17. prosinca iste godine, okupljenom po nalogu župana Kraljevstva, jer banovi još nisu bili uvedeni u službu, instalacija se još nije izvršila, a staleži su izrazili svoje negodovanje jer kralj banskim namjesnicima još nije doznačio plaće za banske vojnike niti im predao bansku zastavu, nije ih predstavio ni Saboru, niti su položili prisegu.⁴⁴² Ceremonija se održala tek za mjesec dana na zasjedanju Sabora, koje je sazvao bivši ban Toma Erdődy za 11. siječnja 1596., a u čast su nove banove uveli Nikola Istvánffy i Matija Bazanić.⁴⁴³ Prisegu je Ivan Drašković položio u župnoj crkvi sv. Marka na zagrebačkom Gradecu, a Stankovački, koji je bio bolestan, u svom biskupskom dvoru na Kaptolu. Banovi su dali načiniti i zajednički banski pečat⁴⁴⁴ te uspjeli sazvati saborsko zasjedanje 23. svibnja 1596. i izdati njegove zaključke, nakon čega je ubrzo, 30. lipnja, Stankovački umro, pa je Ivan ostao jedini ban sve do 1608. Sam je sazivao saborska zasjedanja od 1596. do 1607.⁴⁴⁵

Velik dio njegove banske službe bio je usmjeren na obranu zemlje te se vremenski podudarao s protuosmanskim Dugim ili Sisačkim ratom 1593.–1606. Ratovao je kraj Bresta i Kostajnice, a uza sudjelovanje krajiških generala pobijedio je osmansku vojsku 1596. kraj Petrinje. Neuspjelo je pak s generalom Herbersteinom 1597. opsjedao Viroviticu i sve do 1601. ratovao kraj Siska, Cernika i Požege. Zbog situacije na terenu stalno je bio u vezi s nadvojvodom Ferdinandom. Primjerice, 1595. moli ga za dodatnu pomoć u obrani Petrinje, kao i da mu se pošalje plaća za vojnike,⁴⁴⁶ a nadvojvoda ga 1599. upućuje kako će obraniti utvrdu Hrastovicu.⁴⁴⁷ Neprestano je u kontaktu i s kraljem Rudolfom, kojega izvješćuje o prilikama s ratišta: u svibnju 1599. piše mu o padu Bihaća i Ripača u ruke Hasan-paše, o stalnim provalama

⁴⁴¹ HSS 4, str. 333.

⁴⁴² HSS 4, str. 334.

⁴⁴³ HSS 4, str. 338–340.

⁴⁴⁴ Klaić 1974., str. 599.

⁴⁴⁵ Zasjedanja Sabora 25. rujna i 7. studenoga 1596. u Zagrebu, potom početkom siječnja 1598. u Zagrebu, 26. kolovoza u Krapini, 26. travnja 1599. u Zagrebu, 21. listopada 1599. u Zagrebu, 1. veljače u Varaždinu, 8. svibnja 1600. u Zagrebu, 13. lipnja u Krapini, 16. studenoga 1600. u Svetom Križu Začretju, 13. prosinca 1601. u Zagrebu, 14. veljače 1602. u Zagrebu, 24. svibnja 1602. u Zagrebu, 5. rujna 1602. u Zagrebu, 11. studenoga 1602. u Zagrebu, 6. siječnja 1603. u Zagrebu, 10. veljače 1603. u Zagrebu, 30. travnja 1603. u Zagrebu, 17. kolovoza 1603. u Zagrebu, 16. prosinca 1603. u Zagrebu, 5. srpnja 1604. u Zagrebu, 9. studenoga 1604. u Zagrebu, 13. siječnja 1605. u Zagrebu, 2. svibnja 1605. u Zagrebu, 18. listopada 1605. u Krapini, 9. studenoga 1605. u Varaždinu, 10. travnja 1606. u Zagrebu, 27. lipnja 1606. u Zagrebu, 22. veljače 1607. u Zagrebu, 24. srpnja 1607. u Zagrebu, 13. kolovoza 1607. u Krapini

⁴⁴⁶ *Sisak u obrani od Turaka 1544.–1597.* Zagreb 1993., str. 573–574, 590.

⁴⁴⁷ Pismo nadvojvode Ferdinanda Ivanu Draškoviću iz Graza, 8. srpanj 1599. Szerémi, 1893., str. 359.

osmanske vojske sve do Karlovca i odvođenju ljudstva, kao i o bijegu stanovništva na sigurnija mjesta.⁴⁴⁸ Također mu svraća pozornost na utvrdu Drežnik, koju Osmanlije obnavljaju i opskrbljuju, pa prijeti opasnost da odatle napadaju sve do Koruške, pa moli kralja da pomogne Karlovcu. O sličnim temama izmjenjuje pisma i s nadvojvodom Matijom.⁴⁴⁹

Banska je plaća bila neredovita te Ivan krajem veljače ili početkom ožujka 1599. upućuje molbu nadvojvodi Matiji da mu se zaostala banska plaća isplati u soli.⁴⁵⁰ Zbog nedostatka novčanih sredstava morao je posegnuti za obiteljskim posjedima, a kako nije želio uz bansku čast obavljati i službu kapetana Kraljevstva kao prvih nekoliko mjeseci 1603., na poticaj Sabora tu je dužnost preuzeo Toma Erdődy, sa saborskom molbom da je obavlja uz Draškovićevu suglasnost.

Iz 1600. potječe njegovo pismo kralju Rudolfu, sastavljeno 16. srpnja u Krapini, u kojem ističe dotadašnju vjernost i vojne zasluge te izriče molbu da mu se dodijeli ispražnjeno mjesto kraljevskoga komornika (*Magistratus Cubiculariorum*) umjesto preminuloga Nikole Pálffyja.⁴⁵¹ Ivanovu molbu poduprlo je i nekoliko uglednih osoba podrijetlom s hrvatskih prostora – varadinski biskup Nikola Mikac, čanadski biskup Faust Vrančić i srijemski biskup Šimun Bratulić⁴⁵² – koji su na različite načine s njim bili u bliskoj vezi. Ta mu je molba ubrzo bila uvažena, pa ga je nadvojvoda Matija u ime svoga brata 28. rujna 1601. imenovao meštrom komornika i naložio Ugarskoj komori da mu doznači plaću za tu službu.⁴⁵³ Osim zbog neisplate banskih plaća i stalnih natezanja s Ugarskom komorom oko financiranja obrane, Ivan se više puta namjeravao zahvaliti na banskoj časti i zbog drugih neprilika u Kraljevstvu, posebice zbog situacije s Vlasima, koje su njemački časnici naseljivali na području Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva.

Ivan je kao ban bio jedan od glavnih aktera u procesu konfesionalizacije i postridentske katoličke obnove na hrvatskom prostoru, koju je započeo njegov stric Juraj. Dana 3. veljače 1604. bio je, uza zagrebačkoga biskupa Šimuna Bratulića, Tomu Erdődyja, Nikolu Istvánffyja i svoga brata Petra, jedan od pripadnika hrvatsko-slavonskih staleža na zasjedanju Ugarsko-

⁴⁴⁸ ÖStA HHStA, Hungarica AA, Fasc. 134, konv. B, fol. 20–21. Objavljeno u: Aleksa Ivić, »Prilozi za povijest Hrvatske i Slavonije u XVI i XVII vijeku«. *Starine*, 35, 1916., str. 352–353. i Pálffy – Pandžić – Tobler, 1999., str. 243–244.

⁴⁴⁹ ÖStA HHStA Turcica, I, Karton 88. konv. 1. 1604.03-06. fol. 55.

⁴⁵⁰ HSS 4, str. 389–390.

⁴⁵¹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 94, ostavštine, Ivan

⁴⁵² ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 418. Konv. B. Sine dato fol. 277–278.; ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 418. Konv. B. Sine dato fol. 271–272; ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 418. Konv. B. Sine dato fol. 267–268.

⁴⁵³ HSS 4, str. 417.

hrvatskog sabora u Požunu, na kojem je kralj Rudolf prilikom sankcioniranja zaključaka dodao i članak 22. uperen protiv ugarskih protestanata. Hrvatsko-slavonski su staleži zbog svoje relativno male uloge kao strateškoga partnera u obrani zemlje od Osmanlija od kraja 1570-ih potencirali vjersku lojalnost katoličkim habsburškim vladarima, nadajući se da će na taj način steći neke političke bodove. Nakon što je nadvojvoda Karlo na saboru u Brucku na Muri 1578. teške volje potvrdio unutarnjoaustrijskim staležima slobodu vjeroispovijesti, habsburška se vjerska politika počela ozbiljnije baviti pitanjem protestanata, i korak po korak graditi čvrstu katoličku jezgru. Već 1579. u Münchenu je sklopljena katolička alijansa radi postupnoga smjenjivanja svih protestanata u državnoj upravi i dovođenjem lojalnih katolika na njihovo mjesto. Također je u Grazu za područje unutarnjoaustrijskih zemalja 1580. službeno utemeljena apostolska nuncijatura (za to su područje od 1573. bili mjerodavni nunciji koji su bili imenovani za južnu Njemačku). U Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu beskompromisnu je potporu vjerskoj politici habsburških vladara pružalo niže i srednje plemstvo, dok je manji dio protestantskih magnata uživao prešutnu toleranciju ostatka hrvatskih magnata, crkvenoga vrha te posebice dvora, jer bez njih obrana zemlje ne bi mogla funkcionirati.⁴⁵⁴

Habsburškoj katoličkoj akciji koja se 1590-ih pojačala priklonila se većina hrvatsko-slavonskoga plemstva, osobito nakon što je 1596. austrijski nadvojvoda postao Ferdinand, koji je još ozbiljnije pristupio provođenju prije zacrtanoga plana. Godine 1600. izdao je dekret koji je protestantima nalagao da napuste austrijske zemlje ili se obrate na katolicizam, što je za svoju posljedicu imalo masovno iseljavanje, ponajviše na područje Svetoga Rimskog Carstva.⁴⁵⁵ Takva snažna habsburška protureformacijska akcija nastavila se i u prvom desetljeću 17. stoljeća; članak 22:1604 požunskoga sabora odredio je katoličku vjeru kao jedinu priznatu u Ugarskoj te je zabranjivao mogućnost rasprave o vjerskim pitanjima na zajedničkom saboru, što je 5. srpnja 1604. potvrdio i Hrvatsko-slavonski sabor.

Ti su koraci izazvali pobunu u Ugarskoj, predvodio ju je erdeljski vojvoda István Bocskay. Iste je godine u Zagrebu ban Ivan Drašković primio njegove poslanike s pozivom da se hrvatsko plemstvo pridruži u ratu protiv nadvojvode Matije. Ban je na saborskom zasjedanju 2. svibnja 1605. staležima dao da odluče kako će postupiti, potom je izvijestio nadvojvodu Ferdinanda da je radi uništenja buntovnika sazvao Hrvatsko-slavonski sabor⁴⁵⁶ te ga 25. lipnja upoznao sa situacijom,⁴⁵⁷ na što mu je nadvojvoda u pismu od 30. lipnja zahvalio te uputio da dojavljuje imena

⁴⁵⁴ Štefanec, 2016., str. 54.

⁴⁵⁵ Pörtner, 2001., str. 108–143, 162–163.

⁴⁵⁶ HSS, 5, str. 645.

⁴⁵⁷ HSS 5, str. 396.

pripadnika plemstva koje se buni, obećavši pritom novce za povećanje četa za Bansku krajinu.⁴⁵⁸ Hrvatsko-slavonski sabor s njim na čelu na koncu je donio odluku o slanju vojske.

Protestantsko pitanje pogodovalo je i razmimoilaženju kralja Rudolfa s bratom, nadvojvodom Matijom, koji je bio skloniji kompromisu s protestantima te je u lipnju 1606. pregovarao o uvjetima mira. Vojne su akcije trajale ipak sve do ljeta 1606., kad je Ivan kao vrhovni zapovjednik poveo hrvatsku vojsku preko Drave te, s postrojbama Nikole V. Zrinskog, Ferenca Batthyányja i slavonskoga generala Sigismunda Friedricha Trautmannsdorfa, 28. srpnja pobijedio ugarsku vojsku kraj Körmenda. Sačuvano je Ivanovo pismo Ferencu Batthyányju od 14. lipnja, pisano u taboru kraj Drave, kao neposredno svjedočanstvo o ratnim operacijama.⁴⁵⁹ Rat je bio okončan 1606. Bečkim mirom, a prema njegovim je odredbama ukinut članak 22. iz 1604. te osigurano ograničeno ispovijedanje vjere, odnosno zajamčene su vjerske slobode.

Hrvatsko-slavonski su se staleži u srpnju 1606. izjasnili da prihvaćaju sve odredbe o političkim slobodama, ali ne i one o slobodi vjere, zaoštrili svoja gledišta prema protjerivanju protestanata te izdali naputak da ban pomogne zagrebačkom biskupu u tim akcijama. Na zasjedanju Sabora 10. travnja 1606. Ivan se na zagrebačkom Gradecu odrekao banske časti i službe zemaljskoga kapetana, što se u praksi odugovlačilo do studenoga 1607. Zbog razmimoilaženja dvaju vladara, kralja Rudolfa i njegova brata nadvojvode Matije, te zbog Rudolfove neučinkovite politike Ivan je na zasjedanju Ugarsko-hrvatskoga sabora 3. veljače 1608. uz Tomu Erdődyja i Nikolu V. Zrinskoga potpisao dokument o savezu između nadvojvode Matije te ugarskih i austrijskih staleža protiv Rudolfa. Unatoč tomu, nadvojvoda ga je Matija zatočio, a Ivan je oslobođen tek nakon abdiciranja Rudolfa u korist Matije, kojemu je ustupio vlast u Austriji, Moravskoj, Ugarskoj i Hrvatskoj.

U toj fazi konfesionalizacije, kad je bila osigurana snažna potpora habsburških vladara u provođenju odluka o marginalizaciji protestanata, veliku je ulogu odigrao isusovački red, čija je vjersko-kulturna djelatnost imala ne samo društvenu nego i iznimnu političku važnost. Uz Ivana Draškovića drugi inicijator dovođenja isusovaca u Hrvatsko-Slavonsko Kraljevstvo bio je zagrebački biskup Šimun Bratulić.

⁴⁵⁸ Pismo nadvojvode Ferdinanda banu Ivanu Draškoviću iz Nadbiskupskog arhiva u Zagrebu (NAZ, Politicum 670) u kojem traži popis plemića koji šire buntovne govore objavio je Vjekoslav Klaić, »Zanimiva isprava od g. 1605.«, *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 12(1910) str. 248–249.

⁴⁵⁹ MOL, Fond obitelji Batthyány, Missiles, P 1314, br. 10743

Bratulić je bio zanimljiva ličnost koja je svojim vjerskim i općedruštvenim djelovanjem u hrvatskim zemljama na prijelazu 16. u 17. stoljeće ostavila velik trag.⁴⁶⁰ Kao mladi pavlin studirao je filozofiju i bogosloviju u Rimu, nakon čega je bio prior više pavlinskih samostana u Ugarskoj i Slovačkoj te od 1591. i poglavar pavlinskoga reda sa sjedištem u Lepoglavi. Mnogo je nastojao oko školovanja svojih redovnika, koje je nastojao uključiti u isusovačka učilišta u Rimu, Beču, Olomoucu i Pragu. Kao sudionik protuosmanskih ratova spasio je život nadvojvodi Maksimilijanu, na čiju ga je preporuku papa 1601. imenovao srijemskim biskupom, a sljedeće 1602. i zagrebačkim. S papinim dopuštenjem obnašao je istodobno i službu pavlinskoga priora. Kao zagrebački biskup Bratulić je, uz bana Ivana Draškovića, bio dio šire habsburške katoličke akcije te je na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora 5. srpnja 1604. bio zadužen za provedbu požunskoga članka 22. protiv protestanata, a koji je podrazumijevao zabranu naseljavanja protestantima u Zagrebačkoj, Križevačkoj i Varaždinskoj županiji, propovijedanje te stjecanje nekretnina.⁴⁶¹

Ipak, na dolazak isusovaca u hrvatske zemlje uvelike su utjecale i šire prilike u habsburškim zemljama. Isusovci su Habsburgovcima bili glavni partner u provođenju prokatoličke politike te su u Unutrašnjoj Austriji počeli intenzivno djelovati već 1570-ih na poziv nadvojvode Karla, oženjena Marijom Bavorskom. Tijekom protukatoličke Bocskayeve pobune isusovci su 1605. godine istjerani iz gonjougarske i baranjske isusovačke provincije, što je pogodovalo njihovu dolasku u Hrvatsko-Slavonsko Kraljevstvo. Iako nisu bili ispunjeni najvažniji materijalni uvjeti (zgrada za rezidenciju i redoviti prihodi za uzdržavanje) za njihov dolazak, Drašković je još od 1600. radio na pripremi, o čemu svjedoči i pismo kralja Rudolfa od 24. veljače 1600.,⁴⁶² u kojem pohvaljuje njegova nastojanja. Nadalje, za boravka kod austrijskoga provincijala Alfonsa Carilla u Pragu 1601. podržao je prijedlog izaslanika zagrebačkoga Gradeca da 1602. u izvidnicu u Zagreb dođe nekoliko pripadnika isusovačkoga reda. Prema Fancevu,⁴⁶³ iza toga je nastavio javno i pismeno poticati provincijala, kako to svjedoče i kasnija pisma pape Ivanu Draškoviću u studenom 1605. i 1609.⁴⁶⁴ O mogućnostima naseljavanja isusovaca u Zagreb,

⁴⁶⁰ O njemu više Ante Sekulić, »Šimun Bratulić i Mirko Esterhazy – istaknuti pavlini i zagrebački biskupi«, *Historijski zbornik*, 44(1991) 1, str. 77–95. Također Sekulić, »Šimun Bratulić«, *Zagrebački biskupi i nadbiskupi* (ur. Franko Mirošević). Zagreb 1995., str. 285–294.

⁴⁶¹ HSS, 4, str. 450.

⁴⁶² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 94, ostavštine, Ivan

⁴⁶³ Franjo Fancev, »Hrvatski đaci gradačkoga sveučilišta god. 1586.–1829.«. *Ljetopis JAZU*, 48, 1936, str. 9.

⁴⁶⁴ *Johanni Drascovitio proregi Sclavoniae et Croatiae*. Tajni vatikanski arhiv, Archivum Arcis, XLV, 1, f 171r-v (fol. 160r-v). i Theiner, 1875., str. 107. Prema Jadranki Neralić, *Priručnik za istraživanje hrvatske povijesti u Tajnom vatikanskom arhivu*. 1–2. Zagreb 2000, str. 308.

ukoliko se osiguraju uvjeti za njihovo izdržavanje, raspravljaju i nadvojvode Matija i Ernest u travnju 1604.⁴⁶⁵

Dolazak redovnika Ivana Žanića i Petra Vragovića na zagrebački Gradec dogodio se tek nakon protjerivanja isusovaca iz Ugarske 1605., nakon čega su 1606. u Zagrebu osnovali kolegij.⁴⁶⁶ Drašković i Bratulić podržali su osnivanje isusovačke gimnazije, odnosno Zavoda za školovanje siromašnih đaka (*Seminarium studiosorum pauperum*), koji je svečano otvoren 3. lipnja 1607. u nazočnosti građana, plemstva i stanovnika Kaptola, a te je Ivanove napore pismeno 1. rujna pohvalio i sam papa.⁴⁶⁷ Ivan se potom zauzeo oko osiguranja prihoda za njihovo uzdržavanje. U listopadu 1609. moli papu Pavla V. da se prihod ispražnjene zagrebačke prepoziture dodijeli isusovačkomu redu, što je papa u prosincu i odobrio.⁴⁶⁸ Također je pomogao da isusovci kraljevskom darovnicom 1611. steknu bivši templarski posjed Glogovnicu te se ponudio da će o svom trošku podići sjemenišnu zgradu.⁴⁶⁹ Već 1613. bio je dovezen sav građevinski materijal na mjesto gdje se planirala podići zgrada sjemeništa,⁴⁷⁰ no Ivana II. Draškovića u tom je spriječila smrt, pa su njegov plan nastavili provoditi njegova udovica Eva, koja je u studenom 1613. redu prepisala jedan mlin na gradskom području,⁴⁷¹ a potom i njihov sin Ivan III., koji je isusovcima 1623. darovao vrt i kuću na zagrebačkom Gradecu.⁴⁷² Treba napomenuti da je takvih dobročinitelja bilo još, a među njima se osobito isticao tast Ivana II. Nikola Istvánffy, koji je također bio dio šire katoličke akcije.⁴⁷³ On je isusovcima osigurao prihode za uzdržavanje darovavši im 1609. kuriju u Paukovcu i svoje dijelove posjeda Belovar, Hrašćan, Vukovje, Banjaselo, Laktec, Glavnica i Križešćec, a oporučno im je ostavio i dio svoje vrijedne knjižnice.⁴⁷⁴

Iako se formalno zahvalio na banskoj službi 1606., Ivan ju je kao osoba od kraljeva povjerenja obavljao sve do 1608. Kralj ga kao svoga izaslanika šalje na zasjedanje Hrvatsko-slavonskoga

⁴⁶⁵ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 83. Konv. 1604. fol. 50–67.

⁴⁶⁶ O okolnostima osnivanja isusovačke gimnazije u Zagrebu više Teodora Shek Brnardić, »*Pomaganje dušama* kao misija: osnutak zagrebačkoga isusovačkog kolegija u kontekstu tridentskoga katolicizma«. *Tridentska baština. Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama*. Zagreb 2016., str. 441–459.

⁴⁶⁷ Objavljeno u: Theiner, 1875, 2, str. 101; Neralić, 2000., str. 308.

⁴⁶⁸ Theiner, 1875, 2, str. 105–107; Emilij Laszowski, *Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba. Isprave godine 1601.–1617*. Zagreb 1941., str. 253.

⁴⁶⁹ Ivan je kao dobročinitelj zabilježen i u spomenici *Memoria beneficiorum collegio Societatis JESU Zagrabienisi acceptorum ab anno Christi Salvatoris MDCVI*. Zagreb 1733. Također Emil Laszowski, »Povijest zagrebačkih Isusovaca od g. 1608.–1618.«. *Vjesnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva*, 15(1913) str. 161–178.

⁴⁷⁰ Fancev, 1934, str. 33.

⁴⁷¹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12., br. 20; također i Acta Societatis Jesu Zagrabienensis, fasc. 10, br. 26.

⁴⁷² HDA, Acta Convictus Zagrabienensis, fasc. 1, br. 40.

⁴⁷³ Fancev, 1934, str. 35; također i Laszowski, 1913., str. 173. O njegovim donacijama isusovcima više Iva Mandušić, »O Istvánffyju, Vinici, isusovcima i knjižnici«. *Biobibliografica*, 1. Zagreb, 2003., str. 91–102.

⁴⁷⁴ HDA, Obitelj Drašković, k 12, br. 17; HDA, Acta Societatis Jesu Zagrabienensis, fasc. 8, br. 4; fasc. 14, br. 1

sabora 22. veljače 1607. Istodobno je njemu i Nikoli Istvánffyju bilo povjereno da smire razmirice između Tome Erdődyja i grada Varaždina.⁴⁷⁵ Prisutan je i među magnatima na zasjedanju na Ugarsko-hrvatskoga sabora u Požunu 1. veljače 1608., kad su se ugarski i hrvatski te gornjo- i donjoaustrijski staleži obvezali na međusobnu obranu i održavanje Bečkoga mira od 1606.⁴⁷⁶ Ivan također sudjeluje na krunidbi nadvojvode Matije za ugarskoga i hrvatskoga kralja 25. lipnja 1608. kraj Praga.⁴⁷⁷ Već iduće godine u zaključku dekreta Matije II. iz 1609. Ivana nalazimo s titulom meštra tavernika (*magister tavernicorum*),⁴⁷⁸ o čemu je kralj tek 17. siječnja 1610. izvijestio upravu grada Zagreba.⁴⁷⁹ Titula meštra tavernika bila je počasni dvorski naslov koji se dodjeljivao plemićima iz redova magnata.⁴⁸⁰ Ta je služba pripadala u red najviših državnih službi; u prijašnjim je razdobljima ugarske povijesti tavernik kao kraljev sudac rješavao žalbe u presudama gradskih sudova, ali i sporove između plemića i gradova, no u 17. st. karakter te službe sve je više ceremonijalan. Više je pripadnika hrvatskoga plemstva preuzimalo tu službu neposredno nakon što su obavljali službu hrvatskoga bana, poput Tome Nádasdyja, Nikole IV. Zrinskoga, Tome Erdődyja, a među njima se 1609. našao i Ivan II. Drašković.⁴⁸¹

Ivan je od 1611. nosio i naslov zapovjednika Prekodunavske granice i vrhovnoga kapetana utvrde Ujvar.⁴⁸² Za službu ujvarskoga kapetana dobivao je 399 talira mjesečno.⁴⁸³ U pismu ugarskoga palatina Györgya Thurzóa od 5. listopada 1612. naveden je s titulama kraljevskoga savjetnika i komornika te generala Prekodunavske granice.⁴⁸⁴ Iste je godine Ivan boravio kod

⁴⁷⁵ Josip Barbarić – Josip Kolanović, *Zapisnici Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*, 4. Varaždin 1993., str. 94–95, 104–105, 131–134.

⁴⁷⁶ HSS, 4, str. 498–499.

⁴⁷⁷ HSS, 4, str. 511–512; *Corpus iuris Hungarici*, 1., Budae 1822., str. 641. Kovačić, 1790., str. 64; Pálffy., 2004, str. 1070.

⁴⁷⁸ *Corpus iuris Hungarici*, 1, Budae 1822., str. 656. ...Joanne Draskovith de de Trakostyan, *magistri tavernicorum*. Informaciju također donosi *Catalogus manuscriptorum Bibliothecae Regiae Scientiarum Universitatis Budapestiensis*. Budapesti 2006., 103.; Zoltán Fallenbüchl, *Állami (király és császári) tisztségviselők a 17. századi Magyarországon*. Budapest 2002., str. 80.

⁴⁷⁹ HSS, 5, str. 34.

⁴⁸⁰ Više o toj službi Teodora Shek Brnardić, »Tavernik, tavernikalni sud i tavernikalno pravo«. *Arhivski vjesnik*, 40(1997) str. 179–198.

⁴⁸¹ To su bili Ivan Thúz (u. 1498.) hrvatski ban 1466.–1469., tavernik 1478.; Toma Nádasdy (1498.–1562.) hrvatski ban 1536., 1537. i tavernik 1537., 1543.; palatin 1554.; Nikola IV. Zrinski (1508.–1566.) – hrvatski ban 1542.–1556., tavernik 1558. i 1561.; Juraj Zrinski (1549.–1603.) tavernik 1567., 1598., 1602.; Ivan II. Drašković (o. 1560.–1613.) hrvatski ban 1595.–1608., tavernik 1609., 1610. i 1613.; Toma Erdődy (1558.–1624.) hrvatski ban 1584.–1596. i 1608.–1615., tavernik 1603. i 1616.; Juraj Erdődy (1620.–1682.) tavernik 1681.–1687.; njegov brat Imre Erdődy 1662. tavernik. Shek Brnardić, 1997., str. 185–186.

⁴⁸² *Matthias a Bloenstain supremus comes camerarum septem civitatum montanarum – Ioanni Draskovith bani, bellico consilario, cubiculario, et partium Regni Hungariae Cisdanubianarum generali capitaneo*. ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 100. Konv. 1611. fol. 125–126.; ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 100. Konv. 1611. fol. 22–23.

⁴⁸³ ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 102. Konv. 1612. fol. 86–88.

⁴⁸⁴ Szerémi, 1893., str. 444–445.

svoga sina Jurja III. u opatiji Pornó kraj Szombathelya te mu je ondje podigao gospodarsku zgradu, na koju je postavio kamenu ploču s natpisom.⁴⁸⁵ Na njemu je naznačen titulama kraljevskoga savjetnika i komornika, generala Prekodunavske granice i vrhovnoga zapovjednika utvrde Ujvar. Važno je istaknuti da zauzimanje visokih vojnih i civilnih dužnosti diljem Ugarskoga Kraljevstva svjedoči o integriranosti prostora iz magnatske perspektive. Za razliku od nižega i srednjega plemstva, magnati su ženidbama, posjedima i službama integrirali cijelo Ugarsko Kraljevstvo i nadilazili regionalne partikularizme.

Osim uspješne vojne i političke karijere te katoličkog aktivizma, Ivan je bio vrlo angažiran i oko osiguravanja materijalne baze svoje obitelji. Dana 2. svibnja 1596. kralj mu potvrđuje dijelove posjeda i utvrda Krapine, Kostela i Lobora te kurije Gorica,⁴⁸⁶ što su prije pripadali Franji Kegleviću, koji je od 1594. bio u osmanskome zarobljeništvu, gdje je prihvatio islam. Procedura oko preuzimanja tih posjeda trajala je nekoliko godina.⁴⁸⁷

Dodjeljivanje posjeda se, kao što smo već imali prilike vidjeti kod starijih članova obitelji, poklapa s napredovanjem u službi, jer je u siječnju iste godine Ivan bio imenovan hrvatsko-slavonskim banom.

U drugoj polovici 1590-ih Ivan je uputio više zahtjeva za posjedima obitelji Alapić, koja je izumrla u muškoj lozi – Gašpar Alapić umro je 1584., a njegov brat Nikola 1585., pa su mnogi bili zainteresirani za njihove posjede. Gašpar Alapić bio je vlasnik posjeda u Zagrebačkoj županiji (Turopolje), a Nikola posjeda u Križevačkoj županiji (Veliki Kalnik). Prvi zahtjev Ivana II. Draškovića odnosio se na posjed Kupčinu u Turopolju. O toj molbi očituje se nadvojvoda Matija 1597. s obrazloženjem da će o dodjeli odlučiti čim se utvrdi da ti posjedi ne pripadaju nekom od nasljednika.⁴⁸⁸ U lipnju iste godine Ivan traži posjed Vukovinu i kuriju

⁴⁸⁵ Kukuljević, 1891., str. 55–56.

JOANNES DRASKOVITH DE TRAKOSTIAN
HUNGARIAE MAGISTER, SACR. CAES.
REG. MATTIS. CONSILIARIVS ET
CVBICLARIVS. NEC NON CONFINIORVM
TRANSDANVBIORVM GENERALIS ET
PRAESIDI VYVARIEN. SVPR-
EMUS CAPITANEVS. FILIO SVO GEOR-
GIO ABBATI PORNENSI HOC OPVS
FIERI FECIT ANNO MDCXII.

⁴⁸⁶ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 63. Konv. 1596. fol. 214rv

⁴⁸⁷ Nalog kralja Rudolfa Mihaela Székelyju da Ivanu Draškoviću preda dijelove utvrda Krapine i Kostela od 14. prosinca 1602. HDA, k 15, fasc. 41, br. 12; Ivanov zahtjev da se to izvrši; HDA, k 15, fasc. 41, br. 14.; potvrda Mihaela Székelyja i njegova sina Fridrika da ban Ivan Drašković prema dogovoru polaže novac za dogovorene utvrde Krapinu i Kostel. HDA, k 29, fasc. 76, br. 6.

⁴⁸⁸ Pismo od. 1. travnja 1597. ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 64. Konv. 1597. fol. 176–350. fol. 322–326.

Mičevec,⁴⁸⁹ a u listopadu sve posjede koji su nekoć pripadali Alapićima (kuriju Vukovinu sa selima Pobrežje, Mišine, Buna, Okuje, Obrež, Novaki i Demerje te kuriju Mičevec).⁴⁹⁰ Zahtjev za pojedinim posjedima Alapića ponavlja i u siječnju 1600. (selo Obrež), o čemu kralj Rudolf izvješćuje nadvojvodu Matiju, te opet u prosincu iste godine.⁴⁹¹

Iste 1600. Ivan traži od nadvojvode Matije i ispražnjen posjed s utvrdom Zethen u Zemplinskoj županiji, koja je nekoć nakon razgraničenja s Ivanom Horvatom Zaberdinijem pripala njegovu ocu Gašparu, koji ga je potom 1577. prodao Mihaelu Teglediju.⁴⁹² Već u kolovozu 1601. kralj izvješćuje o novim Ivanovim potraživanjima.⁴⁹³ Taj je put riječ o posjedima i utvrdama Gora i Letovanić u Zagrebačkoj županiji, o čemu se u siječnju 1602. očitovala i Ugarska komora,⁴⁹⁴ a svoje su mišljenje izvješću priložili i Toma Erdődy i zagrebački biskup Nikola Selnički. Nadalje 1602. traži i utvrdi Leva (danas Levice kraj Nitre), na koju polažu pravo nasljednici obitelji Dobó.⁴⁹⁵

Ivan s krajem 1590-ih uzima više posjeda i u zakup. Godine 1593. zakupljuje dio vlastelinstva Velika u Križevačkoj županiji.⁴⁹⁶ God. 1604. Ivan je uzeo u zakup utvrdi Medvedgrad i kuriju Šestine od udovice Nikole Gregorijanca Ane Marije Ainhkern.⁴⁹⁷ Na medvedgradskom vlastelinstvu nije želio mijenjati činovnike koji su prethodno vodili vlastelinstvo, te je ondje ostavio dotadašnjeg upravitelja Mihaela Galovića.⁴⁹⁸ Kako za zakup Medvedgrada i Grebena nije imao novca, odlučio se za posudbu, i to od svoga bliskog suradnika Šimuna Bratuluća. Iako je Ivan s Bratulićem potkraj 16. stoljeća imao neriješenih nesporazuma, čiji je vrhunac bio 1593. kad su se Bratulić, kao predstavnik pavlinskoga samostana u Lepoglavi, i Drašković kao vlasnik trakošćanskoga posjeda, sporili oko posjeda Kamenice, njihovi su se odnosi početkom 17. stoljeća znatno poboljšali prilikom zajedničkog angažmana oko dovođenja isusovaca u Zagreb. Na Duhove 1605. novcem koji je posudio od Bratulića trebao je isplatiti generala i kraljevskoga savjetnika Ferenc Batthyányja za zakup utvrde Greben, a u ime zajma Drašković je biskupu založio 10 kmetskih selišta na svom dijelu Trakošćana i Kamenice sa svim prihodima dok ne isplati dug. Prema drugom nacrtu istoga ugovora, Drašković je za 400 carskih talira i 600

⁴⁸⁹ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 64. Konv. 1597. fol. 351–533. fol. 424.

⁴⁹⁰ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 64. Konv. 1597. fol. 738–903, 838–851.

⁴⁹¹ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 67. Konv. 1600. fol. 72–77.; RN. 68. Konv. 1600. fol. 85–91.

⁴⁹² ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 68. Konv. 1600. fol. 164–169.

⁴⁹³ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 70. Konv. 1601. fol. 270–271.

⁴⁹⁴ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 72. Konv. 1602. fol. 538–543.; HSS, 3, str. 419.

⁴⁹⁵ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 75. Konv. 1603. fol. 211–249.

⁴⁹⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 11, br. 23.

⁴⁹⁷ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 11, br. 7.

⁴⁹⁸ Laszowski, 1941., str. 140, 182, 257.

ugarskih forinti založio Bratuliću 14 kmetskih selišta na njegovim dijelu Trakošćana i Kamenice na rok od godine dana.⁴⁹⁹ Druga posudba ticala se Medvedgrada: istoga dana 1605. posudio je od Bratulića pred Zagrebačkim kaptolom 1350 talira, što je trebalo vratiti do Bogojavljenja 1606. Ako Drašković ne vrati dug, lepoglavski pavlini mogu zauzeti 15 kmetskih selišta u njegovu dijelu Trakošćana i Kamenice. O tom da je Ivan već iste godine boravio na tom posjedu, svjedoče i njegova pisma Grguru Pethőu poslana iz Šestina 25. ožujka, odnosno 11. svibnja.⁵⁰⁰ U Grebenu boravi sigurno od 1606., kad otamo na hrvatskom jeziku piše također Grguru Pethőu.⁵⁰¹

Godine 1612. Ivan je zatražio da mu se u zalog daju tri sela u županiji Gömör (Syrkh, Rakos, Nandras), u blizini posjeda Levar u županiji Hont, za što Ugarska komora traži 4000 forinti, no molba mu nije bila odobrena.⁵⁰²

Nedostatak novca zbog kojega je Ivan morao pristupiti posudbi nastao je najvećim dijelom zbog neisplate njegovih plaća. Ivan 1604. od Dvorske komore potražuje zaostale plaće za svoje službe, ali i za neisplaćene plaće svoga oca Gašpara i strica Jurja⁵⁰³ te takve zahtjeve upućuje uzastopce gotovo svake godine⁵⁰⁴ sve do 1612., kad je uspio ostvariti neka od potraživanja. Tad mu je odobrena isplata zaostale plaće kraljevskoga savjetnika od 600 forinti godišnje za razdoblje od 1601. do 1612., zatim u ime dugova za oca i strica ukupno 3077 forinti, potom još 2000 forinti, te propisana mjesečna plaća za njegovu službu 300 talira mjesečno.⁵⁰⁵

Najveća i najvažnija posjedovna akvizicija koju je Ivan uspio ostvariti u 17. stoljeću bilo je založno stjecanje grada Devena u Požunskoj županiji. Taj je bogati posjed udajom kćeri Suzane bivšega vlasnika Mihaela Baya 1598. prešao u ruke njegova zeta Ivana Keglevića. Ivan Drašković je posredstvom svoga familijara Pavla Jančeca od Ugarske komore u listopadu 1607. tražio da mu se dodijeli taj posjed,⁵⁰⁶ za koji je bio zainteresiran i njegov kolega Siegfried Kolonić, koji ga je bez uspjeha nastojao odvratiti od toga potraživanja.⁵⁰⁷ Ivan 1608. moli kralja

⁴⁹⁹ NAZ, Protocolla Cap Zagrab., br. 21, str. 621, 653; br. 26, str. 656. Prijepis zadužnice Dočkal, 2014., str. 138.

⁵⁰⁰ NSK, Zbirka rijetkosti, R 6445 b

⁵⁰¹ MOL, Fond Festetics, P 241 – 8/a – 20, br. 4.

⁵⁰² ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 101. Konv. 1612. fol. 24; ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 101. Konv. 1612. fol. 122–126.

⁵⁰³ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 85. Konv. 1604. fol. 561–570.; ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 88. Konv. 1605. fol. 187. Pismo od 29. siječnja 1605. HDA, Fond Obitelj Drašković, k 94; ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 88. Konv. 1605. fol. 187.

⁵⁰⁴ ÖStA Hoffinanz–Ungarn. Nr. 88. Konv. 1605. fol. 187; ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 99. Konv. 1610. December fol. 186–188.

⁵⁰⁵ ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 102. Konv. 1612. fol. 75–88, 95–98.

⁵⁰⁶ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 94. Konv. 1607. fol. 121–122.

⁵⁰⁷ Pismo Kolonića Ivanu Draškoviću objavio je Szerémi, 1893., str. 440–441.

Rudolfa za njegovo posredovanje kod Dvorske kancelarije kako bi mu se od svote 23 000 forinti koje je zaradio kao hrvatski ban obavljajući bansku službu i uzdržavajući svojim novcem bansku vojsku izravno isplatilo 20 000 forinti u ime zalogu za grad Deven,⁵⁰⁸ što mu je kralj iz Praga potvrdio 19. ožujka 1608.⁵⁰⁹

Također se od početka 17. stoljeća Ivan pojavljuje kao suvlasnik utvrde Greben te kurija Zamlača u Varaždinskoj i Hrašćina u Zagrebačkoj županiji,⁵¹⁰ a 1611. uz Ferencu Batthyányja spominje se u parnici nasljednika obitelji Humski oko istoimenoga posjeda i utvrde.⁵¹¹

Osim velikih zemljišnih posjeda te utvrda i kurija, Ivan obitelji priskrbljuje i kuće u gradovima. Zagrebački Gradec 3. veljače 1602. Ivanu i svim njegovim nasljednicima oba spola daruje kamenu kuću unutar svojih zidina, koja je nekoć pripadala Alapićima.⁵¹²

O njegovu ugledu govori i činjenica da mu je kralj Rudolf 1608. povjerio da primi Ivana Zrinskog, sina Nikole IV. Zrinskog, koji je doputovao iz Ugarske, te da mu pomogne u rješavanju pojedinosti u vezi s obiteljskim naslijeđem.⁵¹³

Ivan II. Drašković umro je 11. ožujka 1613. u Požunu, gdje je i pokopan u katedralnoj crkvi sv. Martina. Njegov kameni spomenik, karakterističan za to razdoblje, u obliku viteza u oklopu, koji lijevom rukom pridržava kacigu spuštenu na konzolu, a u desnoj uzdignutoj ruci drži svitak, što bi simboliziralo njegovu civilnu i vojnu moć, nalazi se na vanjskom zidu katedrale. Pokopan je u crkvi, a na kripti je njegova udovica Eva podignula nadgrobnu ploču s natpisom.⁵¹⁴

Njegov lik nalazimo i na portretu u dvorcu Trakošćan, koji ga prikazuje kao krupnoga muškarca odjevenog u crvenu dolamu s velikim filigranskim dugmetima, s crvenom kapom podstavljenom krznom i ukrašenom filigranskom kopčom s perom,⁵¹⁵ na kojem se nalazi natpis ILLVSTRISSIMVS AC EXCELLENTISSIMVS, DOM(INU)S. DOM(INU)S COMES.

⁵⁰⁸ HDA, Obitelj Drašković, k 75, br. 13. Kopija pisma u k 94. Pisma objavio Szerémi, 1893., str. 441–442.

⁵⁰⁹ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 106. Konv. 1614. fol. 317–320.

⁵¹⁰ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, br. 9.

⁵¹¹ HSS, 5, str. 58.

⁵¹² Laszowski, 1941., str. 11–12.

⁵¹³ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 94., košuljica Ivan II. 1608. O Ivanu Zrinskom opširnije u monografiji Václava Bůžeka, *Jan Zrinský ze Serinu: Životní příběh synovce posledních Rožmberků*. Praha 2009.

⁵¹⁴ Ill(ustrissi)mo ac magnifico D(omi)no Joanni Draskovith de Trakostyan, tavernicorum regalium Ungariae mag(ist)ro, S(acrae) C(aesareae) R(egiae)q(ue) Ma(ies)t(a)tis consiliario bellico, cubiculario et partium Ultradanubian(arum et) Vivariens(is) generali capitaneo, e vivis sublato, conjunx mestissima Eva Istvánffy de Kisass(zon(y)fa(l)va, voto, luctu et dolore monumentum pub(licum) pos(uit) locavitq(ue) anno D(omini)MDCXIII, aetatis L, XI Martii

⁵¹⁵ Muzej Dvor Trakošćan, inv. Br. DT 1319. Bregovac Pisk, 2012., str. 59–61.

IOANNES DRASHKOVIZH. PERTETVVS. DE DRAKOSTAIN. REGNI CROATIAE
BANUS & GENERALIS UIVARIENSIS. Ao

Pretpostavlja se da je ovaj portret, kojemu je vrlo sličan i portret njegova sina Ivana III., nastao prema predlošku bakroreza cijenjenoga bakroresca Eliasa Widemana iz 1652., pa je vrlo vjerojatno da su oba likovna prikaza nastala sredinom 17. stoljeća.

PRILOG 15: Portret Ivana II. Draškovića (Muzej Dvor Trakošćan. Objavljeno u Krznar, 2007.) i njegova nadgrobna ploča na vanjskom zidu katedrale sv. Martina u Bratislavi.

5.2. Petar (iza 1567.–1616.)

Kao okvirna godina Petrova rođenja u prijašnjim se genealogijama navodila 1555., no zasad nemamo potvrde za takvu pretpostavku. S obzirom da u povelji, kojom kralj Maksimilijan 1567. dodjeljuje barunsku titulu njegovu ocu Gašparu i bratu Ivanu,⁵¹⁶ nije navedeno njegovo ime, može se zaključiti da te godine još nije bio rođen. Prvi podatak o njemu u izvorima potječe tek iz 1570., kad je njegova strica i oca, a potom i njega i njegovu braću, Plemenita općina Turopolje adoptirala u svoje redove.⁵¹⁷ Nakon toga zabilježen je u dvjema ispravama vezanima uz prelazak Trakoščana i pripadajućih posjeda u ruke obitelji. Prvom ispravom iz 1572. kralj je njegovu ocu Gašparu te njemu i braći Ivanu i Jurju dao u залог Trakošćan i Kamenicu za 20 000 rajnskih florena na osam godina.⁵¹⁸ Drugom ispravom iz 1584. obitelj je stekla potpuno vlasništvo nad navedenim posjedima.⁵¹⁹

Tek od 1590-ih imamo zabilježeno Petrovo aktivno sudjelovanje u političkom životu kako Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva, tako i na razini Ugarske. Njegovo sudjelovanje na zasjedanjima Hrvatsko-slavonskoga sabora dokumentirano je od 1594.⁵²⁰ Nosio je naslov meštra tavernika, a prema službama koje je obavljao možemo zaključiti da je bio smatran pouzdanom i uglednom osobom – obavljao je dužnost zemaljskoga blagajnika te mu je bilo povjereno da ubire porez, održava smotru vojnika i da isplaćuje plaću haramijama.⁵²¹ Godine 1595. jedan je od ubirača poreza u Varaždinskoj županiji, a ponovo je na tu dužnost biran 1596., 1598. i 1614. godine.⁵²² Što se tiče njegove uloge u obrani zemlje od Osmanlija, nije zabilježeno da je aktivnije sudjelovao u nekoj od akcija na terenu, no 1596. bio je zadužen da osigura sredstva za utvrđivanje utvrde Petrinja.⁵²³ Na saborskom zasjedanju 3. kolovoza 1607. u Krapini bio je uz Franju Orehovečkog izabran za namjesnika Kraljevstva (*regni gubernator*) za vrijeme izbivanja aktualnog bana, svoga brata Ivana, koji je krenuo na zasjedanje Ugarsko-hrvatskog sabora u Požun. Godine 1611. imenovan je uz Grgura Pethőa za poslanika nadvojvodi Ferdinandu u Graz,⁵²⁴ a na zasjedanju 25. listopada iste godine izabran je za

⁵¹⁶ MOL, Libri regii, 3, str. 890.

⁵¹⁷ Laszowski, 1908., str. 19.

⁵¹⁸ HDA, Obitelj Drašković, k 11, br. 22; ÖStA Hoffinanz–Ungarn RN 24. Konv. 1572. fol. 97–100.; MOL, Libri regii, 3, str. 1031.

⁵¹⁹ HDA, Obitelj Drašković, k 8, br. 3, originalni koncept u MOL, Libri regii, 4, str. 392–394.

⁵²⁰ Laszowski, 1939., str. 100.

⁵²¹ Klaić, 1974., str. 518–520.

⁵²² HSS, 4, str. 324, 350, 353, 377.

⁵²³ HSS, 4, str. 355.

⁵²⁴ HSS, 5 str. 55–56.

kraljevinskoga blagajnika.⁵²⁵ Njemu i već spomenutom vlastelinu Grguru Pethőu kralj Matija II. dao je 1613. ovlasti da iskorijeni protestantizam iz grada Varaždina.⁵²⁶ Grgur Pethő i Petar Drašković održavali su, inače, intenzivnu korespondenciju u vezi brojnih zajedničkih aktivnosti, ali i privatnih stvari, jer su bili i bliski prijatelji.⁵²⁷ O ugledu koji je Petar uživao govori i činjenica da se 1614. spominjao kao jedan od najboljih kandidata za hrvatsko-slavonskoga bana, no zbog njegove visoke dobi i lošega zdravlja, vesprimiski biskup Franjo Ergely ipak palatinu Thurzóu preporuča kandidata Ivana Keglevića.⁵²⁸ Ugled koji je Petar uživao potvrđuje i stajalište kralja Matije prilikom imenovanja novoga hrvatsko-slavonskog bana Benedikta Thuroczyja 1615. Kralj je obavijestio hrvatske staleže o svom imenovanju bana i o osobama koje predlaže da ga uvedu u bansku čast – to su bili Petar Drašković i zagrebački biskup Petar Domitrović,⁵²⁹ što su staleži prihvatili te su njih dvojica predvodili zasjedanje sabora 27. travnja 1615. i uveli novoga bana u službu.⁵³⁰ Petar je po svom statusu magnata sudjelovao na zasjedanjima Ugarsko-hrvatskoga sabora – uz brata Ivana bio je 1593. pozvan na zasjedanje u Požun, što se ponavljalo i 1601., 1602., 1603., 1604., 1605. te 1608. godine.

Bio je oženjen Marijanom (Anom Marijom)⁵³¹ Alapy (Alapić), s kojom je imao sinove *Gašpara III.* i *Franju* te kćeri *Saru*, *Katarinu*, *Barbaru*, *Evu*, *Suzanu* i *Uršulu* (*Ceciliju*). Marijana je kao miraz u brak donijela bogati štajerski posjed Ljutomer (Lottomberg).⁵³² Ondje je s mužem Petrom svojim roditeljima 1602. u crkvi sv. Ivana Krstitelja podignula nadgrobnu ploču koja je ondje stajala do 1761.⁵³³ Osim Ljutomera, Marijana je Draškovićima priskrbila i neke druge velike zemljišne posjede u Slavoniji – trećinu posjeda Kalnika kraj Križevaca i trećinu posjeda Vukovine u Turopolju, koje je dijelila s drugim nasljednicima, nakon što je 1585. umro njezin otac Nikola, koji bio posljednji muški član te obitelji. To su nasljedstvo, iako nasljeđivanje po

⁵²⁵ HSS, 5, str. 62.

⁵²⁶ HSS, 5, str. 87–88.

⁵²⁷ Rijetkosti NSK, R 6445 b, 13 pisama Grguru Pethőu 1609–1615. (Klenovnik, 18. lipnja 1609.: Zelno, 22. kolovoza 1610.; Klenovnik, 31. kolovoza 1611.; Ljutomer, 29. srpnja 1611.; Klenovnik, 24. kolovoza 1613.; Ljutomer 5. listopada 1613., Klenovnik, 5. studeni 1614.; Klenovnik, 14. studeni 1614.; Klenovnik, 19. studeni 1614. (2 komada); Lipovnik, 12. kolovoza 1615.; Ljutomer, 9. listopada 1615.; Klenovnik, 27. prosinca 1615.); MOL, Fond Festetics, P 241 – 8/a – 21, 10 pisama: Klenovnik, 24. srpnja 1600.; Klenovnik 17. kolovoz 1612.; sine dato et loco; Klenovnik, 19. travnja 1613.; Klenovnik, 26. srpanj 1614.; Klenovnik, 23. rujan 1614.; Klenovnik, 29. kolovoz 1615.; Klenovnik, 14. ožujak 1615.; Klenovnik, 15. rujan 1615.; Klenovnik 12. veljače 1616.

⁵²⁸ HSS, 5, str. 109–110.

⁵²⁹ HSS, 5, str. 120–121

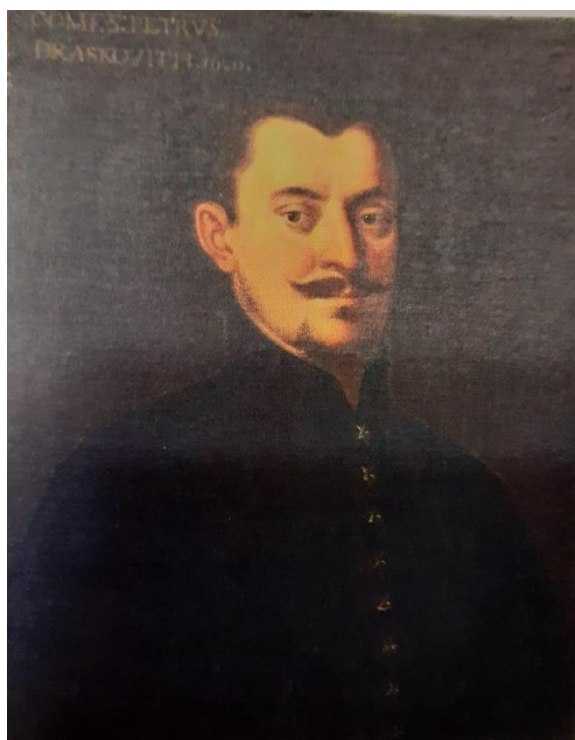
⁵³⁰ HSS, 5, str. 122–124.

⁵³¹ U izvorima se za Petrovu suprugu jednako često navode varijante imena Ana Marija, Marija Ana i Marijana; ovdje smo se odlučili koristiti samo jednu od njih, Marijana.

⁵³² Godine 1595. Marijana svom mužu zalaže svoj naslijeđen posjed Ljutomer u Štajerskoj. HDA, Fond Obitelj Drašković, k 6, br. 3a.

⁵³³ Matej Slekovec, »Grad i graščina ljutomerska«. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1(1904) str. 166.

ženskoj liniji nije bilo uređeno, preuzele ženske članice obitelji – Barbara Alapić, udovica Petra Erdődyja, Marijana, žena Gašpara Draškovića, i Margareta, žena Franje Orehoczyja (*portio Erdődyana, portio Draskovichiana, portio Orehoczyana*), o čemu se raspravljalo i na saborskim zasjedanjima.⁵³⁴ Petar je tako ženidbom stekao dobru ekonomsku bazu za svoju obitelj, te je utemeljio posebnu obiteljsku granu, koja se po svom sjedištu nazivala Ljutomerskom. Umro je 12. veljače 1616.

PRILOG 15: Portret Petra Draškovića (Muzej Dvor Trakošćan, preuzeto iz Bregovac Pisk, 2012.)

⁵³⁴ HSS, 4, str. 387.

5.3. Juraj II. (?, prije 1570 – Ersekujvar/Nové Zámky, 11. XI. 1591)

O Jurju II. postoje vrlo oskudni podatci iz kojih nije vidljivo kad je rođen. Prvi izvor u kojem se navodi povelja je iz 1570. kojom je Plemenita općina Turopolje među svoje članove primila njegova strica Jurja I., oca Gašpara te njega i njegovu braću.⁵³⁵ Potom je zabilježen u ispravama vezanih uza zemljišne posjede koje obitelj stječe na području Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva i u ugarskim županijama. Prije svega se to odnosi na isprave oko prelaska trakošćanskoga vlastelinstva i pripadajućih posjeda u ruke obitelji: 1572. kralj je njegovu ocu Gašparu te njemu i braći Ivanu i Petru založio Trakošćan i Kamenicu za 20 000 rajnskih florena na razdoblje od osam godina,⁵³⁶ a potom poveljama iz 1583. i 1584. obitelj stječe potpuno vlasništvo nad tim posjedima.⁵³⁷ Nadalje, zabilježen je u ispravi iz 1574. kojom njegove polusestre po majci, Elizabeta Forgách i Barbara Czobor, predaju svoj dio posjeda Uj (Var) u županiji Abaúj njegovu ocu Gašparu i majci Katarini te njemu i njegovoj braći Ivanu i Petru.⁵³⁸ Jedini dosad pronađeni izvor u kojem se Juraj nalazi samostalno potječe iz 1587., kad pred poglavarstvom grada Varaždina sudjeluje u parnici u svojstvu svjedoka Sigismunda Pálffyja protiv Grgura Cazića, zbog prijevare miješanja pšeničnoga brašna s heljdom.⁵³⁹

Juraj je bio oženjen Julijom Herberstein, sestrom generala Georga Herbersteina. U braku nisu imali djece, a prema Trakošćanskom ljetopisu⁵⁴⁰ umro je 11. studenoga 1591. u mjestu Ersekujvar (Nové Zámky, Neuhausel) u Nitranskoj županiji, jednoj od triju najmodernijih utvrda toga doba, uz Palmanovu i Karlovac. Mogao je biti sudionik nastanka te utvrde, no tu pretpostavku tek treba potvrditi u budućim istraživanjima.

⁵³⁵ Laszowski, 1908., str. 19.

⁵³⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 11, br. 22; ÖStA Hofffinanz–Ungarn RN 24. Konv. 1572. fol. 97–100.; MOL, Libri regii, 3, str. 1031.

⁵³⁷ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 8, br. 3; koncept MOL, Libri regii, 4, str. 343–346; 392–394.

⁵³⁸ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 11, br. 24

⁵³⁹ Barbarić, 1990., str. 68–69.

⁵⁴⁰ Šišić, 1918., str. 359.

5.4. Posjedi druge generacije

Nakon što je obitelj trajno stekla dvorac Trakošćan i trakošćansko-kameničko vlastelinstvo, Ivan i Petar kao glave druge generacije obitelji ubrzo su iz strateških razloga pristupili prilagodbi novim uvjetima ratovanja i ojačavanju trakošćanske utvrde obrambenim kulama. Dogradili su zapadnu kulu, o čemu svjedoči i natpis iz 1592. postavljen nad ulaznim vratima.⁵⁴¹ Današnji izgled dvorca rezultat je posljednje obnove grada 1855. u neogotičkom stilu. Prva podjela trakošćanskoga vlastelinstva između Ivana i Petra dogodila se 1592.,⁵⁴² a potom 1609.,⁵⁴³ o čemu je nakon obilaska terena i granica posjeda u okolici Trakošćana, Bednje i Kamenice bio sastavljen izvještaj.⁵⁴⁴ Petru su na vlastelinstvu pripale crkve sv. Marije i kapele sv. Duha i Tri kralja u Bednji, a Ivanu crkva u Kamenici i kapela sv. Marije na Jelenčaku te crkve pod Trakošćanom i Cerinom.

Osim Trakošćana kao glavnoga obiteljskog sjedišta, kojega članovi obitelji istodobno dograđuju i utvrđuju, u ovoj se generaciji stvara još jedna velebna obiteljska rezidencija u Klenovniku kraj Ivanca.⁵⁴⁵ Kad je gradnja dvorca započela, zasad nemamo podataka, no znamo da je još 1567., nakon popisa posjeda izumrle obitelji Gyulay, Klenovnik zabilježen samo kao posjed u okviru Kamenice na trakošćanskom vlastelinstvu. Pri prelasku trakošćansko-kameničkoga vlastelinstva u ruke Draškovića Klenovnik je još uvijek manji zaselak⁵⁴⁶ te sve do početka 17. stoljeća nema niti vlastitu crkvu, da bi, potom, u samo nekoliko desetljeća postao njihova glavna rezidencija. Trakošćan, po kojem članovi obitelji nose i titulu, obitelj polako stavlja u drugi plan, te svoje napore oko formiranja obiteljskoga centra usmjerava na Klenovnik. Tek u 19. stoljeću obitelj je sav kapital usmjerila na obnovu Trakošćana kakvoga danas poznajemo, te je on opet postao obiteljsko sjedište.

⁵⁴¹ IOANNES ET PETRVS DRASKOWI
LIBERI DNI ARCIS TRAKOSTI
AN ETC. ANNO DNI MDLXXXII
CONSTRVI FECERUNT
TRAXERVNT VETERIS NOBIS
NOS POSTERITATI

Objavio Đuro Szabo, »Spomenici kotara Ivanec«. *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, 14 (1915), str. 38.

⁵⁴² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 3, 9–11.

⁵⁴³ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 3, br. 12.

⁵⁴⁴ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 24, br. 164.

⁵⁴⁵ Informativni članak o povijesti tih dvaju rezidencija Zdenko Balog, »Trakošćan i Klenovnik – dvije rezidencije Draškovića«. *Kaj*, 28(1995) 1–2, str. 81–92. Također Zdenko Balog, »Dvorac Klenovnik – rezidencija obitelji Drašković«. *Klenovnik – 750 godina*. Klenovnik 1995., str. 47–57.

⁵⁴⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 29, br. 17.

Pretpostavlja se da je u Klenovniku najprije sagrađena manja jednokrila kurija, a tek naknadno u nekoliko etapa formiran monumentalni četverokrilni trokatni dvorac kakav nam je poznat danas.⁵⁴⁷ Potvrdu za postojanje nekoga zdanja u kojem Draškovići borave u tom razdoblju imamo iz 1593. Tad Ivan obavlja poslove iz svoje kurije u Klenovniku, a iste godine prigodom spora s lepoglavskim pavlinima oko urbarijalnih prava ondje vodi saslušanje svjedoka.⁵⁴⁸ Dokaz o boravku braće Ivana i Petra u Klenovniku postoji i iz 1584. godine, kad varaždinski županijski suci svjedoče da braća nisu u svoj dvor u Klenovniku (*dvor v Klenovnyku*) htjeli primiti nalog kraljevskoga namjesnika s tužbom lepoglavskih pavlina protiv njih.⁵⁴⁹ Takvih primjera imamo i poslije, primjerice iz 1595., kad Ivan *in Klenownyk, die 13. octobris anno domini 1595.*⁵⁵⁰ šalje ispriku nadvojvodi Ferdinandu jer zbog bolesti ne može doći u Zagreb na dogovore s komisarom Vilimom Windischgrätzom o obrani Krajine. Iz 1603. potječe i isprava sastavljena u klenovničkoj kuriji (*in curia Klenovnik*), kojom Ivan Drašković prenosi prava na dijelove grada Krapine te kurija u Mihovljanu, Trnovcu i Erpenji na brata Petra,⁵⁵¹ a odande šalje pisma i svom kolegi Ferencu Batthyányju 1603., 1605., 1606., 1607. i 1609.⁵⁵² Iz 1612. potječe nagodba Ivana i Petra o upravi vlastelinstva.⁵⁵³

Petar također boravi i djeluje u Klenovniku, odakle je od 1600. do 1616. poslao mnoštvo pisama upućenih Grguru Pethőu.⁵⁵⁴ Jedan od razloga za stvaranje novoga obiteljskog okupljališta možda je i strah od iznenadnih upada Osmanlija koji se redovito ponavljaju, a zbog čega se i pristupilo dodatnomu utvrđivanju Trakošćana. Klenovnik će u 17. stoljeću postati prava obiteljska rezidencija dostojna jedne od najmoćnijih magnatskih obitelji na prostoru današnje kontinentalne Hrvatske. Reprezentativni dvorac u Klenovniku, koji je, uz Trakošćan, i danas prepoznatljiv simbol obiteljske moći, nastao je nadogradnjom manje kurije vjerojatno početkom 17. stoljeća zalaganjem pripadnika treće generacije obitelji.

Osim nastojanja oko novih sjedišta, braća Ivan II. i Petar nastojali su nakon silnih zaloga i prodaja koje je njihov otac Gašpar poduzimao pred kraj svoga života uvećati obiteljske posjede.

⁵⁴⁷ O razlikama kurije i dvorca u 16. i 17. st. općenito Andrej Žmegač, »Feudalna profana arhitektura«. *Umjetnička topografija Hrvatske. Krapinsko-zagorska županija*. Zagreb 2008., str. 81–86.

⁵⁴⁸ Zdenko Balog, »Pavlini objekti u okolici lepoglavskog samostana«. *Kaj*, 21(1988) 3/5, str. 95–111.

⁵⁴⁹ Prijepis isprave suca Jurja Pernara iz 1594. *Dragoljub (kalendar)*, 19(1882) str. 81–82.

⁵⁵⁰ Radoslav Lopašić, *Spomenici Hrvatske krajine, 1*. Zagreb 1884., str. 199.

⁵⁵¹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, br. 6.

⁵⁵² MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P 1314 – 108356, 108358, 108360, 108364, 10744, 10748. 10749, 10753, 10756.

⁵⁵³ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 111, f 58, 141. Isprava je pisana hrvatskim jezikom.

⁵⁵⁴ NSK, Zbirka rijetkosti, R 6445 b, pisma od 18. lipnja 1609., 31. kolovoza 1611., 24. kolovoza 1613., 5., 14. i 19. studenog (2 pisma!) 1614. i 27. prosinca 1615. Drugi dio pisama iz Klenovnika čuva se u Budimpešti; MOL., Fond Festetics, P 241 – 8/a – 21; 24. srpnja 1600.; 17. kolovoz 1612.; 19. travnja 1613.; 26. srpanj 1614.; 23. rujan 1614.; 29. kolovoz 1615.; 14. ožujak 1615.; 15. rujan 1615.; 12. veljače 1616.

Godine 1593. posudili su svom rođaku Fridriku Székelyju 18 400 forinti na tri godine, a ukoliko ih ne vrati u tom roku dužan im je predati njegovu polovicu grada Krapine sa svim pripadajućim posjedima. Kad Székely u dogovorenom roku nisu vratili dug, Draškovići su pokušali ući u posjed. Godinama potom slijedile su parnice zaraćenih rođaka oko navedenih posjeda. Izmjenjivali su se brojni međusobni ugovori i pritužbe,⁵⁵⁵ a 1595. Ugarska komora zaprimila je predmet o pokušaju postizanja dogovora između dviju strana, kao i o popisanim nasilnim pokušajima zauzimanja utvrde Krapina i kurije Mihovljan 1595. od strane braće Ivana i Petra Draškovića.⁵⁵⁶

Kad je Ivan 1596. postao hrvatsko-slavonski ban, kralj mu je darovao dijelove gradova Lobar, Krapina, Kostel, Gorica i Novi dvori, u vlasništvu Franje Keglevića, koji je od 1594. bio u osmanskome zarobljeništvu, gdje je pešao na islam.⁵⁵⁷ Braća su potom pred Zagrebačkim kaptolom utvrdila ugovor⁵⁵⁸ i međusobne obveze, prema čemu je Petar Ivanu prepustio puno pravo na svoj dio posjeda Kostela i Krapine za 10 000 florena.⁵⁵⁹ No parnice oko tih posjeda nastavile su se i u 17. stoljeću. Gotovo čitavo prvo desetljeće 17. stoljeća Ivan od Dvorske komore potražuje dijelove Krapine koje je zalogom izgubio Székely. Iz 1604. potječe ugovor po kojem Fridrik Székely traži 25 000 talira da preda Krapinu Ivanu Draškoviću,⁵⁶⁰ no nakon što je dao posjed u zalog, na silu ga je oteo i Krapinu prodao/založio obitelji Keglević, koji su posjedovali druge dijelove tih vlastelinstava.⁵⁶¹ Protiv takvoga razvoja događaja protestirao je Ivan 1607. tražeći od Ugarske komore da se prema pravu prigovora ne dopusti prodaja Krapine.⁵⁶² Fridrik Székely ipak je 1610. Keglevićima dao u zalog od 10 000 forinti svoju polovicu krapinskih i kostelskih posjeda. Nakon što je Ivan umro u ožujku 1613., njegovi su nasljednici u prosincu iste godine prosvjedovali protiv Ivana Keglevića, koji je Krapinu uzeo u zalog za 78 999 forinti.⁵⁶³ Slučaj Krapine vjerno svjedoči o tom koliko su magnati bili rodbinski i poslovno premreženi, ali i o tom da su politički utjecaj, vojna moć i sila često bili efikasniji i važniji od pravnih regula i pravnih instituta, posebno u trusnom razdoblju sukoba s Osmanlijama. Biti blizak dvoru i zaposjedati važne funkcije bilo je važno i zbog toga što je

⁵⁵⁵ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 29, br. 40.

⁵⁵⁶ Isprava od 4. travnja 1595. ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 62. Konv. 1595. fol. 603–607, 613–614, 630–633.

⁵⁵⁷ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 8, br. 10; 2. svibnja 1596. ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 63. Konv. 1596. fol. 214rv.

⁵⁵⁸ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 3, br. 4.

⁵⁵⁹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 31, br. 14.

⁵⁶⁰ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 84. Konv. 1604. fol. 335–348.

⁵⁶¹ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 93. Konv. 1607. fol. 423–424. i 426–427.

⁵⁶² ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 93. Konv. 1607. fol. 413–436.

⁵⁶³ ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 104. Konv. 1613. fol. 13–14.

takva pozicija povećavala mogućnost da ostvarite svoja prava i/ili interese. Imovinske parnice odvijale bi se desetljećima, uz nevjerojatne obrate, a njihova rekonstrukcija možda je najteži, često i neizvediv, posao za povjesničara.

Slične probleme u pokušaju rekonstrukcije posjedovne mreže donose i ugovori u zakupu, koji su gotovo uvijek sačuvani samo dijelom. Ipak, smatramo da će se trud uložen u sintetiziranje tih podataka s vremenom isplatiti, jer će zbog veličine posjeda Draškovića i dugovječnosti obitelji znatno pridonijeti popunjavanju »baze podataka« o posjedima hrvatsko-slavonskoga plemstva.

Draškovići su u tom razdoblju držali više posjeda u zakupu. Godine 1595. Suzana Rattkay od Velikog Tabora, žena Benedikta Turoczyja od Ludbrega, daje pred palatinskim namjesnikom Nikolom Istvánffyjem dijelove svojih posjeda Susedgrada i Donje Stubice zbog udaljenosti tih dobara banu Ivanu Draškoviću u zakup na dvije godine za 550 ugarskih forinti.⁵⁶⁴

Draškovići u zakupu drže i utvrde Greben i Medvedgrad. Godine 1604. Ivan od udovice Nikole Gregorijanca Ane Marije Ainhkern uzima u zakup utvrdu Medvedgrad s kurijom Šestine. Za zakup tih utvrđenih gradova Ivan Drašković 1605. posuđuje novac od Šimuna Bratulića, o čemu svjedoče obveznice.⁵⁶⁵ Zakup Medvedgrada nije trajao dugo. Nakon smrti Ivana II. u ožujku 1613. taj je zakup preuzeo njegov sin Nikola, no to je trajalo samo nekoliko mjeseci, kad se na sudu odlučivalo pripada li navedeni posjed nasljednicima bivših vlasnika – Gregorijančevoj udovici ili braći Nikoli i Petru Zrinskomu. Draškovići s Medvedgradom očito nisu imali previše sreće, jer je nakon isteka zaloga Nikola Drašković 16. kolovoza 1618. predaje zahtjev za reviziju računa svoga bivšeg upravitelja Nikole Pavkovića, koji ga je oštetio. Ivan je prema ugovoru⁵⁶⁶ za 20 000 florena uzeo u zakup utvrdu Greben s kurijama Zamlače i Hrašćina do 1615., što se djelomično nastavilo i kasnijih godina. Oko utvrde Greben također je bilo dosta sporova, primjerice 1611. kad je obitelj Humski, kao vlasnik dijela toga posjeda, protestirala protiv obitelji Batthyány i trenutnoga zakupca posjeda bana Ivana Draškovića.⁵⁶⁷

Osim velikih zemljišnih posjeda obitelj je stjecala nekretnine i u gradovima. To je bilo važno i zbog stalne osmanske opasnosti, jer su gradski bedemi ipak bili određeno jamstvo sigurnosti.

⁵⁶⁴ Arhiv HAZU, D-XLVII-71

⁵⁶⁵ NAZ, Protocolla Cap Zagrab., br. 21, str. 621, 653; br. 26, str. 656. Prijepis zadužnice Dočkal, 2014., str. 173.

⁵⁶⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, fasc. 30, br. 9. i 24.

⁵⁶⁷ HSS, 5, str. 58.

Tako zagrebački Gradec 3. veljače 1602. Ivanu II. i svim njegovim nasljednicima obaju spolova daruje kamenu kuću unutar svojih zidina, koja je nekoć pripadala Alapićima.⁵⁶⁸

Osim u Zagrebačkoj županiji Draškovići te generacije svoje posjede šire i u Štajersku. Ivan II. kupio je 1605. od Jakoba Breunera utvrdu Markovci kraj Ptuja,⁵⁶⁹ po kojem su pripadnici obitelji potom također nosili naslov.⁵⁷⁰ Posjedi se šire i u Požunskoj županiji. Najvažniji od svih bio je veliki posjed Deven, koji je Ivan stekao banskom službom. Potkraj 16. stoljeća taj je posjed udajom kćeri bivšega vlasnika Mihaela Baya Suzane 1598. prešao u ruke njegova zeta Ivana Keglevića. Još 1607. Ivan je tražio Deven preko svoga familijara Pavla Jančeca,⁵⁷¹ a iz 1608. potječu dva Ivanova pisma upućena kralju u kojima traži njegovo posredovanje kod Dvorske kancelarije kako bi mu se direktno isplatilo 20 000 forinti u ime zalog za grad Deven, a iz svote od 23 000 forinti koje je zaradio vršeći bansku službu i uzdržavajući svojim novcem bansku vojsku.⁵⁷² Dvorska komora odobrava mu 1608. molbu te mu daje 60 000 forinti za zalog Devena, od čega 20 000 forinti za isplatu nasljednika Keglevića i Mihaela Baya.⁵⁷³

Ivan II. od ostavštine obitelji Alapić 1600. traži kuriju Obrež u Zagrebačkoj županiji.⁵⁷⁴ Istodobno Alapićevu ostavštinu u ime svoje obitelji traži i Toma Erdődy, s kojim Ivan pregovara posredstvom Ugarske komore 1607.⁵⁷⁵ Parnica je napokon bila završena 1608., kad je kralj Rudolf II. Kalnik i Vukovinu predao banu Tomi Erdődyju kao nadoknadu za plaću, a on se dogovorio s novim vlasnicima Draškovićima da mu isplate dio vrijednosti tih vlastelinstava u iznosu od 11 000 forinti.⁵⁷⁶ Godine 1615. Petar Drašković uveden je u posjed Demerja i Vukovine.⁵⁷⁷

Godine 1600. Ivan II. od nadvojvode Matije traži i ispražnjen posjed s utvrdom Zethen u Zemplinskoj županiji, koja je nekoć nakon razgraničenja s Ivanom Horvatom Zaberdinijem pripala njegovu ocu Gašparu, koji ga je potom 1577. prodao Mihaelu Teglediju,⁵⁷⁸ a 1602. ponavlja zahtjev za Krapinom.⁵⁷⁹

⁵⁶⁸ Laszowski, 1941., str. 11–12.

⁵⁶⁹ Slekovec, 1904., str. 173.

⁵⁷⁰ Već 1608. Ivanov sin Nikola je u matrikuli sveučilišta u Grazu zabilježen kao *Nicolaus Draskovics lib. baro in Trakostyan, Klenovnik, Saaza, Medwewara, Marekoz et Gereben Croa(ta)*.

⁵⁷¹ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 94. Konv. 1607. fol. 121–122.

⁵⁷² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 75, br. 13. Kopija pisma u k 94. Objavio Szerémi, 1893., str. 441–443.

⁵⁷³ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 95. Konv. 1608. fol. 162–187.

⁵⁷⁴ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 68. Konv. 1600. fol. 85–91.

⁵⁷⁵ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 94. Konv. 1607. fol. 349.

⁵⁷⁶ HSS, 4, str. 503–506.

⁵⁷⁷ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 75, br. 11.

⁵⁷⁸ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 68. Konv. 1600. fol. 164–169.

⁵⁷⁹ Kopija zahtjeva od 22. listopada 1602. u ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 68. Konv. 1603. fol. 557–558.

Posjedi se šire i u županiji Zala. Godine 1611. Ivan uz kraljevu suglasnost ondje dobiva selo Belicza,⁵⁸⁰ što je pokušao osporiti Nikola Zrinski, koji je također bio zainteresiran za taj posjed, tvrdeći da je donacija nevažeća jer prelazi 32 parcele. To je, čini se, bilo točno, jer je taj posjed iste godine Ivan poklonio Stjepanu Patačiću i njegovoj ženi Barbari Beković, kćeri bivšega vlasnika.⁵⁸¹

Posjedi su, osim kupnjom i zalogom, u ruke obitelji stizali i bogatim mirazima koje su ženici primali od svojih supruge. Obojica braće Draškovića iz te generacije, Ivan II. i Petar, svojim su ženidbama stekli značajne posjede. Ivan je ženidbom s Evom Istvánffy, osim ugarskih posjeda, vlastelinstva Kissaszonyfalva (danas Kisasszonyfa u blizini Pečuha), utvrde Sich (Nemeth Sich, Toth Sich) u županiji Željezno i posjeda Pološke u županiji Zala, stekao i dijelove vlastelinstva Vinica u Varaždinskoj županiji. To je vlastelinstvo sa starim gradom pripadalo sredinom 16. stoljeća Ivanu Gyulayu, nakon čega je vlasništvo bilo podijeljeno između više obitelji, od kojih su najveće dijelove držali obitelji Thuroczy i Istvánffy. Nakon smrti Nikole Istvánffya 1608. njegov dio viničkoga vlastelinstva naslijedile su njegove kćeri, između kojih i Eva, žena Ivana Draškovića. Neke dijelove vlastelinstva Draškovići su potom kupili od Keglevića i Malakoczyja.⁵⁸² Viničko je vlastelinstvo bilo osobito važno zbog vinogorja.

Petar je ženidbom s Marijanom Alapić, osim Ljutomera u Štajerskoj,⁵⁸³ dobio i dio posjeda u području Kalnika i Turopolja (Vukovina). Nakon smrti posljednjega muškog člana obitelji Nikole Alapića 1584. njegove su sestre Barbara, udovica bana Petra Erdődyja, i Margareta, supruga Franje Orehoczyja, te kći Marijana pokrenule parnicu (*causa Alapiana*), koja je trajala dugi niz godina, a bila je potpuno završena tek 1608., kad je kralj Rudolf II., koji je Alapićima dugovao veće svote novca, nasljednicima po ženskoj liniji, među kojima su bili i Draškovići, prepustio posjede u Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji. S tim su u vezi vjerojatno i dva Ivanova zahtjeva iz 1597. godine. Ivan II., tad na položaju hrvatsko-slavonskoga bana, kralju Rudolfu i nadvojvodi Matiji upućuje zahtjeve za dodjelu dijela posjeda Vukovine (kurijska u Mičevcu).⁵⁸⁴

Kako su muški pripadnici obitelji umirali, tako su njihove udovice pokušavale ostvariti pravo na uživanje obiteljskih posjeda u svoje i u ime njihove djece. Nakon Ivanove smrti 1613. njegova je udovica Eva vodila mnogobrojne parnice za isplatu njegovih zaostalih plaća, ali i sporove oko posjeda. Godine 1614. za njegovu službu kapetana Ujvara primila je 1464 forinte,

⁵⁸⁰ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn r. Nr. 100. Konv. 1611. fol. 9–11.

⁵⁸¹ Kukuljević, 1887., str. 21.

⁵⁸² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 23, br. 14. i 15.; k 24, br. 106, 108.

⁵⁸³ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 6, br. 3a.

⁵⁸⁴ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 64. Konv. 1597. fol. 424. i fol. 738–903. i fol. 838–851.

od čega polovicu u soli, a iste godine tražila je naknadu za zaostale troškove u toj službi, nakon čega je izdan nalog da joj se isplate još 732 forinte.⁵⁸⁵ Na saborskom zasjedanju 5. siječnja 1616. saborski poslanik Nikola Malenić prenio je izvješće Dvorske komore, prema kojemu dug nasljednicima Ivana II. Draškovića iznosi 83 000 florena, od čega je 6000 florena trebalo biti namijenjeno pripadnicama obitelji koje su pristupile samostanu u Požunu.⁵⁸⁶ Kako do isplate očito nije došlo, isti zahtjev za isplatu zaostatka primila je Ugarska dvorska komora 18. kolovoza 1616.,⁵⁸⁷ dok je Evin pouzdanik Matija Bakić uspio 1617. dobiti zaostatke od 732 forinte.⁵⁸⁸ Godine 1616. sporila se s Franjom Batthyányjem oko dijela posjeda Greben, o čemu se raspravljalo i na saborskom zasjedanju 18. travnja 1616.⁵⁸⁹

Nakon što je 1616. umro i Petar parnice su vodile Ivanova i Petrova udovica međusobno. Eva Istvánffy sa sinom Nikolom s jedne strane i Marijana Alapić s druge pokušavale su za svoju djecu izboriti što više od obiteljske ostavštine. Zbog utvrđivanja prava na utvrde Trakošćan i ruševine Kamenice, koje su nakon Petrove smrti prema zakonu mogli naslijediti samo muški nasljednici,⁵⁹⁰ familijar Nikole Draškovića Ivan Petričević od Miketinca podigao je 1618. tužbu protiv Marijane Alapić,⁵⁹¹ a spor se nastavio i u sljedećoj godini.⁵⁹² U rješavanje posjedovnih sporova bili su uključene i brojne druge osobe, primjerice ostrogonski nadbiskup Petar Pázmany, koji 1622. iznosi svoje negativno stajalište o molbi Marijane Alapić da joj se dodijeli utvrda Greben.

Nakon smrti Petra Draškovića njegova je udovica Marijana Alapić u ime svoje djece nastavila kupovati nekretnine i voditi brojne parnice u svoje i u ime svoje djece. Godine 1617. kupila je od Mihaela Srebnika drvenu kuću u Varaždinu za 102 ugarske forinte. Sljedeće godine sporila se oko dijelova trakošćanskoga vlastelinstva s drugim članovima obitelji Drašković, s nasljednicima pokojnoga Ivana II., Evom Istvánffy i njezinim najstarijim sinom Nikolom,⁵⁹³ te je s tom granom obitelji bila u trajnom sukobu.

⁵⁸⁵ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 106. Konv. 1614. fol. 149–157, 149–157.

⁵⁸⁶ HSS, 5, str. 133–134. To je ujedno i prvi neposredni spomen Ivanove kćeri.

⁵⁸⁷ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 111. Konv. 1616. fol. 168–169a, 170.

⁵⁸⁸ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 114. Konv. 1617. fol. 49.

⁵⁸⁹ HSS 5, str. 135–136.

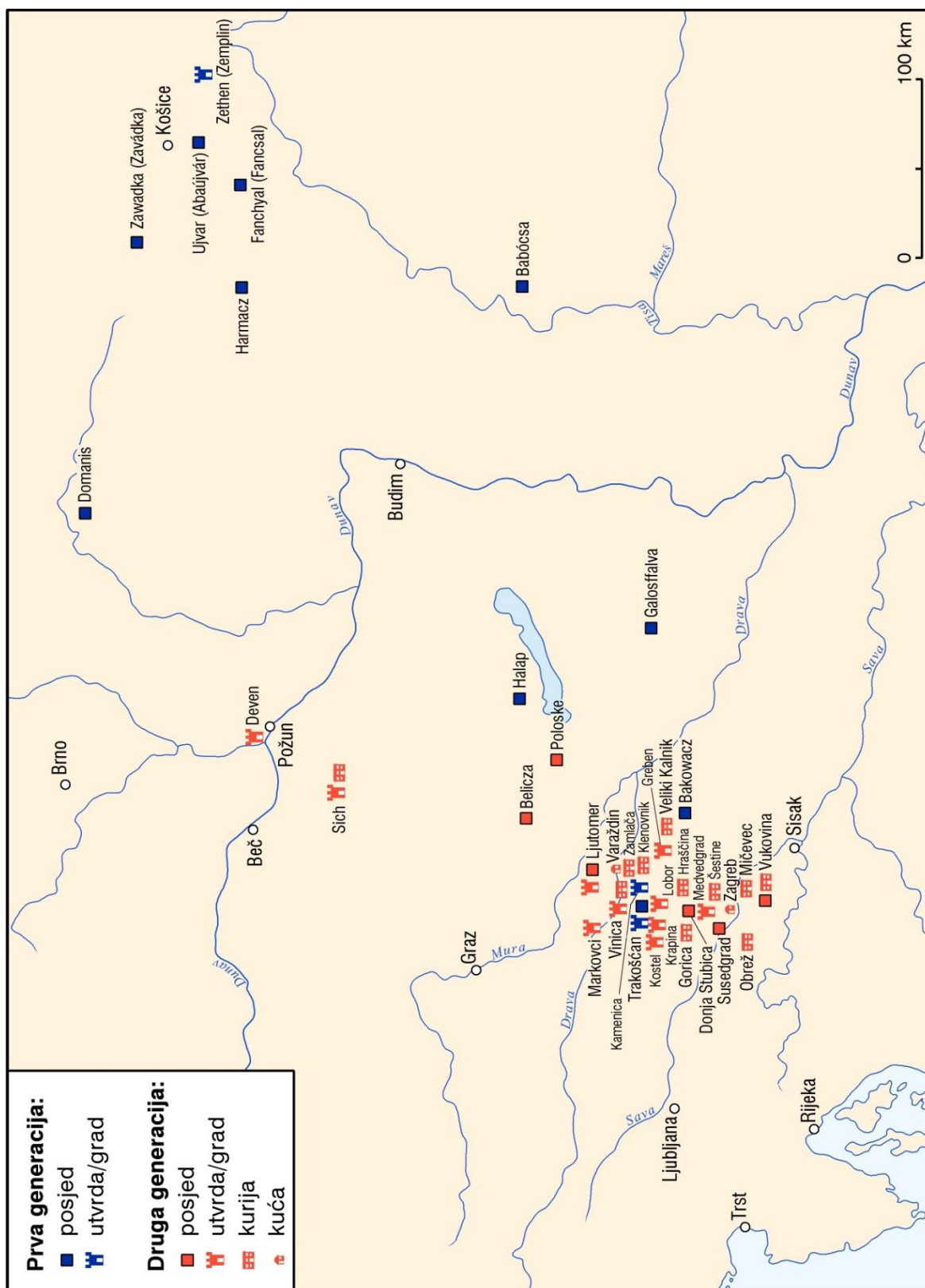
⁵⁹⁰ Zaključak Požunskoga sabora 1618.; LXI »Qualiter procedendum contra dotalistas«

⁵⁹¹ HSS 5, str. 184–185.

⁵⁹² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 2, dok. 11; k 32, dok. 16.

⁵⁹³ HSS, 5, str. 184–185. i HDA. k 109, F 61. br. 4 (Curia Bela, 19 Octobris 1618. *Querela generosae dominae Marianae Alapy, naturalis Tutricis et Curatricis domini Casparis, nec non filiarum Barbarae, Susanae, Sarae, contra Nicolaum Draskowich*)

Prema prikupljenim podacima možemo zaključiti da su Draškovići u drugoj generaciji uspjeli učvrstiti svoje hrvatske i slavonske posjede te ih znatno proširiti kraljevskim donacijama i nasljeđivanjem, kako u hrvatskim zemljama, tako i u Ugarskoj te Štajerskoj. Sukladno širenju političke moći pripadnika druge generacije, širili su se i obiteljski posjedi. Dok je prva generacija obitelji utemeljila svoje sjedište u Trakošćanu, koji je i danas najprepoznatljiviji simbol obiteljske moći, druga je postupno svoje sjedište pomaknula u Klenovnik, koji će u 17. stoljeću postati reprezentativna obiteljska rezidencija dostojna jedne od najmoćnijih magnatskih obitelji na prostoru današnje kontinentalne Hrvatske. Izuzevši Petra i njegova sina Gašpara III., koji su nosili i naslov *de Lothomberg*, pripadnici obitelji svom su prezimenu isključivo dodavali pridjevak *de Trakostian*, a takva će se praksa održati sve do sredine 18. stoljeća, kad se uz ime Josipa Draškovića (1716.–1775.) počinje pojavljivati pridjevak *de Klenovnik et Trakostyan*.

PRILOG 16: Karta posjeda druge generacije Draškovića

6. TREĆA GENERACIJA

Pripadnici prve generacije obitelji Drašković nakon preseljenja u novi zavičaj uspjeli su školovanjem svojih pripadnika i posljedičnim zaposjedanjem visokih službi zauzeti svoj položaj među drugim plemićkim obiteljima te već u 16. stoljeću zadobiti magnatski status. Na primjeru pripadnika druge generacije pokazalo se kako stjecanje titule magnata omogućuje kreiranje dovoljno velike klijentelističke mreže da se osiguraju novi posjedi diljem Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva, kao i da se politička moć i utjecaj, koju članovi obitelji sve više stječu, učvršćuje. Rezultati takve politike i društvenog umrežavanja osobito su vidljivi u trećoj generaciji, čiji pripadnici, zahvaljujući čvrsto postavljenim temeljima obiteljske moći, uspijevaju dostići najviše političke funkcije u državi te sukladno tome širiti svoj utjecaj na sve sfere društvenoga života.

Zbog ograničena opsega ovoga rada detaljnijoj analizi treće generacije Draškovića, o čijim pripadnicima postoji obilje arhivskoga materijala, pristupit ćemo u zasebnom radu, a zasad ćemo ukazati samo na ključne elemente po kojima je ova generacija obitelji zakoračila iz uskih regionalnih okvira i zauzela svoje mjesto među srednjoeuropskim plemstvom. U kraćim crtama pokazat ćemo kako je treća generacija obitelji Drašković, koja se početkom 17. stoljeća dijeli na dvije utjecajne grane, iskoristila ono što su učinili njihovi predci od sredine 16. stoljeća do 20-ih godina 17. stoljeća.

Najvidljiviji pomak u formalno-pravnom smislu odnosi se na stjecanje višega plemićkog naslova u odnosu na prethodnu generaciju. Nakon što su Draškovići 1567. stekli barunski naslov, pristup višim slojevima društva dogodio se sredinom 17. st., kad je članovima obitelji podijeljen grofovski naslov, kojim se hrvatsko plemstvo lakše pozicioniralo u širem regionalnom kontekstu. Grofovska je titula, osim zbog ugleda koji je nosila sa sobom, bila važna i zbog činjenice da je bila dostatna za ženidbu s grofovskim obiteljima Svetoga Rimskog Carstva, što su članovi obitelji i prakticirali. Draškovići se od te generacije ženidbama povezuju s obiteljima Bánffy, Erdődy, Thurzó, Széchy, Rattkay i Nádasdy, što im omogućuje stvaranje još šire obiteljske mreže potrebne za opstanak i daljnje širenje utjecaja.

Treću generaciju obitelji čine potomci braće Ivana II. i Petra. Djeca Ivana II. iz braka s Evom Istvánffy jesu kćeri *Helena* (1591.–1647.) i *Ana* (?) te sinovi *Nikola* (1595.–1659.), *Juraj III.* (1599.–1650.) i *Ivan III.* (1603.–1648.). Ta se grana obitelji naziva i banskom, jer je iz nje u 17. i 18. stoljeću poteklo nekoliko hrvatsko-slavonskih banova (Ivan II., Ivan III. i Ivan V.).

Gašparova djeca iz braka s Marijanom Alapić jesu sinovi *Gašpar III.* (1605.–1668.) i *Franjo* (1608.–1616.), kćeri *Sara* (u. 1673.), *Katarina* (u. prije 1626.), *Uršula* (u. iza 1645.) te *Barbara*, *Eva* i *Suzana* (umrle iza 1636.). U nekim izvorima, poput darovnice iz 1609.,⁵⁹⁴ kojom Petar Drašković sa suprugom i Toma Erdődy daruju Ivanu Krušelju posjed Orešje u Zagrebačkoj županiji, spominje se i njegova kći Magdalena, o kojoj nema nikakvih drugih podataka niti spomena u obiteljskim genealogijama, pa je moguće da je u ispravi zapisano pogrešno ime. Petrov je odvjetak obitelji izumro u muškoj liniji smrću njegova sina Gašpara III. 1668., pa svi kasniji potomci Draškovića dolaze iz prve, banske, grane obitelji.

6.1. Grana obitelji Ivana II.

Obiteljski ogranak Ivana II. Draškovića svojom je brojnošću osigurao održanje obiteljske loze. Ivan je imao tri sina i dvije kćeri. Najstarija od djece bila je kći *Helena*, rođena u Vinici 1. listopada 1591. Podatak o njezinu rođenju donose dva literarna izvora, *Trakošćanski ljetopis* i dnevnik Kristofora Bánffyja,⁵⁹⁵ koji se poklapaju u toj tvrdnji, pa ga možemo smatrati prilično pouzdanim. Podatke o obitelji Bánffy donosi Kristofor Bánffy, veliki župan Županije Zala i Županije Somogy, kraljevski rizničar i glavni peharnik, za kojega se Helena udala. U dnevniku se nalaze podatci o društvenom životu Bánffyjevih i njihove rodbine, među ostalih i Draškovića, korisni za rekonstruiranje obiteljskih prilika. Iako je obitelj Bánffy u 16. stoljeću bila jedna od glavnih oslonaca reformirane struje, Kristofor Bánffy pokatoličio se oko 1608, nakon što je na velikaški dvor Bánffyjevih u Lendavu 1598. bio pozvan pavlinski redovnik, a kasniji zagrebački biskup Šimun Bratulić. Helena Drašković i Kristofor Bánffy živjeli su na posjedu Bánffyjevih u Lendavi. Kristofor je bio znatno stariji od nje i iz prethodnoga je braka već imao djecu. Kad se vjenčanje točno održalo, nije nam poznato, no 6. listopada 1614. rodila im se prva od pet kćeri, *Eva*. Osim nje, par je imao i *Petronilu*, umrlu 5. veljače 1618., *Francisku*, rođenu 24. prosinca 1617., *Helenu*, rođenu 17. veljače 1619., i *Elizabetu*, rođenu 2. ožujka 1621. godine.

Helena se u obiteljskim raspodjelama posjeda ravnopravno pojavljuje uza svoju braću Ivana III., Nikolu i Jurja III. Prema dogovoru koji je 1615. sklopila sa svojom majkom Evom i bratom

⁵⁹⁴ Koncept u HDA, Fond Obitelj Drašković, k 122. Ultima die Mensis Augusti 1609.; MOL, Libri regii, 6, str. 199–203.

⁵⁹⁵ Škafar, Ivan, »Dnevnik Dolnjolendavskih Bánffyjev«. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1(1980) str. 71–89.

Nikolom⁵⁹⁶ od obiteljske joj je imovine pripala utvrda/dvorac Castellum Sich i posjed Nemeth Sich (Toth Sich) u Županiji Željezno.⁵⁹⁷ Uz braću Ivana i Nikolu sudjeluje u podjeli majčinih posjeda 1624., dok se njihov brat Juraj III. odriče svoga dijela.⁵⁹⁸ Godine 1633. pri podjeli djedovine s majčine strane dobila je posjed Pološke u Županiji Zala.⁵⁹⁹ Helena Drašković umrla je 7. veljače 1647.

O Ivanovoj drugoj kćeri *Ani* (Elizabeti?) postoje oskudni podatci. Prvi se put u izvorima spominje 1593. u ispravi kojom njezin otac Ivan II. i stric Petar te Mihael i Vuk (Wolfgang) Druškovečki u svoje i u ime svoje djece dogovaraju ustupanje posjeda Benkovec u Varaždinskoj županiji Draškovićima.⁶⁰⁰ Prema tom izvoru možemo sa sigurnošću utvrditi da je bila drugorođeno dijete u obitelji. Budući da se njezino ime više ne spominje u obiteljskim darovnicama i transakcijama, a od 1614. se kao Ivanova kći u izvorima počinje javljati Elizabeta, redovnica u samostanu klarisa u Požunu, skloni smo pretpostavci da se Ana zaredila i uzela to redovničko ime. Dotična osoba spominje se 1614. i 1615., kad traži da joj se isplati 5000 forinti u ime miraza, kao pristupna svota samostanu klarisa, o čemu je njezin brat Nikola sklopio ugovor s predstojnicom samostana 23. travnja 1614.⁶⁰¹ Ana se nalazi i na obiteljskoj genealogiji koja vjerojatno potječe s kraja 18. stoljeća,⁶⁰² a u svojoj studiji o obitelji Drašković spominje je i Kukuljević,⁶⁰³ koji se gotovo sigurno služio upravo tim genealoškim izvorom.

Sljedeće dijete u toj generaciji bio je *Nikola*. Podatci o njegovu rođenju također su navedeni u *Trakošćanskom ljetopisu*, prema kojemu je rođen 15. ožujka 1595. u Trakošćanu, dok Ladanyi kao datum rođenja navodi 8. ožujka.⁶⁰⁴ Prema pismu Franje Horvata Ferencu Batthyányju od 2. lipnja 1605.,⁶⁰⁵ u kojem Horvat javlja da čeka Draškovićeva sina iz Italije, zaključujemo da je već u dobi od 10 godina, prema običajima visokoga plemstva bio na akademskom putovanju u inozemstvu. Na sveučilištu u Grazu, u matrikuli kojega je naveden kao *Nicolaus Draskovics lib. baro in Trakostyan, Klenovnik, Saaza*,⁶⁰⁶ *Medwewara, Marekoz et Gereben Croa*, završio je gramatičku školu 1606.,⁶⁰⁷ nakon čega je školovanje nastavio na sveučilištu Dole u

⁵⁹⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 31, br. 18.

⁵⁹⁷ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 31, fasc. 82, br. 18.

⁵⁹⁸ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, br. 35.

⁵⁹⁹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 29, fasc. 76, br. 31.

⁶⁰⁰ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 31, br. 13; fasc. 29, br. 21.

⁶⁰¹ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 106. Konv. 1614. fol. 317–330.

⁶⁰² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 33.

⁶⁰³ Kukuljević, 1887., str. 22.

⁶⁰⁴ Ladanyi, 1675., 42r.

⁶⁰⁵ MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P1314 – 901.202

⁶⁰⁶ Zasad nepoznat toponim. Možda se odnosi na Šestine, koje su tih godina Draškovići držali u zakupu.

⁶⁰⁷ Andritsch, 1977., str. 31.

Burgundiji, a potom je proputovao cijelu Europu. U kronici Ugarsko-hrvatskoga zavoda u Bologni zabilježeno je da se, vraćajući se iz Rima, 29. studenoga 1618. zaustavio u Bologni i ondje boravio tri dana, a potom sa svojim familijarom Bachyjem otišao prema Parmi. Kronika također bilježi da u Bologni u to vrijeme boravio i njegov bratić Petar Keglević, što potvrđuje i pismo zagrebačkoga biskupa Petra Domitrovića od 25. kolovoza 1619.,⁶⁰⁸ u kojem svojem kumčetu Kegleviću hvali Nikolu Draškovića i njegovo široko obrazovanje te sugerira kako bi se i on u studiranju trebao ugledati na njega, »cuius doctrinam aemulati et virtutes imitari pulchrum foret«. Nadalje iz istog izvora saznajemo da je Nikola 27. rujna 1620. u bolonjski zavod doveo i mlađega brata Ivana, kako bi ondje studirao pravo i naučio talijanski jezik.⁶⁰⁹ Za ondašnje je prilike bio iznimno obrazovan te je uz hrvatski, mađarski i latinski izvrsno poznao i francuski, talijanski, češki, njemački i turski jezik.

Prema dostupnim izvorima Nikola je bio ljubimac majke Eve, o čemu svjedoči bogata sačuvana korespondencija u kojoj se jedno drugomu obraćaju s rijetkom nježnošću.⁶¹⁰ Ta je povezanost možda proizašla i iz činjenice što je njegov otac Ivan umro razmjerno rano, u dobi kad je Nikola imao 18 godina, a njegova braća Juraj i Ivan znatno manje (13 i 10 godina), pa je majka najdublji odnos uspostavila s njim kao najstarijim i najzrelijim sinom, koji je privremeno zauzeo očevo mjesto u obitelji.

Od 1620. zabilježen je s titulom komornika, kao član komisije koja rješava vlaška pitanja,⁶¹¹ a nosio je i titulu kraljevskoga savjetnika. Godine 1631. stekao je grofovski naslov uz brata Ivana te njihova bratića Gašpara III. Bio je strastveni numizmatičar i kolekcionar antikviteta, a njegovo su mišljenje o toj tematici tražili i najviši dvorski krugovi.⁶¹² U kalendaru koji je u Trakošćanu vodio na latinskom, hrvatskom, francuskom i mađarskom jeziku za 1630. je godinu u 37 dana ubilježio nabavku 204 komada grčkoga, rimskoga i drugoga novca, što svjedoči o iznimnoj posvećenosti tom hobiju, ali i o velikim materijalnim mogućnostima za njegovo održavanje. Njegova sklonost prema umjetnosti očitovala se vrlo rano. Već 1616. kao najstariji muški član svoje obitelji brine se o obnovi zapuštene i ruinirane kapelice sv. Wolfganga u

⁶⁰⁸ Klaić, 1917., str. LXXIII.

⁶⁰⁹ *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.*, 1988., str. 86.

⁶¹⁰ *Az nagyságos Istvánffy Éva asszonyának, nekem szerelmes asszonyomnak anyámnak. ...Szolgálatomat ajánlom kődnek. mint szerelmes asszonyomnak anyámnak.* Szerémi, 1893., str. 445.

⁶¹¹ *HSS*, 5, str. 274.

⁶¹² O njegovu zanimanju za numizmatiku pisali su Ivan Bojničić, »Hrvatski starinar u XVII. veku«. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 2(1880) 1, str. 77–79. i Ivan Rengjeo, »Stariji hrvatski numizmatičari«. *Numizmatika*, 1953., 5, str. 61.

Vukovoju kraj Klenovnika, o čemu svjedoči i natpis ispod kora kapelice iz iste godine.⁶¹³ Ta građevinska intervencija služila je i za plemićku reprezentaciju čitave obitelji.

Njegova pozicija najstarijega sina u obitelji obvezivala ga je da se s majkom brine o obiteljskim poslovima, dok su druga braća bila još malodobna. U ime pokojnog oca potraživao je njegove zaostale plaće. Prvi zahtjev Dvorskoj komori uputio je 1617. za isplatu iznosa od 47 000 forinti, koje će primiti posrednik Nikola Malenić.⁶¹⁴ Iste zahtjeve ubrzo je ponovila i njegova majka Eva. Taj će se proces otegnuti kroz duže vremensko razdoblje. Zahtjeve Dvorskoj komori nalazimo i 1622., kad mu Dvorska komora u ime državnoga duga vraća 3800 forinti,⁶¹⁵ a potom 1623. i 1624. godine. Dug države prema obitelji Drašković 1625. iznosio je 83 333 forinti,⁶¹⁶ a 1633. dosegao je svotu od 125 000 forinti.⁶¹⁷ Nakon diobe posjeda s bratom Ivanom 1624. ostala mu je polovica posjeda Trakošćan, dvorac Markovci kraj Ptuja, vinograd kraj Čakovca, 72 000 forinti i neizmireni dug kralja Rudolfa II. od 82 000 forinti, a 1628. pripala mu je sva pokretna imovina majke Eve.⁶¹⁸

Prema literaturi,⁶¹⁹ a zasad nepotvrđeno u dostupnim izvorima, Nikola je poklonom salzburškoga nadbiskupa Guidobalda Thuna 1657. stekao dvorac i posjed u Ptuju.

Bio je oženjen Elizabetom Erdődy, kćeri Tome Erdődyja, s kojom nije imao djece. Ona se nakon njegove smrti preudala za Josipa Moscona, s kojim je potom imala sina i kćer. Nikola je ženidbom stekao dijelove grada Samobora, oko kojega je nastao sukob koji je eskalirao 1625. Na saborskom zasjedanju 5. ožujka te godine izaslanici Stjepana i Žigmunda Erdődyja žalili su se na Nikolu Draškovića i njegovu suprugu, njihovu sestru, za nasilno provaljivanje u grad Samobor, gdje su iz obiteljske riznice ugrabili neke stvari, vrijedne mnogo tisuća forinti.⁶²⁰ Na tu optužbu reagirao je nuncij Draškovića, koji je ulazak u Samobor temeljio na darovnici (mirazu) i ugovora o prodaji, s obrazloženjem da su Draškovići ušli u svoj dio Samobora. Nuncij je izjavio da je nasilje iskazao upravo Žigmund Erdődy, koji je oružanom silom i zemaljskim haramijama opsjedao dotičnoga i njegovu ženu u gradu Samoboru; ujedno je

⁶¹³ *Sveti Volfgang – Vukovoj nad Klenovnikom*. Zagreb 2008., str. 17.

⁶¹⁴ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 113. Konv. 1617. fol. 177.

⁶¹⁵ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 123. Konv. 1622. fol. 524.

⁶¹⁶ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 128. Konv. 1625. fol. 64–70.

⁶¹⁷ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 148. Konv. 1633. fol. 58–85.

⁶¹⁸ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, br. 43.

⁶¹⁹ Kukuljević, 1887, str. 24.

⁶²⁰ HSS, 5, str. 365.

okupirao i zadržao ne samo svoj dio nego i dijelove svoje braće Ivana i Stjepana Erdődyja, suprotno već potpisanoj pogodbi. Obitelj Erdődyja opovrgnula je te optužbe.⁶²¹

Izvori svjedoče i o Nikolinoj manje plemenitoj strani. U HDA sačuvana je brošura od nekoliko listova, u kojoj su popisana Nikolina nasilna djela nad podanicima počinjena na njegovim posjedima od 1619. do 1622. godine.⁶²² Na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora 8. prosinca 1621. u Varaždinu donesena je odluka da se zbog neutemeljenih optužbi javno izrečenih Mihaelu Bojničiću Nikola Drašković kazni s 100 florena.⁶²³

Nikola je vodio dnevnik, koji do nedavno nije bio identificiran,⁶²⁴ a sadržava brojne podatke koji rasvjetljavaju obiteljske odnose Draškovića i ostalih plemićkih obitelji u njihovu okruženju. Njegovom analizom zasigurno će se na svjetlo dana izaći brojne pojedinosti iz obiteljske svakodnevice.

Kao posljednji preživjeli muški član svoje obiteljske grane, preuzeo je nakon smrti svoga brata Ivana III. i njegove žene Barbare Thurzó 1652. skrbništvo nad svojim nećacima Nikolom II. i Ivanom IV. Također je za upravitelja hrvatskih imanja Draškovića odredio Franju Ladanyija.⁶²⁵

O njegovu, ali i ugledu cijele obitelji svjedoči i njegova prisutnost na krunidbenim svečanostima. Već 1618. nosi titulu *dapifer* na krunidbi Ferdinanda II. u Požunu, kao i 1622. na krunidbi kraljice Eleonore Ane.⁶²⁶ Nadalje, sudjelovao je u krunidbi Ferdinanda III. 8. prosinca 1625. u Sopronu kao jedan od deseterice stjegonoša (*vexillifer*) koji su nosili ugarsku zastavu i zastave zemalja krune sv. Stjepana. Tom je prigodom Nikola nosio zastavu Galicije. Kao jedan od deseterice stjegonoša također je 27. lipnja 1655. u Požunu sudjelovao u svečanosti krunidbe Leopolda I. Tad je nosio zastavu Lodomerije.⁶²⁷

Nikolin mlađi brat *Juraj III.* rođen je, prema *Trakošćanskom ljetopisu*, 14. svibnja 1599., a taj datum navodi i Kristofor Bánffy u svom dnevniku. Prema matrikulama sveučilišta u Grazu⁶²⁸ ondje je 1612. završio logiku. Bio je štićenik ostrogonskoga nadbiskupa Petra Pázmányja, koji ga je u listopadu 1618. poslao na Collegium Germano-Hungaricum u Rim, gdje je boravio do

⁶²¹ Ibidem., str. 365–366.

⁶²² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 109, fasc. 61, br. 3.

⁶²³ HSS, 5, str. 313.

⁶²⁴ Sándor Bene (2015) najavio je objavljivanje toga dnevnika, kojega se tekst nalazi razasut u ostavštini Istvánffy u Zbirci rukopisa Mađarske akademije znanosti, sign. K 53/II.

⁶²⁵ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 19, fasc. 50, br. 1.

⁶²⁶ Pálffy, 2004., str. 1075–1076.

⁶²⁷ Géza Pálffy, *Die Krönungsfahnen in der Esterházy Schatzkammer auf Burg Forchtenstein. Die Geschichte der Krönungsfahnen der Länder der Stephanskronen vom Spätmittelalter bis Anfang des 20. Jahrhunderts.* Eisenstadt 2018., str. 187–189.

⁶²⁸ Andritsch, 1977., str. 42.

3. rujna 1622. Nakon toga je bio opat opatije u Pörmu i kanonik Ostrogonškoga kaptola. Na crkvenoj sinodi u Trnavi 1626., koju je vodio Pázmány, sudjelovao je kao govornik rimske stolice (»sacri oratoris munus ei demandatum est«).⁶²⁹ Vrlo se brzo uspinjao na crkvenim položajima. Godine 1628. imenovan je biskupom u Pečuhu,⁶³⁰ 25. listopada 1630. imenovan je biskupom u Vácu, a samo nekoliko dana iza toga, 29. listopada, dobio je i požunsku prepozituru.⁶³¹ U ispravi je naveden kao kraljevski savjetnik. Već 1635. slijedilo je novo Jurjevo napredovanje, kad je imenovan biskupom u Győru.⁶³² Njegovo strelovito napredovanje u crkvenim službama suvremenik Juraj Rattkay objašnjava *...neobično velikom dovrtljivošću i to uvijek lukavo darežljivom, pa je neskrivenim davanjem unaprijed pridobio i podmitio neke ljude kod cara koji su mu bili skloni*⁶³³

Kao štićenik Pázmányja, koji je bio ključna osoba katoličke reformacije u Ugarskoj u 17. stoljeću, Juraj III. radio je na suzbijanju reformiranih učenja u biskupijama u kojima je djelovao. Osobito se posvetio osnivanju crkvenih školskih ustanova, prije svega onih pod nadzorom isusovaca. Svoj naum o utemeljenju isusovačkoga seminara u Sopronu uspio je provesti 1636., uz potporu ugarskoga palatina Nikole Esterházyja. Na temelju toga kralj Ferdinand II. gradskomu je vijeću Győra, koji je bio jedno od jačih protestantskih uporišta, dao naputak za primanje isusovaca.⁶³⁴ Glavni mu je partner u toj misiji bio Adam Batthyány, koji je također bio vrlo angažiran u osnivanju isusovačkih školskih ustanova. Iako je gradska uprava to smatrala kršenjem gradskih povlastica, dogovor je ipak postignut 11. rujna 1636., a isprava o podjeli patronatskoga prava Jurju izdana je nekoliko dana poslije.⁶³⁵ Vidimo da su aktivnosti i utjecaj obitelji Drašković u to vrijeme daleko nadilazili granice Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva i realizirali se na mnogo širem ugarskom prostoru. Osim što je isusovcima u Sopronu darovao liturgijsku opremu i donaciju od 40 000 talira, Juraj se potrudio i oko organizacije školske knjižnice, kojoj je darovao neke od knjiga iz zbirke svoga djeda Nikole

⁶²⁹ Zbog njegova djelovanja pretežito u Ugarskoj njime se uglavnom bavila mađarska historiografija, Zadnje je sveobuhvatnije o njemu pisao Béla Szabady, »Draskovich György győri püspök élete és kora (1599–1650)«, 300 éves soproni szentbenedekrendi Sz. Asztrik kat. gimnázium jubileumi értesítője az 1935/36. Sopron, 1936, str. 15–115.

⁶³⁰ MOL, Libri regii, 7, str. 756.

⁶³¹ MOL, Libri regii, 7, str. 969–971.

⁶³² O biskupiji u Győru u to vrijeme István Fazekas, »A győri egyházmegye katolikus alsópapsága 1641–1714. között«, *Történelmi Szemle*, 35(1993) str. 101–131.

⁶³³ Rattkay, 2001. str. 290.

⁶³⁴ O povijesti isusovačkoga kolegija u Sopronu pisala je Zsófia Kádár, »Jesuitische Kolleggründungen im westungarischen Raum in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts. Die Beispiele von Raab/Győr und Ödenburg/Sopron«, *Frühnezeitforschung in der Habsburgermonarchie. Adel und Wiener Hof – Konfessionalisierung – Siebenbürgen*, Wien 2103., str. 155–170.

⁶³⁵ *Collatio Juris patronatis maiioris praepositurae Jauriensis, Reverendo Georgio Draskouith facta*. MOL, Libri regii, 8, str. 114–115.

Istvánffyja.⁶³⁶ U akciju opremanja kolegijske knjižnice u Sopronu bio je uključen i Jurjev bratić Gašpar III., koji je, prema kolegijskomu kroničaru Dobronokiju, već 1629. isusovcima darovao knjižnicu (ili dio knjiga) njihova slavnoga (pra)strica kardinala Jurja Draškovića.⁶³⁷ O njegovim zaslugama prema isusovačkomu redu piše i Krčelić.⁶³⁸ Juraj III. obnovio je 1637. i nadgrobni spomenik svom pretku biskupu i kardinalu Jurju I. u katedrali u Győru.⁶³⁹

Kako piše Juraj Rattkay,⁶⁴⁰ Juraj III. Drašković bio je čovjek dvojbeni moral te je zbog pronevjere državnoga i crkvenoga novca bio optužen za neprikladne postupke i povredu biskupske časti, pa ga je na sinodi u Trnavi u rujnu 1648. ostrogonski nadbiskup Juraj Lippay suspendirao s mjesta győorskoga biskupa te je bio lišen dobara svoje crkve na tri godine, uz dodjelu 5000 talira godišnje za uzdržavanje.⁶⁴¹ Budući da je protestirao protiv takvih zaključaka sinode, bio je naknadno kažnjen s 200 000 talira. Pokušavajući kod cara povratiti milost, uspio se osloboditi plaćanja te kazne, no do kraja svoga života vodio je različite parnice. Zanimljivo je da se taj postupak pokrenuo neposredno nakon smrti njegova moćnoga brata Ivana, ugarskoga palatina, koji ga više nije mogao zaštititi.

Umro je 26. studenoga 1650. O njegovu bogatstvu svjedoči i činjenica da je svojim nećacima Ivanu IV. i Nikoli II. ostavio 100 000 talira, a prema Krčeliću⁶⁴² zadužio ih je da 30 000 rajnskih florena predaju isusovačkomu kolegiju u Sopronu. Sjemeništu Zagrebačkoga kaptola u Bologni

⁶³⁶ *Anno 1637. IX. Redux illinc, ea statim versare coepit, quae ad stabilendum Sopronij Collegium pertinent. Quae vero priori anno annotanda exciderant supplenda nunc sunt pro memoria ejusdem Illustrissimi domini Fundatoris, qui Bibliothecam ab avo suo materno, Nicolao Istvanffy ad se devolutam collegio donavit Sopronij, et insuper centum urnas vini selecti nostrorum usibus attribuit, ut sic annuae nostrorum sustentationi nihil deesset. Annuae litterae Residentiae Soproniensis Societatis JESU pro Anno 1637. str. 231.*

⁶³⁷ *„Sed nec Casparum Draskovitium, Petri filium, nisi ingratus sim, praeterire ullo modo possum, vel debeo; qui nobilem Bibliothecam, quae Georgij olim Cardinalis Draskovitij fuerat, eidem P. Rectori, pro Collegij subsidij anno 1629. liberaliter transcripsit. György Dobronoki, Historia Colegii Soproniensis ab ipsis ejusdem initiis ano 1636 iactis, per continuam diligenter annorum seriem, charae posteritati fideliter tradita. Rukopis u Nacionalnoj knjižnici u Beču, Cod. 14002. I, str. 32. Tekst je transkribirao Franjo Fancev, »Grada za povijest školskog i književnog rada isusovačkog kolegija u Zagrebu«. Starine, 37(1934) str. 9–10.*

⁶³⁸ *Georgius item Draskovich Episcopus Jauriensis, tria mil. fl. Rh. Vivus conventui applicuit. Moriens autem (Mort. 26. Novemb. 1650) in testamento legavit penes Familiam 30 mil fl Ren. Lege illa, ut ab his Legalem censum annis singulis conventui exolverent. Sed in 12. tantum mill. fl. ren. deposita fuisse notantur. Attamen Conventus iste, Familiam DD Comitum Draskovich pro fundatoribus agnoscit veneraturque». Krčelić, 1771., str. 429–430.*

⁶³⁹ Géza Pálffy, »A Pozsony Szent Márton-templom késő reneszánsz és kora barokk síremlékei (16.–17. század)«. *Művészettörténeti Értesítő*, 51(2002) 1–2, str. 139–140, 150–151.

⁶⁴⁰ Rattkay, 2001., str. 290–200.

⁶⁴¹ O procesu protiv Jurja Draškovića piše ostrogonski nadbiskup Lippay palatinu Nikoli Esterházyju. MOL, Fond obitelji Esterházy, P 108, 71, 469. br. 90.

⁶⁴² Baltazar Adam Krčelić, *De Regnis Dalmatiae Croatiae Slavoniae notitiae praeliminare*. Zagrabiae 1771., str. 429–430.

ostavio je 10 000 florena, a za legate samostanu klarisa u Zagrebu 19 500 florena.⁶⁴³ Prema Szinnyei⁶⁴⁴ je ostavio i 10 000 talira za one koje je tijekom svoga života ugrozio.

Treći muški pripadnik ove generacije Draškovića bio je *Ivan III.* (1603.–1648.). Kao i njegov stariji brat Nikola već je u ranom djetinjstvu putovao po europskim zemljama, učeći strane jezike. U matrikulama Sveučilišta u Grazu⁶⁴⁵ zabilježeno je da je ondje 1616. završio filozofiju, a potom je 27. kolovoza 1620. u pratnji starijega brata Nikole došao u Ugarsko-hrvatski zavod u Bolognu kako bi studirao pravo.⁶⁴⁶ Tu je 1620. i 1621. upisan kao konviktorac. U zavodskom ljetopisu zabilježeno je da je ondje boravio do 1622. godine.

Poput ostalih pripadnika svoje obitelji sudjelovao je u protuosmanskim ratovima. Kao zapovjednik Križevačke krajine sudjelovao je u bitki kraj Kaniže 1622. i u bitkama na rijeci Muri te kraj Sredičkoga i Brkiševine. Zbog svojih iznimnih vojnih uspjeha stekao je naslov *Defensor Croatiae*.

Ivan III. oženio se Barbarom, kćeri ugarskoga palatina Györgyja Thurzóa, s kojom je bio u neizravnoj daljnjoj rodbinskoj vezi. Naime, Ivanova baka Katarina Székely, supruga Gašpara I. Draškovića, od kojih su potekli svi kasniji potomci obitelji, bila je ujedno i Barbarina prabaka po majčinoj strani. Razlika u generacijama izgubila se jer je Katarina Székely imala dva braka, od kojih je iz prvoga s Mihaelom Perényjem imala dvije kćeri. Barbara Thurzó također se dvaput udavala, a prvi joj je muž, s kojim je imala tri sina i kćer, bio Krsto Erdődy, sin Tome Erdődyja, koji je umro 1621. Prema ljetopisu Petra Keglevića, koji je bilježio gotovo sva vjenčanja i značajnije događaje svoga doba,⁶⁴⁷ vjenčanje Ivana III. i Barbare Thurzó održano je 21. siječnja 1629. u Zomolianu (Szomolany, Smolenice, Schmolenitz) kraj Trnave u Požunskoj županiji.

Godine 1631. Ivan je uz svoga brata Nikolu te bratića Gašpara III. stekao grofovski naslov. Zbog troškova koje je morao podmiriti primajući tu titulu bio je 1632. prisiljen prodati posjed Švarču kraj Karlovca za 2210 forinti. Vrlo brzo nakon primitka grofovske titule stječe nove naslove i zauzima odgovorne pozicije. Kralj ga je 1634. imenovao kraljevskim savjetnikom,⁶⁴⁸

⁶⁴³ HDA, k 32, fasc. 86, br. 18.

⁶⁴⁴ Szinnyei József, »Draskovits György (trakostyáni báró)«. *Magyar írók élete és munkái*, str. 1076.

⁶⁴⁵ Andritsch, 1977., str. 48.

⁶⁴⁶ *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.*, 1988, str. 86.

⁶⁴⁷ Šišić, 1918., str. 371.

⁶⁴⁸ MOL, Libri regii, 8, str. 67.

a 1635. dobio je potvrdu grofovskoga naslova i titulu trajnoga kneza, kao i bratić Gašpar te njihova djeca – djeca Ivana III. Nikola, Barbara, Katarina i Ivana Marija te Gašparova kći Euzebija. U toj je ispravi Ivan III. naveden s titulama viteza zlatne ostruge (*eques auratus*) i kraljevskoga savjetnika.⁶⁴⁹

Poput svoga oca Ivana II. obavljao je dužnost hrvatsko-slavonskoga bana. Kralj mu je potvrdu o imenovanju izdao u rujnu 1639.,⁶⁵⁰ a svečana banska instalacija odvila se u Zagrebu tek 13. srpnja 1640. Pojediniosti ceremonije koja se odvijala u crkvi sv. Marka opisao je Petar Keglević u svom ljetopisu, prema kojemu su ga u bansku službu svečano uveli zagrebački biskup Benedikt Vinković i karlovački kapetan Vuk Frankapan Tržački, dok mu je kraljevska potvrda izdana u rujnu iste godine.⁶⁵¹

Njegovu su bansku službu obilježila dva izazova: otpor habsburškim težnjama za centralizacijom i umanjnjem staleških prava te pitanje pravoslavnih Vlaha. Bio je vjerojatno najmoćniji izdanak obitelji Draškovića u ranome novom vijeku, koji je napravio najveći skok u karijeri od svih pripadnika obitelji. Na izborima za palatina na ugarsko-hrvatskom saboru u Požunu u rujnu 1646. bio je, kao jedan od četvorice predloženih kandidata (Adam Forgách, Istvan Bethlen, Pavao Nyari), izabran za ugarskoga palatina i tako postao jedini Hrvat u povijesti koji je obnašao tu čast. Iako su mu se na Požunskom saboru suprotstavljali protestantski zastupnici zbog njegovih izrazito radikalnih katoličkih gledišta, na koncu je bio izabran sa 120 glasova te još isti dan prisegnuo pred kraljem, staležima i redovima. Povelju o tom imenovanju kralj mu je izdao 11. rujna.⁶⁵² U travnju 1648. podijeljena mu je i čast župana Oravske županije (Árva).⁶⁵³

Ivan III. znatno je proširio obiteljske posjede: 1643. kralj Ferdinand III. mu daruje dijelove posjeda Veliki Bukovec, Mali Bukovec sa selima Nova ves, Dubovica, Martinci, Mali Torčec, Sveti Petar i Krišnica u Križevačkoj županiji.⁶⁵⁴ Iste godine uzeo je u zalog za 10 000 forinti Kostel i Krapinu u Varaždinskoj županiji te Deven u Požunskoj županiji.⁶⁵⁵ Sljedeće godine Ivan III. sklapa ugovor s kraljevskim fiskom o preuzimanju velikoga vlastelinstva i dvorca Brezovica u Zagrebačkoj županiji.⁶⁵⁶ Taj je posjed pripadao obitelji Mrnjavčić, čiji je vlasnik

⁶⁴⁹ MOL, Libri regii, 8, str. 100.

⁶⁵⁰ MOL, Libri regii, 9, str. 290.

⁶⁵¹ Šišić, 1918, str. 375.

⁶⁵² MOL, Libri regii, 9, str. 794–795.

⁶⁵³ MOL, Libri regii, 10, str. 114.

⁶⁵⁴ MOL, Libri regii, 9, str. 502.

⁶⁵⁵ MOL, Libri regii, 11, str. 385–393. Kopija tog ugovora izdana je u Beču 28. srpnja 1656. HDA, Fond Obitelj Drašković, k 32 br. 9.

⁶⁵⁶ MOL, Libri regii, 12., str. 257–259.

Vuk Mrnjavčić odlučio da ako njegov jedini sin Sigismund kao posljednji odvjetak svoje obitelji umre bez muškoga potomka, posjed naslijede Draškovići. Iako je Mrnjavčić zaista ostao bez muškoga nasljednika, njegove su kćeri prava na posjed 1663. prepustile Nikoli Zrinskomu, pa je borba za nj ostala četvrtoj generaciji Draškovića.

Ivan III. pribavio je još posjeda u Zagrebačkoj županiji. Nakon smrti Ladislava (Jurja) Imprića 1645. kraljevskom je darovnicom dobio posjede Jamnica, Sela, Sredičko, Brod, Gradac, Grančice, Gorica, Psarjevo, Topolnoverh i Dobravečko Selo.⁶⁵⁷

Godine 1647. Ivan je zatražio da mu se dodijeli palača Collalto u Beču, koja je prije pripadala obitelji njegove supruge,⁶⁵⁸ no do ispunjenja te molbe ipak nije došlo.

Iako je svojoj obitelji pribavio brojne posjede u Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji te je često boravio na svom posjedu u Vinici, kao palatin je trebao boraviti u Ugarskoj. Vezano uz tu činjenicu, Ugarskoj je komori više puta upućivao zahtjeve za dodjelom nekoga prikladnog posjeda na području Ugarske. U veljači 1647., nakon smrti svoje sestre Helene, udane Bánffy, dao je zahtjev Ugarskoj komori za nepokretnim imanjima Bánffyja, oko čega je 1647. i 1648. vodio parnice s Ferencom Nádasdyjem, koji je bio opunomoćenik ženskih članova te obitelji. Za posredovanje u toj stvari Ivan III. obraćao se različitim utjecajnim osobama,⁶⁵⁹ no prevagu je ipak odnio Nádasdy.⁶⁶⁰ U svibnju 1648. napokon je dočekao da mu se dodijeli posjed dostojan palatina. Kralj Ferdinand III. založio mu je veliki posjed Ovár (danas Mosonmagyaróvár) zajedno s gradom u županiji Moson na desetogodišnje uživanje.⁶⁶¹ Ivan je tražio da mu se dodijeli i naslov župana Županije Moson.⁶⁶²

Nakon uvođenja u posjed 1648. Ivan je iznenada umro u Požunu 5. kolovoza. Točan datum njegove smrti saznajemo iz pisma njegove udovice Barbare Thurzó Adamu Batthyányju od 1. prosinca 1648.,⁶⁶³ u kojem ga obavještava da će Ivana III. Draškovića biti ukopan u grobnicu u crkvi sv. Martina u Požunu 27. siječnja 1649. te ga poziva da mu tom prigodom oda posljednju počast.

⁶⁵⁷ MOL, Libri regii, 7, str. 662–663.

⁶⁵⁸ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn r. Nr. 177. Konv. 1647. fol. 23–26.

⁶⁵⁹ ÖStA HHStA, Wine, UA AA, Fasc. 175 fol. 224–225.

⁶⁶⁰ MOL, Libri regii, 10, str. 122–124.

⁶⁶¹ MOL, Libri regii, 10, str. 119.

⁶⁶² ÖStA HHStA Ungarische Akten Miscellanea Fasc. 431. C. Einzuteilende Nachträge 1601–1670 Konv. C. 1640–1650 fol. 63–64.

⁶⁶³ MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P-1314 – 10802.

U crkvi, u kojoj je pokopan i njegov otac Ivan II., podignut mu je reprezentativni nadgrobni spomenik u obliku šesterokutnoga paviljona na visokom postolju sa šest stupova koji nose baldahin, na kojem je lanterna s likom grifona, heraldičkim znakom Draškovića. Reprodukciju spomenika u bakrorezu napravio je tad poznati bakrorezac Juraj Šubarić, koji je djelovao u Beču 40-ih i 50-ih godina 17. stoljeća. Primjerak bakroreza čuva se u knjižnici benediktinskoga samostana u Beču.⁶⁶⁴

PRILOG 17: Portret Ivana III. Draškovića (Muzej Dvor Trakošćan, objavljeno u: Krznar, 2007.)

⁶⁶⁴ *Castrum doloris von Ivan III. Drašković (Draskovich)*, 1649. Schottenstift Wien, Bibliothek, sign. 164d1. Svoje je bakroreze Šubarić objavljivao kao ilustrirane knjige, a naručivale su ih obitelji pokojnika. One su služile za informiranje šire javnosti, a s druge strane osiguravale su dulju uspomenu na ugled pokojnika. O Šubariću i Draškovićevu nadgrobnom spomeniku pisao je Milan Pelc, »Georgius Subarich sculpsit Viennae – bakrorezac Juraj Šubarić u Beču oko 1650. godine: djela i naručitelji«. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 39(2015) str. 55–74.

6.2. Petrova grana

Drugi ogranak Draškovića čine djeca Petra Draškovića i Marijane Alapić – sinovi *Gašpar III.* i *Franjo* te kćeri *Katarina*, *Uršula* (redovnički Cecilija), *Sara*, *Barbara*, *Eva* i *Suzana*. Spominju se prvi put u ispravi iz 1609. kojom njihovi roditelji s Tomom Erdődyjem daruju Ivanu Krušelju posjed Orešje u Zagrebačkoj županiji.⁶⁶⁵

Najstariji sin Petra i Marijane bio je *Gašpar III.* Podatke o njegovu rođenju u Klenovniku 18. travnja 1605. saznajemo iz genealogije Franje Ladányja.⁶⁶⁶ Kao potomak Petra Draškovića i Marijane Alapić, koja je u miraz među ostalim donijela i posjed Ljutomer (Lottomberg) u Štajerskoj, nosio je i naslov baruna od Ljutomera. S tom je titulom (*Casparus Draskouich, Croata, liber Baro de Trakosthian et Lottomberg*) zabilježen i u popisu studenata u Grazu, gdje je 1618. završio početno školovanje.⁶⁶⁷ Bio je jedini muški nasljednik ove obiteljske grane, ujedno i posljednji muški član. Nosio je titulu kraljevskoga savjetnika.

Iz Gašparovih pisama saznajemo da često boravi u Ljutomeru, o čemu svjedoči i poziv Juliju Čikulinu od 18. prosinca 1629. na sprovod njegove majke, koja je ondje umrla 24. studenoga. Gašpar ga izvještava da će je iznijeti iz grada u 7 sati ujutro te da će biti pokopana u crkvi sv. Ivana Krstitelja u Ljutomeru 14. siječnja 1630. Iste se godine Gašpar oženio Anom Veronikom Eibesfeld. Prema pozivnici za vjenčanje koju je uputio obitelji Sermage svadbena se svečanost trebala održati 9. lipnja 1630. u Grazu. Svoje je uzvanike uputio da 7. lipnja dođu u Ljutomer, odakle će se uputiti u Graz.⁶⁶⁸

Gašpar III. Drašković kao jedini muški nasljednik svoga obiteljskoga ogranka baštiniio je znatan imetak – samo s majčine strane posjedovao je Ljutomer, Veliki Kalnik i Vukovinu. Godine 1631. naslijedio je utvrdu Prauneck (Braunecki, Braunegg) u Štajerskoj,⁶⁶⁹ a 1633. i posjed Globočec u Križevačkoj županiji. Ipak, zbog svojih je iznimno visokih izdataka neprestano imao materijalne poteškoće.⁶⁷⁰ Samo za obnovu Klenovnika, koji je dijelio s bratićem Ivanom III., potrošio je 10 000 forinti.⁶⁷¹

⁶⁶⁵ Koncept u HDA, Fond Obitelj Drašković, k 122. 1609.; MOL, Libri regii, 6, str. 199–203.

⁶⁶⁶ Ladanyi, 1675., str. 53r.

⁶⁶⁷ Andritsch, 1977., str. 56.

⁶⁶⁸ Emilij Laszowski, »Pabirci iz obiteljskih arhiva Sermage i Josipović«. *Viestnik Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu*, 9/10 (1941) (1941) str. 132.

⁶⁶⁹ Utvrda u blizini Ljutomera, stradala u požaru 1925. godine.

⁶⁷⁰ O ostavštini obitelji Alapić i troškovima koje je Gašpar imao podrobnije Ladanyi, 53r–56r.

⁶⁷¹ Ladanyi, str. 53v.

Bio je izdašan mecena crkvenih i školskih ustanova. Najveći njegov projekt bila je izgradnja isusovačkoga kompleksa u Varaždinu, koji je obuhvaćao samostan, crkvu i školu. Školska zgrada bila je dovršena u jesen 1637., a svečanost njezine primopredaje održana je na dan sv. Mateja 21. rujna. Gašpar je predvodio povorku kroz grad praćen brojnim plemstvom, što je zacijelo bio velik događaj u životu obitelji.

Gradnja isusovačke crkve Marijina Uznesenja započela je 1642., a završila tek 1656., što bilježi i natpis na portalu.⁶⁷² Nad portalom se nalazi i grb obitelji. Još 1639. Gašpar je sklopio ugovor s nekim rezbarom iz Graza za izradu glavnoga oltara za 1000 forinti,⁶⁷³ no on je, uz orgulje, stradao u požaru koji je izbio u crkvi na Uskrs 1648. godine. Osim što je podmirio najveći dio troškova gradnje, crkvu je obdario vrijednom opremom, poput primjerice svilenoga odijela obrubljenoga zlatom za misno ruho. Uz to je 1643. poklonio dva topa da se od njih sliju zvona, a ispred crkve dao je postaviti kameni kip sv. Marije (*Colossus Marianus*). U istoj je crkvi Gašpar 1659. dao sagraditi podzemnu kriptu s oltarom za grobnicu svoje obitelji. Naknadno je crkvi prigradna loretska/lauretanska kapela uz kompleks crkve, a radovi su bili završeni 1685. Njezinu izgradnju financirali su Ivan IV. Drašković i njegova žena Marija Magdalena Nádasdy, u sklopu raširenoga vida loretske pobožnosti. Brojnim ukopima članova obitelji postala je obiteljski mauzolej.

Ostrogonski nadbiskup kardinal Petar Pázmany, u čijoj je ovlasti bila i Zagrebačka biskupija, ustanovio je da u Zagrebu ne postoji nijedan ženski samostan, pa se obratio grofu Gašparu Draškoviću, koji se dotad već iskazao izdašnim donacijama i angažmanom oko isusovačkoga samostana u Varaždinu, da podupre njegov prijedlog.⁶⁷⁴ Činjenica da je Gašparova sestra Uršula/Cecilija bila klarisa u Požunu sigurno je utjecala na to da prvi zagrebački ženski samostan bude namijenjen upravo tom ženskomu redu. Gašpar je redovnicama isprva naumio donirati imanje u Vukovini,⁶⁷⁵ koje im je trebalo poslužiti kao izvor prihoda, no vlastelinstvo je u svojim rukama imao još 1634., kad mu kardinal Pázmany naložio da ga preda klarisama, *titulo foundationis*. Čini se da se Gašpar teško odlučio na izvršenje svoga obećanja, jer je na

⁶⁷² FUNDATORE ILLMO. COMITE GASPARO DRASKOVICH HONOREM B. M. V. ASSUMPTATE CONSECRATUM Ao. MDCLVI

O izgradnji isusovačkoga kompleksa Ivy Lentić-Kugli – Silvije Novak – Doris Baričević – Radovan Ivančević, *Isusovačka crkva i samostan u Varaždinu*. Zagreb 1988.

⁶⁷³ Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod*, 2. Zagreb 1987, str. 472.

⁶⁷⁴ HDA 672, Samostan klarisa Zagreb, fasc. I., br. 1.

⁶⁷⁵ *Quia vero vitae mediis indiguisset, fatus Comes Casparus Draskovich, in vivis inscripsit Conventui bona sua Vukovina, Mikchevecz & Kupchina, haecve illis assignavit, lege: deponendae certae summae ab illo, qui ex familia rehabere haec bona vellet. Insuper vita Comite, tritio, frumento, Vino, aliisque necessariis, Moniales sustentabat. Obiit 22. Maji. Anno 1662. Krčelić, 1771., str. 429.*

koncu umjesto donacije svoj posjed u Vukovini založio klarisama za 6000 forinti te darovao građevni materijal za gradnju samostana. Sestre su prvo došle u Klenovnik, u novosagrađeni dvorac Draškovića. Klenovnik je s 90 soba i 365 prozora tad bio najveći dvorac u Hrvatskoj. Podatak o boravku klarisa u obiteljskom dvorcu Draškovića potvrđuje i zabilješka Petra Keglevića u njegovu dnevniku za 13. svibnja 1645. iz koje saznajemo da je toga datuma odveo svoju kćer Katarinu klarisama u Klenovnik.⁶⁷⁶ Klarise su se preselile u Zagreb 1645., neposredno iza požara koji je pogodio grad. Ondje su donacijama različitih pojedinaca i zajednica nabavile zemljište za gradnju samostana u neposrednoj blizini Popova tornja. Danas se u toj zgradi nalazi Muzej grada Zagreba (Opatička ulica kbr. 20–22). O toj se gradnji raspravljalo i na zasjedanju Hrvatsko-slavonskoga sabora 4. svibnja 1645. u Varaždinu. Klarise su u samostan uselile ranih 1650-ih te je ondje bila organizirana i prva škola za djevojke.

Osim ulaganja u umjetnost, Gašpar je njegovao još jedan skup hobi – numizmatiku. Njome se počeo baviti u kasnijim godinama, dijeleći strast sa svojim bratićem Nikolom. Uloživši velike svote novaca u nabavku vrijednih primjeraka, proputovao je Italiju i Sveto Rimsko Carstvo.⁶⁷⁷

Uz Gašpara je vezana jedna od najdramatičnijih epizoda iz povijesti Draškovića u pogledu obiteljskih posjeda, u ovom slučaju glavnih obiteljskih sjedišta Trakošćana i Klenovnika. Budući da je njegova maloljetna kći Marija Euzebija bila zaručena za Jurja Frankapana, na nagovor Nikole VIII. Zrinskoga dogovorio je 1639. raskid tih zaruka u zamjenu za rješavanje svojih materijalnih poteškoća. Bračni ugovor Marije Euzebije Drašković i Nikole bio je sklopljen 24. svibnja 1645. pred zagrebačkim Kaptolom⁶⁷⁸ i prema njemu je Euzebija u miraz trebala dati Prauneck u Štajerskoj te dijelove Trakošćana i Klenovnika u zamjenu za 30 000 rajnskih forinti. Prema ugovoru, u slučaju da Zrinski umre prije Euzebije bez potomaka, posjed može od Euzebije otkupiti obitelj Zrinski za 24 000 ugarskih forinti, a ako prije umre Euzebija, posjed se vraća njezinu ocu. Prema ljetopisu Petra Keglevića⁶⁷⁹ vjenčanje je održano 4. lipnja 1645. u Klenovniku u prisustvu državnoga suca Jánosa Drugetha Homonnaija, a svadbena svečanost planirana je za rujan iste godine.⁶⁸⁰ Svečanost se vjerojatno trebala održati istodobno s vjenčanjem Barbare Drašković (kćeri Ivana III.) i Vuka Erdődyja, no zbog Euzebijine je

⁶⁷⁶ ...zapeljaj sam moja kćer Katičko med opatice v Klenovnik. Šišić, 1918, str. 378.

⁶⁷⁷ Ladanyi, 1675., str. 44–47. Bene Sándor, »Ideološke koncepcije o staleškoj državi zagrebačkoga kanonika«. U: Rattkay Juraj, *Spomen na kraljeve i banove Kraljevstava Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*. Zagreb 2001., str. 20.

⁶⁷⁸ NAZ, Locus credibilis, fasc. 10, D 187.

⁶⁷⁹ Šišić, 1918, str. 378.

⁶⁸⁰ Donedavno nepoznate pojedinosti oko vjenčanja Euzebije i Zrinskog, kao i tajnog ugovora oko preuzimanja Trakošćana i Klenovnika donosi Sándor Bene, »Constantinus et Victoria. Priča o prvom braku Nikole Zrinskoga. «*Prekretnice u suživotu Hrvata i Mađara*. Budapest 2015., str. 654–665.

bolesti odgođena.⁶⁸¹ Kao što donosi Bene u svom radu, bračni je ugovor bio tajan te su ostali pripadnici obitelji Drašković njegove pojedinosti saznali neposredno prije svadbene svečanosti, zbog čega je izbio obiteljski skandal. Naime, Trakošćan i Klenovnik bili su posjedi po nasljednom pravu i nisu se mogli prenositi po ženskoj liniji, pa je Ivan III. preko svoga odvjetnika Mihajla Sokolovića uložio pritužbu Zagrebačkom kaptolu 9. listopada.⁶⁸² Vjenčanje (svadbena svečanost) potom se odigralo na Gašparovu posjedu Praunecku 11. veljače 1646., a u svibnju je Gašpar pred Zagrebačkim kaptolom napravio izmjenu prethodnog ugovora, povisujući naknadu (zapravo zalog) Zrinskoga na 60 000 forinti,⁶⁸³ zbog čega je Ivan III. javno protestirao 24. svibnja u svoje i u ime svojih sinova.⁶⁸⁴

Situacija se zakomplicirala kad je Euzebija zaista 14. rujna 1650. umrla bez potomstva. Gašpar je prema ugovoru očekivao da mu se navedeni posjedi vrate, no već je Euzebijina oporuka iz 1647.⁶⁸⁵ nagovijestila da se stvari neće razriješiti na jednostavan način. Oporukom, kojom bi se Gašparu osiguralo doživotno uživanje prihoda polovice posjeda, dok bi ostatak nasljednika Draškovića uživao po četvrtinu prihoda, Zrinski je htio spriječiti eventualne sudske sporove i istovremeno zadržati posjede. Inzistiranje Zrinskoga na posjedovanju Trakošćana i Klenovnika ne iznenađuje s obzirom na šire povijesne okolnosti – u rujnu 1646. Ivan III. Drašković postao je ugarski palatin, ostavivši ispražnjenu bansku stolicu, a na tu je funkciju ciljao upravo Zrinski, kojemu su ti posjedi Draškovića bili od strateške važnosti.

Kad Zrinski nije ispoštovao stavke iz ugovora, Gašpar je silom zauzeo posjede, na što je Zrinski odgovorio slanjem privatnoga odreda vojske. Spor je bio riješen tek posredovanjem kralja Ferdinanda III. te je Zrinski vratio posjede, a Gašpar novac koji mu je dugovao Zrinski i još neke materijalne stvari (3000 florena te dvadeset bačvi vina, od čega deset s ljutomerskoga vinogorja, a deset s drugih područja).⁶⁸⁶

Gašpar je umro 22. svibnja 1662. i njegovom je smrću ugašena ova grana obitelji.

⁶⁸¹ Pojedinosti o Euzebijinoj bolesti donosi Nikolino pismo bratiću Gašparu od 16. kolovoza 1646. Odescalchi Artúr, »Két főrangú magyar érmész a XVII-ik században«. *Századok*, 7(1873) str. 578–581.

⁶⁸² HDA, Fond Obitelj Drašković, k. 23. fasc. 59. br. 10.

⁶⁸³ NAZ, Locus credibilis, fasc. 9, D 162.

⁶⁸⁴ HDA, Fond Obitelj Drašković, k. 23. br. 4.

⁶⁸⁵ NAZ, Locus credibilis, fasc. 12., D 237

⁶⁸⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 31, fasc. 83, br. 7. Ispravu je objavio Szerémi (Artúr Odescalchi), »Gr. Zrínyi Miklós egyesség-levele Draskovich Gáspárral, 1651.«. *Magyar Történelmi Társulat*, 2(1879) str. 598–600.

Podatke o njegovu bratu *Franji* saznajemo iz Ladanyijeve genealogije. Po njoj se Franjo rodio u Trakošćanu 1608. i kao dijete je bio bolehljiv. Umro je u dobi od osam godina, nekoliko mjeseci nakon smrti oca Petra, 2. kolovoza 1616. godine.⁶⁸⁷

Ženske članice treće generacije obitelji Drašković s Petrove strane slabije su zastupljene u izvorima koje posjedujemo.

Iz 1623. potječe zaručnički ugovor Petrove kćeri *Barbare* i Jurja Nádasdyja pred svjedocima Nikolom Zrinskim, Kristoforom Bánffyjem i Istvánom Benmyjem.⁶⁸⁸ Po svemu sudeći do toga braka nije došlo, jer je u tužbi koju je udovica Stjepana Druškovečkoga Barbara Oršić pokrenula 1636. protiv Gašpara i njegovih sestara Eve, Suzane i Sare zbog posjeda Benkovec u Varaždinskoj županiji⁶⁸⁹ navedena kao djevojka. To je ujedno posljednji pronađeni Barbarin spomen u izvorima.

U izvorima je nešto više zastupljena *Uršula*, koja je stupila u red klarisa u Požunu, gdje je uzela redovničko ime *Cecilija*. Kad se to točno dogodilo, nije nam poznato. Izvori koji je izrijekom spominju prije njezina stupanja u samostan malobrojni su i tiču se parnica oko obiteljskih posjeda i pokretne imovine. Prvi se put samostalno, dakle bez ostalih sestara, spominje kao djevojka 1618. u tužbi koju je protiv nje i njezine majke Marijane podigao Franjo Pethő⁶⁹⁰ zbog kršenja ugovora iz 1615. godine. Marijana je zadržala pokretnu imovinu pokojnog Gabrijela Pethóa i njegove žene Suzane Révay. Ostale podatke vezane uz Uršulin život nalazimo u službenim dokumentima koji se tiču utemeljenja samostana klarisa u Zagrebu od sredine 1640-ih. Na inicijativu ostrogonskoga nadbiskupa Pázmanyja i Uršulina brata Gašpara klarise su se početkom četrdesetih godina 17. st. smjestile u Klenovniku, obiteljskom sjedištu Draškovića, a 1645. preselile su se u Zagreb, gdje je Uršula/Cecilija postala prva predstojnica samostana. O tom piše i Krčelić u analizi samostanskih redova u Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu.⁶⁹¹ Iz siječnja 1650. potječe Cecilijino pismo Adamu Batthyányju, u kojem ga, kao patrona reda

⁶⁸⁷ Ladanyi, 1675., str. 56.

⁶⁸⁸ HDA. K 32, fasc. 85. br. 5. Dokument nedostaje u kutiji. Poznat je samo regest, no pismo na mađarskom jeziku od 6. studenoga 1623., koje je objavio Szerémi, 1893. str. 446., odgovara tom opisu.

⁶⁸⁹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 18, fasc. 48, br. 10.

⁶⁹⁰ HSS, 5, str. 182–183.

⁶⁹¹ *Zagrabiae instituti S. Claras, sub cura PP Franciscanorum, Conventus hujus initia ex eodem conventu, communicata sic habeo: comite Casparo Draskovich, ac Eminentiss. Primate Hung. & Cardinali Petro Pazmano agentibus, postquam Provinciales Franciscanorum fortiter se opposuisset, pro erigendo Zagrabiae in Slavonia Monialium claustris; Posonio sex professae, ac duae pro monasterio aeducatae virgines sunt submissae, videlicet mater Elisabetha Marianna Nagy, Posonii Priorissa, Ursula Caecilia Draskovich soror Comitissae, Maria Theresia Dobrosovszky & Beatrix Magasparty, atque Elisabeth Hortulana Persich professae & Chorales. Post has Catharina Febronia laica..... H aec in suo ad Slavoniam 1645. die 5. Aprila adventu, in Klenovnik fuere receptae.* Krčelić, 1771., str. 429–430.

klarisa, obavještava o završetku gradnje samostana u Zagrebu i zahvaljuje mu na njegovoj potpori.⁶⁹² Pismo pisano mađarskim jezikom, kićenim rukopisom, svjedoči i o njezinu obrazovanju, koje je bilo neophodno za obavljanje dužnosti predstojnice samostana. Posljednji je put zabilježena u izvoru iz 1652., njezinoj vjerojatnoj oporuci, u kojem je samostanu klarisa darovala 6000 forinti.⁶⁹³

Za njezinu sestru *Katarinu* izvori su također malobrojni. Bila je udana za Gašpara Rattkaya. Nije poznato kad se točno održalo vjenčanje, a 1613. bili su tek zaručeni.⁶⁹⁴ Umrla je prije 8. srpnja 1626., kad je njezin muž, zakoniti skrbnik njihova sina Petra, tužio njezinu majku Marijanu Alapić zbog pokretne imovine koju je ona zadržala u Klenovniku.⁶⁹⁵

Nešto više saznanja imamo o Petrovoj kćeri *Sari*. Ona je bila udana za Dioniza Széchyja (Szécsy), s kojim je imala sinove Petra, Jurja i Gašpara te kćeri Mariju Margaretu i Julijanu. Zahvaljujući korespondenciji sačuvanoj u obiteljskom arhivu Batthyány u Budimpešti, koju je vodila nakon smrti muža s njegovim bratićem Adamom Batthyányjem, s kojim je bila vrlo bliska,⁶⁹⁶ njezina prisutnost u izvorima češća je u kasnijim godinama njezina života. Nakon muževe smrti uputila je 1647. zahtjev Dvorskoj komori za kreditom od 10 000 forinti, jer joj je očito trebalo gotovine.⁶⁹⁷ Kao nasljednica dijela baštine muževe obitelji (Martijanec, Rakičanec, Murska Sobota) brinula se o tim posjedima. Godine 1652. uložila je pritužbu palatinu Pálu Pálffyju jer drugi nasljednici (obitelj Batthyány) nisu htjeli popraviti pripadajući dio obrambenih zidina Murske Sobote,⁶⁹⁸ što je u vrijeme osmanskih provala bilo od velike važnosti.

Također je bila iznimno angažirana oko konfesionalizacije toga prostora, čije se plemstvo, do početka 17. st. uglavnom luteransko te u manjoj mjeri kalvinsko, preobratiло na katolicizam, među njima i obitelj Széchy. Sara je htjela sve vjernike na svom posjedu u Martijancu pridobiti za katolicizam, o čemu ih je pismeno obavijestila 1651. godine.⁶⁹⁹ Budući da je većina crkava u murskosobotskom dekanatu bila pod patronatom Széchyjevih, ona je imala presudnu ulogu u

⁶⁹² MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P 1314 – 10669

⁶⁹³ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 94., 1687. g., prijepis dokumeta iz 1652.

⁶⁹⁴ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, br. 22.

⁶⁹⁵ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 29, fasc. 76. br. 28.

⁶⁹⁶ MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P 1314 – 46367-46393, 10873-10874. Pisma su pisana od 1650. do 1658. godine.

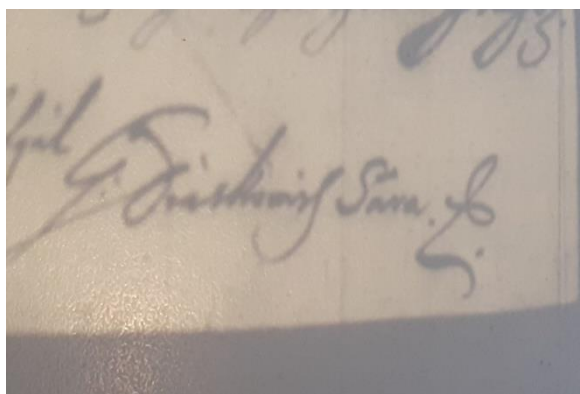
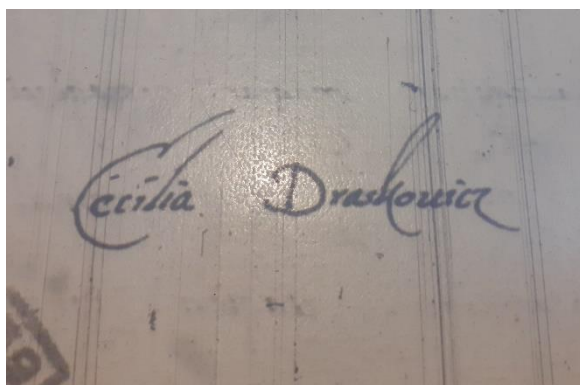
⁶⁹⁷ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 184. Konv. 1651. 54–55.

⁶⁹⁸ O vlasništvu i o gospodarenju tih posjeda više u članku Darje Kerec, »Szécsijevi gospostvi grad in Sóbota v času turških vpadov in verskih sporov«. *Zgodovina za vse*, 7(2001) 1, str. 26–35. Oko obrambenih zidina Murske Sobote u 17. st. nastao je spor među grofovskim obiteljima koje su dijelile vlasništvo (Széchy, Batthyány) te se ugovorom iz 1633. svaka strana obvezala da će se brinuti o pripadajućem dijelu zidina.

⁶⁹⁹ Ibidem., str. 34.

tome što su do 1657. protestantima oduzete sve crkve. Poznato nam je da joj je 1650. bilo dodijeljeno skrbništvo nad djecom,⁷⁰⁰ a kao udovica bila je na zasjedanju Ugarskoga sabora 1655. Umrla je u siječnju 1673.

Za Evu i Suzanu nemamo nikakvih detaljnijih biografskih podataka. Moguće je da su, nakon posljednjega spomena u izvorima 1636., stupile u neki samostan.

PRILOG 18: Potpisi Cecilije i Sare Drašković

⁷⁰⁰ MOL, Libri regii, 10, str. 508.

6.3. Posjedi treće generacije

Iako su prethodne generacije obitelji već utemeljile Trakošćan i Klenovnik kao obiteljske rezidencije, a dio obitelji imao je sjedište i u Ljutomeru, njezini pripadnici svom prezimenu ipak najčešće dodaju pridjevak *de Trakostian*, a takva će se praksa održati sve do sredine 18. stoljeća, kad se uz ime Josipa Draškovića (1716.–1775.) počinje pojavljivati pridjevak *de Klenovnik et Trakostyan*.

Treća generacija obitelji izgradila je, uz Trakošćan, i danas najprepoznatljiviji simbol obiteljske moći, reprezentativni dvorac u Klenovniku, koji je, prema praksi izgradnje višekrilnih dvoraca u 17. stoljeću, vjerojatno nastao nadogradnjom manje kurije. Na zidu unutarnjega dvorišta četverokrillnoga dvorca i danas stoji poznati životopisni natpis, koji potječe iz 1616. godine.⁷⁰¹ Kojom je prigodom taj natpis postavljen, možemo samo nagađati. U to vrijeme seniori druge obiteljske generacije više nisu živi – Ivan II. umro je 1613., a Petar početkom 1616, dok su ostali pripadnici obitelji tad još malodobni. Ivanova djeca imaju manje od dvadeset godina: Nikola ima 19 godina, Juraj 17, a Ivan samo 13. Jedino je njihova sestra Helena u 25. godini, no za pretpostaviti je da ona nije među glavnim akterima te građevinske obnove. Petrov sin Gašpar ima 11 godina. On će obnovi Klenovnika pristupiti poslije. Moguće je i da se zabilježena godina ne odnosi na dovršetak gradnje, nego na njezin početak.⁷⁰² Iz toga se natpisa može iščitati obiteljska samosvijest i optimizam utemeljeni na rastućoj feudalnoj moći na početku 17. stoljeća.

O daljnjoj izgradnji i širenju Klenovnika saznajemo iz natpisa s grbovima obitelji Drašković i Nádasdy iz 1667.⁷⁰³ Natpis nam pruža informaciju o dogradnji krila dvorca koju su poduzeli

⁷⁰¹ STET DOMUS HAEC, DONEC FLUCTUS FORMICA MARINOS EBIBAT ET TOTUM TESTUDO PERAMBULAT ORBEM/ ANNO CHRISTI 1*6*1*6

⁷⁰² Sanja Cvetnić, »Između zavičajnoga i europskoga identiteta. Umjetnička baština Varaždina«. *Hrvatska revija*. 2009., 2, str. 15.

⁷⁰³ DVCTVS VESTIGIIS PATRIS ET AVI
HANC PARTEM POSVIT DOMVS IOANNES
DRASKOVITVS, HOC PATRIS NIMIRVM ET
AVI NOMINE TERTIVS VOCATVR
CVM CONSORTE MARIA MAGDALENA
NADASD. STEMMATE PATRIS ORIVNDA
DVRET PROGENIES VT VSQVE LVSTRA
INTER DENA FAVORE NEMPE DÎVVM
VOTIS PROTINVS INTEGRIS PRECAMVR,
HIC ADIVNGE TVAS LECTOR BENIGNĚ
PRECES, ATQVE MEIS FAVETO VOTIS.
Objavio Szabo, 1919., str. 58–59.

pripadnici četvrte generacije Draškovića, Ivan IV. i njegova žena Marija Magdalena Nádasdy. Najstariji sačuvani likovni prikaz Klenovnika potječe iz 1639., kad je dvorski slikar i inženjer Johann Ledentu u seriji slika gradova i utvrda na Hrvatsko-slavonskoj granici, koji se čuvaju u Nacionalnoj knjižnici u Beču, prikazao i Klenovnik.

PRILOG 19: Dvorac Klenovnik danas (preuzeto iz: Obad Šćitaroci, 1991.)

Kako su se koristili navedeni posjedi i kako je obitelji mijenjala svoje boravište, možemo pratiti i prema mjestu rođenja njihove djece. Ivanova kći Helena rođena je 1591. u Vinici, posjedu koji su Draškovići dijelili s drugim nasljednicima obitelji Istvánffy te Keglevićima i Lipčeyjima. Za drugu Ivanovu kći Anu nemamo podataka, no sin Nikola rođen je 1595. u Trakošćanu, koji je već tad postao glavno obiteljsko sjedište. Da je sredinom 17. stoljeća glavno sjedište obitelji ipak bio Klenovnik, u kojem se održavaju svi važniji društveni događaji,

svjedoče i dva pisma Ivana III. od 4. veljače 1639. Adamu Batthyányju i njegovoj majci Evi Poppel, kojima ih poziva na vjenčanje njegove pokćerke Elizabete Erdődy i Franje Keglevića, zakazano za 6. ožujka iste godine u Klenovniku.⁷⁰⁴ Vjenčanje je zabilježio i Keglević u svom ljetopisu.⁷⁰⁵

Godine 1624. Ivan III. i Nikola dijele obiteljske posjede. Prema ugovoru koji su braća sklopila Ivan je zadržao Klenovnik, polovicu Trakošćana, Kamenicu i pravo na dijelove Kostela i Krapine, posjed Eberhard u Požunskoj županiji, Preseku u Križevačkoj županiji te kuće u Zagrebu i Varaždinu. Ivan od svoga bratića Nikole Keglevića 1635. otkupljuje dijelove viničkoga vlastelinstva za 1700 florena.⁷⁰⁶ Nikoli je pripala polovica trakošćanskoga vlastelinstva, dvorac Markovci kraj Ptuja, vinograd kraj Čakovca, 72 000 forinti i neizmireni dug kralja Rudolfa II. od 82 000 forinti.

Drugi ogranak obitelji imao je svoje sjedište i u Ljutomeru. Nakon smrti Petra Draškovića njegova je udovica Marijana 1619. uputila molbu Dvorskoj komori da joj se prepíše njezina djedovina s obzirom na to da je sin Gašpar bio maloljetan. O boravku Gašpara III. i njegove majke Marijane Alapić na tom posjedu saznajemo iz Gašparova pisma Juliju Čikulinu od 18. prosinca 1629., u kojem ga poziva na sprovod svoje majke u Ljutomeru u siječnju 1630., o čemu je već prethodno bilo riječi.⁷⁰⁷ Da je Gašpar podjednako boravio i u Klenovniku i u Ljutomeru svjedoči i već komentirana pozivnica za njegovo vjenčanje članovima obitelji Sermage, poslana 9. svibnja 1630. iz Klenovnika, u kojoj se navodi da će se svadba održati u Grazu, a uzvanike se moli da se okupe u Ljutomeru.⁷⁰⁸ U jesen 1631. Ljutomer je bio podijeljen na više nasljednika, među kojima je bila i Gašparova sestra Sara, udana Széchy.⁷⁰⁹

Gašpar je Trakošćan i Klenovnik, osim epizode sa svojim zetom Nikolom Zrinskim koja je rezultirala i oružanim sukobom, pokušao založiti još jednom 1653., no to je spriječeno protestom ostalih vlasnika.⁷¹⁰ Gašpar nasljeđuje i utvrdu Prauneck (Braunecki, Braunegg) u Štajerskoj,⁷¹¹ a 1633. posjed Globočec u Križevačkoj županiji.⁷¹² Dakle, u Gašparovo vrijeme, obitelj se ustalila i na štajerskom prostoru.

⁷⁰⁴ MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P 1314 – 10768, 10769

⁷⁰⁵ Šišić, 1918., str. 374.

⁷⁰⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, fasc. 31, br. 9. i 10.

⁷⁰⁷ Laszowski, 1941., str. 132.

⁷⁰⁸ HDA, Fond Obitelj Sermage, Missiles. Laszowski, 1941., str. 132.

⁷⁰⁹ Slekovec, 1904., str. 181.

⁷¹⁰ HDA, Fond Obitelj Drašković, k. 29. br. 9.

⁷¹¹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, fasc. 31, br. 1.

⁷¹² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 31, fasc. 31, br. 1., br. 4.

Osim toga, možemo konstatirati da je iz poteza pripadnika treće generacije vidljiva tendencija za stjecanjem i širenjem posjeda u Zagrebačkoj županiji. Prvi korak u tom je procesu bio angažman Draškovića 1630-ih oko dobivanja vlastelinstva Švarča kraj Karlovca. Iza smrti Jurja od Švarče 1627. kralj Ferdinand II. to je imanje darovao Atanasiju Georgičeviću, no braća Juraj III. i Ivan III. te njihov bratić Gašpar III. Drašković zaposjeli su ga i založili Vuku Frankapanu za 2000 florena. Oko toga posjeda nisu se mogli složiti niti međusobno; 16. prosinca 1627. Gašpar III. prosvjeduje protiv Ivana III. koji je zaposjeo njegov dio,⁷¹³ pa je pravedna raspodjela posjeda među bratićima slijedila tek 1628. godine.⁷¹⁴ Godine 1630. kralj je naredio da se posjed preda nepristranome Stjepanu Berislaviću na godinu dana, dok Draškovići ne dokažu svoje pravo na njega. Zbog strateškoga položaja toga vlastelinstva čak je i Hrvatski sabor 9. prosinca 1630. kralju uputio molbu za priznavanjem prava Ivana III. Draškovića na taj posjed.⁷¹⁵ U međuvremenu se Ivan 1631. nagodio s Georgičevićem i isplatio mu 1400 forinti. No Švarča nije dugo bila u vlasništvu Draškovića, jer je Ivan III. zbog troškova povezanih sa stjecanjem grofovskoga naslova (1631.) bio prisiljen 1632. posjed prodati kapetanu Gašparu Jankoviću za 2211 forinti.

Draškovići i 1640-ih pokušavaju proširiti posjede u Zagrebačkoj županiji. Godine 1643. Ivan III. uveden je u posjed kurije i imanja Žažina kraj Letovanića, zbog čega su prigovor uložili pripadnici obitelji Škrlec i Lovinčić te zagrebački kanonik Andrija Županić, Ivan Hrastovački i veliki prepozit Zagrebačkoga kaptola Petar Petretić.⁷¹⁶

Ivan III. također sklapa 1644. ugovor s kraljevskim fiskom o preuzimanju velikoga vlastelinstva i dvorca Brezovica od obitelji Mrnjavčić. Prema ugovoru od 7. rujna 1644. godine⁷¹⁷ vlasnik Brezovice Vuk Mrnjavčić svom je odgajatelju grofu Ivanu III. Draškoviću ostavio to vlastelinstvo u slučaju da njegov sin Sigismund, kao posljednji odvjetak svoje obitelji, umre bez muškoga potomka.

Iako je Mrnjavčić zaista ostao bez muškoga nasljednika, preuzimanje Brezovice nije teklo baš glatko, jer su njegove kćeri Suzana, žena Martina Antolkovića, i Katarina, žena Franje Tanodija, svoja prava na posjed prepustile Nikoli Zrinskomu 1663.,⁷¹⁸ unatoč formalnom pravu Draškovića, pa je borba za taj bogati posjed ostala četvrtoj generaciji Draškovića, Ivanovim

⁷¹³ HSS, 5, str. 415.

⁷¹⁴ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 15, fasc. 41, br. 22.

⁷¹⁵ HSS, 5, str. 491.

⁷¹⁶ HDA, Fond Obitelj Lovinčić, 4-15-1-2.

⁷¹⁷ *Consensus cum Jure Regio super Castello Bresovicza Comitibus Draskouics data*. MOL, Libri regii, 12, str. 254–257.

⁷¹⁸ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 29, fasc. 76, br. 15.

sinovima Nikoli II. i Ivanu IV., koji su potvrdu o dodjeli Brezovice ishodili od kralja Leopolda 1659.,⁷¹⁹ a u posjed su bili uvedeni 1660. godine. Tek nakon smrti Adama Zrinskog 1691. Brezovica je sasvim prešla u posjed Draškovića.

U Zagrebačkoj županiji Draškovići su 1645. nakon smrti Ladislava Imprića stekli i posjede Jamnica, Sela, Sredičko, Brod, Gradac, Grančice, Gorica, Psarjevo, Topolonverh, Dobravečko Selo.⁷²⁰

Četrdesetih godina 17. st. obitelj značajno širi posjede i u Križevačkoj županiji. Nakon smrti posljednjega člana obitelji Székely 1643. kralj Ferdinand III. darovao je Ivanu III. više posjeda sa sjedištem u Velikom Bukovcu, gdje je bila plemićka kurija te sedam sela (Lunjkovec, Mali Bukovec, Martinić, Novo Selo Podravsko, Selnica Podravska, Sv. Petar Ludbreški i Županec).⁷²¹ Dio posjeda koji su pripadali tom vlastelinstvu Draškovići su stekli isprva zalogom, potom preuzimanjem od obitelji Županić u zamjenu za 1000 forinti, od čega samo 200 u novcu, a ostalo u vinu. Iste godine Ivan je uzeo u zalog za 10 000 forinti Kostel i Krapinu te Deven.

Zbog političkih i društvenih potreba plemstvo 17. stoljeća već naveliko kupuje kuće u većim gradovima. U Varaždinu su Draškovići posjedovali više kuća i palača. Iz 1616. potječe prvi spomen o kamenoj kući (*domus civilis murata*) na glavnom gradskom trgu koja je bila u posjedu obitelji. Pored te kuće nalazila se druga zidana kuća u posjedu obitelji Vragović, koju su Draškovići također nastojali pridobiti, pa su pokušali spriječiti da se ona proda nekoj trećoj osobi.⁷²² Vlasnik Ivan Vragović, koj je očito zapao u dugove, protestirao je protiv Eve Istvánffy, udovice Ivana Draškovića, te njihovih sinova Nikole, Ivana i Jurja, koji su ometali prodaju. Spor se nastavio 1617. i 1622.⁷²³ sve do 1630., kad je dotičnu kuću Ivan Vragović sa ženom Anom i sinovima i kćerima Petra Vuka Vragovića prodao Ivanu III. Draškoviću i njegovoj ženi Barbari Thurzó za 1100 rajnskih forinti i bačvu vina od 20 vjedara.⁷²⁴ O važnosti posjedovanja nekretnina u sigurnim utvrđenim gradovima svjedoči i činjenica da se u tu kuću 1670. s djecom preselila udovica Nikole VII. Zrinskog Marija Sofija Löbl.

⁷¹⁹ MOL, Libri regii, 12, str. 252.

⁷²⁰ MOL, Libri regii, 7, str. 662–663.

⁷²¹ MOL, Libri regii, 9, str. 502.

⁷²² HDA, k 15, fasc. 41. br. 20.

⁷²³ Josip Barbarić – Josip Kolanović, *Zapisnici Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*, 5. Varaždin 1994., str. 94–95.

⁷²⁴ Ibidem, str. 324–326.

Nakon Petrove smrti njegova udovica Marijana Alapić vodila je brojne i dugotrajne sporove oko posjeda i pokretnina, ali i stjecala nove nekretnine, poput drvene kuće u Varaždinu, koju je u svoje i u ime svoje djece kupila 1617. za 102 ugarske forinte.⁷²⁵

Nakon smrti Ivana III. novostečeni posjedi u Križevačkoj (Mali i Veliki Bukovec, Sveti Petar, Nova Ves, Martinić i Krištica) i u Varaždinskoj županiji (Gorica, Kostel) ostali su u vlasništvu obitelji, a za to se pobrinula udovica Ivana III. Barbara Thurzó, koja je u travnju 1650. od kralja Ferdinanda ishodila potvrdu vlasništva.⁷²⁶ Njegov brat Nikola kao zakoniti je skrbnik njegove djece Nikole II. i Ivana IV., jedinih muških potomaka u obitelji, 1652. upravu nad hrvatskim posjedima obitelji Drašković povjerio Franji Ladanyiju.⁷²⁷

Posljednja posjedovna akvizicija pripadnika ove generacije bio je dvorac s imanjem u Ptuju, koji je Nikola dobio na poklon od salzburškoga nadbiskupa Guidobalda Thuna 1657. godine.

⁷²⁵ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12., br. 29; Barbarić – Kolanović, 1993., str. 259–260.

⁷²⁶ MOL, Libri regii. 10, str. 526–530.

⁷²⁷ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 19, fasc. 50, br. 1.

II. DIO

7. OBITELJ I RODBINSKE VEZE

7.1. Konstruiranje obiteljskog identiteta

U ovom ćemo poglavlju s jedne strane pokušati dati uvid u obiteljsku strukturu i obiteljske veze, a s druge odrediti mjesto obitelji u odnosu na druge plemićke obitelji srednjoeuropskoga kruga. Prema tezi koju je o plemstvu kao esencijalno homogenoj društvenoj skupini koja je dijelila slične privilegije, uvjerenja i iskustva iznio Jonathan Dewald u svojoj monografiji,⁷²⁸ može se promatrati i uspon Draškovića, njihovo pozicioniranje na kraljevskom dvoru te stvaranje obiteljskog identiteta.⁷²⁹ Kraljevski su dvorovi bili idealna pozornica za prezentiranje moći i ugleda plemićkih obitelji, koje su, uz to što su dijelile iste vrijednosti s drugima, bile i heterogene s obzirom na njihove različite obiteljske identitete. Svaka pojedina plemićka obitelj formirala se kroz vlastite socijalne, političke i vjerske izbore, koji su rezultirali specifičnim obiteljskim identitetom. On se prije svega temeljio na lokalnoj plemićkoj moći koja je proizlazila ponajprije iz posjedovanja zemlje i obnašanja visokih dužnosti, a održavala se zahvaljujući razgranatoj obiteljskoj mreži, patronatstvu te ekonomskom i političkom klijentelizmu.⁷³⁰

Konstrukcija identiteta plemićkih obitelji, kao produkt komunikacije različitih generacija, rivalstva između pojedinih obiteljskih ogranaka, ženidbenih strategija i demografskih utjecaja, temeljila se na kolektivnoj memoriji. Ona se gradila kroz više generacija putem genealoških mitova i tradicije stvarane radi održavanja odgovarajućega položaja obitelji. Kad je određena obitelj napokon postigla ciljani status, tendencija je bila da se njihovi rodoslovni mitovi održe te da njihove najmlađe generacije osjećaju pripadnost obitelji i prihvate obvezu održanja obiteljskoga položaja. I Draškovići su u tom procesu konstruiranja kolektivne memorije pristupili već uhodanim praksama. Jedan od vidljivijih rezultata bilo je nastajanje obiteljske

⁷²⁸ Jonathan Dewald, *The European Nobility 1400.–1800*. Cambridge 1996., str. XV.

⁷²⁹ Zanimljivi prilozi o formiranju obiteljskih plemićkih identiteta u odnosu na vlastitu povijest obitelji te na druge obitelji unutar društvene elite donosi zbornik *Aristocracy, Dynasty and Identity in Early Modern Europe, 1520.–1700. Rulers, Aristocrats and the formation of identities* (Elizabet Marieke Geever i Mirela Marini, ur.) Farnham-Surrey 2015.

⁷³⁰ O plemstvu kao političkoj, socijalnoj i ekonomskoj snazi određenoga područja Hamish S. Scott (ur.), *The European Nobilities in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. London–New York 1995.

genealogije *Fructus honoris in arbore Illyrico Hungarica domus Drascovithianae* (1675.) iz pera njihova službenika Franje Ladanyija za vrijeme četvrte generacije obitelji. Ta je genealogija uvelike utjecala na održanje obiteljske tradicije sve do danas.

Primarni zadatak svake generacije obitelji bio je osigurati kontinuitet obitelji i prenijeti potomcima obiteljsko naslijeđe, što je uz plemićki status, zemljišne posjede i nekretnine, uključivalo i način života, ali i ono simboličko, poput obiteljskog imena, osobnih imena, grba ili pečata. Nakon sabora u Brucku na Muri 1578. otvorila su se brojna prikladna radna mjesta za pripadnike plemstva u upravi i vojsci,⁷³¹ što je pogodovalo i Draškovićima, koji su upravo u tom razdoblju počeli učvršćivati svoj položaj u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu. Već u prvoj generaciji pripadnici obitelji uspjeli su svojim zalaganjem prikupiti sve elemente potrebne za formiranje kulta obitelji – vojni uspjeh, dvorske službe i obiteljske veze.

7.2. Obiteljska struktura i odnosi unutar obitelji

Promatrajući svaku obitelj u određenom razdoblju, pa tako i Draškoviće, možemo pratiti dinamiku između različitih generacija, odvjeta obitelji i pojedinaca. Dodatnu dinamiku u obiteljskim odnosima donosila su i djeca iz prethodnih brakova bračnih partnera, što je nerijetko dovodilo do velike dobne razlike među djecom. Slučaj da djeca odrastaju u velikim obiteljima s puno polubraće i polusestara nije bio iznimka u ranonovovjekovnim plemićkim obiteljima, jer je takva bila društvena realnost. Muškarci su često pogibali u ratnim zbivanjima, pa su se njihove udovice preudavale. Žene su pak relativno često umirale pri porodu. Već u prvoj generaciji Draškovića supruga Gašpara I. Katarina Székely u brak je došla s kćerima Barbarom i Elizabetom iz prethodnoga braka s Mihaelom Perényijem. One su se poslije udale u obitelji Czobor i Forgách, pa su Draškovići zapravo »dobili« novu svojtu, koja je bila prošireni dio njihove obitelji. Kći Barbare Perényi udane Czobor, Elizabeta, udala se za ugarskoga palatina Jurja Thurzóa, a njegova kći Barbara potom se udala za Ivana III. Draškovića.

⁷³¹ Štefanec, 2011., str. 22.

Izgradnji čvrste obiteljske mreže neophodne za opstanak obitelji pridonose i odnosi s brojnim rođacima koji su zbog dijeljenja imanja zajedničkih predaka nerijetko i susjedi. Kao primjer možemo navesti Kegleviće, s kojima Draškovići dijele posjed Vinicu, ili Bojničiće, s kojima obitelj njeguje isprva prijateljske, a potom i rodbinske odnose još iz razdoblja prije doseljenja u novi zavičaj.

Promatrajući odnose unutar same obitelji, prema dosad analiziranim podacima možemo zaključiti da unutar svake generacije postoji jedna osoba koja igra vodeću ulogu. Ipak, bez široke obiteljske baze, nije se moglo opstati u vremenima kad je smrtnost u odnosu na današnje vrijeme bila iznimno visoka. Uz to, obitelj je pojedincu omogućavala da se memorija o njemu pronosi generacijama te da tako nadiđe zaborav. Svojevrsno oruđe za to bili su nadgrobni spomenici, slike, knjige, mauzoleji i obiteljske priče, što je, dakako, kao mehanizam čuvanja sjećanja bilo dostupnije plemstvu nego ostalim društvenim slojevima.

U prvoj generaciji obitelji Drašković ključna je osoba bio Juraj I., bez čijega zalaganja i iznimnih sposobnosti ne bi niti bilo daljnjeg obiteljskog uspona. Da je obiteljska povezanost bila jamstvo opstanka u ranonovovjekovnom društvu, svjedoči i činjenica da su, počevši od početaka Jurjeve karijere, na svim etapama uspinjanja na društvenoj ljestvici uz njega i njegova braća Gašpar i Ivan I. Prvi dokaz te postavke potvrda je plemstva s grbovnicom iz 1553., koju je Juraj ishodio od kralja Ferdinanda I. neposredno nakon što je dobio službu u Dvorskoj kancelariji.⁷³² U toj se potvrdi izrijeком navode njegova braća sa svim svojim budućim potomstvom. Isti obrazac ponavlja se i u kasnijim kraljevskim donacijama zemljišnih posjeda te u dodjeli unosnih službi. U trenutku kad je Juraj, temeljem svoje banske službe od kraja 1560-ih, uspio steći veći posjed na području hrvatskih zemalja – Trakošćan – gdje se organizira obiteljsko sjedište, sve važniju ulogu u obitelji preuzima Gašpar, zadužen za brigu oko obiteljskoga sjedišta te učvršćivanje odgovarajućega statusa u okvirima Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva. Darovnice za posjed Trakošćan isprva se odnose isključivo na Jurja, koji ga 1569. dobiva na korištenje u ime neisplaćenih banskih plaća, potom posjed braća zajedno dobivaju u zalog, da bi trajno vlasništvo trakošćanskoga vlastelinstva 1584. stekao samo Gašpar sa svojim sinovima.

I u drugoj generaciji Draškovića braća su podijelila uloge – Ivan II. više je okrenut karijeri u javnoj službi. Već kao mladić u različitim je službama na dvoru, a nakon vojničkih uspjeha izabran je za hrvatsko-slavonskoga bana te je bez sumnje postao glava šire obitelji. Brat Juraj

⁷³² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 1, br. 5.

II. bio je okrenut vojnoj karijeri, no umro je razmjerno rano, dok je brat Gašpar bio zadužen za širenje obiteljskih posjeda. Tome u prilog idu i izbori njihovih bračnih družica – Ivan je brakom s Evom Istvánffy kročio već uhodanim stazama državničkih službi njezina oca Nikole. Supruga njegova brata vojnika Jurja, Julija, bila je iz vojničke obitelji Herberstein, dok je Gašparova supruga Marijana Alapić pripadnica bogate vlastelinske obitelji.

U trećoj se generaciji obitelj dijeli na dvije grane i time odnosi postaju znatno složeniji, ponajviše zbog podjele obiteljskih posjeda. To do izražaja dolazi već u odnosima udovica dvojice braće iz druge generacije, Ivana II. i Petra, Eve Istvánffy i Marijane Alapić, pri čemu svaka od njih nastoji zaštititi interese svoje djece i priskrbiti im što veći dio obiteljskoga nasljedstva. Najstariji od pripadnika treće generacije, Nikola, već 1618. nastupa u ime svoje obiteljske grane protiv Marijane Alapić i njezine djece.⁷³³

Ključna je osoba treće generacije ipak Ivan III., iako nije bio najstariji sin u obitelji. To se među ostalim očituje i u izboru njegove supruge Barbare Thurzó, koja je bila iz najvišega sloja ugarske aristokracije i kći ugarskoga palatina.

Unatoč povremenim sporovima oko posjeda, odnosi među predstavnicima dvaju obiteljskih ogranaka nisu bili loši – s jedne strane tu su djeca Ivana II. – Helena, Ivan III., Nikola i Juraj III., koja se međusobno dobro slažu i pravedno dijele obiteljske posjede i pokretnine, a s druge strane jedini muški nasljednik Petrova ogranaka Gašpar III. i njegove sestre Katarina, Uršula, Sara, Barbara, Eva i Suzana.

Povezanost između dvaju obiteljskih ogranaka najočitija je u odnosu Nikole iz Ivanova ogranaka i Gašpara III. iz Petrova, koji su, osim što su s gajili slične interese, poput strasti za numizmatikom, bili i susjedi – Nikola je bio vlasnik posjeda Markovci kraj Ptuja, a Gašpar vlasnik nedalekoga Ljutomera. Njihov blizak odnos potvrđuje se i u čestoj korespondenciji,⁷³⁴ ili pak zajedničkom darivanju crkvenih ustanova,⁷³⁵ a osobito je došao do izražaja u okolnostima obiteljskoga sukoba koji je nastao 1645. zbog bračnog ugovora Gašparove kćeri i Nikole VII. Zrinskoga, po kojem su Trakošćan i Klenovnik prešli u ruke Zrinskoga. U tim je događajima Nikola, za razliku od ostalih članova obitelji, reagirao prilično blagonaklono.

Sustav nasljeđivanja imena pokazuje da su glavna muška obiteljska imena Juraj, Ivan i Gašpar, koja se redovito ponavljaju u sve tri generacije. Od ženskih imena najzastupljenija su Barbara

⁷³³ HDA, Fond Obitelj Drašković, 1618. k 109, fasc. 61, br. 4., 1619. k 2, br. 11.; k 32. fasc. 86. br. 16

⁷³⁴ Szerémi (Odeschalchi Artúr), »Gr. Zrínyi Miklós egyesség-levele Draskovich Gáspárral, 1651.«. *Magyar Történelmi Társulat*, 1893., str. 452.

⁷³⁵ Nikola i Gašpar zajednički 1638. daruju liturgijsko ruho isusovačkoj crkvi u Varaždinu.

i Helena (oba imena po dva puta u tri generacije), što i jesu najpopularnija imena toga razdoblja, čime Draškovići ne iskaču iz trendova ostalih plemićkih obitelji.

7.3. Školovanje

Draškovići su zbog prisilnoga iseljavanja s prvotnih obiteljskih posjeda u Kninskoj županiji za trajanja osmanske ugroze, od sredine 16. stoljeća morali razvijati i primjenjivati različite strategije opstanka. Jedna od njih bila je i strategija obrazovanja svojih pripadnika, koja je omogućivala pristup crkvenim častima, ali i unosnim javnim službama na dvoru preko kojih je obitelj učvršćivala svoj položaj kako u granicama Hrvatsko-Ugarskoga Kraljevstva, tako i šire. Osim praktičnih znanja koje je obrazovanje nosilo sa sobom, ono je jamčilo i pripadnost društvenomu sloju koji se od sredine od 16. stoljeća prilagođavao promjenama obrazovnih praksi i zahtjeva na habsburškom dvoru.⁷³⁶

Društvena dominacija plemstva u ranome novom vijeku očitovala se ne samo u političkoj moći, koja je pripadnicima obitelji posljedično osiguravala ekonomsku snagu i druge privilegije, nego je bila usko povezana i s nematerijalnim resursima, prije svega društvenim statusom, koji je omogućivao širenje mreže klijenata, ali i simboličkim kapitalom, poput titula i počasti. Iako su za napredak u karijeri i dalje bili važni podrijetlo i klijentelistička mreža, sa širenjem birokracije i porastom broja administrativnih službi, sve važniji element u habitusu plemića postaje obrazovanje. Staro je plemstvo smatralo da je njihovo plemenito podrijetlo neraskidivo s vrlinom (*virtus*), koja nije značila samo moralne odlike i direktnu vezu s Bogom nego i nadmoć u intelektualnim i tehničkim vještinama bez obrazovanja, što ih je samo po sebi predodređivalo za prvenstvo i vodeću ulogu u društvu.⁷³⁷ Pripadnici plemićkih obitelji od sredine 16. st. postajali su itekako svjesni da se moraju prilagoditi promjenama te redefinirati svoj pristup obrazovanju i obrazovnim praksama, jer su im bogatiji građanski slojevi počeli praviti ozbiljnu konkurenciju. Na habsburškom dvoru u 16. stoljeću postaje nezaobilazno da plemićki sinovi

⁷³⁶ Puno pojedinosti o obrazovanju kao jednom od strategija plemićkih obitelji i prihvaćanju novih obrazovnih modela u ranom novom vijeku daje studija Karin J. MacHardy, »Cultural Capital, Family Strategies and Noble Identity in Early Modern Habsburg Austria 1579–1620«. *Past and Present*, 163(1999) str. 36–75.

⁷³⁷ Lawrence Stone, *The Crisis of the Aristocracy 1558–1641*. Oxford 1967., str. 305.

budu školovani ne bi li poslije mogli konkurirati na važne pozicije. To je prije svega bilo uvjetovano pristupom javnim službama na dvoru Ferdinanda I., čiji se broj povećao osobito nakon sabora u Brucku na Muri 1578.⁷³⁸ U javnim se službama od plemića očekivalo da, osim vojnih vještina, budu upućeni u pravnu znanost, književnost i strane jezike, kao i da posjeduju govorničke i organizacijske vještine te tako zadovolje visoke zahtjeve političkih službi u kojima su sudjelovali. Pojedinci su u takvim službama, osim praktičnih problema, bili suočeni i s teškom moralnom odgovornošću koja je bila povezana s političkim angažmanom. Odgovore na pitanja koja su im se nametala pri takvim aktivnostima tražili su u djelima koja su upućivala na povezanost religije i osobne moralnosti te zahtjeva državničke službe, za što je bilo potrebno široko obrazovanje.

Kako bi se ti ciljevi postignuli, plemićke obitelji kombinirale su institucionalizirano obrazovanje u školama i sveučilištima, s implicitnom, difuznom socijalizacijom na aristokratskim dvorovima ili kraljevskom dvoru te u inozemstvu.⁷³⁹ Mogućnosti školovanja katoličke plemićke djece bile su, osobito od početka 17. stoljeća, proširene s pojavom škola vjerskih redova, najčešće isusovaca, koje su plemićke obitelji financijski podupirale, kako bi svojoj djeci osigurale utjecaj odgovarajućega vjerskog identiteta. Protestantske plemićke obitelji svoju su djecu školovale u protestantskim pokrajinskim školama s etabliranim učiteljima. U oba slučaja djeca su počinjala obrazovanje oko sedme godine, a temeljna su znanja stjecala čitajući i pišući na latinskom jeziku te usvajajući osnove povijesti, retorike, geometrije, glazbe i filozofije, odnosno logike, metafizike i matematike. Uz čitanje antičkih tekstova, vježbanje discipline u strogo zacrtanom dnevnom rasporedu i vjerski odgoj služili su tome da se još više potakne prirodna predispozicija plemića za vrlinu, osobito mudrost, razboritost i postojanost. Osim praktičnih znanja, djeca su dobivala i moralnu pouku, s kojom su razvijali poštovanje prema autoritetima i poslušnost prema roditeljima. To je bilo ključno za uspješnu obiteljsku politiku jer su djeca učila da svoje osobne želje podrede interesu čitave obitelji.

Mnoge plemićke obitelji svoju su djecu u dobi između sedme i četrnaeste godine slale na dvorove rođaka, prijatelja i patrona, gdje su ih u širem okruženju poučavali privatni tutori u različitim akademskim disciplinama, moralnim vrlinama i tjelesnim vještinama, poput plesa i mačevanja. Najpoželjnije je bilo poslati dijete da služi kao paž habsburškom dvoru, kako bi uz uobičajena akademska znanja dobilo cjelovito dvorsko obrazovanje.⁷⁴⁰ Ono je podrazumijevalo

⁷³⁸ O habsburškom dvoru u 16. stoljeću te o porastu dvorjanika vidi: Štefanec, 2011., str. 83–92.

⁷³⁹ MacHardy, 1999., str. 43.

⁷⁴⁰ Detaljno o dvorskom patronatstvu na dvorovima Habsburgovaca Karin J. Machardy, *Court patronage, Religion and Noble rebellion in Early Modern Habsburg Austria*. 2003.

usvajanje i usavršavanje dvorskoga stila života, odnosno manira, ukusa, odijevanja i slično, koji su pridonosili ugledu i statusu.

Obrazovanje na sveučilištu podrazumijevalo je solidnu ekonomsku bazu, jer je bilo uobičajeno platiti tutora koji će mladoga plemića u dobi od oko 16 godina pratiti na njegovu obilasku stranih dvorova i zemalja (*Peregrinatio academica, Grande tour, Kavalierstour*). Mladići su često su putovali uza stariju braću ili rođake, a putovanje se ponekad poduzimalo i prije sveučilišnih godina. Djeca manje imućnih plemićkih obitelji putovala su na kraća razdoblja, dok su oni imućniji svoje sinove od kuće slali i na nekoliko godina. Što se tiče izbora sveučilišta, plemićke obitelji iz austrijskih zemalja preferirale su sveučilišta u Padovi i Bologni, koja su slovila kao najbolja za pravne nauke.

Za razliku od muškaraca, mogućnosti obrazovanja žena bile su prilično limitirane, jer su škole i sveučilišta za njih bili nedostupni, pa su se školovale privatno, no unatoč tomu od njih se očekivalo da sudjeluju u kulturnim aktivnostima, kao i da vode većinu administrativnih poslova na obiteljskim posjedima za izbjivanja njihovih muževa.⁷⁴¹

O školovanju Draškovića imamo prilično podataka, no razlikuju se u opsegu s obzirom na pripadnike različitih generacija. Ta razlika u pojedinim generacijama obitelji, osim što je zasigurno uzrokovana nedostatkom izvora, svjedoči i o različitim obrazovnim strategijama Draškovića kao pripadnika obitelji u usponu.

U prvoj generaciji obitelji najbolje je dokumentirano školovanje Jurja I. Prema matrikulama sveučilišta završio je humaniora u Krakovu 1547., nakon čega je do 1549. studirao u Beču,⁷⁴² a 1550. upisao studij prava u Padovi.⁷⁴³ Njegovo školovanje bilo je za to razdoblje iznimno, no nije bilo rezultat planirane plemićke obrazovne strategije, nego zalaganja njegova moćnog ujaka Jurja Utišenića i njegova mentora Nikole Oláha. Iako iznimka, njegovo je školovanje odredilo put kasnijim generacijama obitelji. Njegov se brat Gašpar također školovao u Krakovu, a potom je neutvrđeno razdoblje boravio u Erdelju na dvoru kraljice Izabele Zapolje.⁷⁴⁴ Godine 1550. nalazimo ga kod zaštitnika obitelji, bivšega hrvatsko-slavonskog bana Petra Keglevića, na jednom od njegovih posjeda (Kostelu ili Krapini) – tad ga je brat Juraj pozvao k sebi u Padovu da nauči talijanski jezik.⁷⁴⁵ Dakle, već se u prvoj generaciji Draškovića pripadnici

⁷⁴¹ Dewald, 1996., str. 156.

⁷⁴² Schrauf, 1902., str. 195.

⁷⁴³ Veress, 1915., str. 48.

⁷⁴⁴ Krčelić 1994., str. 272.

⁷⁴⁵ Pismo Jurja I. Petru Kegleviću. *Habsburški spomenici*, 3, str. 366–367.

obitelji školuju na prestižnim sveučilištima te borave na kraljevskim dvorovima i posjedima magnata.

O školovanju pripadnika druge generacije nemamo previše podataka. Iako je vrlo vjerojatno da su se Gašparovi sinovi školovali na sličan način te da su pohađali neke ustanove, za to nam nedostaju izvori. Prema Ladanyiju⁷⁴⁶ braća Ivan II. i Petar osnovno su obrazovanje stekli u Požunu. Iz kasnijih godina njihova školovanja poznato nam je jedino da Ivan II. boravi 1580. u Beču na kraljevskom dvoru,⁷⁴⁷ ali više pojedinosti o njegovim aktivnostima nemamo. Nakon što se kraljevski dvor 1583. preselio u Prag, Ivana ondje nalazimo 15. rujna s naslovom *praecisora*, počasne službe pri carskoj trpezi,⁷⁴⁸ koja se dodjeljivala samo najuglednijim magnatima. Dakle, za Ivanovo institucionalno obrazovanje nemamo potvrdu, dok je njegovo dvorsko obrazovanje dokaz da je obitelj već stekla određeni ugled. Za njegovu braću Petra i Jurja II. nemamo detaljnijih podataka o školovanju.

U trećoj generaciji Draškovića situacija s izvorima puno je bolja, pa imamo mnoštvo podataka. Svi muški potomci, odnosno Ivanovi sinovi Nikola, Juraj III. i Ivan III. te Petrov sin Gašpar II. zabilježeni su kao studenti na sveučilištu u Grazu, koje je s radom započelo 1586. godine. Otad posjedujemo popise imatrikuliranih studenata. Prvi od njih bio je Nikola. On je, nakon što je 1605. boravio u Italiji, 1606. zabilježen kao student gramatike. Potom su zabilježena i njegova braća – Juraj III. kao student sintakse 1612. i Ivan III. kao student poetike 1616. godine. Njihov bratić Gašpar III. zabilježen je 1618. na kolegiju principa. Gašpar se nekoliko desetljeća poslije spominje i u svojstvu pratitelja mladića Petra Orehovečkog i Nikole Čudačića, konviktoraca Zagrebačkoga kaptola, koji su 1654. putovali Italijom. Putovali su preko Firenze u Rim, iz Rima u Napulj, potom natrag do Rima, pa preko Loreta natrag u Bolognu. S njima su se vratili i Gašparovi nećaci Ivan IV. i Nikola II. Drašković, koji su namjeravali produžiti u Milano.⁷⁴⁹ To je također pokazatelj da su Draškovići pratili trendove u obrazovanju svojih pripadnika.

Juraj III. jedini je od svoje braće studirao u Rimu, gdje je kao štićenik ostrogonskoga nadbiskupa Petra Pázmányja boravio u Collegium Germano-Hungaricum od 1618. do 1622., čime je jedini u svojoj generaciji bio predodređen za crkvenu karijeru. To je dokaz da je plansko obrazovanje djece bilo sastavni dio plemićke strategije.

⁷⁴⁶ Ladanyi, 1675., 35r, 40 r.

⁷⁴⁷ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 108.

⁷⁴⁸ ÖStA HKA HFU rote Nr 52 1587. fol. 125.

⁷⁴⁹ *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.*, 1988., str. 121.

Također je poznato da su Draškovići, kao brojne druge moćne plemenite obitelji koje su držale do školovanja svoje djece, na svoje dvorove pozivale najbolje privatne učitelje. Primjerice, Ivan III. za učitelja je svojim sinovima pokušavao dobiti poznatoga polihistora Jurja Križanića, no on je tu ponudu, kao i brojne druge (poput one obitelji Frankapan), otklonio.⁷⁵⁰

7.4. Položaj žene, ženidbene strategije i rodbinske veze

Dok su život i djelovanje muških članova obitelji koji su obavljali dužnosti banova, vojskovođa i gospodarstvenika dobro dokumentirani u izvorima, istraživanje žena u plemićkim obiteljima otežano je rjeđim spomenom u izvorima u odnosu na muške pripadnike obitelji. Zaključke o položaju ženskih pripadnica obitelji Drašković moguće je donijeti usporedbom pravnih odredbi, prije svega Tripartita,⁷⁵¹ i podataka koje nalazimo u sudskim spisima, kraljevskim darovnicama, privatnim spisima, korespondenciji i drugim narativnim izvorima.

U pravnom su smislu žene bile podređene muškarcima. Žene u plemićkim obiteljima nisu mogle obavljati širok dijapazon političkih i vojnih dužnosti te su bile predodređene za udaju ili za stupanje u samostan. Muškarci su bili oni koji su postajali ratnici i državni službenici, a uglavnom su bili vlasnici posjeda. U praksi su žene ipak bile u povoljnijem položaju nego što bi se to moglo isprva činiti prema pravnim odredbama te su imale znatnu ulogu u društvu i sudjelovale su u svim segmentima obiteljskoga života.⁷⁵²

Svaka plemićka obitelj nastojala je svoje kćeri udati, po mogućnosti za članove bogatih i uglednih magnatskih obitelji kako bi na taj način dodatno učvrstila svoj društveni status i povećala imetak i moć. Unatoč nedostatku demografskih istraživanja za razdoblje ranoga novog vijeka koja bi bila upotrebljiva za analizu obiteljskih struktura, prema rezultatima istraživanjima različitih plemićkih obitelji u ranome novom vijeku otkriva se obrazac, po kojem su parovi prije stupali u brak što je status obitelji bio viši.⁷⁵³ Kad je djevojka došla u dob od 14

⁷⁵⁰ Ivan Golub, *Juraj Križanić. Sabrana građa*. Zagreb 1983., str. 64, 92–94.

⁷⁵¹ Werbőczy István, »Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyi regni«. U: *The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary. Decreta regni mediaevalis Hungariae*, 5 (János M. Bak i dr. ur.). Idyllwild 2005.

⁷⁵² Plemkinjama u srednjovjekovnoj Slavoniji i njihovim statusom bavila se Marija Karbić u članku »Položaj plemkinja u Slavoniji tijekom srednjeg vijeka«. *Historijski zbornik*, 59 (2006) str. 15–32.

⁷⁵³ Katalin Péter (ur.), *Beloved Children. History of Childhood in Hungary in the Early Modern Age*. Budapest–New York 2001., str. 13.

godina, postajala je žena za udaju, iako je najčešća praksa u plemićkim obiteljima bila da se djevojke udaju između 18. i 20. godine. Muškarci su se obično ženili između 20. i 25. godine života. Važna uloga žena u obitelji pritom se očitovala u vođenju većine administrativnih poslova na obiteljskim posjedima dok su njihovi muževi bili odsutni zbog ratovanja ili poslova na dvoru. Također, majke su, u slučaju smrti supruga, bile zakonite zastupnice svojih malodobnih sinova sve do njihova dolaska u dob za ženidbu. Zakon iz 1514. definirao je jasnu distinkciju između djece i odraslih, a pritom su postojale i razlike među muškaraca i žena. Prema Tripartitu, djelomična pravna sposobnost kod obaju spolova nastupala je s 12 godina (nekad je to bilo 14) i tad je osoba mogla ovlastiti opunomoćenike. Muškarci sa 16 godina mogli su izdavati priznanice o dugovima i jamstvima, s 18 godina o zlatnim i srebrnim predmetima i pokretnoj imovini, a s 24 su dobivali sva prava kupnje, prodaje ili zamjene nekretnina. Žene su već s 14 godina mogle odgovarati za dugove i jamstva te izdavati priznanice za zlatninu, srebrninu i pokretnu imovinu, a sa 16 godina mogle su izdavati jamstva i raspolagati svojom djevojačkom četvrtinom.

Prema pravnim odredbama majke su redovito bile birane za prirodnoga skrbnika svoje djece, čak i u slučaju preudaje. Ipak, postojale su iznimke kojima se zbog specifičnih razloga moglo nekome oduzeti pravo da postane skrbnikom. Primjer koji to zorno pokazuje slučaj je Barbare Thurzó, supruge Ivana III. Draškovića. Ona je nakon smrti prvoga muža Krste Erdődyja 1621. postala skrbnica njihovim sinovima Jurju (rođen 1614.), Gabrijelu (rođen 1615.) i Emeriku (rođen 1620.) te kćeri Elizabeti, no unatoč tomu njegov otac (a njezin tast) Toma Erdődy tražio je od vladara da njega imenuje za skrbnika. Ona je protiv toga prosvjedovala, navodeći među ostalim kako on živi daleko od njihovih posjeda, da ima preko šezdeset godina i da je teško bolestan, kao i da ima puno svoje vlastite djece. Ipak, njezini argumenti nisu bili dovoljno uvjerljivi te je slučaj ostao otvoren sve do Tomine smrti 1624. godine.⁷⁵⁴

Iako je mogućnost školovanja žena bila limitirana zbog toga što su škole i sveučilišta za njih bili zatvoreni, školovale su se privatno, pa je oko 1600. nepismenost kod plemkinja bila gotovo nepostojeća pojava.⁷⁵⁵ I na primjeru žena iz obitelji Drašković, što se osobito pokazuje u privatnoj korespondenciji, vidljivo je da su pripadnice obitelji bile obrazovane. Ivan II. svojoj je supruzi Evi posvetio svoj prijevod djela *Horologii principum*, što svjedoči o njezinim interesima, koje je zasigurno počela razvijati već u roditeljskom domu Istvánffyjevih. Za

⁷⁵⁴ Péter, 2001., str. 112–113.

⁷⁵⁵ Dewald, 1996., str. 156.

pretpostaviti je da su Ivan i Eva na sličan način odgajali i svoju djecu, među kojima i kćer Helenu, poslije udanu Bánffy.

U drugom, Petrovu ogranku obitelji, u kojem uz jedinoga muškog nasljednika Gašpara III. postoji šest djevojaka, opsežna sačuvana korespondencija omogućuje analizu prisutnosti članica obitelji u društvenom životu. Po opsegu arhivskoga materijala, odnosno po stupnju njegove sačuvanosti, prednjači korespondencija Sare Drašković, kojoj ću posvetiti buduća istraživanja.

Analizom sačuvanih materijala na primjeru obitelji Drašković pokazalo se da ekonomskim jačanjem obitelji i usponom na društvenoj ljestvici aktivnosti ženskih članova postaju sve vidljivije. Od 17. stoljeća žene se sve više javljaju u izvorima i to ponajviše onima koji se odnose na ekonomsko-pravne poslove. Dobar je primjer za aktivnu ulogu žena primjer udovice Ivana II. Eve Istvánffy, koja odlučno upravlja svojim posjedima te s tim ciljem traži i 1628. dobiva zaštitu kralja Ferdinanda II. Kralj joj izdaje zaštitni list radi osiguranja posjeda i dobara te nalaže Sigismundu Trautmansdorffu i Kristoforu Bánffyju da je zaštite.⁷⁵⁶

Žene su sve češće sudionice kupoprodajnih ugovora. Ustaljuje se praksa da majke u ime svojih malodobnih sinova odlaze na zasjedanje Ugarskoga sabora, a sa širenjem pismenosti i plemićke kulture one postaju zadužene za održavanje visokih kulturnih potreba.

S obzirom na to da je najvažniji zadatak plemićke obitelji bio osiguranje muških potomaka i očuvanje baštine, za opstanak obitelji presudan je bio dobar odabir bračnoga partnera. Osim za prokreaciju, taj je odabir bio važan i iz ekonomskih razloga te presudan za društveno umrežavanje. Draškovići se obiteljski najviše povezuju s prokatolički orijentiranim obiteljima (Istvánffy, Erdődy, Rattkay), a primjetan je i trend povezivanja s obiteljima koje su se tek preobratile na katolicizam, nakon što su prethodno bile snažni podupiratelji nekog od ireformiranih pokreta (Bánffy, Thurzó, Széchy).

Osobito su česte veze s obitelji Erdődy, što potječe iz bliskih poslovnih veza Ivana II. i Tome Erdődyja. Tomina kći Elizabeta supruga je Ivanova sina Nikole I., a Barbara Thurzó, supruga Ivana III., prethodno je bila udana za drugoga Tomina sina Krstu Erdődyja.⁷⁵⁷ Djeca Barbare Thurzó i Krste Erdődyja, Juraj (1614.–1663.), Emerik (rođ. 1620.), Gabrijel (1615.–1690.) i Elizabeta, odgajaju se nakon majčine preudaje u kući Draškovića, a njihova braća i sestre rođeni

⁷⁵⁶ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 94. br. 58.

⁷⁵⁷ Krsto Erdődy (1586.–1621.) bio je 1606. komornik nadvojvode Matije i jedan od zastupnika nadvojvode i kralja Rudolfa II. pri sklapanju Žitvanskoga mira između Austrije i Osmanskoga Carstva 1606. Nosio je titulu viteza Reda zlatne ostruge te je bio kapetan Petrinje od 1621., kad je i poginuo u ratnim operacijama.

iz novoga braka njihove majke – Ivana (Julija) Marija i Barbara Drašković, poslije su stupile u brakove sa svojim rođacima Wolfgangom i Nikolom Erdődyjem.

U prvoj generaciji obitelji u novom zavičaju od presudne je važnosti bio Gašparov izbor supruge. Oženio se Katarinom Székely de Kevend, kćeri utjecajnoga i imućnoga kraljevskog kapetana Luke Székelyja, preko kojega je obitelj Drašković stekla brojne zemljišne posjede. Na sklapanje njihova braka sigurno je utjecao Gašparov brat Juraj, kojemu je Székely bio blizak suradnik u vojnim pitanjima i koji ga je uveo u bansku čast 1567. godine. Katarina se razmjerno rijetko javlja u izvorima. Uglavnom su to prijenosi vlasništva posjeda, poput onoga iz 1574., kad njezine kćeri iz prvoga braka s Mihaelom Perényjem, Elizabeta udana za Emerika Forgácha i Barbara udana za Emerika Czobora, prepuštaju majci i njezinu mužu Gašparu Draškoviću svoje dijelove posjeda Uy (Var) u Županiji Abaúj.⁷⁵⁸ Poznato nam je i kako je izgledala, po portretu koji se danas čuva u dvorcu Trakošćan.⁷⁵⁹

PRILOG 21: Portreti supružnika Katarine Székely i Gašpara Draškovića (Muzej Dvor Trakošćan, objavljeno u: Krznar, 2007.)

⁷⁵⁸ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 11, fasc. 28, br. 24.

⁷⁵⁹ Muzej Dvor Trakošćan, inv. br. DT 185, rad nepoznatoga slikara oko 1560–1570. godine.

U drugoj generaciji Draškovića izbor bračnih družica također nije bio slučajan i odražava sve veći ugled koji je obitelj imala, kako u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu, tako i šire. Supruga Ivana II. bila je Eva, kći ugarskoga propalatina Nikole Istvánffyja, studentskoga kolege i bliskoga suradnika njegova strica Jurja. Bračno povezivanje Istvánffyja i Draškovića nimalo ne čudi ako znamo prokatoličku orijentaciju obaju obitelji i djelatnost u široj habsburškoj katoličkoj akciji, kao i slične karijere pripadnika koji obnašaju najviše službe na habsburškom dvoru. Brakom s Evom Istvánffy Ivanu se olakšao put prema zauzimanju dobrih pozicija na dvoru, već otvoren djelovanjem i utjecajem njegova strica Jurja. Eva je u miraz donijela posjede u Ugarskoj i dijelove vlastelinstva Vinica u Varaždinskoj županiji, koje je bračni par dijelio s obiteljima u koje su se udale Evine sestre, Keglević i Lipchey. Eva je također ovjekovječena u galeriji portreta u dvorcu Trakošćan.⁷⁶⁰

Brakom Ivanova brata Petra obitelj Drašković stekla je brojne zemljišne posjede. Petrova supruga Marijana bila je kći Nikole Alapića, posljednjega muškog potomka te obitelji koja je imala posjede uglavnom u Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji, a po svom je posjedu Veliki Kalnik nosila pridjevak *de Nagy Kemlek*. Osim polovice Kalnika i Vukovine u Turopolju Marijana je u miraz donijela i bogati štajerski posjed Ljutomer, po kojem je ta grana obitelji Draškovića nosila pridjevak *de Lottomberg*.

Treći brat iz druge generacije Juraj II. za suprugu je izabrao Juliju Herberstein, sestru generala Georga Herbersteina, s kojim je imao dodirnih točaka tijekom svoje vojničke karijere. U braku nisu imali djece.

U trećoj generaciji odabir bračnih partnera uvelike potvrđuje plansku strategiju širenja moći i utjecaja obitelji i njezina učvršćivanja u krugu ugarsko-hrvatske aristokracije.

Najstarija od djece iz te generacije, Helena, udala se za Kristofora Bánffyja, velikoga župana Županije Zala i Županije Somogy, kraljevskoga rizničara i glavnoga peharnika, s kojim je imala pet kćeri. Izbor Bánffyja za Helenina supruga bio je sigurno uvjetovan prelaskom te obitelji na katolicizam na kraju 16. i početkom 17. stoljeća, što je jačalo snagu Draškovića u njihovu katoličkom aktivizmu, ali i posjedovnu situaciju. Bánffyjevi su imali posjede u Prekmurju (Lendava), što se uklapalo u tendenciju širenja obiteljskih posjeda prema sjeveru.

⁷⁶⁰ Ibidem., inv. br. DT 1326, rad nepoznatoga slikara, prva polovica 17. st.

Izbor Nikoline supruge Elizabete Erdődy, kćeri bivšega hrvatsko-slavonskog bana Tome Erdődyja i bliskoga suradnika Nikolina oca Ivana II., također ne iznenađuje i uklapa se u umrežavanje moćnih magnatskih obitelji koje dijele iste vjerske identitete.

Ivan III. za suprugu je uzeo Barbaru Thurzó, kći bivšega ugarskog palatina i praunuku svoje bake Katarine Székely iz njezina prvoga braka s Mihaelom Perényijem. S jedne je strane izbor bio važan zbog Ivanovih političkih planova, a s druge je bila zajamčena obiteljska potpora.

Gašpar III. oženio se Anom Veronikom von Eibesfeld, pripadnicom ugledne štajerske obitelji, i u tom izboru može se nazrijeti intencija obitelji za širenjem svojih posjeda na sjever te izlazak iz užih okvira hrvatsko-slavonskoga plemstva.

Analizom izbora bračnih partnera pripadnika i pripadnica triju generacija obitelji Drašković možemo zaključiti da su se ženidbene veze ostvarivale u provjerenim krugovima, koji jamče potporu obitelji. U prvim dvjema generacijama članovi obitelji uglavnom su sklapali brakove s članovima hrvatske i slavonske plemićke elite (Székely, Alapić, Istvánffy, Erdődy), u trećoj generaciji je došlo do širenja toga kruga i povezivanja s višim slojevima ugarske aristokracije (Thurzó, Bánffy, Eibesfeld, Széchy), dok su u sljedećim generacijama njihovi potomci taj popis dodatno proširili (Nádasdy, Batthyány, Csáky, Moscon) kako bi održali istaknute pozicije obitelji među srednjoeuropskom političkom elitom.

PRILOG 22: Portreti Eve Istvánffy i njezinih snaha Elizabete Erdődy i Barbare Thurzó (Muzej Dvor Trakošćan. Preuzeto iz Bregovac Pisk, 2012.)⁷⁶¹

⁷⁶¹ Portreti Eve i Barbare nastali su vrlo vjerojatno u isto vrijeme, o čemu svjedoči i njihova velika sličnost. Najvjerojatnije je kao model poslužila mlađa od njih, Barbara, a najvidljivija razlika očituje se u boji njihovih očiju.

7.5. Odnosi s drugim plemićkim obiteljima

Draškovići su od svog dolaska u novi zavičaj morali iznova graditi svoj plemićki identitet. Isprva boraveći na posjedima bivšega hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga bana Petra Keglevića u Kostelu i Krapini, članovi prve generacije obitelji Juraj I., Gašpar i Ivan povezali su se s Keglevićima. O tom odlično svjedoči i kasnije pismo Jurja I. Petru Kegleviću 1550.,⁷⁶² u kojem iskazuje svoju brigu za njegove sinove tijekom njihova školovanja u Padovi. Draškovići su s obitelji Keglević bili i i rodbinski povezani u drugoj generaciji, jer je sestra supruge Ivana II. Draškovića, Katarina Istvánffy, bila udana za Petrova sina Jurja. Istovremeno su bili i susjedi, jer su nasljedstvom imovine Nikole Istvánffyja dijelili viničko vlastelinstvo.

Vlastelinstvo Vinica bila je dodirna točka s još jednom plemićkom obitelji s kojom su Draškovići održavali prisne odnose, Pethő de Gerse.⁷⁶³ Sačuvana je opsežna korespondencija pripadnika obitelji, ponajviše braće Ivana II. i Petra s Grgurom Pethőm⁷⁶⁴ od 1600. do 1626. godine. Jedan dio sačuvanih pisama nalazi se u Rijetkostima NSK,⁷⁶⁵ a drugi u Fondu obitelji Festetić u Budimpešti, iz kojih se iščitava prisan prijateljski odnos braće Draškovića, osobito Petra, prema Grguru (»bono amico observandissimo, domino et fratri mihi observandissime«).⁷⁶⁶ Izdvojila bih detalje iz nekoliko pisama na hrvatskom jeziku s pojedinostima iz svakodnevnoga života, poput onoga Ivana II. od 30. kolovoza 1606. iz

⁷⁶² *Habsburški spomenici*, 3, str. 366–367.

⁷⁶³ Pripadnici ugarske plemićke obitelji Pethő de Gerse u 15. su stoljeću obnašali visoke javne službe te od 1549. nosili titulu baruna, a od 1666. grofova. U 16. stoljeću obitelj se podijelila na ugarsku i hrvatsku granu, a ženidbama su se povezali s Alapićima, Frankapanima i Keglevićima. Među članovima hrvatske grane obitelji istaknuli su se *Nikola*, magistar kraljevskih konjušnika (1457.), *Ladislav*, kapetan na Gornjoslavonskoj granici (1578.–1579.) te njegovi sinovi *Grgur* (oko 1570.–1629.) i *Krsto*, izaslanik Hrvatskoga sabora kod nadvojvode Ferdinanda u Grazu (1607.). Obiteljski posjedi nalazili su se u županijama Zala i Vas te u Varaždinskoj županiji, gdje su držali posjed Belu, koji im je 1503. dodijelio Ivaniš Korvin, te Jurketinec, Ivanec i dio Vinice. Istraživanje te obitelji u hrvatskoj historiografiji još nije provedeno.

⁷⁶⁴ Grgur Pethő bio je zemaljski kapetan 1596.–1598. i kapetan utvrde Babócsa 1599. Sudjelovao je pri sklapanju mira s Istvánom Bocskayem 1606., a bio je član više povjerenstava vezanih za obranu zemlje te podžupan Varaždinske županije. Autor je poznatoga djela o ugarskoj povijesti *Rövid magyar kronika*, 1660.

⁷⁶⁵ NSK, Zbirka Rijetkosti, R 6445 b, Ivan: Šestine 25. ožujka 1605.; Zagreb 11. svibnja 1605., Petar: Klenovnik, 18. lipnja 1609.; Zelno, 22. kolovoza 1610.; Klenovnik, 31. kolovoza 1611.; Ljutomer, 29. srpnja 1611.; Klenovnik, 24. kolovoza 1613.; Ljutomer, 5. listopada 1613., Klenovnik, 5. studenoga 1614.; Klenovnik, 14. studenoga 1614.; Klenovnik, 19. studenoga 1614. (2 komada); Lipovnik, 12. kolovoza 1615.; Ljutomer, 9. listopada 1615.; Klenovnik, 27. prosinca 1615.

⁷⁶⁶ MOL, Fond Festetics, P 241 – 8/a – 21, 10 pisama: Klenovnik, 24. srpnja 1600.; Klenovnik, 17. kolovoza 1612.; sine dato et loco; Klenovnik, 19. travnja 1613.; Klenovnik, 26. srpnja 1614.; Klenovnik, 23. rujna 1614.; Klenovnik, 29. kolovoza 1615.; Klenovnik, 14. ožujka 1615.; Klenovnik, 15. rujna 1615.; Klenovnik 12. veljače 1616.

Greben, u kojem ga izvještava o nabavci konja, ili Petrova pisma Grguru od 12. veljače 1616., u kojem se osvrće na svoje zdravlje, što nam je ujedno posljednje njegovo pismo, jer je nakon dva dana i preminuo.

Draškovići su, kao i Zrinski, osobito čvrste veze njegovali s članovima obitelji Batthyány, koja je jedna od nekolicine najmoćnijih ugarskih obitelji u ranome novom vijeku. One su započele još u vrijeme Jurja I., od kojega potječu brojna pisma poslana Kristoforu Batthyányju (umro 1572.) i njegovu sinu Baltazaru (1543.–1590.), koji je bio njegov vršnjak.⁷⁶⁷ Iako je velik dio njih prožet službenim informacijama, jer su i Juraj i obojica Batthyányja bili visokopozicionirani državni dužnosnici, ipak iz njih možemo iščitati međusobnu bliskost. Veze s tom obitelji nastavljaju se i u sljedećoj generaciji, iz koje zasad posjedujemo pisma Ivana II. poslana Baltazarovu sinu Ferencu (1573.–1625.) od 1603. do 1611.,⁷⁶⁸ koja se uglavnom odnose na službene prilike. Ferenc je bio generalni zapovjednik u Körmendu i Transdanubiji i jedna od najvažnijih osoba u obrani zemlje, pa je Ivan II. kao hrvatsko-slavonski ban s njim blisko surađivao.

Najživlju korespondenciju s Batthyányjima Draškovići održavaju u trećoj generaciji. Najveći broj pisama članova obitelji Drašković upućen je Adamu Batthyányju (1609.–1659.), sinu Ferencu Batthyányja i Eve Poppel Lobkowitz. Adam je, osim što je poput ostalih svojih suvremenika bio angažiran u obrani zemlje od Osmanlija, bio vrlo obrazovan te je posjedovao vrlo vrijednu knjižnicu.⁷⁶⁹ Bio je iznimno angažiran katolik, što ga je, kako ćemo vidjeti, povezivalo s nastojanjima katolički orijentiranih Draškovića. Majka Eva bila je luteranka, a otac Ferenc kalvinist, ali Adam je 1629., pod utjecajem Petera Pazmányja, prešao na katoličanstvo. Otad se uključio u aktivnosti oko utemeljenja škola i samostana isusovačkoga reda, u čemu mu je istomišljenik i glavni suradnik bio Juraj III. Drašković, győrski biskup. Zanimljivo je da su se Adamu često obraćale ženske članice iz objiju grana obitelji Drašković,

⁷⁶⁷ MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P 1314: Kristoforu Batthyányju, 10689, Varaždin, 13. kolovoza 1567.; Ugra (Vugrovec?), 8. veljače 1568.; 10691, Pokupsko, 5. studenoga 1568.; 10692, Zagreb, 20. travnja 1569.; 10693, Zagreb, 10. srpnja 1569.; 10694, Zagreb, 14. prosinca 1569.; Baltazaru Batthyányju, 10696, Zagreb, 17. prosinca 1570.; 10697, Maruševec, 23. ožujka 1571.; 10698, Ugra, 23. srpnja 1572.; 10699, Zagreb, 19. studenoga 1572.

⁷⁶⁸ MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles, P 1314, pisma Ivana II. Ferencu Batthyányju, 10743, tabor kraj Drave, 14. lipnja 1605.; 10744, Klenovnik, 25. lipnja 1606.; 10745, Klenovnik, 16. studenoga 1607.; Zagreb, 5. svibnja 1607.; 10757. Pornó, 27. srpnja 1611.; Klenovnik, 27. srpnja 1614.

⁷⁶⁹ Bio je veliki bibliofil s širokim interesima, a njegovao je neobičnu sklonost kupovanju više primjeraka iste knjige. S druge je strane Adam zbog svojih vjerskih uvjerenja raspršio glasovitu knjižnicu svoga djeda Baltazara i oca Ferencu, dijeleći »nepoćudne« protestantske knjige. Bobory, 2009., str. 159.

Sara, udana Szechy, i njezina sestra klarisa Cecilija, kao i njihova sestrična Helena, udana Bánffy.⁷⁷⁰

⁷⁷⁰ MOL, Fond Obitelj Batthyány, P 1314, Sara 10873-10874, 46367-46393; Cecilija, 10669; Helena 1934–1936, 10730-10742.

7.6. Plemićka reprezentacija

Plemstvo je, osim što je imalo središnju ulogu u političkom i gospodarskom životu novovjekovnoga društva, znatna sredstva ulagalo u svoju reprezentaciju. Ona se provodila na više načina, a osobito kroz likovnu umjetnost. Važna sastavnica iskazivanja plemićkoga identiteta bila je heraldika. Distribucija heraldičkih simbola odvijala se preko obiteljskih pečata, grbovnica, nadgrobnih spomenika i građevina ukrašenih grbovima te različitih predmeta iz svakodnevne uporabe (namještaj, pribor i slično), a česti su bili i umjetnički bakrorezi i drvorezi s prikazima grbova.⁷⁷¹ Plemstvo se u društvu promoviralo i kroza stambene objekte. Kurijske i dvorci bili su mjesta koja su povezivala živuće članove roda s predcima, ali i mjesta društvenih događanja. U slučaju Draškovića to su prije svega bili Trakošćan i Klenovnik, koji su i danas prepoznatljivi simboli obiteljske moći u prošlosti.

7.6.1. Naručitelji umjetničkih djela

Plemićka promocija osobito se uspješno provodila narudžbama umjetničkih djela. Draškovići su svojom bogatom patronatskom i naručiteljskom aktivnošću od kraja 16. stoljeća ne samo osiguravali svoju prisutnost u javnosti nego i uvelike utjecali na stil i umjetnički izričaj širega prostora sjeverozapadne Hrvatske. To su bile narudžbe sakralnih djela u kojima se mogla očitovati intencija političke reprezentacije i propagande, ili narudžbe u profanoj sferi, koje su propagirale moć pripadnika obitelji, kao što su portreti, grafike, knjižne ilustracije, exlibrisi i kiparstvo. Snažna simbolička poruka stvarala se i nadgrobnim spomenicima (*ars memoriae*), kojima je plemstvo ukazivalo na veličinu svojih pokojnika.

Članovi obitelji u promatranom su se razdoblju iskazali kao pokrovitelji brojnih umjetničkih djela. Već od 16. stoljeća pripadnici su naručivali umjetnine, kojih je velik dio iza Drugoga svjetskog rata bio smješten u dvorcu Trakošćan, gdje se i danas nalaze. Jedan od

⁷⁷¹ Detaljan prikaz grbova Draškovića sačuvanih u Hrvatskom povijesnom muzeju vidjeti u: Brajković, 1995., str. 10, 11, 70–72.

najreprezentativnijih dijelova obiteljskoga naslijeđa svakako je Zbirka portreta i grafika, koja danas broji preko dvjesto ulja na platnu i oko trideset grafičkih listova.⁷⁷²

Osobita je specifičnost u postojećoj galeriji slika u dvorcu Trakošćan zbirka dječjih portreta, od kojih je najstariji portret Sare Drašković, na kojem je prikazana u dobi od tri godine.

PRILOG 23: Portret Sare Drašković (Muzej Dvor Trakošćan, preuzeto iz: Bregovac Pisk, 2012.)

Važan vid plemićke reprezentacije svakako je bila narudžba vlastitih portreta kod cijenjenih umjetnika. Najvidljivija aktivnost u tom smjeru zamjećuje se kod pripadnika treće generacije Draškovića, koje je portretirao i poznati bakrorezac Elias Widemann. On je, djelujući u Beču između 1640. i 1652., u seriji bakroreza ovjekovječio ugarsku aristokraciju, a ti su grafički listovi potom poslužili brojnim umjetnicima kao predlošci za druge portrete. Widemann je svoje portrete objavio i u publikacijama *Comitium gloriae centum qua sanguine que virtute illustrium heroum iconibus instructum* (Požun 1647.) i *Illustrissimum Hungariae heroum icones* (Beč 1652.), a preko njih možemo sa sigurnošću datirati pojedine radove. U Muzeju za umjetnost i

⁷⁷² O Draškovićima kao patronima umjetnosti više Bregovac Pisk, 2007.

obrt u Zagrebu čuvaju se tri grafička lista s portetima trojice braće Draškovića – Nikole, Jurja III. i Ivana III.,⁷⁷³ a u Hrvatskom povijesnom muzeju više akvareliranih fotografija Wiedmannova bakroreza te fotografija portreta iz 19. stoljeća s prikazom Ivana III. Draškovića.⁷⁷⁴

Prvi od Widemanovih radova portret je Ivana III. Draškovića,⁷⁷⁵ datiran u 1647. godinu, dakle godinu dana prije njegove smrti. U medaljonu, obrubljenom trakom s natpisom COM IOAN DRASKOVITH de TRAKOSTYAN, COMIT ARV SVP COM REG HVNG PALAT IVD CVM S.C.Reg.M. INT CONS CAM et per HUNG LOCVMNT nalazi se lik krupnoga muškarca kratke brade i uvijenih brkova s vrećastom kapom na glavi, odjevenog u raskošnu dolamu s filigranskim gumbima i prekrivenog ogrtačem podstavljenim krznom. Ispod lika nalazi se deviza IN TE DOMINE SPERAVI. Taj je portret poslužio kao predložak umjetniku Mathiasu vod Someru za njegov bakrorez, nastao između 1663. i 1666. godine, koji se također čuva u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu.

Njegova brata Jurja III. Draškovića Widemann je portetirao čak dvaput. Prvi od portreta bio je objavljen u publikaciji *Comitium gloriae*, a drugi⁷⁷⁶ u djelu *Illustrissimum Hungariae heroum icones* 1649. godine. Medaljon je obrubljen trakom s natpisom GEORGIVS DRASKOVIZH, COM. DE TRASKOSTYAN, EPISC IAVRINENSIS S.C.Reg.M. CONSILIARIVS 1649. i prikazuje muškarca u srednjim godinama odjevenog u svećeničku mocetu s kratkom crnom kosom i gustom dugom bradom. Ispod lika nalazi se deviza AVXILIVM DE SANCTO.

Nikolu Draškovića Widemann je također portetirao dvaput. Prvi od bakroreza koji se nalazi u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu nastao je 1650. godine.⁷⁷⁷ U ovalu s poprsjem prikazan je mlađi muškarac s tamnom kosom sa središnjim uvojkom začesljanim na čelo, odjeven u dolamu s brokatnim uzorcima zakopčanu velikim filigranskim gumbima. Ispod lika nalazi se deviza NON VI SED VIR=VIRUTE, a oko ovala nalazi se natpis NICOLAVS DRASKOWITH DE TRAKOSTYAN, LIBER BARO IN MARKOWIZ, S. C. Rqe.M. CONSIL: ET CAMERAR:. Na drugom portretu, koji se nalazi u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu,⁷⁷⁸ Nikola je prikazan u starijoj životnoj dobi s novom devizom FORTVNAE NIHIL

⁷⁷³ Antonija Došen, »Tri grafička lista Eliasa Widemanna u fundusu Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu«, *Informatica museologica*, 45/46(2015) str. 97–99.

⁷⁷⁴ Marina Bregovac Pisk, *Portreti u Zbirci grafike Hrvatskog povijesnog muzeja* (katalog izložbe). Zagreb 2008., str. 127. U Zbirci grafika HPM nalaze se tri primjerka HPM/PMH 22208, HPM /PMH 3300 – G. 200, HPM/PMH 15189.

⁷⁷⁵ MUO 4712

⁷⁷⁶ MUO 4713

⁷⁷⁷ HPM/PMH 15137

⁷⁷⁸ MUO 4711

INAVSVM, a oko lika starijega muškarca sjedih uvijenih brkova i brade odjevenog u plemićku odjeću (ogrtač s velikim filigranskim gumbima podstavljen krznom) nalazi se traka s natpisom NICOLAVS DRASKOWIZ DE TRAKOSTYAN S.C. Reg.M CVBICVLARIVS COMES.

PRILOG 24: Bakrorezi s prikazima braće Ivana III. (1648.), Jurja III. (1649.) i Nikole Draškovića (1650. i 1651.)

Druga vrsta umjetničkih narudžbi bila je povezana s potporom crkvenim ustanovama koje su članovi obitelji materijalno pomagali. Najveći razmjeri njihove mecenature vidljivi su u trećoj generaciji, koja svoja sredstva ulaže ne samo u obiteljska zdanja i objekte namijenjene užem krugu promatrača nego se širi i na javne ustanove, poput crkava i drugih javnih gradskih prostora.

Najreprezentativniji primjeri tiču se Gašpara III. Daškovića, koji je bio glavni pokretač izgradnje isusovačke crkve Marijina Uznesenja i samostana u Varaždinu. Izgradnja te crkve započela je 1642., a završila tek 1656., što je zabilježeno i natpisom na portalu, nad kojim se nalazi i grb obitelji.⁷⁷⁹ Kulturna povezanost između sjeverne Hrvatske i Graza, koji je tad bio važan centar umjetničkoga života, pa tako i uključenost Draškovića kao pripadnika magnata u kulturne trendove, očituje se u Gašparovoj narudžbi za izradu glavnoga oltara za varaždinsku crkvu u iznosu od 1000 forinti, koji je sklopio još 1639., znatno prije početka izgradnje crkve. Grandioznost pothvata, koji je, kako će se vidjeti poslije, imao visoku cijenu, vidljiva je i u detaljima, poput donacije svilenog odijela obrubljenoga zlatom za misno ruho. U istoj je crkvi Gašpar 1659. dao sagraditi podzemnu kriptu s oltarom za grobnicu svoje obitelji. Naknadno je uz kompleks crkve bila prigradena loretska/lauretanska kapela, koja je završena 1685., a izgradnju su financirali Ivan IV. Drašković i njegova žena Marija Magdalena Nádasdy, u sklopu raširenoga vida loretske pobožnosti. Ta je kapela u sljedećim generacijama obitelji brojnim ukopima njezinih članova postala obiteljski mauzolej.

Mecenatstvo kao sredstvo plemićke promocije nije se provodilo samo u narudžbi krupnih i monumentalnih umjetničkih djela nego se očitovalo i u sitnijim primjerima, kojima su članovi obitelji također osiguravali svoju prisutnost u određenoj sredini. Ilustrativan je primjer iz 1621. godine, kad Nikola bolonjskomu Ugarsko-ilirskomu kolegiju poklanja srebrnu soljenku, koju je polaznicima toga zavoda predstavio čazmanski arhidakon Martin Bogdan.⁷⁸⁰

⁷⁷⁹ FVNDATEORE ILLMO. COMITE GASPARO DRASKOVICH HONOREM B. M. V. ASSVMPTATE CONSECRATVM Ao. MDCLVI.

⁷⁸⁰ *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.*, str. 90.

7.6.2. Knjižna kultura i knjižnice

Osim likovne umjetnosti sredstvo plemićke reprezentacije bila je i knjižna kultura, prije svega zahvaljujući univerzalnoj kulturi latinskoga jezika i književnosti, koja je povezivala heterogeno multietničko plemstvo u Hrvatskoj, Slavoniji, Ugarskoj i Austriji, ali i bila dijelom zajedničkoga europskog identiteta. Svojom knjižnom kulturom pripadnici su plemstva s jedne strane kao autori književnih i drugih djela, a s druge kao vlasnici bogatih knjižnica i mecene književnih radova u odlučujućoj mjeri utjecali na razvoj kulture i obrazovanja te opće pismenosti.⁷⁸¹ Bogate plemićke knjižnice bile su statusni simbol, znanje skupljeno u njima predstavljalo je moć, dok su knjige pohranjene u knjižnicama plemićkih dvorova dokumentirale visoku razinu obrazovanja svojih vlasnika i zrcalile politička i konfesionalna previranja ranoga novog vijeka.⁷⁸²

O knjižnici obitelji Drašković i njezinu raslojavanju tijekom stoljeća već je pisano u više radova.⁷⁸³ Temelj obiteljske knjižnice bez sumnje su bile knjige najvažnijega i najutjecajnijega člana prve generacije Draškovića, bana i kardinala Jurja I., koji je visokom razinom svoga obrazovanja utjecao i na mlađe pripadnike obitelji. Knjižnica je u sljedećoj generaciji znatno obogaćena ostavštinom povjesničara i ugarskoga vicepalatina Nikole Istvánffyja, čija je kći Eva udajom ušla u obitelj Drašković. O sudbini Istvánffyjeve knjižnice također postoji više radova.⁷⁸⁴ O sastavu obiteljske knjižnice Draškovića kroza stoljeća ne znamo mnogo, jer obitelj nije imala običaj na svoje knjige redovito stavljati exlibrise. Ipak, već iz razdoblja prvih triju promatranih generacija Draškovića imamo ograničeni uvid u osipanje knjižnoga fonda, osobito donacijama crkvenim redovima. Prema kroničaru isusovačkoga kolegija, Gašpar III. isusovcima je 1629. darovao knjižnicu (ili dio knjiga) slavnoga prastrica kardinala Jurja I., a Juraj III. je 1636. kolegijskoj školskoj knjižnici darovao neke od knjiga iz zbirke svoga djeda Nikole Istvánffyja.⁷⁸⁵ Knjige iz obiteljske knjižnice najvećim su dijelom sačuvane u dvorcu Trakošćan, gdje je na temelju inventarne knjige 1982. načinjen popis prema kojemu je knjižnica brojila 1055 svezaka knjiga iz različitih područja (književnost, umjetnost, politika, geografija, povijest, leksikoni), uglavnom pisanih na francuskom i njemačkom jeziku, od kojih je najstariji

⁷⁸¹ Dewald, 1996., str. 157.

⁷⁸² Mnoštvo pojedinosti o knjižnoj kulturi i knjižnicama plemićkih dvorova donosi katalog izložbe *Plava krv, crna tinta. Knjižnice velikaških obitelji od 1500. do 1700.* Zagreb 2005.

⁷⁸³ Vargović, 1996., Vegh, 2007.

⁷⁸⁴ Mandušić, 2003.; Géza Orlovsky – Géza Szentmártoni Szabo, »Istvánffy Miklós könyvtárának regisztráltlan kötete és annak érdekes bejegyzése«. *A magyar történet folytatója*. Budapest 2018., str. 249–262.

⁷⁸⁵ Dobronoki, *Historia Colegii Soproniensis*, str. 32., vidjeti kod Fancev, 1934., str. 9–10.

primjerak bio *Biblija* iz 1747. godine. Dio knjiga koji potječe iz obiteljske knjižnice danas se nalazi u HDA, a mahom je riječ o starijim primjercima od onih u Trakošćanu. Ondje nalazimo djela različitih profila tiskanih od 16. do 18. stoljeća, među kojima su pravni i gospodarski priručnici, enciklopedije i geografski atlasi, kao i rijetka filozofska i književna djela koja svjedoče o visokoj kulturnoj tradiciji obitelji.

Već u prvoj generaciji Draškovića pripadnici obitelji mecene su historiografskih i književnih radova te autori ili prevoditelji književnih i znanstvenih djela, čime utječu na kulturne trendove i opću pismenost. Biskup i ban Juraj I. pokretač je zagrebačkoga kulturnog kruga i financijski podupire objavljivanje povijesnoga djela *Kronika vezda znovich zpravliena* (Ljubljana 1578.) te knjige komentara i propovijedi *Postila na vsze leto* (Varaždin 1586.) zagrebačkoga kanonika Antuna Vramca.

U drugoj generaciji Draškovića najistaknuti je sudionik kulturnih aktivnosti Ivan II. Osim što je bio uspješan vojskovođa i političar te dobar gospodar svojih posjeda za svoga je banskoga mandata na mađarski preveo drugi dio djela *Horologium principum* Antona Guevare (*Fejedelmek serkentő órája – Vladarski poticajni sati*) i objavio ga 1610. u Grazu. To važno djelo europskoga ranonovovjekovlja, koje je mogao upoznati još na praškom dvoru Rudolfa II., u kojem je središnja misao odnos očeva i sinova te važna uloga odgoja, Ivan je posvetio svojoj supruzi Evi. U toj se posveti očituje i privrženost obitelji i pridavanje važnosti obiteljskomu životu. Prijevodu je pridodao životopis Marka Aurelija, rimskoga cara koji je slovio kao uzor vrline i u svojoj vladavini težio općemu dobru, u čemu se mogu prepoznati ideali kojima je Drašković kao ban težio.

I u trećoj generaciji pripadnici obitelji iskazuju svoju visoku razinu obrazovanja vlastitim književnim uradcima i prijevodima religioznih i filozofskih djela. Nikola, koji je slovio kao najobrazovaniji pripadnik obitelji u svojoj generaciji, već je kao mladić napisao odu Ferencu Forgáču prilikom njegova proglađenja za kardinala. Oda je bila objavljena 1608. s pohvalnom pjesmom Martina Pethóa.⁷⁸⁶

Njegov brat Ivan III. pod imenom isusovca Jakoba Nemethyja objavio je u Požunu 1643. na mađarskom jeziku jedan od najpopularnijih molitvenika toga doba *Officium marianum* (*Officium B. M. Virg. az-az aszszonyunk Szüz Marianak harom külömb időre-valo szolosmaja*). Kao mecena također je podupirao knjižna ostvarenja. Bio je zaštitinik i patron zagrebačkoga

⁷⁸⁶ Pethe Martinus, *Prospheonesis auspicatissimae inaugurationi illmi. et revmi. principis ac dni. Francisci Forgách a Ghimes s.r.e. cardinalis ...* Graecii Styriae, 1608. Kukuljević Sakcinski, 1879., str. 313–314.

kanonika i povjesničara Jurja Rattkaya, koji je upravo na njegovu narudžbu započeo pisati monumentalno djelo *Spomen na kraljeve i banova Kraljevstva Dalmacije, Hrvatske i Slavonije* (tiskano 1652.). Djelo je, među ostalim, trebalo poslužiti i veličanju Ivana III. kao naručitelja.

7.6.3. Kultura smrti i nadgrobni spomenici

Plemstvo je svoj društveni prestiž iskazivalo kroz tzv. kulturu smrti, odnosno kroz osiguravanje primjerenoga sjećanja na pokojnikov život.⁷⁸⁷ Najprimjereniji i najčešći pokop bio je u crkvi, uglavnom onoj koju je plemićka obitelj imala pod svojim patronatom. U slučaju Draškovića to je u početku bila crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Bednji, a sa širenjem obitelji i intenzivnijim patronatskim aktivnostima, obiteljske su grobnice uspostavljene i u kompleksu crkve Marijina Uznesenja u Varaždinu, točnije u loretskoj kapeli koju su pripadnici obitelji Drašković podignuli 1680-ih godina. Da je svijest o važnosti plemićke reprezentacije prisutna već u prvoj generaciji svjedoči i kameni nadgrobni spomenik Gašpara I. s viteškim likom u oklopu i kopljem u desnoj ruci, koji su bednjanskoj crkvi podigli njegovi sinovi Ivan II. i Petar.⁷⁸⁸

Pojedinci su, ukoliko su obnašali neke važnije službe, bili pokapani i u mjestima svoga službovanja, što je također pridonosilo važnosti i prisutnosti njihove obitelji u kolektivnoj memoriji Ugarskoga Kraljevstva kroz dulje vrijeme. Od pripadnika prve generacije na javnom je mjestu pokopan Juraj I. 1587. – u katedrali u Győru. O postojanju vidljivoga nadgrobnog spomenika iz vremena njegove smrti svjedoči oporuka njegova štićenika, zagrebačkoga biskupa Petra Herešinečkoga, koji je u svojoj oporuci izričito naglasio da želi biti pokopan uz Draškovićevu grobnicu.⁷⁸⁹ Ona je potom stradala u jakim osmanskim napadima između 1594. i 1598., o čemu saznajemo iz nove nadgrobne ploče koju je 1637. obnovio i nanovo postavio

⁷⁸⁷ O kulturi smrti plemićkih obitelji u našoj historiografiji nije mnogo pisano. Kod nas se u zadnje vrijeme tom temom bavila Iskra Iveljić u svojoj knjizi o obitelji Rauch, 2014., str. 150–156.

⁷⁸⁸ Pelc, 2007., str. 317.

⁷⁸⁹ Pálffy, 2002., str. 139.

Jurjev potomak Juraj III. Drašković.⁷⁹⁰ Za troškove svoga sprovoda Juraj je ostavio 2000 forinti,⁷⁹¹ što govori o važnosti prezentacije i osiguravanju memorije i nakon završetka života.

Njegov nećak Ivan II. pokopan je u požunskoj katedrali sv. Martina. Nadgrobnu ploču s natpisom postavila je na grobnici u crkvi njegova udovica Eva,⁷⁹² a na vanjskom zidu katedrale danas se nalazi i njegov kameni spomenik s prikazom viteza u oklopu, koji lijevom rukom pridržava kacigu spuštenu na konzolu, a u desnoj uzdignutoj ruci drži svitak, što bi simboliziralo njegovu civilnu i vojnu moć.⁷⁹³

U požunskoj katedrali pokopan je i njegov sin Ivan III. Ondje mu je podignut reprezentativni nadgrobni spomenik u obliku šesterokutnoga paviljona na visokom postolju sa šest stupova koji nose baldahin, na kojem je lanterna s heraldičkim oblježjem Draškovića, likom grifona. Postavljanje odgovarajućega nadgrobnog spomenika bio je nezaobilazan dio ceremonijala kojim se obilježavala smrt ugledne osobe, a običaj je bio da se uspomena na nju u širem krugu osigura i likovnim prikazom toga spomenika. Reprodukciju Ivanova spomenika napravio je u bakrorezu tad poznati umjetnik Juraj Šubarić,⁷⁹⁴ koji je djelovao u Beču sredinom 17. stoljeća.⁷⁹⁵

⁷⁹⁰ O njegovoj grobnici Mikó Arpád – Pálffy Géza, 1999., str. 139–140, 150–151.

GEORGIO DRASKOVITH S R E TIT S STEPH
DE MON COELI PRESB CARD ARCHIEP
COLOCEN EPISC IAVRIEN ET COMITI S C R M
CONSIL PER HVNG LOCVM TEN PRIVS EPISC
QVINQVE ECCLESIE ORATORI IN CON
TRIDEN EPISC ZÁGRÁBIÉN DALM CROA
SCLAV BANO PER HVNG CANCELL
AVVNCVLO SVO MVNIIS VITAQ DEFVNCTO
PRID CAL FEB M D LXXXVII

Ispod obiteljskoga grba nalazi se natpis njegova potomka Jurja III. Ploča je trošna i vidljiv je samo dio natpisa.

KOVITH EPISC
AS PORNEN CRVCIGER
M CONSIL PRONEPOS
VMENTO A TVRCIS
NOVVM POSVIT
M DC XXXVII

⁷⁹¹ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn RN. 52. Konv. 1587. fol. 88–113.

⁷⁹² (PA)LADIS ET MARTIS COLVMEN: (PIE)TATIS A(VI)TAE
VINDE X HIC VIRTVS (H)V(NNIAE, SPESQVE IACET
O, DRAS(KOVICHIOS) DENT POSTERA SAE(CVULA MV)LTOS
GLORIA PRISCA (H)VNNI MARTIS ET (ARTIS ERIT). Kukuljević, 1869., str. 312.

⁷⁹³ O njegovu nadgrobnom spomeniku Pálffy, 2002, str. 149–151, 158.

⁷⁹⁴ *Castrum doloris von Ivan III. Drašković (Draskovich)*, 1649. Schottenstift Wien, Bibliothek, sign. 164d1.

⁷⁹⁵ Opis spomenika donosi Pelc, 2015. str. 60–61. »Na vrhu baldahina postavljena je lanterna s kosturom smrti a čitava konstrukcija završava dojmljivom figurom grifona – heraldičkog znaka iz Draškovićeve grba – koji u ispruženoj šapi drži kuglu okruženu zrakama aureole. Spomenik je opkoljen svijećama na svijećnjacima, postavljenima i na kupoli baldahina. Osim svijećnjaka, na kupoli i lanterni gusto su raspoređene manje svjetiljke. Raskošna iluminacija, koja je stvarala dojam mistične nadnaravnosti, bila je važna za optički doživljaj. U sredini je smješten katafalk s lijesom. Osim uobičajene memento mori simbolike (kostur smrti, mrtvačke lubanje, napisi

7.7. Društveni ugled

Članove obitelji Drašković možemo od druge polovice 16. stoljeća promatrati ne samo kao pripadnike najvišega ranga hrvatskoga plemstva nego i kao ravnopravne članove multietničke plemićke zajednice u širem srednjoeuropskom kontekstu. Pripadnici obitelji prisutni su kao magnati na zasjedanjima Hrvatsko-slavonskoga i Ugarskoga sabora, sudjeluju u krunidbenim svečanostima kraljeva i članova kraljevskih obitelji,⁷⁹⁶ obavljaju važne dvorske službe, a kao ugledne osobe često su birani za skrbnike malodobne djece iz drugih plemićkih obitelji.

Članovi obitelji od 1560-ih kao magnati sudjeluju na zasjedanjima Ugarskoga sabora. Osim Jurja I. koji na saborskim zasjedanjima sudjeluje kao crkveni dostojanstvenik, prvi je ondje 1563. zabilježen Gašpar I., a potom njegovi sinovi Ivan II. i Petar 1593., 1601., 1602., 1603., 1604., 1605., 1606. i 1606. Nakon što se Ugarski sabor 1608. podijelio da gornji (magnatski) i donji dom, Hrvatsko-slavonski sabor šalje svoje predstavnike u gornji dom, a to su hrvatski ban, zagrebački biskup, prepozit Zagrebačkoga kaptola te magnati i zastupnici gradova. Među njima su i pripadnici treće generacije Draškovića – 1618. Nikola, 1619. Nikola i njegova majka Eva Istvánffy u ime malodobnih sinova Ivana III. i Jurja IV., 1621/1622. Nikola, 1622. Nikola i Eva Istvánffy, 1625. Nikola i Ivan III., 1630. Nikola, Ivan III. i Eva Istvánffy, 1634. Nikola, Ivan III. i Gašpar III., 1637. Ivan III., Nikola i Gašpar III., 1646. Ivan III. i Gašpar III., 1649. Barbara Thurzó, udovica Ivana III., 1655. Nikola. Gašpar III., sinovi Ivana III. Nikola II. i Ivan IV. te ženske pripadnice obitelji Sara, udovica Dioniza Széchyja i Barbara, udovica Wolgfanga Erdődyja.

Osim sudjelovanja na zasjedanjima Ugarskoga sabora, članovi obitelji zaposjedaju različite dvorske službe, preko kojih se može pratiti njihovo napredovanje.

na arhitravu) i znakovlja obiteljske heraldike (grifoni s grbovima), simbolički aparat spomenika vidljiv na bakrorezu predložuje još nekoliko motiva ključnih za javnu reprezentaciju pokojnika. Tako štit s natpisom o grofovoj smrti ispred katafalka pridržavaju dvije personifikacije: vjera s križem i pobjeda s lovorovim vijencem. One označavaju njegovu, među suvremenici poznatu, gorljivost u promicanju katoličke obnove, jednako kao i uspjehe u borbi protiv Osmanlija u Hrvatskoj i Ugarskoj. Iznad njih na pročelju kupole baldahina stoje personifikacije razboritosti (sa zrcalom i zmijom) i pravde (s vagom), koje označavaju njegove vrline u državničkoj službi: najprije hrvatskoga bana, a potom i ugarskog palatina – najviše vlasti u kraljevstvu. Te njegove političke dužnosti i časti dodatno naznačuju likovi dvojice kraljeva između stupova baldahina: na lijevoj strani stoji kralj s grbom Ugarskog a na desnoj kralj s grbom Hrvatskog Kraljevstva. Kakve su simboličke motive nosili likovi na spomeniku koji se na prikazu vide s leđa, promatrač ne može znati, no nema sumnje da su na prednjoj, vidljivoj strani spomenika, predloženi bakrorezom, koncentrirane najvažnije simboličke poruke u kojima se promatraču prenose najznačajnije crte pokojnikova karaktera i najreprezentativniji aspekti njegova društvenog ugleda«.

⁷⁹⁶ Kovačić, 1790.

Ugarski je dvor bio rasformiran 1528. godine. Nakon Mohačke bitke i pada Budima pod vlast Osmanlija Ferdinanda I. Habsburgovac bio je 1527. okrunjen je za hrvatskoga i ugarskoga kralja. Kralj je potom pristupio organizaciji dvora sa sjedištem u Beču, koji je zajedničkim poslovima (*negotia mixta*) objedinjavao austrijske pokrajine s ugarskim i češkim kraljevskim dvorom. Spajanjem s dvorom Svetoga Rimskoga Carstva, koji je također svoje sjedište imao u Beču, osnovan je 1556. zajednički dvor, i Dvorska kancelarija mjerodavna za sve pokrajine. Ugarski je dvor nastavio funkcionirati samo preko dvorskih titula (komornik, tavernik, stolnik, podrumar, konjušnik i slično), koje je vladar i dalje dodjeljivo ugarskim velikašima, čime je manifestirao i svoju moć. Preko tih titula plemići su se pozicionirali i u društvenoj hijerarhiji Ugarskoga Kraljevstva. Te su titule već u srednjem vijeku bile simbolične. Iako nisu nosile ozbiljnu financijsku dobit, osiguravale su prestiž, blizinu i naklonost kralja, kao i najbolja mjesta i važne dužnosti u ceremonijama, što je sve pridonosilo ugledu među ostalim plemstvom.⁷⁹⁷ Osobito je to bilo važno za pozicionirane plemićkih sinova, koji su se kroz dvorski odgoj integrirali u društvo te lukrativnim dvorskim službama postupno gradili svoje karijere. Primjer članova obitelji Drašković zorno pokazuje kako su se preko dvorskih službi pojedinci uspinjali na društvenoj ljestvici i svojoj obitelji omogućavali širenje utjecaja.

Pripadnici obitelji prisutni su na ceremonijama kraljevskih krunidba, i to već u prvoj generaciji, što svjedoči o njihovu društvenom ugledu.⁷⁹⁸ Prvi je od Draškovića na jednoj takvoj svečanosti bio Gašpar I. na krunidbi Maksimilijana II. za hrvatsko-ugarskoga kralja u Požunu, gdje je kao konjički kapetan sudjelovao u smotri konjaništva, i s Gašparom Magoczyjem predvodio povorku od 72 konjanika.

Krunidbi Rudolfa II. 25. rujna 1572. u Požunu nazočio je Juraj I. kao zagrebački biskup. Ondje sudjeluje u dvojnoj ulozi, kao crkveni prelat u crkvenoj ceremoniji i kao zapovjednik konjaničke postrojbe u smotri konjaništva sa svojih 97 konjanika. Na istoj ceremoniji prisutan je i njegov brat Gašpar I., kojemu je dodijeljena počasna titula poslužitelja hrane (*dapifer*).

I u drugoj generaciji Draškovića članovi obitelji prisutni su na krunidbama Habsburgovaca. Prilikom inauguralne svečanosti Matije II. za hrvatsko-ugarskoga kralja 1608. kraj Praga Ivan

⁷⁹⁷ Štefanec, 2011, str. 86–90. Također i Zoltán Fallenbüchl, *Magyarország föméltóságai. 1526–1648*. Budapest 1988. Popis službenika na dvoru iz 1576. donose Fellner–Kretschmayr, 1907., str. 275–288.

⁷⁹⁸ O ceremoniji oko kraljevske trpeze pri krunidbama u Ugarskoj od 15. do 17. stoljeća pisao je Pálffy, 2004., str. 1005–1101.

II. prilikom samo čina krunidbe stoji s lijeve strane kralja u crvenom ogrtaču, a na smotri konjaništva prisutan je sa svojih 100 konjanika.⁷⁹⁹

I njegovi sinovi sudjeluju u takvim ceremonijama. Među njima po učestalosti poziva na takvu vrstu najviših društvenih događaja prednjači Nikola. Na krunidbi Ferdinanda II. za hrvatsko-ugarskoga kralja 1618. Nikola je nosio počasnu titulu poslužitelja hrane (*dapifer*), a na svečanoj gozbi prilikom krunidbi kraljeve supruge Eleonore Ane 1622. na usluzi je samoj kraljici. Još važniju počasnu ulogu Nikola je dobio na krunidbi Ferdinanda III. za hrvatsko-ugarskoga kralja 8. prosinca 1625. u Sopronu, kad je kao jedan od deseterice stjegonoša, koji su nosili ugarsku zastavu i zastave zemalja krune sv. Stjepana, nosio zastavu Galicije. Također je kao stjegonoša 27. lipnja 1655. u Požunu sudjelovao u svečanosti krunidbe Leopolda I. Tad je nosio zastavu Lodomerije.⁸⁰⁰

Nikolina braća Juraj III. i Ivan III. također su nazočili krunidbenim svečanostima Habsburgovaca. Juraj III. sudjelovao je 1638. na krunidbi prve supruge Ferdinanda III. Marije Ane te je kod kraljevske trpeze na usluzi bio nadvojvodi Leopoldu.⁸⁰¹ Na je istoj svečanosti njegov brat Ivan III. sudjelovao u samom činu krunidbe te je nosio počasnu titulu *incisora*.⁸⁰² Na krunidbi Ferdinanda IV. u Požunu 16. lipnja 1647. Ivan je kao palatin sjedio za kraljevskim stolom.⁸⁰³

Osim počasnih titula na kraljevskim krunidbama, Draškovići su kroza sve tri generacije nositelji drugih dvorskih titula. Tako je Juraj I. od 1553. tajnik Dvorske kancelarije te od 1557. zamjenik ugarskog kancelara, a njegov brat Gašpar I. nosi titule *familiaris aulae* od 1563., *dapifer* od 1572. te naslov kraljevskoga savjetnika od 1589. godine. U drugoj generaciji Draškovića Ivanu II. dodijeljene su titule *dapifera* 1582., *praecisora* 1583., komornika 1590., kraljevskoga savjetnika 1595., vrhovnoga kraljevskog komornika 1601. i meštra tavernika 1610. Njegov brat Petar nosio je naslov meštra tavernika. U trećoj generaciji obitelji Nikola je bio *dapifer* 1618., kraljevski komornik od 1620., *vexillifer* 1625. i kraljevski savjetnik od 1634. godine. Od njegove braće Ivan III. nosio je naslove kraljevskoga savjetnika od 1634. i *incisora* 1638., a Juraj III. od 1630. naslov kraljevskoga savjetnika. Njihov bratić Gašpar III. također je nosio

⁷⁹⁹ Kovačić, 1790., str. 55, 64. Pálffy, 2004., str. 1070.

⁸⁰⁰ Pálffy, 2018., str. 187, 189.

⁸⁰¹ Pálffy, 2004., str. 1080.

⁸⁰² *Incisor* ili *praecisor* je, kao i *dapifer*, bila počasna služba pri dvorskoj trpezi. Izvorno označava osobu koja siječe hranu. Poslije je titula izgubila prvotno značenje i dodjeljivala se visokim dvorskim službenicima kao počast sudjelovanja u kraljevskim gozbama i svečanostima.

⁸⁰³ Kovačić, 1790., str. 76, 93, 95, 104; Pálffy, 2004., str. 1082.

titulu kraljevskoga savjetnika. Kroz ritam dodjeljivanja tih titula možemo pratiti i napredovanje članova obitelji na društvenoj ljestvici. (PRILOG 26)

Draškoviće kao ugledne osobe s utjecajem vladari uključuju u mirovne procese, kako u privatnim sporovima, tako i u državnim. Primjerice, Juraj I. 1565. uz Nikolu IV. Zrinskog posreduje u mirenju Kristofora Batthyányja i njegove žene Katarine Svetkovics. Taj im je zadatak radi postizanja konsenzusa supružnika i rješavanja bračnih nesuglasica povjerio kralj.⁸⁰⁴ Njegov nećak Ivan II. bio je određen uz Nikolu Istvánffyja 1607. da smiri dugotrajne razmirice između Tome Erdődyja i grada Varaždina, koje su utjecali na stabilnost čitavoga Hrvatsko-Slavonskog Kraljevstva.

Nadalje, članove obitelji brojni pojedinci biraju za skrbnike svoje malodobne djece. Roditeljima je bilo važno osigurati da nakon njihove smrti obitelj ne izgubi svoj društveni status te su oporukama davali precizne upute o školovanju svoje djece, o redu i načinu nasljeđivanja, a odabirom skrbnika utjecali su i na odgovarajuće okruženje u kojem će njihova djeca odrastati. Stoga su za skrbnike birane osobe koju su uživale visoki društveni ugled. Skrbništvo malodobne djece koja su ostala bez jednoga ili obaju roditelja bilo je regulirano prema Tripartitu sve do dobi od dvadeset godina u slučaju djevojaka, odnosno do dvadeset i četiri godine u slučaju mladića, ili dok ne stupe u brak. Postojalo je više vrsta skrbništva. Prvo, određeno u oporuci roditelja još za njegova života. Drugo, prirodno skrbništvo utemeljeno na srodstvu. Treće, skrbništvo koje je određivao vladar u slučaju da nije postojala oporuka roditelja, niti je bilo žive rodbine.

Prvo zabilježeno skrbništvo ostvario je Juraj I. 1561. Njega je, uz Franju Semseya i Tomu Therjeka, za skrbnika svom sinu Jurju odredila Elizabeta Both de Baina, udovica proslavljenoga sigetskog branitelja Marka Stančića Horvata, o čemu svjedoči i pismo Katarine Svetković, udovice Ferenca Batthyányja, Baltazaru Batthyányju iz 1567. godine.⁸⁰⁵ Drašković je sa Stančićem još za njegova života bio u prisnim prijateljskim odnosima, što potvrđuje i njegovo pismo od 14. kolovoza 1556., u kojem mu čestita na obrani sigetske utvrde. Iz Jurjeva pisma od 21. rujna 1561., sastavljenoga u Beču, saznajemo da dvojici drugih skrbnika savjetuje da

⁸⁰⁴ Erika Terbe, *Batthyány Ferencné Svetkovics Katalin levelei 1538.–1575.* Budapest 2010. Poznato je da je to bio nesretan brak, kao i da je on bio iznimno težak čovjek. O tom također i Bobory, 2018., str. 13.

⁸⁰⁵ MOL, Fond Obitelj Batthyány, Missiles. P 1314 – 03919

obiteljski mač i kacigu Jurjeva poginulog oca prodaju Nikoli IV. Zrinskomu. Godine 1565. Juraj I. Drašković također posreduje u podjeli nasljedstva tad malodobnoga štićenika.⁸⁰⁶

Još dvojica uglednika izabrala su ga da bude skrbnik njihovoj djeci. Jedan od njih je Nikola IV. Zrinski, koji ga je u svojoj oporuci od 23. travnja 1566. odredio da se uz Ivana Lenkovića, Ladislava Kerecsenya i Ivana Alapića pobrine za njegovu ženu i djecu. Nadalje, njegov prijatelj Antun Vrančić u svojoj ga je oporuci, sastavljenoj 28. svibnja 1573., odredio da uz kninskoga biskupa Zakariju Mossóczyja bude skrbnik njegovim nećacima Faustu i Kazimiru.⁸⁰⁷ Mladi Vrančići, osobito Faust, zaista su u kasnijim godinama bili povezani s drugom generacijom Draškovića.

I članovi druge generaciji Draškovića birani su kao skrbnici. Ivan II. s Gašparom je Petričevićem od 1608. bio skrbnik Franje Vragovića,⁸⁰⁸ a njegov brat Petar bio je uz Tomu Nádasdyja skrbnik maloljetnih djevojaka Uršule i Judite Bánffy do kraja svoga života.⁸⁰⁹

Za pripadnike treće generacije obitelji zasad nemamo takvih podataka, iako je za pretpostaviti da su kao moćni magnati vrlo vjerojatno bili u takvim aranžmanima. To tek treba istražiti.

Društveni ugled i snaga plemićke obitelji očitivala se i u širini kruga pouzdanika koje su okupljali oko sebe. Draškovići su, kao i druge plemićke obitelji njihova ranga, u svojoj pratnji imali brojne familijare koji su za njih obavljali različite dužnosti te pritom bili glavni oslonac u upravljanju posjedima. U građi nalazimo podatke o više takvih osoba, koje nisu bile istoga socijalnog statusa. Neki su potjecali iz redova srednjega, neki iz nižega plemstva, te su se razlikovali kako u vrsti poslova koje su im Draškovići povjeravali, tako i u stupnju bliskosti koje su s njima ostvarivali.

Familijari koji se uspostavili vrlo bliske veze s obitelji pripadali su obitelji Petričević od Miketince. Pripadnici te obitelji bili su do 15. stoljeću nastanjeni u Lici, a za provala Osmanlija bili su prisiljeni napustiti domicilno područje, pa se jedan ogranak obitelji doselio u Drežnik (1425.), a drugi u Turopolje te potom u okolicu Križevaca (1522.), gdje su po svom posjedu Miketinec nosili pridjevak. Pripadnici jednog ogranka doselili su se tijekom 16. stoljeća u Erdelj, gdje je nastala nova grana Horvat-Petričević. Obitelj je u 16. i 17. stoljeću imala posjede u Gornjoj i Donjoj Bistri, Obrovu, Jakovlju i Podgorju, koje je stekla zamjenom s obitelji Urnoczy 1599., koja je zauzvrat dobila posjede u okrugu Moravče. Štićenik biskupa i bana Jurja

⁸⁰⁶ HDA, Obitelj Drašković, k 15, br. 10.

⁸⁰⁷ Ladić, 2005., str. 201–214.

⁸⁰⁸ Obiteljski fond Vragović, Analitički inventar, str. 22.

⁸⁰⁹ MOL, Libri regii, 7, str. 55–56.

Draškovića bio je Gašpar Petričević (umro 1602.), koji je s njegovom potporom studirao u Beču, nakon čega je obnašao više visokih služba u Kraljevstvu Dalmacije, Hrvatske i Slavonije. Bio je podban 1596.–1598., potom podžupan Varaždinske županije te veliki župan Zagrebačke i Križevačke županije. Za protonotara je izabran 1600., a tu je službu obavljao do svoje smrti. Osim njega u 16. su se stoljeću istaknula i njegova braća. Ivan (u. 1625.) bio je podžupan Zagrebačke županije, sudac Banskoga stola i kapetan u Letovaniću. S Gašparom je od Stjepana Gregorijanca kupio kuriju i posjedovne dijelove u Gornjoj Stubici, u vlasništvo kojih je uveden 1590. Ivanov i Gašparov brat Petar (umro oko 1588.) bio je kaštelan Franje Táhyja, a isticao se u provođenju različitih nasilnih mjera svoga gospodara. Petričevići su u Gornjoj Stubici imali posjed i plemićku kuriju, zbog kojih su dolazili u sukob s Ursulom Henning Mekniczer i Anom Konjski.

Osim Petričevića kao familijari i službenici Draškovića u arhivskoj se građi krajem 16. i početkom 17. stoljeća susreće još nekoliko osoba. Ivan Jantolović (Antolović) službenik je Ivana i Petra Draškovića, o čemu svjedoči i pisano svjedočanstvo iz 1594., pohranjeno u HDA, prema kojemu će im vjerno služiti četiri godine. Familijar je i Mihael Jančec, koga je Ivan II. 1609. preporučio Dvorskoj komori za službu vrhovnoga tridesetničara u Slavoniji, ističući da je pouzdan i provjeren službenik koji je 24 godine bio upravitelj pošte i tridesetničar. Nadalje se kao familijar Nikole, Jurja i Ivana Draškovića 1622. navodi Nikola Turmschai. Bio je njihov predstavnik kad je Ivan Vragović pokušao prodati kamenu kuću u Varaždinu, uloživši tužbu kojom se oni protive toj prodaji (pritom je platio 4 denara sucu i 2 denara notaru) zbog dvojnoga vlasništva sklopljenoga za Vuka Vragovića, koji je kuću sagradio.

Familijar Draškovića je i Juraj Pernar, kojemu Ivan u ime svojih sinova 1605. za 500 florena zalaže 10 selišta u okolini dvorca Trakošćan.⁸¹⁰ Ivanov sin Nikola 1617. Pernaru za njegovu vjernost 1617. zalaže kuriju Prašnice i kmetska selišta u neposrednoj blizini crkve Blažene Djevice Marije u Bednji, a taj se ugovor obnavlja i 1627.⁸¹¹

Familijar je i Petar Kašnar, sin plemićkoga podsudca Zagrebačke županije Jurja, kojemu braća Nikola i Ivan 1624. zalažu dio posjeda Velika u Križevačkoj županiji, a 1627. ugovor se širi i na posjed Preseka, za ukupno 1800 florena.⁸¹²

⁸¹⁰ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, fasc. 30, br. 12.

⁸¹¹ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, fasc. 30, br. 28. i 40.

⁸¹² HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12, fasc. 30, br. 34. i 41.

Osim familijara članovi su obitelji oko sebe u okupljali i druge štićenike. Primjerice, Ivan III. okupio je oko sebe skupinu uglednijih i obrazovanih osoba koji su ga podupirali u njegovim političkim ambicijama. Osobiti štićenik bio je zagrebački kanonik Juraj Rattkay.

7.8. Povezanost s Katoličkom crkvom

Draškovići su, kao jedni od najjačih branitelji katolicizma u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu, bili važna karika u procesu konfesionalizacije i katoličke obnove u 16. i 17. stoljeću. Neodvojiva je njihova spona s Crkvom. Članovi obitelji podupirali su ideje i ciljeve same Crkve, a zauzvrat su dobivali potporu pri dobivanju visokih službi. To je posljedično značilo i stjecanje posjeda i drugih materijalnih bogatstava te uspon na društvenoj ljestivici. Pripadnici obitelji na različite su načine podržavali dovođenje crkvenih redova u hrvatske zemlje te osnutak samostana i školskih ustanova. Osobito se to odnosi na red isusovaca.

Već je u prvoj generaciji povezanost Draškovića s isusovcima vidljiva kroz djelatnost Jurja I., koji je kao postridentski reformator, zagrebački biskup i ostrogonski nadbiskup jedna od ključnih osoba habsburške vjerske politike. U 1580-ima Juraj je, imajući u vidu njihovu pedagošku djelatnost, pomogao da isusovački red na području Győrske biskupije osnuje kolegij, te mu je osigurao posjede prepoziture u Turócu.⁸¹³

U drugoj generaciji najzaslužniji za dovođenje isusovaca u Hrvatsko-Slavonsko Kraljevstvo bio je Ivan II., koji je na prijelazu stoljeća obavio sve diplomatske pripreme. Kod austrijskoga provincijala Alfonsa Carilla podržao je 1601. prijedlog izaslanika zagrebačkoga Gradeca da 1602. u izvidnicu dođe nekoliko pripadnika isusovačkoga reda, a nakon što su 1605. pripadnici reda istjerani iz gonjougarske i baranjske isusovačke provincije, nastavio je konkretnim akcijama osigurati prilike za njihovo djelovanje u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu. Sa zagrebačkim biskupom Šimunom Bratulićem podržao je 1607. osnivanje isusovačke gimnazije u Zagrebu, a 1609. ishodio je od pape Pavla V. da se prihod ispražnjene zagrebačke prepoziture dodijeli redu, čime su bili osigurani prihodi za njihovo uzdržavanje. Utjecao je 1611. da

⁸¹³ ÖStA HHStA Ungarische Akten Comitalia Fasc. 387. Konv. A. fol. 31–36.

kraljevskom darovnicom steknu bivši templarski posjed Glogovnicu. Njegov plan da im o svom trošku podigne sjemenišnu zgradu nije se ostvario zbog njegove smrti 1613., no te je napore nastavila njegova najuža obitelj. U studenom 1613. njegova udovica Eva Istvánffy redu je prepisala jedan mlin na gradskom području.⁸¹⁴ Godine 1614. tražila je od Dvorske komore da se iz svote zaostalih plaća njezina pokojnoga supruga izdvoji 140 forinti za potporu dvojici pitomaca isusovačkoga reda, jer im je 1611.–1612. isplaćeno samo 265 forinti,⁸¹⁵ što ukazuje da je ugovor o njihovu izdržavanju bio prije sklopljen.

Treća generacija Draškovića još je aktivnija u podupiranju isusovaca, zahvaljujući političkim okolnostima, ali i znatno većim materijalnim mogućnostima pripadnika obitelji. Velike financijske i organizacijske napore oko osnivanja samostana i škola te gradnji crkava poduzeli su Juraj III. iz Ivanove grane i Gašpar III. iz Petrove grane obitelji. Juraj je kao győrski biskup bio angažiran oko utemeljenja isusovačkoga kolegija u Sopronu 1636. godine.⁸¹⁶ Osim što je isusovcima darovao liturgijsku opremu i donaciju od 40 000 talira, školskoj je knjižnici darovao neke od knjiga iz zbirke svoga djeda Nikole Istvánffyja. U akciju opremanja kolegijske knjižnice bio je uključen i Jurjev bratić Gašpar II., koji je prema kolegijскомu kroničaru Dobronokiju isusovcima darovao knjižnicu (ili dio knjiga) kardinala Jurja I. Draškovića već 1629.

Gašpar II. zasluge je osobito stekao osnivanjem isusovačkoga samostana, škole i crkve Marijina Uznesenja u Varaždinu. O svom je trošku podignuo zgradu gimnazije, koja je bila dovršena u jesen 1637., te je podmirio najveći dio troškova gradnje i opremanja crkve. Kasnije generacije obitelji nadograđivale su crkvu, pa je 1685. završena već spominjana lauretanska kapela uz kompleks crkve, koja je postala obiteljski mauzolej.

Draškovići osim isusovaca podupiru i red klarisa, kojemu pripadaju i neke članice obitelji. Prvi spomen prisustva ženskih članova obitelji u nekom samostanu klarisa potječe iz rujna 1614., kad nadvojvoda Matija izdaje nalog da se opaticama klarisama u Požunu u ime miraza njegove kćeri Elizabete, koja će ući u samostan, iz ukupne svote neisplaćenih plaća Ivana II. Draškovića isplati 5000 forinti. Nadvojvoda također potvrđuje sporazum između Ivanova sina Nikole Draškovića, koji nastupa u ime obitelji, opatice Marije Magdalene Engelin i Elizabete Drašković.⁸¹⁷

⁸¹⁴ HDA, Fond Obitelj Drašković, k 12., br. 20; također i Acta Societatis Jesu Zagrabienensis, fasc. 10, br. 26.

⁸¹⁵ ÖStA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 105. Konv. 1614. fol. 152–160.

⁸¹⁶ MOL, Libri regii, 8., str. 162.

⁸¹⁷ ÖStA HKA Hoffinanz–Ungarn. r. Nr. 106. Konv. 1614. fol. 314–333.

I drugi članovi obitelji podupiru red klarisa i to ne samo materijalnim prinosima nego i organizacijski. Gašpar II. zaslužan je i za utemeljenje samostana klarisa u Zagrebu. Na odluku da se podupre upravo taj ženski red utjecala je činjenica da je Gašparova sestra Uršula (Cecilija) bila klarisa u Požunu. Gašpar je redovnicama poklonio vlastelinstvo Vukovina.⁸¹⁸ Privremeni smještaj osigurao im je u obiteljskom sjedištu u Klenovniku, a potom je 1645. darovao građevni materijal za gradnju samostana.

Prema svemu iznesenom možemo konstatirati da su Draškovići izdašno podupirali samostanske redove, a izgradnjom njihovih objekata ujedno su iskazivali i svoju moć.

⁸¹⁸ Krčelić, 1771., str. 429.

8. ZAKLJUČAK

U ovom radu obrađena je povijest obitelji Drašković od sredine 16. do sredine 17. stoljeća, odnosno od razdoblja gubitka domicilnih obiteljskih posjeda u nekadašnjoj Kninskoj županiji (*de Tinina*) zbog osmanskih osvajanja i dolaska pripadnika obitelji u novu sredinu do razdoblja u kojem su članovi obitelji postali moćni magnati i pripadnici najvišega sloja društva. Hrvatska se historiografija dosad bavila uglavnom kasnijim razdobljima obiteljske povijesti, kad su Draškovići već stekli bogate posjede i sukladno tome bogatstvo i ugled, a razdoblje o kojem je ovdje riječ dosad nije bilo predmetom monografske obrade.

Širina teme i obilje neistražene građe na početku rada otvorili su brojne mogućnosti za interpretaciju, ali i predstavljali velik izazov u odabiru ključnih točaka. Kao polazna točka istraživanja nametnulo se pitanje na koji su se način Draškovići u samo sto godina uzdignuli od osiromašenih plemića bez posjeda i utjecaja do jedne od najmoćnijih obitelji u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu. Analizom kraljevskih donacija posjeda, dvorskih služba i postojećih obrazovnih ustanova koje su članovi obitelji polazili, vojnih i crkvenih funkcija te ženidbenih strategija stekao se uvid u postupno širenje moći i utjecaja Draškovića.

Ograničavajući je faktor u istraživanju ove teme donekle bila jezična barijera, no ona je uz izvjesne napore prevladana. Prilikom istraživanja otkrilo se obilje izvornoga arhivskoga gradiva na mađarskom jeziku, koji od početka 17. stoljeća sve više postaje jezik svakodnevne komunikacije među plemstvom. S druge strane, mađarska historiografija obavljuje sve više studija o ugarskim ranonovovjekovnim plemićkim obiteljima, bez kojih je potpuno razumijevanje stanja, položaja i funkcioniranja hrvatsko-slavonskoga plemstva gotovo nemoguće. Ova studija bila bi kvalitativni i kvantitativni prinos tim istraživanjima.

Kao što se pokazalo već na primjeru pripadnika prve generacije obitelji u novom zavičaju, povezanost s krunom dovodi do socijalnoga i ekonomskoga uspona čitave obitelji. Ključna je osoba u uzdizanju obitelji bio Juraj I., koji je zahvaljujući svojim iznimnim sposobnostima uspio doći do visokih državnčkih i crkvenih pozicija te svojoj obitelji osigurati ne samo opstanak nego i pozicioniranje u krugu moćnih magnatskih obitelji. Već 1550-ih postaje osoba od povjerenja kralja Ferdinanda I. Habsburgovca, kojemu vodi putujući odjel Dvorske kancelarije i uz kojega se nalazi prilikom donošenja najvažnijih političkih odluka. Da to kraljevo povjerenje nije bilo samo slučaj i odraz osobne privrženosti nego i dokaz brojnih vještina i znanja, svjedoči Jurjeva služba kod drugih Habsburgovaca, njegovih nasljednika

Maksimilijana i Rudolfa II. te nadvojvode Ernesta. Rezultat djelovanja članova prve generacije stjecanje je magnatskoga statusa i zadobivanje glavnoga obiteljskog sjedišta, Trakošćana.

U drugoj promatranoj generaciji obitelji najistaknutija je osoba bio Ivan II. On je nastavio obiteljsku praksu obnašanja visokih vojnih i političkih pozicija u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu (konjanički kapetan, zapovjednik Prekodunavske granice, ban), ali i ne manje bitnih dvorskih službi (kraljevski komornik, savjetnik, meštar tavernika), koje su jamčile blisku vezu s vladarom. Ivan II. također je ključna osoba habsburške konfesionalizacije i katoličke obnove na prijelazu 16. u 17. stoljeće. Sukladno širenju političke moći, druga generacija Draškovića širi i utvrđuje svoje posjede te postupno seli obiteljsko sjedište u Klenovnik.

Treća je generacija Draškovića iskoristila ono što su učinili njihovi predci od sredine 16. stoljeća do 20-ih godina 17. stoljeća. Stjecanjem grofovskoga naslova omogućen je pristup višim slojevima društva te je obitelj zakoračila iz uskih regionalnih okvira i zauzela mjesto među srednjoeuropskim plemstvom. Zahvaljujući čvrsto postavljenim temeljima obiteljske moći, Draškovići u toj generaciji uspijevaju dostići najviše političke funkcije u državi te sukladno tome svoj utjecaj šire na sve sfere društvenoga života. Najistaknutiji pripadnik generacije bio je Ivan III., koji je bio izabran za ugarskoga palatina te je nosio naviše naslove u Habsburškoj Monarhiji (trajni knez, *eques auratus*). Pripadnici te generacije obitelji također redovito sudjeluju u krunidbenim svečanostima habsburških vladara, a svoj ugled i moć manifestiraju i izgradnjom reprezentativnoga dvorca u Klenovniku.

Nadalje, u radu se ukazalo na čvrstu povezanost obitelji s Katoličkom crkvom. Draškovići su, kao jedni od najjačih branitelja katolicizma u Hrvatsko-Slavonskom Kraljevstvu, bili važna karika u procesu konfesionalizacije i katoličke obnove u 16. i 17. stoljeću. Već Juraj I. kao izaslanik samoga Ferdinanda I. sudjeluje na trećem zasjedanju Tridenskoga koncila, gdje je zbog svoje govorničke vještine i odlučnosti kojom je zastupao careva stajališta postao slavan. Tridentske odluke potom je provodio na području Zagrebačke i Győrske biskupije. I drugi članovi obitelji podupirali su ideje i ciljeve Crkve, a zauzvrat su dobivali potporu pri zaposjedanju visokih službi. To je posljedično značilo i stjecanje posjeda i drugih materijalnih bogatstava te uspon na društvenoj ljestivci. Pripadnici obitelji na različite su načine podržavali dovođenje crkvenih redova, osnutak samostana i školskih ustanova, osobito isusovaca, u hrvatske zemlje, u čemu su se, uz Jurja I., osobito istaknuli njegov nećak Ivan II., a u trećoj promatranoj generaciji Juraj III. i Gašpar III. Osim isusovaca Draškovići su

u tom razdoblju obilato podupirali i red klarisa, kojemu su pripadale i neke članice obitelji. Klarisama su omogućili osnutak samostana u Zagrebu te su im pružili privremeni smještaj u svom dvorcu u Klenovniku.

Analizom različitih strategija opstanka koje su primjenjivale ranonovovjekovne plemićke obitelji pokazalo se kako su se Draškovići u obiteljskom održanju koristili različitim pristupima. Jedan od najvažnijih bila je strategija obrazovanja pripadnika obitelji, koja je omogućivala pristup crkvenim častima, ali i javnim službama na dvoru preko kojih je obitelj učvršćivala svoj položaj. Društvena dominacija plemstva u ranome novom vijeku osim političke moći, koja je osiguravala ekonomsku snagu, usko je bila povezana i s nematerijalnim resursima, prije svega društvenim statusom, koji je omogućivao širenje mreže klijenata, ali i simboličkim kapitalom, poput titula i počasti. Iako su za napredak u karijeri i dalje bili važni podrijetlo i klijentelistička mreža, sve bitniji element postaje obrazovanje. Draškovići su se uspješno prilagodili promjenama u obrazovnim praksama 16. stoljeća, čime im je bio otvoren put prema unosnim dvorskim službama.

Draškovići su također primjenjivali i tradicionalan način stjecanja obiteljskih posjeda, ali i izgradnje važnih spona u obiteljskom umrežavanju, a to je ženidbenim povezivanjem s moćnim plemićkim obiteljima. Promatrajući izbor bračnih partnera članova triju generacija obitelji, zaključuje se da su se ženidbene veze ostvarivale u provjerenim krugovima, koji bezrezervno jamče potporu obitelji. U prve dvije generacije Draškovići uglavnom sklapaju brakove s članovima hrvatske i slavonske plemićke elite (obitelji Székely, Alapić, Istvánffy, Erdődy), dok u trećoj generaciji dolazi do širenja toga kruga i povezivanja s višim slojevima ugarske aristokracije (Thurzó, Bánffy, Eibesfeld, Széchy) kako bi se održale istaknute pozicije obitelji među srednjoeuropskom političkom elitom.

Jedna od tema, iako zastupljena u manjoj mjeri, a tiče se uloge žena u plemićkim obiteljima, otvara neka nova područja, koja će biti vrijedno obraditi u zasebnim studijama. Istraživanje plemkinja otežano je rjeđim njihovim spomenom u izvorima u odnosu na muške pripadnike obitelji, jer žene nisu mogle obavljati širok dijapazon političkih i vojnih dužnosti, pa sukladno tome ne postoje niti izvori vezani uz službene dužnosti koji bi ih spominjali. Zbog pravne podređenosti u odnosu na muškarce, koji su uglavnom bili vlasnici posjeda, žene u plemićkim obiteljima bile su predodređene za udaju ili za stupanje u samostan. Ipak, od kraja 16. stoljeća žene se sve više susreću u sudskim spisima, kraljevskim darovnicama, privatnim spisima, korespondenciji i drugim narativnim izvorima. Prilikom ovog istraživanja prikupljeni su brojni

zanimljivi, dosad gotovo potpuno nepoznati, podatci o visokom obrazovnom nivou pripadnica obitelji Drašković, koji će služiti rasvjetljavanju uloge koje su žene imale u svim segmentima života plemićke obitelji.

Svaka plemićka obitelj ulagala je velike napore u konstruiranje obiteljskog identiteta, služeći se pritom brojnim strategijama za njegovo očuvanje i prenošenje na sljedeće generacije. Adekvatna autoprezentacija ostvarivala se najčešće stvaranjem obiteljske genealogije, kao najuočljivijega načina širenja svijesti o obiteljskoj moći i ugledu, osobito kroz likovnu umjetnost i literarnu produkciju, koje su se međusobno nadopunjivale. Draškovići su svojom mecenaturom i naručiteljskom aktivnošću od kraja 16. stoljeća ne samo osiguravali svoju vidljivost u javnosti nego su i uvelike utjecali na stil i umjetnički izričaj širega prostora sjeverozapadne Hrvatske. Jedan od najreprezentativnijih dijelova obiteljskoga naslijeđa jest Zbirka portreta i grafika, i danas dostupna javnosti u dvorcu Trakošćan. Upravo su stambeni objekti bili mjesta koja su povezivala živuće članove roda s predcima, ali i mjesta društvenih događanja, a u slučaju Draškovića to su prije svega bili Trakošćan i Klenovnik, još uvijek prepoznatljivi simboli obiteljske moći u prošlosti. Heraldika je također bila važan segment iskazivanja plemićkog identiteta, a distribuirala se preko obiteljskih pečata, grbovnica, nadgrobnih spomenika i građevina te različitih predmeta iz svakodnevne upotrebe. Materijal vezan uz obitelj Drašković, od portreta i slika, preko pisanih djela i rodoslovlja do mauzoleja, dvoraca i perivoja, odličan je predložak za rekonstrukciju mehanizama kojima su plemićke obitelji nadvladavale smrt i konačnost te svojim članovima stvarale dojam sudjelovanja u privilegiranom krugu ljudi, kojemu je vječnost osigurana obiteljskim sjećanjem na njih. Dio toga materijala, pogodnoga za rekonstrukciju kulture sjećanja i kulture pamćenja, analiziran je i u ovoj disertaciji.

Nakon stjecanja potpunijeg uvida u razvoj i strategije očuvanja obiteljske moći, na kraju provedeno istraživanje o obitelji Drašković treba promatrati i u širem kontekstu uloge plemićkih obitelji u formiranju ranonovovjekovnoga društva i države. Sve izneseno potvrđuje da je već u 16. stoljeću, kad se upravne strukture tek počinju vidljivije granati, moguće u samo jednoj generaciji obitelji, uz pomoć školovanja te posljedičnoga zaposjedanja visokih službi, zadobiti magnatski status, te ukazuje na to kako stjecanje titule magnata omogućuje kreiranje dovoljno velike klijentelističke mreže da se osiguraju novi posjedi, a s njima i jači utjecaj, na čitavom području Ugarsko-Hrvatskoga Kraljevstva.

Draškovići su od svojih vladara primali titule, posjede, počasti i dužnosti na kojima je naposljetku počivao njihov magnatski status. Formiranje obiteljskog identiteta u habsburškom dinastičkom kontekstu također je pružilo okvir za tumačenje izbora karijera i pokroviteljstava članova obitelji. U sferi vjerskih i kulturnih pokroviteljstava pripadnici obitelji donosili su odluke o tome koje crkve i samostane sponzorirati te u kojim gradovima ili područjima graditi svoje palače. U široj društvenoj sferi odlučivali su na kojoj strani biti u političkim i vjerskim sukobima te s kojim se drugim plemićkim obiteljima srođivati. Također su odlučivali koje će osobe prihvatiti u svoje okrilje i koga odbaciti ili koji standard ponašanja očekivati od nasljednika i drugih članova obitelji. Imali su utjecaj na oblikovanje kolektivne memorije naručivanjem rodoslovlja svoje obitelji, čime su jačali svoje ambicije i težnje i čime ih se razlikovalo od drugih obitelji. Analizom svih prikupljenih podataka pokazalo se kako na donošenje obiteljskih odluka nisu utjecale samo glave obitelji nego su u tom procesu sudjelovale i njihove majke, braća i sestre te supružnici.

Rezultati istraživanja obitelji Drašković, kao jedne iz uskoga magnatskog kruga najutjecajnijih obitelji u zemljama pod habsburškom vlašću, pridonijet će daljnjem proučavanju plemstva kao društvenoga sloja u širem europskom kontekstu te utvrđivanju sličnosti i razlika među plemićkim obiteljima u Hrvatskoj i Europi.

Ime	Vojne funkcije	Crkvene funkcije	Dvorske funkcije	Državni položaji	Posebni naslovi
Juraj I.		velikovaradinski kanonik 1550. - jazovski prepozit 1553. - požunski prepozit 1555. - pečuški biskup 1557.–1563. - zagrebački biskup 1563.–1578. - kaločki nadbiskup 1572. - upravitelj Győrske biskupije 1578. - kardinal 1585.	- tajnik Dvorske kancelarije 1553. - zamjenik ugarskoga kancelara 1557.	- hrvatsko-slavonski ban 1567.–1578. - ugarski kancelar 1578. - namjesnik Ugarske 1586.	- trajni knez
Ivan I.	- <i>miles Agriensis</i> 1558. - <i>miles Zygetiensis</i> 1560.				
Gašpar I.	- konjanički kapetan, 1561.		- <i>familiaris aulae</i> 1563. - <i>dapifer</i> 1572.	- podžupan Varaždinske županije 1584.	

			- kraljevski savjetnik 1586.		
Ivan II.:	- konjanički kapetan (1581, Ivanić, 1583. Križevci) - vrhovni kapetan utvrde Ujvar i zapovjednik Prekodunavske granice 1611.		- <i>dapifer</i> 1582. - <i>praecisor</i> 1583. - kraljevski komornik 1590. - kraljevski savjetnik 1595. - meštar komornika 1601. - meštar tavernika 1610.	- hrvatsko- slavonski ban 1595.–1608.	
Petar			- meštar tavernika	- <i>gubernator</i> <i>regni</i> 1607. - <i>exactor</i> 1611.	
Nikola			- <i>dapifer</i> 1618., 1622. - kraljevski komornik 1620. - <i>vexillifer</i> 1625., 1655. - kraljevski savjetnik 1634.		

Ivan III.	- zapovjednik Križevačke krajine 1622.		- kraljevski savjetnik 1634. - <i>incisor</i> 1638.	- hrvatsko- slavonski ban 1639. - ugarski palatin 1646. - župan Oravske županije 1648.	- trajni knez i <i>eques</i> <i>auratus</i> 1635.
Juraj III.		- opat opatije Pornó 1612.–18. - ostrogonski kanonik 1622. - biskup u Pečuhu 1628.– 1630. - biskup u Vácu 1630.–1635. - požunski prepozit 1630. - biskup u Győru 1635.– 1650.	kraljevski savjetnik 1630.		
Gašpar III.			kraljevski savjetnik		trajni knez 1635.

9. IZVORI I LITERATURA

9.1. Izvori

9.1.1. Izvorno arhivsko gradivo

AHAZU Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb

- Regeste spisa obitelji Drašković 1338.–1788.
- Zbirka isprava XVI. stoljeća
- Zbirka isprava XVII. stoljeća

HDA Hrvatski državni arhiv, Zagreb

- Obitelj Drašković, kutije 1–18, 23–25, 27–33, 50, 52, 73, 75–76, 79–82, 88–89, 94, 108–111, 114, 117, 119, 121 (711)
- Hrvatsko plemstvo (884)
- Zbirka grbovnica (885)
- Zbirka prijepisa grbovnica (886)
- Zbirka rodoslovlja (888)
- Zbirka diploma (993)
- Urbarski spisi i popisi posjeda (22)
- Neoregistrata acta (25)
- Samostan klarisa Zagreb (672)

MOL Magyar Országos Levéltár, Budimpešta

- Libri regii [korišteno i u digitalnom izdanju preko mrežne stranice <https://hungaricana.hu/hu/>]
- Fond obitelji Drašković (P – 428)
- Fond obitelji Batthyány. Missiles (P – 1314)
- Fond obitelji Festetics (P – 241)

- Fond Camerae missiles (E – 204)
- Fond Reformáció kora (OL E – 21)

NAZ Nadbiskupski arhiv, Zagreb

- Acta ecclesiastica
- Acta Loci credibilis

NSK Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

- Zbirka rijetkosti

ÖStA HHStA Österreichisches Staatsarchiv/ Haus-Hof- und Staatsarchiv, Beč
[korišteno i u digitalnom izdanju preko mrežne stranice <https://hungaricana.hu/hu/>]

- Ungarische Akten, Allgemeine Akten
- Ungarische Akten, Comitalia
- Ungarischen Akten, Specialia
- Hoffinanz–Ungarn

9.1.2. Tiskani izvori

- *Acta et constitutiones Dioecesani synodi Jauriensis*. Pragae 1579.
- Adamček Josip – Filipović Ivan – Hrg Metod – Kolanović Josip – Pandžić Miljenko, »Seljačke bune XV – XVIII stoljeća (građa)«. *Arhivski vjesnik*, 16(1973) str. 7–85.
- *Annali del Collegio Ungaro-illirico di Bologna 1553.–1764.* (prir. Brizzi Gian Paolo – Accorsi Maria Luisa). Bologna 1988.
- Andritsch Johann, *Die Matrikeln der Universität Graz, 1. 1586.–1630.* Graz 1977.
- Bak János M. i dr. (ur.), *The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary/ Decreta regni medievalis Hungariae*, 3. Los Angeles 1996; 5, Werbőczy István, »Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclyti Regni Hungariae«. Idyllwild 2005.
- Barbarić Josip, *Zapisnici Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina. 1–3.* Varaždin 1990.–1992.
- Barbarić Josip – Kolanović Josip, *Zapisnici Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina, 4–5.* Varaždin 1993.–1994.
- Bunyitay Vincze, »A hitujítás történetéből«. *Századok*, 21(1887) str. 389-399.
- *Catalogus manuscriptum bibliothecae regiae scientiorum Universitatis Budapestini.* Budapestini 1880.
- *Concilium Tridentinum*, 8. Friburgi Brisgovia 1964.
- Fabritius Károly, »Oklevelek a Magyarországi reformatio kórából«. *Magyar Történelmi Társulat*, 1891., str. 675–690.
- Fancev Franjo, »Građa za povijest školskog i književnog rada isusovačkog kolegija u Zagrebu«. *Starine*, 37(1934) str. 1–176.
- Farlati, Daniele, *Illyricum sacrum*, 5. Venetiis 1768.
- Fellner Thomas – Kretschmayr Heinrich, *Österreichische Zentralverwaltung, 1/2. 1491–1681.* Wien 1907.
- Fraknói, Vilmos, *Monumenta Comititalia regni Hungariae*, 5. Budapest 1879.
- Horvat Rudolf, »Članovi hrvatskog sabora god. 1588.«. *Viestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 14(1912) str. 102–104.
- Horvat Rudolf, »Grofovi Draškovići i zagrebačke opatice Klarise u 17. vijeku«. *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskog arkiva*, 19(1917) str. 162–164.

- *Hrvatske glagoljične i ćirilične isprave iz zbirke Stjepana Ivšića 1100.–1527.* Zagreb 2017.
- Gévay Anton, *Itinerar Kaiser Ferdinand's I. 1521.–1564.* Wien 1843.
- Istvánffy Miklós, *Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV.* Viennae, Pragae et Tergesti 1758.
- Jongelinus Caspar, *Catalogus Palatinorum et Judicum Curiae Regiae Regni Hungariae.* Vindoboni 1746.
- Klaić Vjekoslav, *Acta Keglevichiana annorum 1322.–1527.* Zagreb 1917.
- Koller Josephus, *Historia episcopatus Quinqueecclesiarum*, 6. Posonii–Pesini 1782.–1812.
- Komáromy András, »Magyar levelek a XVI. századból«. Magyar Történelmi Társ., 1908., str. 431–459.
- Kovačić Martin Juraj, *Solennia inauguralia serenissimorum ac potentissimorum principum utriusque sexus.* Pestini 1790.
- Krčelić Baltazar Adam, *De Regnis Dalmatiae Croatiae Sclavoniae notitiae praeliminares.* Zagrabiae 1771.
- Krčelić Baltazar Adam, *Povijest Stolne crkve zagrebačke.* Zagreb 1994.
- Kukuljević Sakcinski Ivan, *Acta Croatica – Listine Hrvatske.* Monumenta historica Slavorum meridionalium, 1. Zagreb 1863.
- Laszowski Emilij, *Povjesni spomenici plem. općine Turopolja*, 4. Zagreb 1908.
- Laszowski Emilij, *Habsburški spomenici Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije – Monumenta Habsburgica regni Croatiae Dalmatiae Slavoniae*, 1–3. Zagreb, 1914.–1917.
- Laszowski Emilij, *Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba. Isprave godine 1591.–1600. Računi 1564.–1593.* Zagreb 1939.
- Laszowski Emilij, *Povjestni spomenici slob. kralj. grada Zagreba. Isprave godine 1601.–1617.* Zagreb 1941.
- Lopašić Radoslav, *Spomenici Hrvatske krajine*, 1–3. Zagreb 1884.–1889.
- Lopašić Radoslav, »Prilozi za poviest Hrvatske XVI. i XVII. vieka iz štajerskoga zemaljskoga arhiva u Gradcu«. *Starine JAZU*, 17 (1885) 151–231.
- Lopašić Radoslav, »Prilozi za poviest Hrvatske XVI. i XVII. vieka iz štajerskoga zemaljskoga arhiva u Gradcu«. *Starine JAZU*, 19(1887) str. 1–80.

- *Epistolae ad principes*, 2–3. (Nanni Luigi – Mrkonjić Tomislav, ur.), Città del Vaticano: Archivio Segreto Vaticano, 1994.–1997.
- *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, II/ 1 (S. Steinherz, ur.), Die Nuntien Hosius und Delfino: 1560.–1561. Wien 1897.; 3. Nuntius Delfino: 1562.–1563.; 1903.; 4. Nuntius Delfino: 1564.–1565.; Wien 1914.; 5. (Ignaz Philipp Dengel, ur.), Nuntius Biglia: 1565.–1566., Wien–Leipzig 1926.; 6. Nuntius Biglia: 1566. (Juni) – 1569. (Dezember), Wien 1939.; 7 (Hans Kramer, ur.), Nuntius Biglia: 1570. (Jänner) – 1571. (April), Graz–Köln 1952.; 8 (Johann Rainer, ur.), Nuntius G. Delfino und Kardinallegat G. F. Commendone: 1571.–1572., 1967.
- Odescalchi Artúr, »Két főrangú magyar érmész a XVII-ik században«. *Századok*, 7(1873) str. 578–581.
- Pálffy Géza – Miljenko Pandžić – Felix Tobler, *Dokumente zur Migration der Burgenländischen Kroaten im 16. Jahrhundert (Odabrani dokumenti o seobi Gradišćanskih Hrvata u 16. stoljeću)*. Eisenstadt = Željezno 1999.
- Rattkay Juraj, *Spomen na kraljeve i banove Kraljevstva Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*. Zagreb 2001.
- Rački Franjo, »Građa za poviest hrvatsko-slovenske seljačke bune 1573.«. *Starine*, 7(1875) str. 164–322.
- Rački Franjo, »Dopunjak gradje za poviest hrvatsko-slovenske seljačke bune god. 1573. i nekoliko izprava o hrv. poturici Franji Filipoviću«. *Starine*, 8(1876), str. 243–252.
- Samuelfy Lorandus, *Andreae Dudithii orationes quinque in concilio Tridentino habitae ...cum appendice orationum duarum quas Georgius Drascowith ... eodem concilio habuit*. Halae Magdeburgicae 1743.
- Sanudo Marino, »Rapporti dell Republica Veneta con Slavi meridionali«. *Arkiv za povjestnicu jugoslavensku*, 6(1863) str. 162–163.
- Scardius Simon, *Orationum ac elegiarum in funere illustrissimorum principum Germaniae*. Frankfurt 1566.
- Schrauf Karl, *Regretrum Bursae Hungarorum Cracoviensis*. Budapest 1893.
- Schrauf Karl, *Die Matrikel der ungarischen Nation an der Universität Wien (1453.–1630.)*. Wien 1902.
- *Sisak u obrani od Turaka 1544.–1597*. Zagreb 1993.
- »Stara hrvatska pisma«. *Dragoljub, kalendar*. 19(1882) str. 81–82.
- Szalay László, *Monumenta Hungariae historica – Scriptores*. Pest 1868.–1871.

- Szerémi (Odescalchi Artúr), »Gr. Zrínyi Miklós egyesség-levele gr. Draskovich Gáspárral 1651.«. *Magyar Történelmi Tár*, 2(1879) str. 598–600.;
- Szerémi (Odescalchi Artúr), »A Draskovichok trakostyáni levéltárából«. *Magyar Történelmi Tár*, 1893., str. 342–360, 441–458, 631–647.
- Šišić Ferdo, »Hrvati na bečkom sveučilištu od god. 1453.–1630.«. *Vjestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog arkiva*, 5(1903) str. 161–169.
- Šišić Ferdo, *Hrvatski saborski spisi – Acta comitialia regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, 1–5. Zagreb, 1912.–1918.
- Šišić Ferdo, »Dva ljetopisa XVII. vijeka«. *Starine JAZU*, 1918., 36, str. 353–389.
- Škafar Ivan, »Dnevnik Dolnjolendavskih Bánffyjev«. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1(1980) str. 71–89.
- Šurmin Đuro, *Hrvatski spomenici*. Zagreb 1898.
- Thallóczy Lajos – Barabas Samu (ur.), *Codex diplomaticus comitum de Blagay*. Budimpešta 1897.
- Theiner Augustin, *Vetera monumenta Slavorum Meridionalium historiam illustrantia*, 2. Romae 1875.
- Veress Endre, *Matricula et Acta Hungarorum in Universitate Patavina studentium (1264.–1864.)*. Budapest 1915.
- Veress Endre, *Gyula város okléveltára (1313.–1800.)*. Budapest 1938.

9.2. Literatura

- Adamček Josip, »Trakošćansko vlastelinstvo«. *Kaj*, 5(1972) str. 16–26.
- Adamček Josip – Kampuš Ivan, *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj i XV i XVI stoljeću*. Zagreb 1976.
- Adamček Josip, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII. stoljeća*. Zagreb 1980.
- Adamček Josip, »Pavlini i njihovi feudalni posjedi«. *Kultura pavlina u Hrvatskoj*. Zagreb 1989., str. 41–65.
- Almasi Gabor, *The Uses of humanism: Johannes Sambucus (1531.–1584.), Andreas Dudith (1533.–1589.) and the Republic of Letters in East Central Europe*. Leiden–Boston 2009.
- *Aristocracy, Dynasty and Identity in Early Modern Europe, 1520.–1700. Rulers, Aristocrats and the formation of identities* (ur. Elizabet Marieke Geever i Mirela Marini). Farnham–Surrey 2015.
- Bak, János M. – Király, Béla K., *From Hunyadi to Rákóczi. War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary*. Columbia 1982.
- Balog Zdenko, »Građevinski razvoj Trakošćana«. *Kaj*, 21(1988), 1–2, str. 89–100.
- Balog Zdenko, »Pavlini objekti u okolini lepoglavskog samostana«, *Kaj*, 21(1988) 3/5, str. 95–111
- Balog Zdenko, »Dvorac Klenovnik – rezidencija obitelji Drašković«. *Klenovnik – 750 godina*. Klenovnik 1995., str. 47–57.
- Balog Zdenko, »Trakošćan i Klenovnik: dvije rezidencije Draškovića«. *Kaj*, 28(1995) str. 81–92.
- Barbarić Damir, »Bolonjski Ugarsko-Ilirski zavod u kulturnoj povijesti Hrvatske«. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, 15(1988) 27/28, str. 55–59.
- Barlè Janko, »Naše diecezanske sinode«. *Bogoslovska smotra*, 4(1913) str. 157–178, 265–281.
- Bedić Marko, »Velikaška obitelj Drašković Trakošćanski«. *Kaj*, 35(2002) str. 59–79.
- Bene Sándor, »Ideološke koncepcije o staleškoj državi zagrebačkoga kanonika«. U: Rattkay Juraj, *Spomen na kraljeve i banove Kraljevstva Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*. Zagreb 2001., str. 4–103.

- Bene Sándor, »Constantinus et Victoria«. U: *Prekretnice u suživotu Hrvata i Mađara*. Budapest 2015., str. 654–665.
- Benedek Gyula, *Öcsöd nagyközség oklevelei és fontosabb iratai 1297.–1738*. Szolnok 2001.
- Birnbaum Marianne, *Croatian and Hungarian Latinity in the Sixteenth Century*. Zagreb–Dubrovnik 1993.
- Blažević, Zrinka – Coha, Suzana, »Zrinski i Frakopani – strategije i modeli heroizacije u književnom diskursu«. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 40 (2008) str. 91–117.
- Bloch Marc. *Feudalno društvo*. Zagreb 2001.
- Bobory Dóra, *The Sword and the Crucible. Count Boldizsár Batthyány and Natural Philosophy in Sixteenth-Century Hungary*. Cambridge 2009.
- Bohanan Donna, *Crown and Nobility in Early Modern France*. Houndmills–Basingstoke–Hampshire 2001.
- Bojničić Ivan, »Hrvatski starinar u XVII. veku«. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 2(1880) 1, str. 77–79.
- Bojničić Ivan, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg 1899.
- Bojničić Ivan, *Darovnice kralja Ferdinanda I. za Hrvatsku po kralj. registraturnim knjigama »Libri regii«*. Zagreb 1906.
- Brajković Vlasta, *Grbovi, grbovnice, rodoslovlja*. Zagreb 1995.
- Bregovac Pisk Marina, *Portreti u Zbirci grafika Hrvatskog povijesnog muzeja* (katalog izložbe). Zagreb 2008.
- Bregovac Pisk Marina, *Obitelj Drašković kao naručitelji i kupci umjetnina (na primjeru dvora Trakošćan)*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet Sveučilištu u Zagrebu. Zagreb 2012.
- Brgles Branimir, »Tko se buni pod Susedgradom i Stubicom? Prilog proučavanju društvenih nemira 1565.–1573.«. *Povijesni prilozi*, 55(2018) str. 139–204.
- Beuc Ivan, *Povijest institucija državne vlasti Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*. Zagreb 1985.
- Bučar Franjo, »Širenje reformacije u Hrvatskoj u XVI. stoljeću«. *Viestnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva*, 2(1900), str. 65–77, 201–214, 218–236.
- Budak Neven, *Hrvatska i Slavonija u ranome novome vijeku*. Zagreb 2007.
- Buntak Franjo, *Povijest Zagreba*. Zagreb 1996.

- Bůžek Václav, *Jan Zrinský ze Serinu: Životní příběh synovce posledních Rožmberků*. Praha 2009.
- *Carigradska pisma Antuna Vrančića* (Blažević Zrinka – Vlašić Anđelko, ur.). Istanbul 2018.
- Cvetnić Sanja, »Između zavičajnoga i europskoga identiteta. Umjetnička baština Varaždina«. *Hrvatska revija*, 2009., 2, str. 4–18.
- Čoralić Lovorka, *U gradu svetoga Marka. Povijest hrvatske zajednice u Mlecima*. Zagreb 2001.
- Čošković Pejo, »Filipović Franjo«, *Hrvatski biografski leksikon*, 4. Zagreb 1998., str. 226–227.
- Dewald Jonathan, *The European Nobility 1400.–1800*. Cambridge 1996.
- Dočkal Kamilo, *Povijest pavlinskog samostana Blažene Djevice Marije u Lepoglavi*. Zagreb 2014.
- Došen Antonija, »Tri grafička lista Eliasa Widemanna u fundusu Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu«. *Informatica museologica*, 45/46(2015) str. 97–99.
- Endress Rudolf, *Adel in der frühen Neuzeit*. München 1933.
- Erceg Ivan, »Šišićeve bilješke za povijest hrvatskih sabora u XVI. stoljeću«. *Zbornik Historijskog instituta JAZU*, 1954., 1, str. 400–479.
- Evans, Robert James Weston, *The Making of the Habsburg Monarchy*. Oxford 1984.
- Evans, Robert James Weston (ur.). *Crown, Church and Estates. Central European Politics in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*. London 1991.
- Fallenbüchl Zoltán, *Magyarország förméltóságai. 1526.–1648*. Budapest 1988.
- Fallenbüchl Zoltán, *Állami (király és császári) tisztségviselők a 17. századi Magyarországon*. Budapest 2002.
- Fancev Franjo, »Hrvatski đaci gradačkoga sveučilišta god. 1586.–1829.«. *Ljetopis JAZU*, 48, 1936., str. 169–208.
- Fazekas István, »A győri egyházmegye katolikus alsópapsága 1641.–1714. között«. *Történelmi Szemle*, 35(1993) str. 101–131.
- Fazekas István, »Vita a pozsony préposti méltóság betöltéséről 1555-ben«. U: *Memoriam tradere*. Budapest 2006., str. 115–124.
- Fazekas István, »Oláh Miklós, az Ősrégi Szeminárium alapítója«. *Magyar Sion*, NS, IX/LIII (2017/2) str. 215–228.

- Fügedi Erik, *The Elefanthy: The Hungarian Nobleman and His Kindred*. Budapest 1998.
- Golub Ivan, *Juraj Križanić. Sabrana građa*. Zagreb 1983.
- Grgin Borislav, »Osvrt na mišljenja novije hrvatske historiografije o uzrocima, vodstvu i programu velike seljačke bune 1572.–3.«. *Historijski zbornik*, 44(1991) str. 193–99
- Grgin Borislav, *Počeci rasapa. Kralj Matijaš Korvin i srednjovjekovna Hrvatska*, Zagreb 2002.
- Grgin Borislav, »The Ottomans and Croatia at the End of the Middle Ages (1458.–1526.)«. U: *Glimpses of Balkans. Cultural History* (ur. Temizer Abidin). Ankara 2017. str. 3–15.
- Grmek Mirko Dražen, »Hrvati i sveučilište u Padovi«. *Ljetopis Jugoslavenske akademije*, 62, 1957., str. 334–374.
- Gross Mirjana (ur.), *Društveni razvoj u Hrvatskoj od 16 stoljeća do početka 20. stoljeća*. Zagreb 1981.
- Gulin Ante, *Povijest obitelji Rattkay*. Zagreb 1995.
- Gulyás Borbála Vinczéné, *A »Hungarian« Zeuxis in Vienna. Art and life of the calligrapher György Bocskay (a. 1510.–1575.)*. Doktorska disertacija. Sveučilište Eötvös Loránd University, Budapest 2012.
- Heršak Emil (ur.), *Leksikon migracijskoga i etničkoga nazivlja*. Zagreb 1998.
- Horvat Rudolf, *Prošlost Zagreba*. Zagreb 1942.
- Hozjan Andrej, »Vojak na krajini. Prispevek k biografije Luke Kövendi Székelyja/Zekela, barona ormoškega (1500.–1574.)«. U: *Ormož skozi stoletja*. Ormož 2005., str. 226–245.
- *Hrvatska i Europa*, 3. Zagreb 2003. (ur. Ivan Golub)
- *Hrvatski biografski leksikon*, 2–8. Zagreb 1989.–2013. (ur. Trpimir Macan); mrežno izdanje (hbl.lzmk.hr), 2017.–2019. (ur. Nikša Lučić).
- Humski Vera, »Drašković Franjo«. *Hrvatski biografski leksikon*, 3 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1993., str. 531.
- Iveljić Iskra: *Anatomija jedne velikaške porodice. Rauchovi*. Zagreb 2014.
- Ivić Aleksa, »Prilozi za povijest Hrvatske i Slavonije u XVI. i XVII. vijeku«. *Starine*, 35, 1916., str. 352–353.
- Jambrek Stanko, *Reformacija u hrvatskim zemljama u europskom kontekstu*. Zagreb 2013.

- Jedin Hubert (ur.), *Velika povijest Crkve*, 4. Zagreb 2004.
- Jembrih Alojz –Bratulić Josip, »Bučić, Mihael«. *Hrvatski biografski leksikon*, 2 (ur. Aleksandar Stipčević). Zagreb 1989., str. 407–408.
- Jerković Marko, »Iz Levakovićeve ostavštine: popis svećenstva Zagrebačke biskupije«. U: Pavao Knezović (ur.), *Zbornik o Rafaelu Levakoviću*, Zagreb 2010., str. 275–288.
- Jerković Marko, *Zagrebački kanonici u 14. stoljeću – institucionalna i društvena povijest katedralne zajednice*. Zagreb 2018.
- *Johannes Sambucus – János Zsámboki – Ján Sambucus (1531.–1584.)*. *Philologe, Sammler und Historiograph am Habsburgerhof*. (Gastgeber Christian – Elisabeth Klecker, ur.) Wien 2018.
- Jurković, Ivan, »Diplomatska aktivnost hrvatskog plemstva u doba turskog pritiska na Hrvatsku«. *Zbornik Diplomatske akademije*, 2. Zagreb 1999., str. 243–256.
- Jurković Ivan, »Raseljena plemića obitelj za osmanske ugroze: primjer Berisavića de Werhreka de Mala Mlaka (prvi dio)«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 20(2002) str. 25–164.
- Jurković Ivan, »Raseljena plemića obitelj za osmanske ugroze: primjer Berisavića de Werhreka de Mala Mlaka (drugi dio)«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 21(2003) str. 119–181.
- Jurković Ivan, *The Fate of the Croatian Noble Families in the Face of Ottoman Advance*. Doktorska disertacija, Central European University, Budimpešta, 2004.
- Jurković Ivan, »Socijalni status i prisilni raseljenici podrijetlom iz hrvatskih plemićkih obitelji u zemljama njihovih doseoba za trajanja osmanske ugroze«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 23, 2005., str. 63–85.
- Jurković Ivan, »Hrvatsko raseljeno plemstvo u korespondenciji Antuna Vrančića«. *Zbornik o Antunu Vrančiću*. Šibenik 2005., str. 41–50. (Jurković 2005b)
- Jurković Ivan, »Osmanska ugroza, plemeniti raseljenici i hrvatski identitet«. *Povijesni prilozi*, 31(2006) str. 39–69.
- Kádár Zsófia, »Jesuitische Kolleggründungen im westungarischen Raum in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts. Die Beispiele von Raab/Győr und Ödenburg/Sopron«. *Frühnezeitforschung in der Habsburgermonarchie. Adel und Wiener Hof – Konfessionalisierung – Siebenbürgen*. Wien 2103.

- Kapetanović Vicko, »Biskup Juraj Drašković na Tridenskom saboru«. *Kačić*, 6(1974) str. 105–121.
- Karbić Damir, »Hrvatski plemićki rod i običajno pravo. Pokušaj analize«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 16(1998), str. 73–117.
- Karbić Marija, »Hrvačić, plemićka obitelj«, »Hreljac, plemićka obitelj«, »Ilijašić, građanska, od 1649. plemićka obitelj«, »Ištvančić, plemićka obitelj«, »Ivanović, plemićka obitelj«, »Kaniški, plemićka obitelj«, »Kostajnički, plemićka obitelj«, »Kulmer, plemićka obitelj«. U: *Hrvatski biografski leksikon*, 5–8 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2002.–2013.
- Karbić, Marija, »Hrvatsko plemstvo u borbi protiv Osmanlija. Primjer obitelji Berislavića Grabarskih iz Slavonije«. *Povijesni prilozi*, 31 (2006), str. 71–85.
- Karbić Marija, »Dioba posjeda i plemićki rod: primjeri iz Slavonije«. *Scrinia Slavonica: godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, 10 (2010), str. 70–86.
- Karbić Marija, »Položaj pripadnika visokog plemstva u hrvatskim zemljama. Primjer Barbare Frankapan«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 30 (2012), 145–154.
- Karbić Marija, *Plemićki rod Borića bana*. Slavonski Brod 2013.
- Karbić Marija, »Property Relations and Family Structure of the Nobility in the Sava and Drava Interamnum in the Middle Ages«. U: *Slovensko a Chorvátsko: Historické paralely a vzťahy (do roku 1780.) = Slovačka i Hrvatska: Povijesne paralele i veze (do godine 1780.)* (ur. Martin Homza, Ján Lukačka, Neven Budak). Bratislava – Zagreb 2013. str. 238–245.
- Karbić Marija, »Uloga plemstva s područja današnje Slavonije u obrani Jajačke banovine«. U: *Stjepan Tomašević (1461.–1463.) – slom srednjovjekovnoga Bosanskog Kraljevstva*. (ur. Ante Birin). Zagreb – Sarajevo 2013. str. 133–149.
- Karbić Marija, »Uloga pripadnika visokog plemstva u životu hrvatskih zemalja tijekom kasnog srednjeg vijeka«. U: *Žene kroz povijest. Zbornik radova sa znanstvenog skupa Dies historiae 2012*. (ur. M. Jalžević, Matea, P. Marinčić). Zagreb 2014. str. 81–99.
- Karbić Marija, »Plemićka obitelj Mikšić iz roda Levča do početka 16. stoljeća«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 32(2014), str. 67–78.

- Karbić, Marija – Ravančić, Gordan, »Pogoršanje položaja kmetova i pučana. Hrvatsko-slovenska seljačka buna 1573. godine«. U: *Povijest Hrvata. Druga knjiga. Od kraja 15. st. do kraja Prvoga svjetskog rata* (ur. Lovorka Čoralić, Mirko Valentić). Zagreb 2005., str. 81–84.
- Kaser Karl. *Slobodan seljak i vojnik. 1. Rana krajiška društva, 1545–1754; 2. Povojačeno društvo, 1754.–1881.* Zagreb 1997.
- Kekez Hrvoje, »Kršelci«. *Hrvatski biografski leksikon*, 8 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2013., str. 247.
- Kekez Hrvoje, *Pod znamenjem propetog lava – povijest knezova Babonića do kraja 14. stoljeća.* Zagreb 2016.
- Kerec Darja, »Szécsijevi gospodstvi grad in Sóbota v času turških vpadov in verskih sporov«. *Zgodovina za vse*, 7(2001) 1, str. 26–35.
- Klaić Nada, »'Ostaci ostataka' Hrvatske i Slavonije u XVI stoljeću (od mohačke bitke do seljačke bune 1573. g.)«. *Arhivski vjesnik*, 16(1973) str. 253–322.
- Klaić Vjekoslav, »Hrvatsko kraljevstvo u XV. stoljeću i prvoj četvrti XVI. stoljeća (1409.–1526.)«. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 8(1901) str. 129–147.
- Klaić Vjekoslav, »Kandidacija (commendatio) bana po hrvatskom saboru za vladanja kuće Habsburg (1527.–1848.)«. *Vjesnik Kr. hrvatsko.-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 10(1908) str. 166–196.
- Klaić Vjekoslav, »Zanimljiv banski pečat hrvatskih banova Jurja Draškovića i Franje Frankapana Slunjskoga (1567.–1572.)«. *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, 10(1908–09) str. 47–49.
- Klaić Vjekoslav, »Zanimiva isprava od g. 1605.«. *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, 12(1910) str. 248–249.
- Klaić Vjekoslav, »Mihajlo Bučić i Franjo Tahy (1565.–1571)«. *Nastavni vjesnik*, 30(1920) str. 477–478.
- Klaić Vjekoslav, *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća*, sv. 5, Zagreb 1974.
- Kolarić Aleksandra, »Juraj Utješenović i njegovo doba«. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne znanosti HAZU*, 16(1999) str. 119–133.
- Koltai Andras, »A győri egyházmagyé 1579.évi Szombathely zsinata«. *Magyar Egyháztörténeti vázlatok*, 3/4(1995) str. 41–60.
- Korade Mijo, *Hrvatski isusovci misionari.* Zagreb 1991.

- Korbler Đuro, »Dvije latinske pjesme 16. vijeka u pohvalu biskupa, nadbiskupa i potonega kardinala Đura Draškovića«. *Grada za povijest književnosti hrvatske*, 8, 1916, str. 204–228.
- Ivan Krašnjak, »Manlius Johannes«. *Hrvatski biografski leksikon*, 9 (ur. Nikša Lučić) (u tisku).
- Kruhek Milan, *Krajiške utvrde i obrana hrvatskog kraljevstva tijekom 16. stoljeća*, Zagreb 1995.
- Krznar Siniša, *Trakošćan: burg-muzej*. Trakošćan 2007.
- Kukec-Šimek Madeleine, »Kameni grbovi u gradu Varaždinu od 13. do 17. stoljeća«. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 25(2014) str. 365–366.
- Kučerová Kvetoslava, »Trnavsko sveučilište i njegovo mjesto u kulturnim kontaktima s Hrvatima«. *Spomenica Ljube Bobana*. Zagreb 1996., str. 113–121.
- Kukuljević Sakcinski, Ivan, *Književnici u Hrvatah iz prve polovine XVII. vieka s ove strane Velebita, živivši u provj polovini XVII. vieka*. Zagreb 1869.
- Kukuljević Sakcinski Ivan, *Glasoviti Hrvati prošlih vjekova*. Zagreb 1886.
- Kukuljević Sakcinski Ivan, *Poviest porodice Draškovića Trakošćanskih*. Zagreb 1887.
- Kukuljević Sakcinski Ivan, *Nadpisi sredovječni i novovjekni na crkvah, javnih i privatnih sgradah itd.. u Hrvatskoj i Slavoniji*. Zagreb 1891.
- *Kulturno-poviestni zbornik Zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb 1944.
- Kunčić Meri – Gregl Mislav, »Franjo Ladanyi«. *Hrvatski biografski leksikon*, 8 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2013., str. 513.
- Kurelac Iva, »Vrančić Faust«. *Hrvatski biografski leksikon, mrežno izdanje*, 2018. (urednik Nikša Lučić). <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=12009>
- Ladić Zoran, »Studenti iz Hrvatske na sveučilištima u Grazu i Trnavi potkraj 16. i u 17. st.«. *Isusovci u Hrvata*. Zagreb 1992., str. 244–254.
- Ladić Zoran, »Oporuka Antuna Vrančića kao izraz nekih aspekata šesnaestostoljetnih crkvenih i političkih prilika«. *Zbornik o Antunu Vrančiću*. Šibenik 2005., str. 201–214.
- Laszowski Emil, *Hrvatske povjesne gradjevine*. Zagreb 1902.
- Laszowski Emil, »Povijest zagrebačkih Isusovaca od g. 1608.–1618.«. *Vjesnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva*, 15(1913) str. 161–178.
- Laszowski Emilij, »Pabirci iz obiteljskih arhiva Sermage i Josipović«. *Viestnik hrvatskog državnog arkiva*, 9–10(1942) str. 115–160.
- Lopašić Radoslav, *Karlovac*. Zagreb 1879.

- Ljubić Šime, *Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske*, 1. Rieka 1864.
- Ljubović Enver, *Grbovi plemstva Like, Gacke i Krbave*. Zagreb 2003.
- Majnarić Ivan – Katušić Maja, »Keglević, obitelj«. *Hrvatski biografski leksikon*, 7 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2009., str. 227–231.
- Mandušić Iva, »O Nikoli Istvánffyju, Vinici, isusovcima i knjižnici«. *Biobibliografica*, 2003., str. 91–102.
- Mandušić Iva, »Istvánffy Miklós«. *Hrvatski biografski leksikon*, 6 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2005., str. 58–59.
- Mandušić Iva, »Bibliografija radova o Bratovštini sv. Jeronima u Rimu«. *Croatica Christiana periodica*, 30(2006) 57, str. 197–203.
- Mandušić Iva, »Ugarski povjesničar Nikola (Miklós) Istvánffy (1538.–1615.) i njegovo djelo Historiarum de rebus Ungaricis u hrvatskoj historiografiji«. *Croatica Christiana periodica*, 64(2009) str. 33–67.
- Mandušić Iva, »Pater patriae et pauperum – Juraj Drašković i oblikovanje novih crkvenih, obrazovnih i kulturnih prilika u hrvatskim zemljama nakon Tridentskoga koncila«. *Tridentska baština. Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama*. Zagreb 2016., str. 141–155.
- Mandušić, Iva, »Lučić Ivan«. *Hrvatski biografski leksikon, mrežno izdanje*, 2017. (ur. Nikša Lučić). <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11958>
- Mandušić Iva, »Istvánffy Miklós és Horvátország – közember és magánember«. *A magyar történet folytatója*. Budapest 2018., str. 125–137.
- MacHardy Karin J., »Cultural Capital, Family Strategies and and Noble Identity in Early Modern Habsburg Austria 1579.–1620.«. *Past and Present*, 163(1999) sr. 36–75.
- Machardy Karin J., *Court patronage, Religion and Noble rebellion in Early Modern Habsburg Austria*. Basingstoke 2003.
- Manea-Grgin Castilia-Luminita, »Humanist i zagrebački biskup Nicolaus Olahus (Nikola Olah, Nicolae Valahul ili Romanul, 1543.–1548.) i njegova korespondencija sa Stjepanom Brodarićem«. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 42(2010) str. 231–267.
- Mátyás király öröksége. *Késő reneszánsz művészet Magyarországon (16.–17. század)*, 2. Budapest 2008.
- Mikó Árpád – Pálffy Géza, »A győri székesegyház késő reneszánsz és barokk sírkövei (16.–17. század)«. *Művészettörténeti Értesítő*, 47(1999) 1–4, str. 139–140, 150–151.

- Moačanin Nenad, *Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine*. Slavonski Brod 2001.
- Moačanin Nenad, »Turska vojna krajina u hrvatskim zemljama: prolegomena za 16. i 17. stoljeće«. *Hereditas rerum Croaticorum ad honorem Mirko Valentić*. Zagreb 2003., str. 85–91.
- Moačanin Nenad. *Turska Hrvatska. Hrvati pod vlašću Osmanskog Carstva do 1791*. Zagreb 1999.
- Mujadžević Dino – Katušić Maja, »Petar Keglević«. *Hrvatski biografski leksikon*, 7 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2009., str. 232–233.
- Neralić Jadranka, *Priručnik za istraživanje hrvatske povijesti u Tajnom Vatikanskom Arhivu od ranog srednjeg vijeka do sredine XVIII. stoljeća*. Zagreb 2000.
- Novaković Darko – Vratović Vladimir, *S visina sve*. Zagreb 1979.
- Novaković Darko, *Sentimentalni odgoj. Antun i Faust Vrančić*. Šibenik 1995.
- Obad Šćitaroci Mladen, *Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja*. Zagreb 1991.
- Oborni Teréz, *Az ördögös Barát: Fráter György (1482.–1551.)*. Pécs–Budapest 2017.
- Orlovsky Géza – Szentmártoni Szabo Géza, »Istvánffy Miklós könyvtárának regisztrálatlan kötete és annak érdekes bejegyzése«. *A magyar történet folytatója*. Budapest 2018., str. 249–262.
- Pálffy Géza, »A Pozsony Szent Márton-templom késő reneszánsz és kora barokk siremlékei (16.–17. század)«. *Művészettörténeti Értesítő*, 51(2002) 1–2, str. 149–158.
- Pálffy Géza, »Plemićka obitelj Budor iz Budrovca u razdoblju od 15. do 18. stoljeća«. *Podravina*, 2(2003) 3, str. 5–75.
- Pálffy Géza, »Izvanredan izvor o zemljopisnim znanjima ugarsko-hrvatske političke elite«. *Scrinia Slavonica*, 14(2004) 1, str. 17–18
- Pálffy Géza, »Különleges úton a Magyar Királyság Arisztokráciájába: a Révay család a 16. században«. *Történelmi szemle*, 51(2009) 1, str. 1–20.
- Pálffy Géza, *Die Krönungsfahnen in der Esterházy Schatzkammer auf Burg Forchtenstein. Die Geschichte der Krönungsfahnen der Länder der Stephanskronen vom Spätmittelalter bis Anfang des 20. Jahrhunderts*. Eisenstadt 2018.
- Pancheri Roberto, »Il concilio di Trento: storia di un'immagine«. *L'uomo del concilio – Il cardinale Giovanni Morone tra Roma e Trento nell'età di Michelangelo*. Trento 2009., str. 103–149.
- *Papinski Hrvatski zavod svetog Jeronima (1901.–2001.)*. Rim 2001.

- Pavičić Stjepan, *Seobe i naselja u Lici*. Gospić 1990.
- Pelc Milan, *Renesansa*. Zagreb 2007.
- Pelc Milan, »Georgius Subarich sculpsit Viennae – bakrorezac Juraj Šubarić u Beču«. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 39(2015) str. 55–74.
- Péter Katalin (ur.), *Beloved Children. History of Childhood in Hungary in the Early Modern Age*. Budapest–New York 2001.
- *Plava krv, crna tinta. Knjižnice velikaških obitelji od 1500. do 1700.* (katalog izložbe). Zagreb 2005.
- *Plemstvo Županije varaždinske* (katalog izložbe). Varaždin 1996.
- Pörtner Regina, *The Counter-Reformation in Central Europe: Styria, 1580.–1630.* Oxford 2001.
- *Pravni fakultet u Zagrebu 1776.–1996.* Zagreb 1996.,
- Premerl Daniel, *Bolonjske slike hrvatske povijesti. Politička ikonografija zidnih slika u Ilirsko-ugarskom kolegiju u Bologni*. Zagreb 2014.
- Press Volker, *Adel im alten Reich. Gesammelte Vorträge und Aufsätze*. Tübingen 1998.
- Puratić Željko, »Hrvatski humanist Andrija Dudić«. *Mogućnosti*, 38(1991) 725–736, 737–774.
- Rady Martin, *Nobility, Land and Service in Medieval Hungary*. New York 2000.
- Raukar Tomislav, *Hrvatsko srednjovjekovlje; prostor, ljudi, ideje*. Zagreb 1997.
- Raukar Tomislav. *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja*. Zagreb 2002.
- Rengjeo Ivan, »Stariji hrvatski numizmatičari«. *Numizmatika*, 1953, 5, str. 61.
- Ribkin Puškadija Tatjana, »Hoffhalter Rudolf«. *Hrvatski biografski leksikon*, 5 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 2002., str. 597–598.
- Scott Hamish S. (ur.), *The European Nobilities in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*. London–New York 1995.
- Sekulić Ante, »Šimun Bratulić i Mirko Esterhazy – istaknuti pavlini i zagrebački biskupi«. *Historijski zbornik*, 44(1991) 1, str. 77–95.
- Sekulić Ante, »Šimun Bratulić«. *Zagrebački biskupi i nadbiskupi* (ur. Franko Mirošević). Zagreb 1995.
- Sekulić Ante, *Naš velikan graditelj povijesti Juraj Utišinović Martinusević (1482.–1551.)*. Jastrebarsko 1996.
- Shek Brnardić Teodora, »Tavernik, tavernikalni sud i tavernikalno pravo«. *Arhivski vjesnik*, 40(1997) str. 179–198.

- Slekovec Matej, »Grad i graščina ljutomerska«. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 1(1904) str. 159–184.
- Sopta Jozo, »Drašković Juraj«. *Hrvatski biografski leksikon*, 3 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1993., str. 593–594.
- Strčić Petar, »Franjo I. Frankapan Slunjski«. *Hrvatski biografski leksikon*, 4 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1998., str. 406–408.
- Strčić Petar, »Prilog o Frankopanima svećenicima«. *Rijeka*, 9(2004) 1, str. 7–17.
- *Sveti Volfgang – Vukovoj nad Klenovnikom*. Zagreb 2008.
- Szabady Béla, »Draskovich György győri püspök élete és kora (1599.–1650.).« *300 éves soproni szentbenedekrendi Sz. Asztrik kat. gimnázium jubileumi értesítője az 1935/36. Sopron 1936.*, str. 15–115.
- Szabo Đuro, »Spomenici kotara Ivanec«. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 14(1919) 1, str. 22–97.
- Szabo Đuro, *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*. Zagreb 1920.
- Szabo Đuro, *Kroz Hrvatsko zagorje*. Zagreb 1940.
- Szoliva Gábor, »...'Viennae excudi fecimus'. Oláh Miklós esztergomi érsek könyvkiadói tevékenysége és a katolikus megújulás«. *Sapientiana*, 8(2015/2) str. 16–39.
- Stone Lawrence, *The Crisis of the Aristocracy 1558.–1641*. Oxford 1967.
- Štefanec Nataša, *Heretik njegova veličanstva. Povijest o Jurju IV. Zrinskom i njegovu rodu*. Zagreb 2001.
- Štefanec Nataša, »Soziale Unruhen im Königreich Dalmatien, Kroatien und Slavonien (16. – 18. Jahrhundert)«. U: *Die Stimme der ewigen Verlierer? Aufstände, Revolten und Revolutionen in den österreichischen Ländern (ca. 1450.–1815.)*. (ur. P. Rauscher, M. Scheutz). Beč – München 2009, str. 177–200.
- Štefanec Nataša, *Država ili ne. Ustroj Vojne krajine 1578. godine i hrvatsko-slavonski staleži u regionalnoj obrani i politici*. Zagreb 2011.
- Štefanec Nataša, »Plemstvo«. U: *U potrazi za mirom i blagostanjem. Hrvatske zemlje u 18. stoljeću* (ur. Lovorka Čoralić). Zagreb 2013., str. 91–110.
- Štefanec Nataša, »Negotiating with the Archenemy: The Ethics of the Croatian and Slavonian Nobility at the Christian-Ottoman Border«. U: *Türkenkriege und Adelskultur in Ostmitteleuropa vom 16.–18. Jahrhundert* (ur. R. Born, S. Jagodzinski). Ostfildern 2014., str. 87–104.

- Štefanec Nataša, »The Adaptable Religious Politics on the Zrinski Estates during the Reformation«. U: *The Reformation in the Croatian Historical Lands: Research Results, Challenges, Perspectives* (ur. Zrinka Blažević – Stanko Jambrek, Nataša Štefanec). Zagreb – Osijek 2015., str. 263–282.
- Štefanec Nataša, »Velikaš hrvatskog sjevera Petar Troilo Sermage (1722.–1771.)«. U: *Ljudi 18. stoljeća na hrvatskom prostoru. Od plemića i crkvenih dostojanstvenika do težaka i ribara*. (ur. Lovorka Čoralić, Ivana Horbec, Maja Katušić, Vedran Klaužer, Filip Novosel, Ruža Radoš). Zagreb 2016., str. 37–49.
- Štefanec Nataša, »Vjerska politika u habsburškim zemljama u srednjoj Europi (od 20-ih godina 16. st. do 30-ih godina 17. st.)«. U: *Tridentska baština. Katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama*. Zagreb 2016., str. 43–63.
- Štefanec Nataša, »Why Did Gubec Have to Die Dózsa's Death?«. U: *Armed Memory. Agency and Peasant Revolts in Central and Southern Europe (1450.–1700.)*. Göttingen–Bristol 2016., str. 249–274.
- Švab Mladen, »Bojničić, obitelj«. *Hrvatski biografski leksikon*, 2 (ur. Aleksandar Stipčević). Zagreb 1989., str. 99.
- Švab Mladen, »Drašković, obitelj«. *Hrvatski biografski leksikon*, 3 (ur. Trpimir Macan). Zagreb 1993., str. 576–581.
- Terbe Erika, *Batthyány Ferencné Svetkovics Katalin levelei 1538.–1575*. Budapest 2010.
- *The Reformation in the Croatian Historical Lands* (ur. Zrinka Blažević – Stanko Jambrek – Nataša Štefanec). Zagreb 2015.
- Tobler Felix, »Migracije hrvatskog srednjeg i nižeg plemstva u područje austrijsko-ugarske granice u 16. i 17. st. i problem 'familijara'«. *Radovi Instituta za hrvatsku povijest*, 12 (1979) str. 5–23.
- Turčinović Josip, *Antun Vramec: sporni hrvatski teolog*. Zagreb 1995.
- Utješnović Ostrožinski Ognjeslav, »Životopis kardinala brata Gjorgja Utiesenovića, prozvanog Martinusius«. *Rad JAZU*, 53 (1880) str. 1–93; 54 (1880) str. 1–61.
- Vanino Miroslav, *Isusovci i hrvatski narod*, 2. Zagreb 1987.
- Varga Szabolcs, »Das Schicksal der Schätze des Fünfkirchner Doms in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts«. *Wiener Archiforschungen. Festschrift für den ungarischen Archivdelegierten in Wien. István Fazekas*. Wien 2014., str. 87–95.

- Varga Szabolcs, *Studije o povijesti Sigeta i obitelji Zrinski u 16. stoljeću*. Szigetvár 2015.
- Vargović Eduard, »Knjižnica u dvorcu Trakošćan«. *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, 8/9(1996) str. 119–124.
- Várkonyi Ágnes R., »Oláh VI. Miklós«. *Esztergomi érsekek 1001–2003*. Budapest 2003., str. 256–261.
- Vegh Željko, »Knjižnica plemićke obitelji Drašković«. *Kolo*, 17(2007) str. 315–330.
- Wissgrill Franz Karl, *Schauplatz des landsässigen Niederösterreichischen Adels vom Herren- und Ritterstande*, 2. Wien 1795.
- *Zagrebački biskupi i nadbiskupi* (ur. Franko Mirošević). Zagreb 1995.
- *Zbornik o Antunu Vrančiću*. Šibenik 2005.
- Zimmerman Bernhard Hans, *Reformation und Gegenreformation bei den Kroaten im österreichischen-ungarischen Grenzraum*. Einsenstadt 1950.
- Zlatović Stipan, »Hrvatski Knezovi Draškovići starinom Dalmatinci«. *Bulletino di archaeologia e storia Dalmata*, 10(1887) 9, str. 140–141.
- Zmajić Bartol, *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksikologija, rječnik heraldičkog nazivlja*. Zagreb 1996.
- Zmora Hilla, *Monarchy, Aristocracy and the State in Europe 1300.–1800*. London–New York, 2001.
- Žmegač Andrej, »Feudalna profana arhitektura«. *Umjetnička topografija Hrvatske. Krapinsko-zagorska županija*. Zagreb 2008., str. 81–86.

10. POPIS PRILOGA

str.

Prilog 1: Potvrda plemstva Jurju i njegovoj braći od 1. prosinca 1553.....	18
Prilog 2: Dodjela grofovskoga naslova obitelji Drašković 1631. godine.....	20
Prilog 3: Veliko rodoslovlje obitelji Drašković.....	22
Prilog 4: Inačice obiteljskoga grba Draškovića.....	25
Prilog 5: Portret Jurja I. Draškovića.....	59
Prilog 6: Popis crkvenih službi Jurja I. Draškovića.....	60
Prilog 7: Popis svjetovnih službi Jurja I. Draškovića.....	76
Prilog 8: Pisma Jurja I. Draškovića Kristoforu i Baltazaru Batthyányju.....	82
Prilog 9: Portret Ivana I. Draškovića.....	86
Prilog 10: Potpis Gašpara I. Draškovića iz 1556.....	88
Prilog 11: Nadgrobna ploča s likom Gašpara Draškovića.....	94
Prilog 12: Prikaz Trakošćana na Maloj genealogiji iz 1755.....	99
Prilog 13: Dvorac Trakošćan danas.....	99
Prilog 14: Karta posjeda prve generacije Draškovića	100
Prilog 15: Portret Ivana II. Draškovića i njegova nadgrobna ploča.....	115
Prilog 15: Portret Petra Draškovića.....	118
Prilog 16: Karta posjeda druge generacije Draškovića.....	128
Prilog 17: Portret Ivana III. Draškovića.....	140
Prilog 18: Potpisi Cecilije i Sare Drašković.....	147
Prilog 19: Dvorac Klenovnik danas.....	149
Prilog 20: Karta posjeda treće generacije Draškovića.....	154
Prilog 21: Portreti supružnika Katarine Székely i Gašpara Draškovića.....	166

Prilog 22: Portreti Eve Istvánffy i njezinih snaha Elizabete Erdődy i Barbare Thurzó.....	169
Prilog 23: Portret Sare Drašković.....	174
Prilog 24: Bakrorezi s prikazima braće Ivana III. (1648.), Jurja III. (1649.) i Nikole Draškovića (1650. i 1651.).....	176
Prilog 25: Rodoslovlje obitelji Drašković u 16. i 17. stoljeću.....	195
Prilog 26: Popis službi i naslova pripadnika triju generacija obitelji.....	196

11. ŽIVOTOPIS

Iva Mandušić rođena je 1973. u Zagrebu, gdje je 1991. završila Klasičnu gimnaziju. Studij povijesti i latinskoga jezika završila je 1997. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom fakultetu u okviru Poslijediplomskoga studija hrvatske povijesti ranoga novog vijeka 2006. stekla je titulu magistra znanosti obranivši magistarski rad pod naslovom *Hrvatska povijest u djelu Nikole (Miklósa) Istvánffyja* (mentor prof. dr. dc. Nenad Moačanin), a 2017.–2018. pohađala je Poslijediplomski doktorski studij predmoderne povijesti. Od 2000. zaposlena je u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža u uredništvu *Hrvatskoga biografskog leksikona*, od 2017. kao pomoćnica glavnog urednika. Autorica je i urednica biobibliografskih članaka s područja političke i kulturne povijesti od 16. do 20. stoljeća te arheologije, etnologije, povijesti pomorstva i geografije, a sličnim temama surađivala je i u drugim izdanjima matične kuće (*Hrvatska enciklopedija*, *Zagrebački leksikon*, *Hrvatski opći leksikon*, *Leksikon književno-kulturnoga nazivlja*, *Enciklopedija Hrvatskoga zagorja*). Surađivala je na znanstvenom projektu *Hrvatska bio-bibliografska baština* Ministarstva znanosti i tehnologije RH (2001.–2006. voditelj dr. sc. Trpimir Macan, 075-0000000-3373) i na međunarodnim projektima *Das Priesterkolleg St. Augustin (»Frintaneum«) in Wien als Post-Graduate-Einrichtung und Netzwerkstatt der Donaumonarchie 1816.–1918.* i *Bischofslexikon der Habsburgermonarchie 1806.–1918.*, Institut für Historische Theologie – Kirchengeschichte Kath.-Theol. Fakultät der Universität Wien / Österreichischen Akademie der Wissenschaften / Kommission für die Geschichte der Habsburgermonarchie (Beč, Austrija) (2011.–2012. voditelj prof. dr. sc. Rupert Klieber). Sudjelovala je i u izradi *Latinsko-hrvatskoga enciklopedijskoga rječnika* (Zagreb 2000.). Područje je njezina znanstvenog interesa povijest plemstva, latinistička historiografija i crkvena povijest ranoga novog vijeka. Radove s temama iz tih područja redovito izlaže na domaćim i inozemnim znanstvenim i stručnim skupovima.

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA I IZLAGANJA

Poglavlja u knjizi:

- »Istvánffy Miklós és Horvátország – közember és magánember». U: *A magyar történet folytatója. Tanulmányok Istvánffy Miklósról* (ur. Pál Ács, Gergely Tóth). Budimpešta. 2018. str. 125–137.
- »Pater patriae et pauperum – Juraj Drašković i oblikovanje novih crkvenih, obrazovnih i kulturnih prilika u hrvatskim zemljama nakon Tridentskoga koncila«. *Tridentska baština: katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama* (ur. Zrinka Blažević – Lahorka Plejić Poje). Zagreb 2016., str. 141–156.
- »Nada Klaić i njezin leksikografski rad«. *Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije*. (ur. Tomislav Galović – Damir Agičić). Zagreb 2014, str. 475–484.

Znanstveni radovi:

- »Ugarski povjesničar Nikola (Miklós) Istvánffy (1538.–1615.) i njegovo djelo 'Historiarum de rebus Ungaricis' u hrvatskoj historiografiji«. *Croatia Christiana periodica*, 33(2009.) 64; str. 33–67.
- »O Nikoli Istvánffyju, Vinici, isusovcima i knjižnici«. *Biobibliografica*, Zagreb 2003. str. 91–102.

Stručni radovi:

- »Lučić Ivan«. *Hrvatski biografski leksikon, mrežno izdanje*, 2017. (ISBN 978-953-268-046-1, <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11958>)
- »Kukuljević Sakcinski Ivan«. *Hrvatski biografski leksikon*, 8 (ur. Trr Macan). Zagreb 2013., str. 334–340.
- »Bibliografija radova o Bratovštini sv. Jeronima u Rimu«. *Croatia Christiana periodica*, 30(2006) 57, str. 197–203.

Izlaganja:

- znanstveno-stručni skup *150 godina od prvog broja Vienca*. Zagreb, 9–10. X. 2019. Izlaganje »Prilozi o hrvatskom plemstvu u časopisu Vienac«.
- otvaranje izložbe *Ivan Kukuljević Sakcinski u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu*. Zagreb, 24. V. 2016. Izlaganje »Život i djelo Ivana Kukuljevića Sakcinskog«.
- međunarodni znanstveni skup »*A magyar történet 17. századi folytatója*«. Budimpešta, 1. XII. 2015. Izlaganje »Miklós Istvánffy and Croatia: publice and private persona«.
- *V. kongres hrvatskih povjesničara*. Zadar, 5–8. X. 2016. Izlaganje »Djelovanje Jurja Draškovića (1525.–1587.) u vjerskim, vojnim i političkim sukobima i krizama u drugoj polovici 16. stoljeća«.
- znanstveni skup *Tridentska baština: katolička obnova i konfesionalizacija u hrvatskim zemljama*. Zagreb, 6–7. XII. 2013. Izlaganje »Juraj Drašković i njegova uloga u oblikovanju novih crkvenih, obrazovnih i kulturnih prilika u hrvatskim zemljama nakon Tridentskoga koncila«.
- znanstveni skup *Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije*. Zagreb, 29–30. XI. 2013. Izlaganje »Nada Klaić i njezin leksikografski rad«.